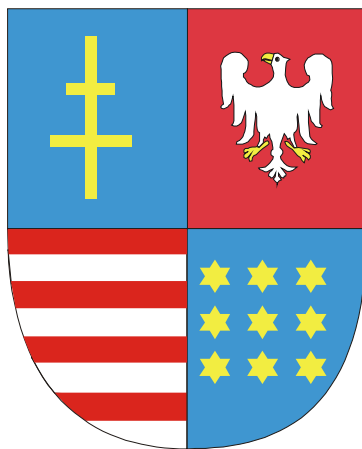

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

RAPORT

**O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO**

Kielce, kwiecień 2011

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO

25-520 Kielce, ul. Targowa 18, skr. poczt. 25, tel. (041) 362-70-12, e-mail sekretariat@sbr.kielce.pl

Opracowano w Świętokrzyskim Biurze Rozwoju Regionalnego w Kielcach
Dyrektor Biura mgr inż. Krzysztof Domagała
Z-ca Dyrektora Biura mgr inż. arch. Ryszard Nagórny

Zespół autorski:

mgr inż. arch. Ryszard Nagórny — generalny projektant
mgr inż. Edmund Augustyniak — kierownik zespołu
mgr inż. arch. Katarzyna Bieniek-Kaszyńska
mgr inż. Jolanta Florczyk
mgr inż. Katarzyna Jandała
mgr Magdalena Kwiatkowska
inż. Maciej Kuliński
mgr inż. Jolanta Papros
mgr Agnieszka Przygodzka
mgr Andrzej Sikora
mgr Lena Skibińska-Opoka
mgr Ewa Tatarek
mgr Katarzyna Wdowczyk
tech. Włodzimierz Bednarczyk

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	3
1. Wprowadzenie	3
2. Stan prac nad aktualizacją „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego”	5
3. Cele i zakres raportu	6
II. OGÓLNA OCENA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA TLE KRAJU	7
1. Procesy demograficzne	9
2. Rynek pracy	9
3. Dostęp do dóbr	10
4. Infrastruktura społeczna	10
5. Turystyka	11
6. Pomoc społeczna i polityka prorodzinna	11
7. Infrastruktura techniczna	12
8. Struktura przestrzenna	12
III. GŁÓWNE TENDENCJE I PROBLEMY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO (ocena ważniejszych procesów i zagrożeń gospodarki przestrzennej ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ład przestrzennego)	14
1. Planowanie przestrzenne w województwie na tle kraju, w gminach na tle województwa .	14
2. Główne problemy i zagrożenia rozwoju	17
IV. ANALIZA STANU ZAGOSPODAROWANIA W POSZCZEGÓLNYCH DZIEDZINACH GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ	23
1. Osadnictwo	23
2. Ochrona przyrody	25
3. Ochrona powietrza	30
4. Gospodarka wodna	32
5. Geologia i surowce mineralne	36
6. Dziedzictwo kulturowe	39
7. Demografia	45
8. Rynek pracy i bezrobocie	54
9. Infrastruktura społeczna	59
10. Energetyka	64

11. Gospodarka odpadami	67
12. Transport i komunikacja	68
13. Baza ekonomiczna i rozwój przedsiębiorczości	76
14. Turystyka	82
15. Rolnictwo	88
16. Leśnictwo	94
17. Mieszkalnictwo	96
V. PODSUMOWANIE	97
1. Ogólna ocena sytuacji w zagospodarowaniu przestrzennym regionu	97
2. Główne wyzwania i zagrożenia rozwoju przestrzennego	98
SPIS MAPEK	100
WYKAZ ŹRÓDEŁ	102

I. WSTĘP

1. WPROWADZENIE

Potrzeba opracowania „Raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego” wynika z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.), który wprowadza wymóg wykonania tego opracowania przynajmniej raz w czasie kadencji Sejmiku. Podstawowym zadaniem Raportu, wynikającym z tej ustawy jest identyfikacja głównych zjawisk i problemów rozwoju przestrzennego oraz ocena aktualności Planu zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego, służącego m.in. do koordynacji i weryfikacji projektów opracowań urbanistycznych podejmowanych na obszarze województwa.

Raport ten jest opracowywany i aktualizowany m.in. w oparciu o przeglądy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa świętokrzyskiego (sporządzane systematycznie w cyklach półrocznych) oraz okresowe oceny realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (podlegające zaopiniowaniu przez Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną). Wyniki tych przeglądów oraz „Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego...” są przedstawiane Sejmikowi Województwa.

Niniejszy Raport jest już drugą edycją tego dokumentu, obejmującą kolejny okres integracji gospodarczej z Unią Europejską (2007–2010), w którym jest wdrażana nowa generacja programów krajowych i wojewódzkich bazująca na europejskiej polityce spójności. Celem tej polityki w odniesieniu do gospodarki przestrzennej było zastąpienie strategii dyfuzji bodźców rozwojowych promującej największe metropolie i obszary wzrostu, nowymi korzystniejszymi dla regionów odstających instrumentami równoważenia dysproporcji przestrzennych i wyrównywania szans rozwojowych. Niestety, jak wynika z monitoringu przestrzennego województwa mechanizmy koherencji stosowane dotychczas w krajowej polityce rozwoju regionalnego nie zahamowały trendów polaryzacyjnych i nie przyniosły wystarczających impulsów rozwojowych. Ponadto równoważenie dysproporcji rozwojowych było stosowane wybiórczo i z opóźnieniem czasowym co utrudniało przywrócenie spójności w najbardziej odstających dziedzinach zagospodarowania (drogi ruchu bezkolizyjnego, transport kolejowy i lotniczy, mało konkurencyjna oferta terenów inwestycyjnych, tworzenie regionalnego systemu innowacyjności i wsparcia przedsiębiorczości, itp.).

Instrumenty te zostały zmodyfikowane w przyjętej przez Rząd RP w lipcu 2010 r. „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie”, która będzie stanowić podstawę do podziału następnej puli Funduszy Europejskich na lata 2014–2020. Zmiany te uwzględnić powinna pozostająca w fazie konsultacji „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”, która zakłada ambitny cel — określenia ram dla wszystkich polityk posiadających wpływ terytorialny oraz sformułowania spójnych założeń strategicznych dla wszystkich dokumentów mających znaczenie dla realizacji zawartej w tej „Koncepcji...” wizji rozwoju zintegrowanego.

Niewątpliwie korzystnym w skali wojewódzkiej jest fakt, sprawnej realizacji działań wspomaganych z Funduszy Europejskich, które wywierają coraz większy wpływ na podstawowe dziedziny gospodarki przestrzennej. Dotyczy to w szczególności modernizacji systemu dróg wojewódzkich, budowy lokalnych systemów infrastruktury (zaopatrzenia w energię i w wodę, odprowadzania ścieków i utylizacji odpadów oraz łączności i komunikacji), a także regionalnego systemu przyrodniczego, ochrony dziedzictwa kulturowego oraz systemu obronności i bezpieczeństwa województwa. Fundusze te wpływają również na przyspieszenie rozwoju ważnych dziedzin sfery społeczno-gospodarczej jak: usług publicznych o wyższym standardzie, regionalnego systemu innowacji i usług otoczenia biznesu, a także rozwoju drobnych funkcji gospodarczych (zwłaszcza w sektorze MSP), generujących wzrost produkcji i zatrudnienia. Ich oddziaływanie potwierdza korzystna dla województwa prognoza GUS wzrostu PKB w latach 2010 - 2013, która pozytywnie wyróżnia świętokrzyskie na tle Polski Wschodniej. Środki te coraz wyraźniej rzutują na kierunki rozwoju osadnictwa, a zwłaszcza obszarów funkcjonalnych miast, osiągających obecnie najwyższą dynamikę rozwoju oraz obszarów wiejskich objętych kompleksowym wsparciem pomocowym w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

Należy zaznaczyć, iż pierwsza edycja Raportu, przyjęta przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego uchwałą nr XXXVI/421/06 z dnia 27.03.2006 r. koncentrowała się na diagnozie zagospodarowania przestrzennego regionu w okresie poprzedzającym akcesję Polski do UE oraz ocenie aktualności Planu zagospodarowania przestrzennego województwa uchwalonego przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą nr XXIX/399/02 z dnia 26.04.2002. Raport ten był podstawą do podjęcia prac aktualizacyjnych, które zainicjowała Uchwała Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XXXVI/422/06 z dnia 27.03.2006 r. o przystąpieniu do opracowania zmiany „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego”. Wskazywał jednocześnie na utrwalanie się negatywnych zjawisk przestrzennych prowadzących do pogłębiania się dysproporcji cywilizacyjnych (zarówno w relacjach krajowych, jak i wewnątrz regionalnych), rosnącą przewagę partykularnych interesów lokalnych nad potrzebami ogólnospołecznymi, zawłaszczanie przestrzeni publicznej na różne cele komercyjne oraz niekontrolowane „wylewanie się” miast. Niesie to za sobą problemy z dojazdami do pracy, zaopatrzeniem w usługi oraz rosnącymi gwałtownie kosztami uzbrojenia terenów, obciążającymi budżety gmin podmiejskich.

Zwracano również uwagę na narastanie kolizji funkcjonalnych z obszarami objętymi prawną ochroną przyrody, zwłaszcza Natura 2000 oraz terenami o cennych walorach krajobrazowych, które stały się poszukiwanym „towarem” na rynku terenów budowlanych.

Niepokojącym zjawiskiem, sygnalizowanym już w pierwszej edycji Raportu była pogłębiająca się inercja gospodarki przestrzennej występująca na wszystkich szczeblach planowania przestrzennego. Spowodowana jest ona m.in. wadliwymi przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz brakiem aktualnej wykładni polityki przestrzennej Państwa spójnej z polityką rozwoju regionalnego (kolejne próby sformułowania tej polityki na szczeblu rządowym kończyły się na ogół w fazie dyskusji). Powoduje to m.in., że podstawą uzgodnień planów województw z organami centralnymi pozostaje nadal „Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju” z 2001 r., która uległa już znacznej dezaktualizacji i koliduje z ustaleniami innych dokumentów krajowych.

Niniejsza edycja Raportu sporządzona równoległe z projektem zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa posiada charakter uzupełniający i koncentruje się na identyfikacji problemów i zagrożeń rozwoju przestrzennego, które pojawiły się w ostatnim okresie uczestnictwa Polski w strukturach Unii Europejskiej. Problemy te powinny zostać uwzględnione w nowej wersji Planu województwa przewidzianej do zakończenia w drugiej połowie br.

2. STAN PRAC NAD AKTUALIZACJĄ „PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO”

Prace nad wstępnym projektem zmiany Planu województwa obejmującego również Prognozę oddziaływania Planu... na środowisko zostały praktycznie zakończone w lipcu 2010 r. i dokumentację tą Marszałek Województwa Świętokrzyskiego przekazał do uzgodnień z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Kielcach oraz Świętokrzyskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Kielcach.

Niestety doszło do spowolnienia uzgodnień z RDOŚ Kielce, która zakwestionowała m.in. celowość ujęcia w tej dokumentacji zbiornika wodnego Chęciny, jeszcze przed skierowaniem jej do uzgodnień z organami centralnymi. Fakt ten ma miejsce w sytuacji obowiązywania ustaleń „Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju”, która zakłada m.in. budowę spornego zbiornika Chęciny i uznaje go za element stabilizujący zagospodarowanie przestrzenne kraju. Ponadto zbiornik ten jest ujęty w obowiązującym „Programie ochrony środowiska dla woj. świętokrzyskiego” oraz w „Programie małej retencji dla woj. świętokrzyskiego”, które zostały uchwalone przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego w 2007 roku i zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym muszą być uwzględnione w projekcie zmiany Planu.

Należy dodać, iż władze województwa chcąc wcześniej wyjaśnić kontrowersje wokół lokalizacji tej inwestycji wystąpiły w tej sprawie do Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, celem uzyskania jednoznacznego stanowiska. Instytucje te mimo wykonania szeregu analiz i ocen wskazujących generalnie na brak uzasadnienia co do celowości realizacji tej inwestycji zwlekają z podjęciem decyzji o jej wycofaniu sugerując samorządowi województwa samodzielne wszczęcie działań prowadzących do wykreślenia jej z planów rządowych. Sugestia rezygnacji ze zbiornika na obecnym etapie prac projektowych (przed skierowaniem projektu zmiany Planu do uzgodnień z organami centralnymi) zawarta jest również we wspomnianym stanowisku RDOŚ.

Samorząd województwa nie posiada, jednak kompetencji ustawowych do wycofania tej inwestycji z dokumentów rządowych, mogąc jedynie rekomendować działania wszczęte w tym kierunku przez inwestorów. Niestety oba Zarządy Gospodarki Wodnej zwlekają z podjęciem w tej sprawie stosownych działań. Ponadto jednostronna rezygnacja ze zbiornika w dokumentach regionalnych mogłaby narazić województwo na wypłatę odszkodowań dla właścicieli gruntów, blokowanych pod tą inwestycję.

Dodatkowo RDOŚ Kielce w piśmie nr RDOŚ-26-WPN.II-7041-106/10/mo z dnia 12.08.2010 r. wniósł o dokonanie w Prognozie do zmiany „Planu...” szczegółowej analizy i oceny konfliktów występujących na terenach planowanych zbiorników wodnych wskazanych w „Programie małej retencji dla woj. świętokrzyskiego” z obszarami Natura 2000, co oznaczałoby w praktyce dokonanie swoistej selekcji zbiorników pod kątem celowości ich realizacji. Postuluje też wykonanie podobnych analiz dla dróg krajowych i wojewódzkich, gazociągów magistralnych oraz terenów eksploatacji surowców mineralnych. Zdaniem RDOŚ analizy te należałoby również uzupełnić ustaleniami dotyczącymi kompensacji przyrodniczej. Żądania te mają miejsce w sytuacji braku jasnej wykładni prawnej określającej zakres procedur środowiskowych wymaganych przy opracowaniu planów struktur przestrzennych (KPZK, plany województw).

Tymczasem w świetle obowiązujących przepisów Plan województwa może tylko rekomendować zmianę odpowiednich programów wskazując kierunki rozwiązań, służących minimalizacji stopnia kolizji z obszarami chronionymi. Zmiany te mogą być jednak dokonane wyłącznie w trybie przewidzianym dla opracowania tych dokumentów.

Oceniając aktualny stan prac nad aktualizacją Planu nie można pominąć faktu, że dokument ten z uwagi na wysoki stopień ogólności i nadany mu ustawowo charakter planu

struktury może jedynie określać model zagospodarowania obszaru województwa, kojarząc na terytorium regionu różne kierunki polityk sektorowych i wskazując orientacyjny obszar realizacji inwestycji celu publicznego bez rozstrzygnięcia kwestii własnościowych i techniczno-ekonomicznych, a tym samym zakresu kompensacji przyrodniczych. Wynika to z faktu, że większość inwestycji kierunkowych ujętych w projekcie zmiany Planu nie ma jeszcze sprecyzowanego terenu lokalizacji, zaś niektóre z nich stanowią koncepcję autorską kierowaną po raz pierwszy do publicznej oceny w celu zapoznania społeczeństwa z ideą ich realizacji.

W tej sytuacji Plan województwa może spełniać zadanie „wczesnego ostrzegania” o możliwości wystąpienia kolizji z obszarami objętymi prawną ochroną przyrody oraz rekomendować kierunki uniknięcia tych kolizji w dokumentach uszczegółwiających (studiach lokalizacji wariantowej inwestycji, projektach technicznych, planach miejscowych itp.), właściwych do ostatecznego ustalenia granic terenu zainwestowania zweryfikowanych w toku obowiązujących procedur środowiskowych i przy udziale zainteresowanych właścicieli gruntów. W innym przypadku dokument ten stałby się narzędziem do eliminowania projektów konfliktowych z pominięciem postępowania wymaganego dla decyzji środowiskowej, co niewątpliwie spotkałoby się z krytyką inwestorów i prowadziło do włączenia Planu do wspomnianych procedur środowiskowych, trwających niekiedy kilka lat. Możliwość wystąpienia tego rodzaju zagrożeń wyraźnie potwierdza obecne zahamowanie prac nad zmianą Planu województwa.

Biorąc pod uwagę zapowiadane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego uchwalenie nowej KPZK, która powinna odnieść się do polityki rozwoju retencji krajowej Zarząd Województwa Świętokrzyskiego na posiedzeniu w dniu 17 listopada 2010 roku zdecydował o wydłużeniu prac nad zmianą Planu województwa, do czasu wyjaśnienia kwestii realizacji zbiornika Chęciny w ww. dokumentach rządowych. Jednocześnie ciągłość prac planistycznych winien zapewnić „Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego” ujmujący bieżące problemy gospodarki przestrzennej.

3. CELE I ZAKRES RAPORTU

Jak już wcześniej wspomniano dokument ten skupia się na identyfikacji głównych zjawisk i różnicowań rozwoju przestrzennego, jakie pojawiły się w okresie 2007–2010. Pominięta została natomiast problematyka oceny aktualności obowiązującego Planu województwa, której dokonano już w I edycji Raportu, sporządzonej w 2006 roku. Zadaniem obecnej wersji dokumentu regionalnego jest, więc dostarczenie informacji dotyczącej aktualnego stanu zagospodarowania obszaru województwa oraz wskazanie najważniejszych problemów, konfliktów i zagrożeń rozwoju przestrzennego, grożących utratą spójności terytorialnej. Ułatwi to weryfikację ustalonych w poprzedniej edycji Planu obszarów problemowych oraz dokonanie stosownej modyfikacji struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, tak by lepiej służyła niwelowaniu dysproporcji rozwojowych.

Raport posiada następujące części:

1. Wstęp (zawierający ocenę prac nad zmianą Planu województwa).
2. Ogólną ocenę zagospodarowania przestrzennego województwa na tle kraju.
3. Główne tendencje i problemy rozwoju przestrzennego (skupiające się na ocenie ważniejszych procesów i zagrożeń gospodarki przestrzennej ze szczególnym uwzględnieniem zachowania ładu przestrzennego).
4. Analizę stanu zagospodarowania w poszczególnych dziedzinach gospodarki (ujmującą ważniejsze problemy i konflikty o charakterze sektorowym oraz wnioski do zmiany Planu województwa).

5. Podsumowanie (wskazujące główne wyzwania i zagrożenia rozwoju przestrzennego).

Treści poszczególnych części raportu towarzyszą rysunki oraz mapki poglądowe, pozwalające zobrazować i umiejscowić omawiane w części tekstowej zagadnienia.

II. OGÓLNA OCENA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA TLE KRAJU

Świętokrzyskie położone jest w południowo-wschodniej Polsce i posiada powierzchnię 1 171 tys. ha (3,7% pow. kraju). Zamieszkuje je 1 270,1 tys. mieszkańców (3,3% ludności kraju). Zalicza się do województw o najmniejszej powierzchni (XV miejsce w kraju) i posiadających najmniej mieszkańców (XIII pozycja w Polsce). Gęstość zaludnienia jest niższa od średniej krajowej, co lokuje je na XI pozycji— na 1 km² przypada 108 osób (w Polsce — 122 osoby/km²). Województwo należy do najslabiej zurbanizowanych regionów w kraju. W 2009 r. odsetek ludności zamieszkującej w miastach wynosił 45,2% (średnio w kraju — 61,7%). Głównym ośrodkiem administracyjnym, gospodarczym i kulturalnym regionu są Kielce (204,8 tys. mieszkańców).

Tabela nr 1. Wybrane dane charakteryzujące główne tendencje zmian w przestrzeni regionalnej.

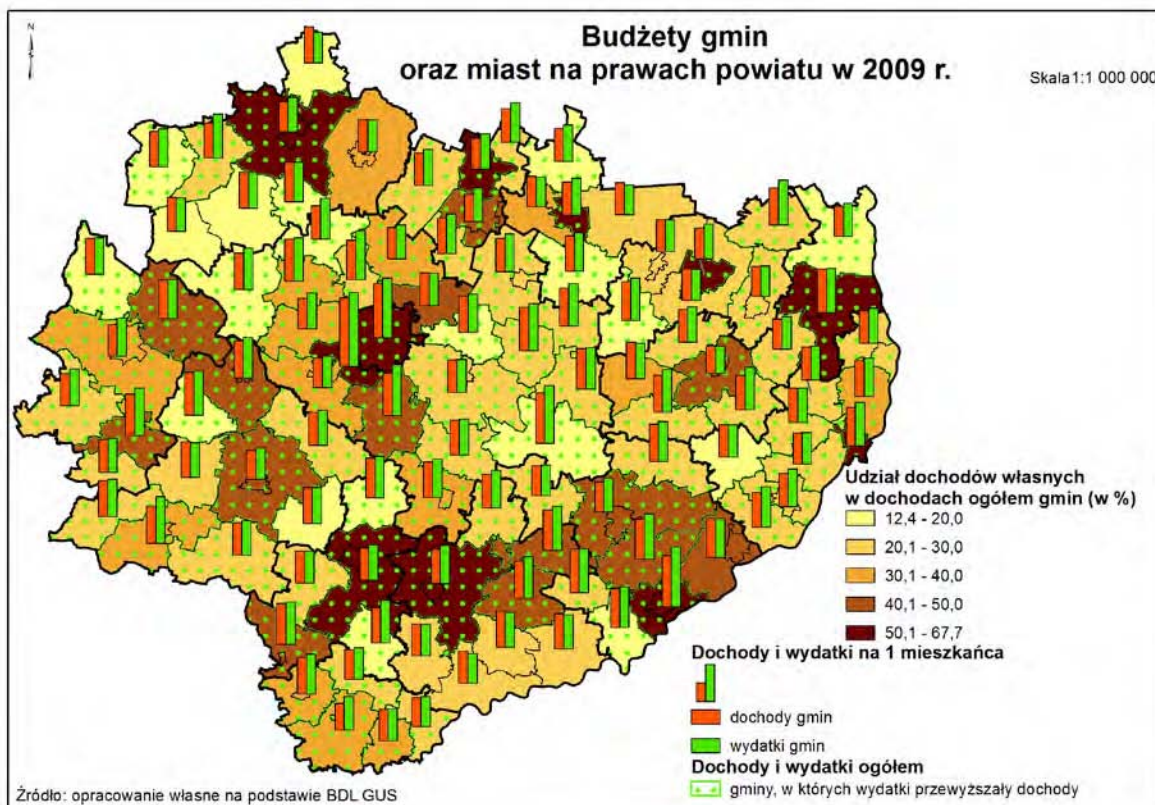
Wybrane dane statystyczne	2006 r.	2009 r.	Dynamika 2006=100
Powierzchnia w ha	1 170 995	1 171 053	100,0
Ludność	1 279 838	1 270 120	99,2
Ludność na 1 km ²	109	108	99,1
Kobiety na 100 mężczyzn	105	105	100
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59,1	57,4	97,1
Urodzenia żywe	11 349	12 741	112,3
Zgony	13 803	13 797	99,9
Przyrost naturalny	-2 454	-1 056	143
Dochody ogółem budżetów gmin na 1 mieszkańca w zł	2 106,8	2 738,3	130,0
Wydatki ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca w zł	2 201,1	2 995,1	136,1
Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania	111	143	128,8
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wg granic ubóstwa - % osób w gospodarstwach domowych poniżej granic minimum egzystencji	11,3	10,6	93,8
Mieszkania oddane do użytkowania	1 614	1 893	117,3
Pracujący ¹ w tys.	216,9	228,7	105,4
Pracujący na 1000 ludności*	169,5	180,0	106,2
Bezrobotni zarejestrowani ogółem w tys.	99,4	83,8	84,3
Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	17,8	14,7	82,6
Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	13 233	14 658	110,8
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	994,4	1 673	168,2

Źródło: Roczniki statystyczne GUS i US Kielce.

¹ Dane wstępne. Wg faktycznego miejsca pracy, bez pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz bez pracujących w rolnictwie indywidualnym.

W 2009 r. dochody ogółem województwa świętokrzyskiego przekraczały wydatki ogółem o 29,4 mln zł. Wśród wydatków dominowały wydatki inwestycyjne i majątkowe (po 390,1 mln zł), zaś wśród dochodów dotacje (466,9 mln zł). Dochody własne wyniosły 166,9 mln zł. Dodać należy, że na 1 mieszkańca wsparcie krajowe wyniosło 314,21 zł, a aż 61% środków pozyskanych z UE stanowiły środki inwestycyjne.

Rysunek nr 1.

Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu w omawianym roku wynosiły 3480 mln zł, z czego 1455 mln zł stanowiły dochody własne (prawie 42% ogółu dochodów). Udział dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów gminy można (w pewnym uproszczeniu) potraktować jako wskaźnik określający zamożność gmin i operatywność samorządów lokalnych oraz ich zdolność do generowania własnych środków, nie pochodzących z państwowych subwencji, dotacji czy innego rodzaju wsparcia. Im więcej tego rodzaju środków w budżecie gminy, tym większa jest jej swoboda decyzyjna w ich wydatkowaniu. Najwyższym udziałem dochodów własnych charakteryzowały się gminy: Sandomierz (67,7%), Sitkówka-Nowiny (67%), Połaniec (62,6%), natomiast najniższym — Mniów (12,4%).

Średnia kwota wydatków gmin ogółem wzrosła w porównaniu do 2006 r. z 2821 mln zł do 3807 mln zł, zaś w przeliczeniu na 1 mieszkańca z 2201 zł około 2995 zł. Wśród gmin o najwyższym poziomie wydatków na 1 mieszkańca znalazły się: Sitkówka-Nowiny (5413 zł), Połaniec (4406 zł), Kielce (4338 zł), zaś najniższym: Opatów (2008 zł), Nowy Korczyn (2166 zł), Wąchock (2188 zł).

1. Procesy demograficzne

Pod względem demograficznym województwo zalicza się do obszarów kraju o najwyższym tempie ubytku ludności, który jest wynikiem zarówno ujemnego przyrostu naturalnego jak i wysokiej skali migracji zarobkowej. W 2009 r. świętokrzyskie zamieszkiwało 1 270 120 osób. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2009 r. wynosił -0,8, podczas gdy średnio w kraju osiągnął wartości dodatnie (0,9). Średnia wieku dla mężczyzn wynosiła 38 lat, zaś dla kobiet 43 lata, o odpowiednio 6 i 8 lat wyższa niż w 1990 r. Szacuje się, że liczba ludności będzie systematycznie maleć, aż w 2035 r. osiągnie około 1,077 mln osób. Wśród kierunków emigracji międzywojewódzkich na pobyt stały dominują przede wszystkim województwa: mazowieckie, małopolskie i śląskie, zaś w kierunkach migracji do krajów europejskich: Wielka Brytania i Republika Federalna Niemiec.

2. Rynek pracy

Według stanu na koniec 2009 r. liczba pracujących w gospodarce narodowej (uwzględniając pracujących w rolnictwie indywidualnym) wyniosła 451,7 tys. Pracujący w województwie świętokrzyskim stanowili 3,4% ogółu pracujących w kraju. Sektor prywatny skupiał 77,8% pracujących, wśród których około 40% to pracujący w rolnictwie (141,6 tys. osób). Struktura zatrudnienia pod względem płci wskazywała na niewielką dominację mężczyzn, bowiem kobiety stanowiły 45,9% ogółu pracujących.

Pod koniec 2009 r. stopa bezrobocia wynosiła 14,7%, a w kraju 11,9%. Najniższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie pińczowskim (8,4%) i buskim (8,9%), natomiast najwyższą w powiatach: skarżyskim (24,1%), koneckim (20,1), ostrowieckim (19,9%) oraz opatowskim (19,2%). W powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było łącznie 84 tys. bezrobotnych (4,4% bezrobotnych w kraju), czyli o 15,5 tys. mniej niż w 2006 roku. W strukturze bezrobotnych w latach 2006–2008 dominowały kobiety, zaś w 2009 r. proporcje zostały wyrównane do 50%. Wskaźnik zatrudnienia w województwie świętokrzyskim wynosił 49,9% i był o 0,5% niższy od krajowego. Również wskaźnik aktywności zawodowej w regionie był niższy od krajowego o 1% i wynosił 54,9%.

Aktualne kierunki zmian w sektorze zatrudnienia są zbliżone do ogólnokrajowych. Systematycznie rośnie zatrudnienie w usługach, spada natomiast w rolnictwie, przemyśle i budownictwie.

W 2008 r. wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w województwie świętokrzyskim w cenach bieżących wyniosła 34086 mln zł i stanowiła 2,7% ogółu PKB dla kraju (XIII lokata wśród województw w Polsce). Wskaźnik ten jest jedną z najczęściej wykorzystywanych miar poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Poziom PKB w regionie w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł w 2008 r. 26 763 zł (w kraju — 33 462 zł). Dało to województwu świętokrzyskiemu XII lokatę w kraju, zaś I wśród województw Polski Wschodniej. Podkreślić należy również rolę jaką w tworzeniu PKB odegrały Targi Kielce, najdynamiczniej rozwijający się ośrodek targowo-wystawienniczy w Polsce.

W omawianym roku liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (wg wybranych sekcji) wynosiła odpowiednio w:

- przetwórstwie przemysłowym — 9,5 tys.;
- budownictwie — 13,7 tys.;
- handlu: naprawa pojazdów samochodowych — 37 tys.;
- transporcie i gospodarce magazynowej — 7,7 tys.;
- obsłudze rynku nieruchomości — 2,7 tys.;
- działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej — 7 tys.;
- opiece zdrowotnej i pomocy społecznej — 4,6 tys.;
- pozostałej działalności usługowej — 6,1 tys.

Wskaźnik podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym wynosił 1 310, podczas gdy analogiczny wskaźnik nowo zarejestrowanych jednostek wynosił 71, a wyrejestrowanych — 88. Aż 95% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zatrudniało do 9 osób.

3. Dostęp do dóbr

W 2009 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyniósł 937,89 zł (w kraju 1 114,49 zł). W strukturze tego dochodu dominowały dochody z pracy najemnej (niewiele ponad 50%) oraz ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej (31%). Statystyczny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę, tj. dochód przeznaczony na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz przyrost oszczędności w 2009 r. wyniósł 909,40 zł. Budżet przeciętnego gospodarstwa domowego w największym stopniu obciążony był wydatkami na żywność (29,5% ogółu wydatków), drugą istotną grupą wydatków niezbędnych do funkcjonowania rodziny były wydatki związane z użytkowaniem mieszkania i nośnikami energii (około 21,9%). Dodać należy, że w 2009 r. wzrósł udział wydatków na dobra i usługi związane z rekreacją i kulturą, zmniejszył się natomiast na zdrowie i edukację.

W latach 2006–2009 odnotowano umiarkowany wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w zakładach o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Należy podkreślić, że na koniec omawianego okresu wynagrodzenie to wynosiło 2 868,09 zł i było o 13,5% niższe od średniej krajowej (województwo uplasowało się na XII pozycji w kraju). W sektorze publicznym przeciętne wynagrodzenie wynosiło 3 212,74 zł, a w sektorze prywatnym — 2 585,47 zł. Porównując płace w powiatach w roku 2009 najwyższe wynagrodzenie odnotowano w mieście na prawach powiatu, Kielcach — 3 082,94 zł oraz powiatach: sandomierskim — 3 078,47 zł, skarżyskim — 3 035,02 zł, zaś najniższe kazimierskim — 2 466,75 zł i starachowickim — 2 539,20 zł. Przeciętna liczba emerytów i rencistów (świadczeniobiorców ZUS i KRUS) w 2009 r. w województwie świętokrzyskim osiągnęła 317,0 tys. osób. Średnia miesięczna emerytura i renta wyniosła 1 328,03 zł, a emerytura i renta rolników indywidualnych — 887,94 zł.

Według danych na koniec 2009 r. stan zasobów mieszkaniowych w województwie świętokrzyskim wyniósł 422,0 tys. mieszkań. Statystyczne mieszkanie składało się z 3,66 izb (w miastach 3,49 a na wsi 3,83). Średnio powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 71,5 m². W przeliczeniu na 1000 ludności, najwięcej mieszkań oddano w Kielcach — 3,1 a nieco mniej w powiecie włoszczowskim — 2,6. W powiatach tych wskaźniki znacznie przekroczyły średnią wielkość wojewódzką. Najmniej mieszkań buduje się w powiatach: sandomierskim (0,5), kazimierskim i staszowskim (po 0,6) oraz jędrzejowskim i starachowickim (po 0,8).

4. Infrastruktura społeczna

W województwie funkcjonuje 15 szkół wyższych, w których kształcą się 47 752 studentów. Najwięcej, bo aż 39,3% studentów pobiera nauki w szkołach typu uniwersyteckiego, następnie 22,7% wyższych szkołach ekonomicznych i 16,0% na uczelniach technicznych, zaś pozostali w wyższych szkołach pedagogicznych, teologicznych i innych. W roku szkolnym 2009/2010 w woj. świętokrzyskim do 268 szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez policealnych) uczęszczało 56,0 tys. uczniów. Liczba szkół policealnych w roku szkolnym 2009/2010 wynosiła 105, a uczyło się w nich 9,0 tys. uczniów.

W okresie tym działało 296 bibliotek (z filiami), w tym 1 wojewódzka. Przeciętnie na 1 bibliotekę przypadało 2,4 tys. osób, zaś liczba czytelników wynosiła 178,3 tys.

Na sieć placówek kultury o charakterze ponadlokalnym składało się: 2 teatry (1 dramatyczny i 1 lalkowy), 11 galerii sztuki i salonów wystawienniczych, 24 muzea (w tym 8 oddziałów) i 18 kin stałych.

Według stanu na koniec 2009 r. opiekę medyczną można było uzyskać w 22 szpitalach ogólnych. Pod względem liczby porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca województwo nie odbiega od średniej krajowej, bowiem wskaźnik ten wynosił 4,05 (kraj 4,06). Również liczba łóżek w szpitalach ogólnych przypadających na 10 tys. ludności była zbliżona do średniej krajowej wynoszącej 49 (w województwie 48,1). Przeciętny czas pobytu w szpitalu ogólnym uległ skróceniu i w 2009 r. wynosił niespełna 6 dni, zaś w szpitalu psychiatrycznym 27 dni. Sanatoria i szpitale uzdrowiskowe (w liczbie — 13) dysponowały 2096 łóżkami. Liczba kuracjuszy korzystających z tej formy leczenia wyniosła 36 335.

Opiekę nad małymi dziećmi do 3 lat sprawują m.in. żłobki. Swoją działalność prowadzi obecnie 5 żłobków i 2 oddziały żłobkowe z ogólną liczbą 465 miejsc. W minionym roku przebywało w nich 929 dzieci. Świadczy to o głębokim kryzysie tej formy opieki.

5. Turystyka

Korzystne położenie geograficzne, swoiste walory przyrodniczo-kulturowe oraz występowanie wód mineralnych stwarzają korzystne warunki do uprzedmiotowienia turystyki krajoznawczej oraz czynnego wypoczynku w ścisłym kontakcie z naturą. Nie idzie to jednak w parze z natężeniem ruchu turystycznego. Np. w 2008 roku region odwiedziło 345 tys. turystów korzystających z noclegów, co stanowi 1,8% tego ruchu krajowego (XV miejsce w Polsce).

Turystom pragnącym aktywnie wypoczywać województwo oferuje obecnie 1 500 km szlaków pieszych i ponad 2 000 km szlaków rowerowych. Dość liczne, zbiorniki wodne umożliwiają uprawianie sportów wodnych, narciarze znajdą tu 9 ośrodków narciarskich wyposażonych w wyciągi orczykowe. Na turystów czeka też wiele zabytków kultury materialnej i duchowej, które posiadają unikatowe walory w skali europejskiej lub krajowej.

W 2009 r. w województwie świętokrzyskim znajdowały się 143 obiekty zbiorowego zakwaterowania, spośród których 120 to obiekty całoroczne. Bazę turystyczną tworzyły 84 obiekty hotelarskie oraz 59 pozostałych obiektów noclegowych turystyki. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania miały w końcu lipca 2009 r. do dyspozycji 10,9 tys. miejsc noclegowych, w tym 8,7 tys. znajdowało się w obiektach całorocznych. Obiekty turystyczne tworzące bazę noclegową są nierównomiernie rozmieszczone. Zdecydowana ich większość (64,3%) zlokalizowana była w podregionie kieleckim, przede wszystkim w powiatach: kieleckim (19,6%) i koneckim (13,3%) oraz w mieście Kielce (18,8%). W podregionie sandomiersko-jędrzejowskim wyróżniał się powiat buski (16,2% ogółu miejsc), a w mniejszym zakresie również powiat sandomierski (5,2%) oraz staszowski (4,8%). Powiaty te posiadały ponad 75% miejsc usytuowanych w całym podregionie.

6. Pomoc społeczna i polityka prorodzinna

Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego są w znacznie większym stopniu zagrożeni ubóstwem niż mieszkańcy zamożniejszych regionów. Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności od 2006 r. stale wzrasta i w 2008 r. wynosił 1 435,5 podczas gdy w kraju osiągnął 738,4. Z pomocy pieniężnej korzystało stale 14,1%, okresowo 24,7% oraz 61,2% otrzymywało pomoc pieniężną celową.

W 2009 r. województwo świętokrzyskie dysponowało 57 placówkami stacjonarnej pomocy społecznej (wraz z filiami) z 3 961 miejscami (w tym 30 domów pomocy

społecznej), w których przebywało 3837 osób. Ponadto w 34 (stacjonarnych, rodzinnych i wielofunkcyjnych) całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży wychowywało się 515 osób.

7. Infrastruktura techniczna

Ogólna długość dróg publicznych o twardej nawierzchni w 2009 r. w województwie wyniosła 12 974,1 km. Struktura tej sieci przedstawiała się następująco: 43,8% stanowiły drogi powiatowe, 42,1% gminne, 8,3% wojewódzkie, 5,8% krajowe. Na 100 km² powierzchni ogólnej przypadało 107,1 km dróg publicznych o twardej nawierzchni (kraj — 85,8 km). Gęstość dróg o twardej nawierzchni zwiększyła się w ww. roku o 1,4 km/100 km², to jest o 1%. Długość dróg ekspresowych wyniosła 29,4 km.

W 2009 roku w województwie świętokrzyskim wyprodukowano 7 415,5 GWh energii elektrycznej (4,9% produkcji krajowej). Liczba odbiorców tej energii w 2008 r. wynosiła 454,2 tys., a jej zużycie na 1 odbiorcę - 1 629,6 kWh. Największym konsumentem energii elektrycznej był sektor przemysłowy — 45,6% (kraj — 31,1%), następnie sektor energetyczny — 16,1% (kraj — 16,7%), gospodarstwa domowe — 14,2% (kraj — 18,9%). Najmniejsze zużycie w tym względzie wykazuje rolnictwo — 0,7% (kraj — 1,1%).

W 2009 r. 72 zakłady uznane za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza atmosferycznego w województwie świętokrzyskim wyemitowały łącznie 3,2 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, pochodzących głównie ze spalania paliw. Spośród tej grupy zakładów. 62 posiadały urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 7 do redukcji zanieczyszczeń gazowych.

Do wód powierzchniowych na obszarze województwa świętokrzyskiego odprowadzono w omawianym roku łącznie 1 159,0 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych (więcej ścieków wytworzyły jedynie województwa: mazowieckie, wielkopolskie i zachodniopomorskie). W skali kraju stanowiły one 12,9%. Oczyszczaniu z podwyższonym usuwaniem biogenów poddano 28,6% ścieków, w kraju — 46,8% zaś metodą mechaniczną oczyszczono 25,9% ścieków (w kraju — 30,7%). Najmniej ścieków zarówno w kraju, jak i naszym województwie, oczyszczono chemicznie — 4,9% (w kraju — 4,7%). Z oczyszczalni ścieków korzystało 52,7% mieszkańców województwa. Pomimo systematycznego wzrostu tego wskaźnika dało to województwu świętokrzyskiemu przedostatnią lokatę w kraju, przy średniej krajowej 64,2%. Mniej osób korzystało z oczyszczalni tylko w województwie mazowieckim — 51,3% ogółu ludności województwa, a najwięcej w województwie pomorskim — 80,5%.

8. Struktura przestrzenna

Region świętokrzyski wyróżnia się dużą różnorodnością warunków naturalnych, która jest pochodną współistnienia 2 odmiennych morfologicznie obszarów — świętokrzyskiego (północna i centralna część) i sandomiersko-nidziańskiego (południowa i wschodnia część). Pierwszy z nich, wyżynno-górski, obejmuje najstarszy w kraju masyw górski — Góry Świętokrzyskie z Puszcza Świętokrzyską i największymi w centralnej Polsce wzniesieniami (Łysica 612 m n.p.m.). Obszar ten ma surowszy klimat, słabsze gleby oraz interesujący, pasmowy krajobraz, wyróżniający się na tle płaskich terenów centralnej Polski (*mapka nr 1*).

Województwo świętokrzyskie to atrakcyjny i zróżnicowany przestrzennie region o cennych walorach przyrodniczo - krajobrazowych. Ponad 60% jego powierzchni poddane jest prawnej ochronie przyrody, dzięki czemu zajmuje pierwszą lokatę w kraju (Polska — ok. 33%).

Struktura powierzchni geodezyjnej województwa wg kierunków wykorzystania gruntów w 2009 r. przedstawiała się następująco:

- użytki rolne — 64,7% (kraj-60,7%);
- grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione — 29,3% (kraj — 30,4%);
- grunty pod wodami — 0,7% (kraj — 2,0%);
- grunty zabudowane i zurbanizowane — 4,4% (kraj — 4,9%);
- nieużytki — 0,1% (kraj — 1,6%);
- użytki ekologiczne i tereny różne — 0,8% (kraj — 0,4%).

Na koniec 2009 r. powierzchnia użytków rolnych wynosiła 596,6 ha, co stanowiło 3,7% ogółu użytków w kraju. Struktura gospodarstw rolnych o pow. 1 ha użytków rolnych w 2009 r. kształtowała się następująco: 24,4% stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1–2 ha, następnie 44% — 2–5 ha, 23,3% gospodarstwa 5–10 ha i gospodarstwa powyżej 10 ha — 8,4%.

W rolnictwie (stanowiącym główną funkcję przestrzenną) najważniejszym problemem pozostaje rozdrobnienie gospodarstw rolnych, które nie wykazuje tendencji poprawy. Zbiory zbóż wynosiły 0,8 mln ton (2,7% zbiorów w kraju), zaś ziemniaków 0,4 mln ton (4,6% zbiorów krajowych). Wśród zwierząt gospodarskich dominowało bydło — 0,2 mln szt. (3% liczebności krajowego stada ogółem) i trzoda chlewna — 0,4 mln szt. (2,7% pogłowia krajowego).

Przedsiębiorczość pozarolnicza, w tym przemysłowa jest relatywnie słabiej rozwinięta i koncentruje się w największych miastach regionu, skupiających się w części północnej i centralnej. Na tle kraju województwo wyróżnia się wyższą dynamiką rozwoju przemysłu mineralnego oraz potencjału wykonawczego budownictwa. Najwyższe tempo wzrostu i oddziaływania na przestrzeń rynkową wykazują jednak funkcja targowa, stanowiąca obecnie jeden z głównych „motorów” rozwoju regionu.

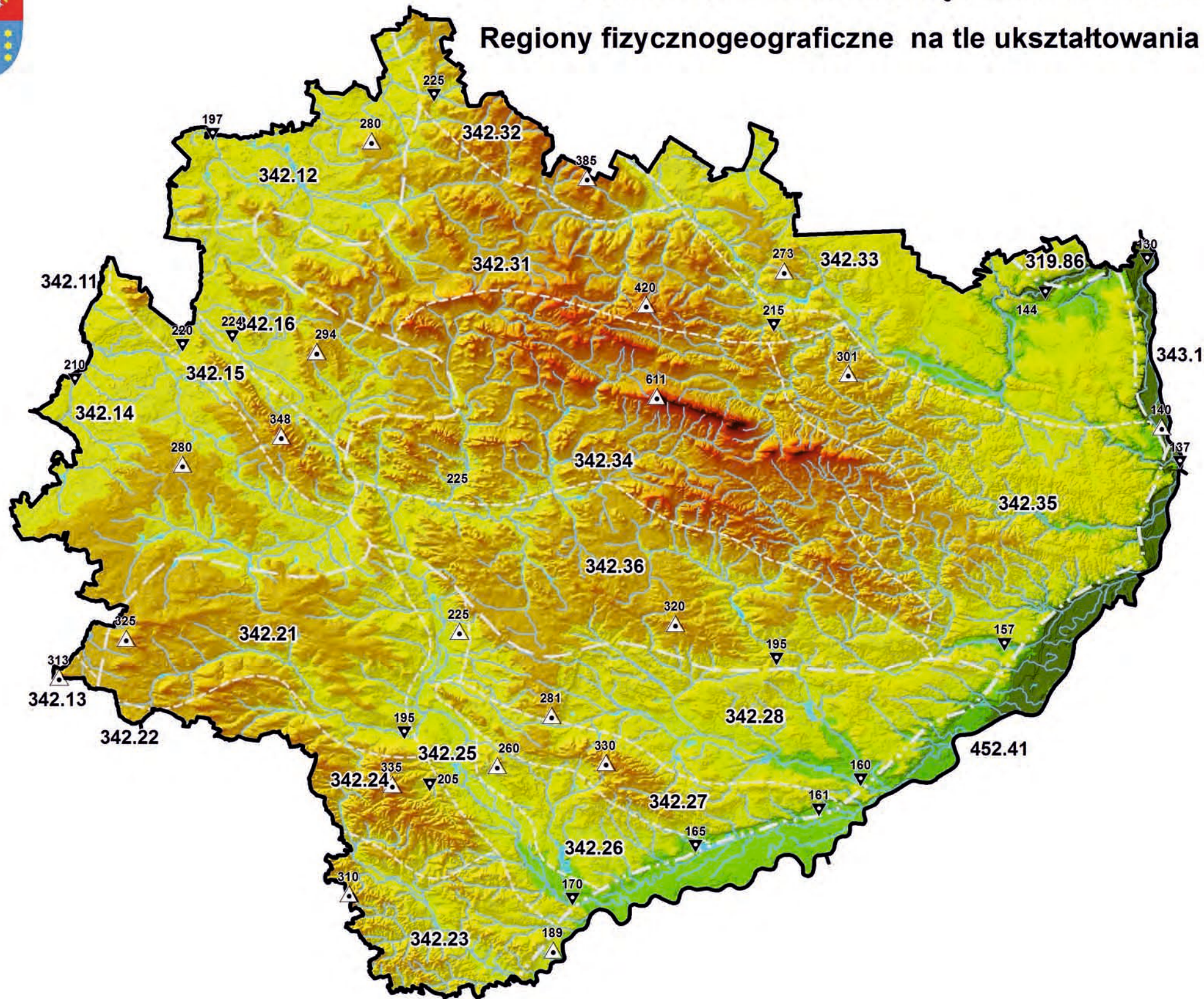
Podsumowując można stwierdzić, że świętokrzyskie (obok województw: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego, podkarpackiego) nadal należy do regionów najsłabszych zarówno pod względem poziomu życia mieszkańców, wskaźników rozwoju gospodarczego, jak i stanu infrastruktury. Pojawiły się jednak symptomy korzystnych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, na co ma wpływ coraz efektywniejsze wykorzystanie środków pomocowych oraz ożywienie w sektorze drobnej przedsiębiorczości. Pozycję województwa (na tle innych regionów kraju) pod względem wartości wybranych wskaźników rozwoju cywilizacyjnego prezentuje tabela.

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Regiony fizycznogeograficzne na tle ukształtowania powierzchni województwa

Mapka nr 1

Legenda

I. Regiony fizycznogeograficzne wg J. Kondrackiego

- granice prowincji
- granice podprowincji
- granice regionu
- granice mezoregionu

PROWINCJA: 31 NIŻ ŚRODKOWOEUROPEJSKI
Podprowincja: 319 Niziny Środkowopolskie
Region: 319.8 Wzniesienia Południowomazowieckie
Mezoregion: 319.86 Równina Radomska

PROWINCJA: 34 WYŻYNA MAŁOPOLSKA
Podprowincja: 342 Wyżyna Środkowomałopolska
Region: 342.1 Wyżyna Przedborska
Mezoregion: 342.12 Wzgórza Opatczyńskie
342.13 Próg Lelowski
342.14 Niecka Włoszczowska
342.15 Pasma Przedborsko-Malogoskie
342.16 Wzgórza Łopuszańskie

Region: 342.2 Niecka Nidziańska
Mezoregion: 342.21 Płaskowyż Jędrzejowski
342.22 Wyżyna Miechowska
342.23 Płaskowyż Proszowski
342.24 Garb Wodzisławski
342.25 Dolina Nidy
342.26 Niecka Solecka
342.27 Garb Pińczowski
342.28 Niecka Polaniecka.

Regiony: 342.3 Wyżyna Kielecko-Sandomierska
Mezoregiony: 342.31 Płaskowyż Suchedniowski
342.33 Przedgórze Ilżeckie
342.34 Góry Świętokrzyskie
342.35 Wyżyna Sandomierska
342.36 Pogórze Szydłowskie

Podprowincja: 343 Wyżyna Wschodniomałopolska
Region: 343.1 Wyżyna Lubelska
Mezoregion: 343.11 Małopolski Przełom Wisły

PROWINCJA: 45 ZACHODNIE I PÓŁNOCNE PODKARPACIE
Podprowincja: 452 Północne Podkarpacie
Region: 452.4-5 Kotlina Sandomierska
Mezoregion: 452.41 Nizina Nadwiślańska

II. Pozostałe elementy

- rzeki
- zbiorniki wodne
- granica województwa

punkty wysokościowe w poszczególnych regionach

▲ max

▼ min

0 170 210 250 290 330 370 410 450 490 530 570 612 m n.p.m.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, sk. pocz. 285-520 Kielce, tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sbr@biuro.ripl.pl

III. GŁÓWNE TENDENCJE I PROBLEMY ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

(ocena ważniejszych procesów i zagrożeń gospodarki przestrzennej ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ład przestrzennego)

1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W WOJEWÓDZTWIE NA TLE KRAJU, W GMINACH NA TLE WOJEWÓDZTWA

Ocenę stanu planowania przestrzennego w regionie świętokrzyskim przeprowadzono głównie w oparciu o dostępne dane i materiały informacyjne Głównego Urzędu Statystycznego. Dane te są niestety niepełne a czasami sprzeczne (np. według informacji uzyskanych z UM Kielce, w 2009 roku wydano kilkadziesiąt pozytywnych decyzji o warunkach zabudowy i ULICP, a z danych internetowych GUS wynika, że Kielce nie wydały żadnej pozytywnej decyzji), nie mniej pozwalają na wyselekcjonowanie głównych tendencji i zagrożeń w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zarówno w skali całego województwa, jak i poszczególnych obszarów funkcjonalnych (*mapka nr 2*).

Przedmiotowej oceny dokonano, zakładając iż podstawowym dokumentem gospodarki przestrzennej na obszarach miast i gmin powinien być **miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (mpzp)**, który posiada rangę aktu prawa miejscowego i w pełni respektuje zasady ład przestrzennego. W porównaniu do decyzji administracyjnych (stosowanych coraz częściej zamiast mpzp) plany te obejmują na ogół większe obszary funkcjonalne i poprzedzane są szczegółowymi analizami uwarunkowań rozwoju zabudowy i zagospodarowania terenu. Podlegają też pełnym procedurom konsultacyjno-uzgodnieniowym i niezbędnej kontroli społecznej. Posiadają przy tym nieporównanie większą zdolność kreatywną. W świetle przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym plany te powinny stanowić najważniejszy instrument zachowania i kształtowania ład przestrzennego.

Oceniając stan tej dziedziny planowania w województwie świętokrzyskim warto, więc skoncentrować się na stopniu pokrycia obowiązującymi planami miejscowymi, które prawidłowo sporządzone mogą być najpewniejszym gwarantem racjonalnej gospodarki przestrzennej.

Z danych GUS za lata 2007–2009 wynika, że województwo posiada mniejsze pokrycie obowiązującymi mpzp niż średnio w Polsce. Według stanu w 2009 r. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązywały na ok. 25% ogółu powierzchni Polski, zaś w województwie świętokrzyskim pokrycie tymi planami stanowiło ok. 21% ogółu powierzchni województwa. Największe pokrycie obowiązującymi mpzp, wynoszące około 60% odnotowały województwa: śląskie, małopolskie i lubelskie, natomiast najmniejsze ok. 3,5%: kujawsko-pomorskie, lubuskie. Województwo świętokrzyskie zajęło w tej klasyfikacji 8 pozycję. W ostatnich latach odnotowuje się w województwie nieco większe zainteresowanie gmin sporządzaniem mpzp, co podyktowane jest znacznym przyspieszeniem procesów inwestycyjnych (wzrost pokrycia z 16% w 2007 r. do 21% w 2009 r.). Ogólny poziom pokrycia planami miejscowymi obszaru województwa należy jednak uznać za niski.

W odniesieniu do poszczególnych gmin stopień pokrycia tymi planami jest zróżnicowany. W 2009 r. największe pokrycie (przedział 71–100% powierzchni ogólnej) odnotowano w 18 gminach: Łącznej, Zagnańsku, Miedzianej Górze, Strawczynie, Sitkówce-Nowinach, Morawicy, Kijach, Małogoszczy, Nagłowicach, Sędziszowie, Słupi Jędrzejowskiej, Seceminie, Solcu-Zdroju, Rakowie, Bielinach, Bańkowicach, Bogorii, Kunowie, spośród których w 16 (podkreślone), występuje 100% pokrycia.

Pod względem ilości planów wyróżnia się gmina Zagnańsk, która posiadała aż 60 obowiązujących mpzp, przy czym w skład gminy wchodzi zaledwie 17 sołectw. Niestety jest to przykład negatywnego zjawiska polegającego na obejmowaniu mpzp zbyt małych powierzchni (nawet pojedynczych działek). Z drugiej strony 28% ogółu gmin w województwie nie posiadało żadnego mpzp. W większości z nich poza: Czarnocinem, Bejscami i O brazowem, wydawano decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje lokalizacyjne ULICP.

Dla porównania w 2007 r. 100% pokrycia powierzchni ogólnej planami miejscowymi zanotowano w 13 gminach tj.: Zagnańsk, Secemin, Bogoria, Obrazów, Nagłowice, Małogoszcz, Kunów, Sitkówka-Nowiny, Morawica, Bieliny, Kije, Łączna, Strawczyn. W gminie Raków na ok. 92% powierzchni gminy obowiązywały mpzp, w gminie Miedziana Góra na ok. 74% pow., zaś 27,5% ogółu gmin nie posiadało tych planów. Można zatem zakładać, że działalność inwestycyjna w tych gminach odbywała się na mocy wydawanych decyzji administracyjnych.

Porównując zamieszczone wyżej dane można wysunąć następujące wnioski: nieznacznie wzrosła liczba gmin posiadających 100% pokrycie mpzp oraz prawie nie zmieniła się ilość gmin nie posiadających na swym obszarze obowiązujących mpzp. W gminach nie posiadających planów miejscowych działalność inwestycyjna nadal opiera się o wydawane decyzje administracyjne. W przypadku ważnych dla rozwoju lokalnego inwestycji celu publicznego, działalność ta jest prowadzona w oparciu o decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (ULICP) wydawane na podstawie art. 50 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zaś w pozostałych przypadkach w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy (WZ) wydawane na podstawie art. 59 ww. ustawy).

Z analizy danych za lata 2007–2009 wynika też, że liczba wydawanych decyzji ogółem (WZ i ULICP) w województwie świętokrzyskim w porównaniu z innymi województwami jest niewielka (w 2009 r. wydano w regionie 6 369 pozytywnych decyzji ogółem— 14 pozycja w kraju, w Polsce — 194 762 szt.; w 2008 r. w województwie wydano 6 876 — 14 pozycja w kraju, w Polsce ogółem — 201 885 s. zt.; w 2007 r. w woj. świętokrzyskim — 6 415 sztuk — 15 miejsce w kraju, Polska łącznie 201 631 sztuk). Wskazuje to na tendencje spadkowe ilości wydawanych decyzji ogółem w Polsce oraz stabilizację tej ilości w regionie .

W 2009 r. na obszarze Województwa Świętokrzyskiego wydano 5 764 decyzji o ustaleniu warunków zabudowy oraz 605 de cyzji o us taleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Przeważały pod tym względem: Ostrowiec Świętokrzyski (297 wydanych pozytywnych decyzji), Piekoszków (257), Starachowice (256), niewiele mniej decyzji (przedział 201–250) wydano w gminach: Końskie, Busko-Zdrój, Daleszyce, Staszów. Najwięcej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydano w 2009 r. w miastach i gminach: Ostrowiec Świętokrzyski (34), Skarżysko-Kamienna (32), Busko-Zdrój (31), Końskie (27). Niewiele mniej (przedział 15–24) wydanych pozytywnych decyzji ULICP odnotowano w gminach: Pińczów, Starachowice, Chęciny, Daleszyce, Wojciechowice.

W 2007 r. w woj. świętokrzyskim wydano 5 777 decyzji o warunkach zabudowy oraz 638 decyzji o us taleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Najwięcej decyzji ULICP

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Planowanie przestrzenne w 2009 r.

Skala 1:1 200 000

Mapka nr 2 Legenda

wydane pozytywne decyzje lokalizacyjne ULICP (w szt.)

- 1 - 8
- 9 - 14
- 15 - 24
- 25 - 34

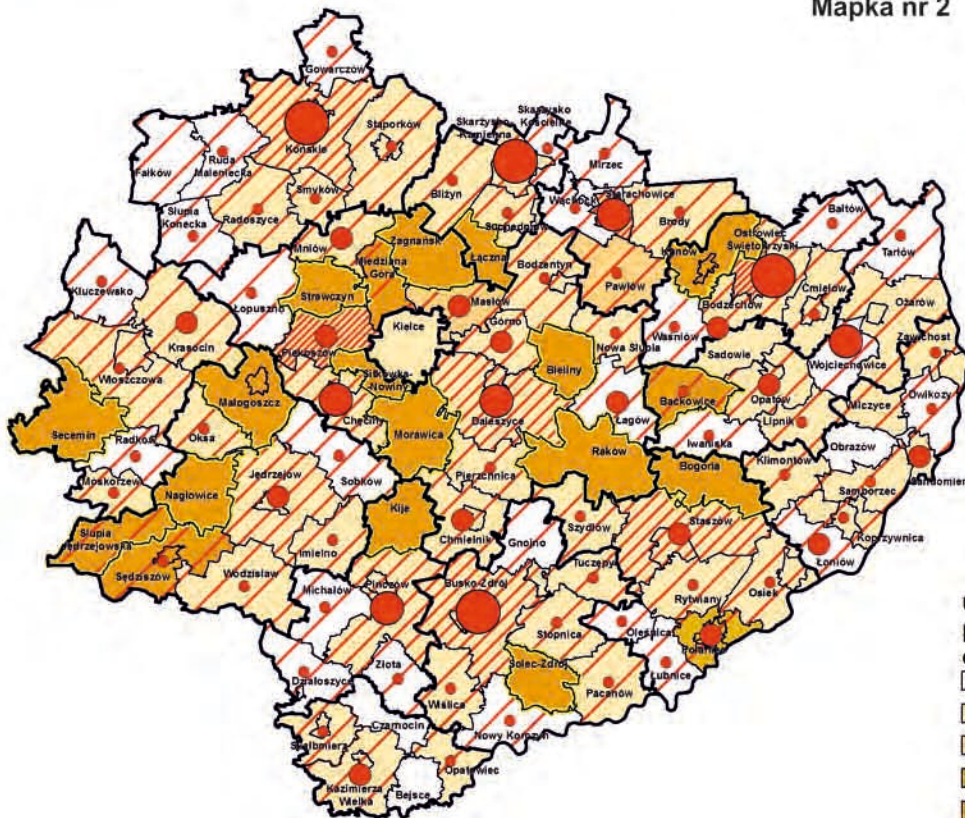
wydane pozytywne decyzje o warunkach zabudowy WZ (w szt.)

- 0
- ▨ 1 - 50
- ▨ 51 - 100
- ▨ 101 - 150
- ▨ 151 - 200
- ▨ 201 - 250
- ▨ 251 - 297

udział powierzchni gminy objętej planami miejscowymi na podstawie obywatelstwa (z lat 1994 i 2003) w %

- 0
- 1 - 30
- 31 - 50
- 51 - 70
- 71 - 100

100% pokrycia planami miejscowymi

Planowanie przestrzenne w 2007 r.

Skala 1:1 200 000

Mapka nr 3 Legenda

wydane ostateczne decyzje lokalizacyjne ULICP (w szt.)

- 1 - 10
- 11 - 50
- 51 - 100
- 101 - 142

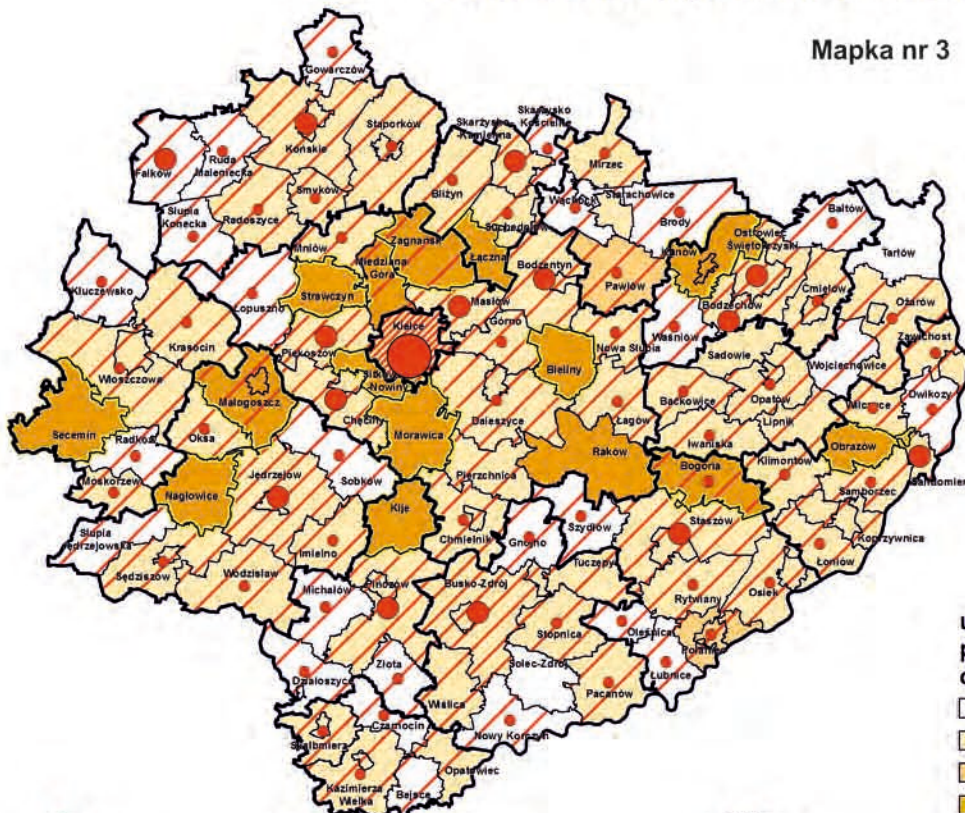
wydane ostateczne decyzje o warunkach zabudowy WZ (w szt.)

- 0
- ▨ 1 - 50
- ▨ 51 - 100
- ▨ 101 - 200
- ▨ 201 - 300
- ▨ 301 - 400
- ▨ 401 - 642

udział powierzchni gminy objętej planami miejscowymi na podstawie obywatelstwa (z lat 1994 i 2003) w %

- 0
- 1 - 30
- 31 - 50
- 51 - 70
- 71 - 100

100% pokrycia planami miejscowymi

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, sk. poczt. 225-520 Kielce, tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretariat@sbrr.pl

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

wydano w miastach i gminach: Kielce (142), Końskie (39), Ostrowiec Świętokrzyski (34), Sandomierz (28), Busko-Zdrój (27). Najwięcej decyzji o warunkach zabudowy wydano w 2007 r. w miastach i gminach: Kielce (642), Ostrowiec Świętokrzyski (282), Busko-Zdrój (265), Piekoszów (222), Jędrzejów (214) — *mapka nr 3*.

Tak duża ilość decyzji administracyjnych w relacji do pokrycia obszaru województwa planami miejscowymi zdecydowanie mija się z intencją autorów przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, którzy uznali je za instrument zastępczy. Powinien on być stosowany sporadycznie. Niestety w ca 30% gmin przyjęto taktykę powszechnego zastępowania planów omawianymi decyzjami, co należy uznać za działalność krótkowzroczną, prowadzącą do zrywania powiązań funkcjonalnych i zagrożenia chaosem przestrzennym.

Podsumowanie

Ogólne pokrycie planami miejscowymi obszaru województwa należy uznać za nieco niższe niż średnio w Polsce. Znacznie zróżnicowany jest natomiast stopień pokrycia mpzp różnych obszarów województwa, przy czym największy posiadają gminy sąsiadujące z Kielcami. 100% pokrycia planami występuje również w niektórych gminach w środkowo-zachodniej części regionu oraz w rejonie Łagowa. Na obszarach niskiego pokrycia planami notuje się podwyższoną aktywność w wydawaniu decyzji WZ i ULICP.

Stan realizacji opracowań planistycznych jest zdecydowanie lepszy w strefach podmiejskich, niż w centach miast, co można uzasadniać wyższymi kosztami przygotowania dokumentacji planistycznej oraz znacznie dłużej trwającymi procedurami rozpatrywania odwołań i protestów na terenach o największym zaludnieniu i intensywności użytkowania.

Najwięcej decyzji o ustaleniu warunków zabudowy oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydaje się w miastach i gminach miejsko-wiejskich. Niestety nie towarzyszy temu w sposób wystarczający ciągłość prac planistycznych obejmująca m.in. wymagane art. 32 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, w tym m.in. analizę wydanych decyzji WZ i ULICP, wniosków w/s sporządzenia lub zmiany mpzp. Analizy te powinny być przekazywane radom miast i gmin (przynajmniej raz w kadencji, choć w miastach i gminach objętych wysoką presją urbanizacyjną słusznym wydaje się stosowanie częściej tego instrumentu) i stanowić podstawę podejmowania uchwał o przystąpieniu do sporządzania, bądź zmiany studium lub/i mpzp. Brak systematycznie prowadzonej oceny stanu zagospodarowania przestrzennego jest szczególnie odczuwalny w gminach o wysokim stopniu urbanizacji, zlokalizowanych w otoczeniu miast i na obszarach położonych w granicach administracyjnych ośrodków miejskich. Jest to istotne zwłaszcza na tych obszarach, ze względu na występujące tu najczęściej zagrożenie ubytkiem terenów pełniących ważne funkcje publiczne, które trudno będzie zachować bez odpowiednich ustaleń, zawartych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, stanowiącym akt prawa miejscowego.

Należy podkreślić fakt, iż jedynie mpzp w sposób twórczy i kompleksowy może ustalić wszystkie uwarunkowania zabudowy, godząc różne, często sprzeczne interesy działających na tym obszarze podmiotów. Decyzja administracyjna oparta o obowiązujące przepisy prawa oraz analizę architektoniczno-urbanistyczną najbliższego sąsiedztwa nie jest natomiast w stanie ustalić wszystkich związków funkcjonalnych i może stwarzać groźne dla zachowania ładu przestrzennego precedensy rozwoju zabudowy, dopuszczając ją na terenach, które z różnych względów nie powinny zostać zabudowane.

2. GŁÓWNE PROBLEMY I ZAGROŻENIA ROZWOJU

Na podstawie prowadzonej systematycznie analizy projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, kierowanych do uzgodnienia z Zarządem Województwa Świętokrzyskiego można stwierdzić, iż część tych dokumentów nie w pełni uwzględnia interesy krajowe i wojewódzkie, stwarzając (w przypadku skierowania ich do realizacji) potencjalne zagrożenia ładu przestrzennego i przestrzeni publicznej. Jedną z przyczyn tych zagrożeń jest brak spójności aktów prawnych oraz nieprecyzyjne przepisy, dające władzom lokalnym nadmierne możliwości interpretacyjne. Towarzyszy temu brak możliwości wyrażenie przez organy wojewódzkie kompleksowej oceny merytorycznej opiniowanych dokumentów, która miałaby dla samorządów lokalnych charakter wiążący (poza oceną zgodności z planem województwa oraz oceną środowiskową). Prowadzi to do poczucia nadmiernego „władztwa planistycznego” i coraz szerszego zawłaszczania na cele lokalne przestrzeni „regionalnej” nie chronionej wystarczająco obowiązującymi przepisami. Niestety problemów tych nie rozwiązuje działalność gminnych komisji urbanistyczno-architektonicznych, które mają jedynie możliwość opiniowania przedkładanej dokumentacji. Ponadto urbanistów nie wspierają samorządowe kolegia odwoławcze (SKO), które bardzo liberalnie podchodzą do przepisów prawa i niestety w wielu przypadkach w sposób niekompetentny je interpretują, podważając często decyzje samorządów np. o odmowie wydania decyzji. Niestety, śledząc orzecznictwo sądowe można dodatkowo przekonać się iż analogiczne sprawy w zależności od sądu są w różny sposób rozstrzygane, co wskazuje również na nieskoordynowanie i niespójność w wymiarze sądownictwa w Polsce.

W omawianych opracowaniach planistycznych poza coraz większą dominacją interesów lokalnych nad celami publicznymi, zwraca też uwagę pogarszająca się jakość tych opracowań związana z brakiem wykwalifikowanych kadr i dążeniem do minimalizacji kosztów prac projektowych, które zostały ściśle podporządkowane formule przetargowej. Niestety niska cena nie idzie w parze z wysoką jakością opracowań.

Istotne zagrożenia generują również obowiązujące przepisy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, które nie uściślają minimalnej powierzchni możliwej do objęcia studium gminnym bądź planem miejscowym. Niestety mankament ten jest skrzętnie wykorzystywany przez część gmin, które rozwiązują bieżące potrzeby lokalizacyjne wprowadzając kolejne, drobne zmiany tych dokumentów, kolidujące często z ogólnymi celami polityki lokalnej ustanowionymi dla całego obszaru gminy. Jaskrawym przykładem tych praktyk są wielokrotnie podejmowane, jednostkowe zmiany studiów, które obejmują pojedyncze działki i są sporządzane równoległe z planami miejscowymi (w celu spełnienia obowiązującego do niedawna przepisu dotyczącego zgodności mpzp ze studium). Są one sporządzane najczęściej po to, by sprostać wymaganiom różnych inwestorów komercyjnych i przeznaczyć pod zabudowę tereny położone poza obszarami racjonalnej urbanizacji. Łatwo przewidzieć, że polityka ta, ze względu na swą krótkowzroczność i potencjalne zagrożenia ładu przestrzennego nie będzie stanowiła zachęty dla poważnych inwestorów i może generować znaczne koszty uzbrojenia, obciążające budżet lokalny. Analogiczna sytuacja może wystąpić w gminach, w których rozwój osadnictwa odbywa się za pomocą decyzji administracyjnych, a zwłaszcza tam, gdzie występuje silna presja budowlana i tych decyzji wydaje się bardzo dużo.

Warto zauważyć, że brak racjonalnej polityki przestrzennej prócz tego, iż wpływa na degradację krajobrazu i obniża konkurencyjność inwestycyjną gminy, to również generuje nadmierne koszty uzbrojenia oraz skłania do podejmowania niewłaściwych decyzji (np. zabudowy terenów na rozpoznanych złożach kopalin, terenach zagrożonych zalaniem lub procesami osuwiskowymi itp.), grożących poniesieniem późniejszych kosztów na odszkodowania lub przesiedlenia.

Do najważniejszych zagrożeń ładu przestrzennego zidentyfikowanych w toku opiniowania studiów gminnych należy zaliczyć:

- lokalizację nowoprojektowanej zabudowy, w tym mieszkaniowej, na obszarach zagrożonych powodzią, które powinny być wykluczone z tego rodzaju zagospodarowania;
- suburbanizację — nieracjonalną urbanizację obrzeży miast wywołaną rozlewaniem się zabudowy o niskiej intensywności na przyległe tereny wiejskie często o atrakcyjnym krajobrazie, co prowadzi do jego destrukcji i utraty naturalnych cech (ponadto zabudowa ta nie idzie w parze z rozwojem komunikacji i usług, tworząc „niedosłużone”, „dysfunkcyjne” osiedla mieszkaniowe, których mieszkańcy muszą korzystać z odległych usług miejskich, ponosząc wysokie koszty dojazdu);
- stanowiący odmianę suburbanizacji intensywny rozwój zabudowy mieszkaniowej i usługowej wzdłuż szlaków komunikacyjnych powodujący ograniczenia komunikacyjne i funkcjonalne;
- nadmierne, nieuzasadnione wyznaczanie nowych terenów zabudowy mieszkaniowej, w znacznym oddaleniu od istniejącej zabudowy, bez szans na szybkie zapewnienie dojazdu i uzbrojenia (tereny te są wyznaczane bez jakiegokolwiek uściślenia, która ich część może być zabudowana w pierwszej kolejności, co prowadzi do powstawania chaotycznej zabudowy rozproszonej);
- uleganie przez samorządy lokalne presji deweloperów na zawłaszczanie najbardziej atrakcyjnej krajobrazowo przestrzeni, która powinna być chroniona dla ogółu społeczeństwa gminy (np.: tereny enklaw leśnych i w bezpośrednim sąsiedztwie lasów, położone przy istniejących i projektowanych zbiornikach wodnych oraz usytuowane na stokach górskich, lub w innych miejscach o atrakcyjnych walorach widokowych itp.);
- obudowa dróg wojewódzkich i krajowych, projektowanie nowych terenów zabudowy głównie mieszkaniowej na granicy z pasem drogowym, co jednocześnie wymusza: dopuszczenie do nadmiernych ilości zjazdów (rzadko kiedy projektuje się drogi odbarczające), brak zachowania rezerwy pasa drogowego uniemożliwiający w przyszłości podniesienie klas dróg, poza tym niska atrakcyjność (standard) mieszkania w sąsiedztwie ruchliwych dróg nierzadko za ekranem akustycznym;
- lokalizacja zabudowy mieszkaniowej w bezpośrednim sąsiedztwie konfliktowego zagospodarowania, np.: obok funkcjonującej kopalni lub dróg ruchu tranzytowego;
- nie uwzględnianie wszystkich udokumentowanych złóż surowców mineralnych, nawet aktualnie eksploatowanych oraz zatwierdzonych obszarów i terenów górniczych;
- próby pozbycia się „niewygodnych” dla gmin inwestycji celu publicznego metodą zmiany studium obejmującą zmianę zagospodarowania terenów, na których są te inwestycje zlokalizowane, bez żadnego komentarza czy uzasadnienia;
- ograniczone do minimum stosowanie wymaganych ustawą i rozporządzeniem dot. zawartości studium, wskaźników zagospodarowania i użytkowania terenów, wskaźników urbanistycznych; a szczególnie zaniżonych i nie przystających do obecnych potrzeb wskaźników dot. wyposażenia w miejsca postojowe (w miastach polityce tej towarzyszy brak kompleksowej wizji stworzenia spójnego systemu parkowania);
- stosowanie analogicznych wskaźników dla terenów diametralnie różnych (takie same wskaźniki dla terenów zabudowy zlokalizowanych na obszarze miasta jak i wsi);
- brak dbałości o jakość przestrzeni publicznej oraz architektury, chaos w formach zabudowy i architekturze zespołów urbanistycznych, degradacja przestrzeni przez wszechobecną agresywną reklamę, unikanie w opracowywanych dokumentach planistycznych precyzyjnych zapisów dotyczących kształtowania ładu przestrzennego np. w zakresie: kolorystyki elewacji, kształtu dachu, wysokości i jednolitości ogrodzeń, warunków i zasad lokalizacji reklam oraz ich wielkości i kształtu;

- gettoizacja przestrzeni zurbanizowanej (wg definicji zawartej w projekcie KPZK 2030 jest to *nasilające się zjawisko powstawania zamkniętych, strzeżonych osiedli mieszkaniowych i postępującej jednocześnie degradacji osiedli starych, głównie przemysłowych, czego konsekwencją jest powstawanie gett dobrobytu i ubóstwa, stanowiących zagrożenie spójności społecznej polskich miast*), zamknięte ogrodzone osiedla mają wpływ na przerwanie zakładanej ciągłości urbanistycznej, poza tym budzą negatywne odczucia estetyczne i stwarzają poczucie izolacji;
- traktowanie ograniczeń związanych z potrzebą ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego wyłącznie jako barier rozwojowych;
- źle przeprowadzane konsultacje społeczne, bądź zupełny ich brak, ignorowanie opinii społecznej.

Przykłady niekorzystnych tendencji i zagrożeń rozwoju przestrzennego w województwie świętokrzyskim obrazuje dołączony na końcu tego rozdziału załącznik graficzny.

Istotne zagrożenia ładu przestrzennego generuje także obecny stan prawodawstwa, a zwłaszcza obowiązujące „specustawy”, które stanowią zaprzeczenie idei ciągłości planowania oraz potrzeby realizacji długookresowych dokumentów planistycznych.

Winę za obecny stan planowania przestrzennego ponoszą również środowiska urbanistyczne, które nie potrafiły uzgodnić wspólnego stanowiska wobec najpilniejszych zmian przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i odnieść się zdecydowanie do naruszeń reguł urbanistyki. Przykładem może być tu ustawa z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych, w której uzasadnieniu (jako przyczynę wprowadzanych zmian) podaje się potrzebę likwidacji barier inwestycyjnych wynikających z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Niestety planowaniu przestrzennemu nie służą także rygorystyczne i słabo skoordynowane z procedurami urbanistycznymi przepisy środowiskowe eliminujące praktycznie możliwości lokalizacji ważnych inwestycji celu publicznego np. na obszarach Natura 2000, z których część została utworzona na terenach rezerwowanych wcześniej pod tego rodzaju inwestycje.

Wnioski do zmiany Planu:

Podstawą podniesienia efektywności planowania przestrzennego jest przede wszystkim zmiana przepisów branżowych uwzględniająca działania przewidziane w projekcie KPZK 2030 takie jak m.in.:

- stopniowa eliminacja specustaw ze sfery gospodarki przestrzennej poprzez zastąpienie ich aktami planistycznymi;
- wprowadzenie ustawowo ograniczenia zabudowy terenów pozbawionych infrastruktury wodno-kanalizacyjnej; ograniczenie zabudowy lub podziału gruntów leżących poza terenami objętymi planami zagospodarowania przestrzennego tylko do tzw. „plomb” w istniejących strukturach, na wyludniających się obszarach wiejskich wskazanych w planie krajowym wprowadzona zostanie zasada pierwokupu zabudowy gospodarczej w powiązaniu z celami restytucji środowiska;
- wprowadzenie drogą ustawową minimalnych standardów wyposażenia i zagospodarowania przestrzennego terenów zurbanizowanych, w tym standardów dostępności do podstawowych usług społecznych z zachowaniem ochrony interesu publicznego (standardów urbanistycznych — związanych z ekstensywnością zabudowy i dostępem do infrastruktury technicznej, jak i standardów dostępności do podstawowych usług społecznych, ewentualnie zastosowanie rozwiązań zastępczych z zakresu e-dostępności);

- wsparcie dla tworzenia gminnego zasobu nieruchomości tj. wykupu, wywłaszczenia i wymiany terenów, przeprowadzania scaleń i wtórnych podziałów gruntów oraz nieodpłatnego przejmowania przez gminę części wtórnie dzielonych terenów na cele urządzeń wspólnych (ulice, parkingi, urządzenia techniczne, zieleń);
- wprowadzenie ustawowego obowiązku sporządzenia mpzp dla terenów rozwojowych wyznaczonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz obowiązek reparcelacji gruntów na podstawie decyzji planu;
- zwiększenie powierzchni pokrytych planami miejscowymi (działania związane z ograniczeniem w dysponowaniu gruntami nie objętymi planami zagospodarowania przestrzennego): 100% pokrycie całych gmin planami zagospodarowania przestrzennego; zakaz opracowywania i uchwalania planów miejscowych dla terenów o bardzo małej powierzchni; obligatoryjność posiadania planu jako podstawa do ubiegania się przez inwestora o dofinansowanie z funduszy UE;
- rozdzielenie na drodze ustawowej prawa własności nieruchomości od prawa do jej zagospodarowania i zabudowy; stworzenie zachęt fiskalnych dla bardziej efektywnego wykorzystania przestrzeni zurbanizowanej w szczególności dla ponownego zagospodarowywania przestrzeni zdegradowanej i intensyfikacji wykorzystania przestrzeni uzbrojonej (m.in.: różnicowanie podatków od nieruchomości zależne od stanu uzbrojenia terenu, wprowadzenie podatku katastralnego);
- instytucjonalne wzmocnienie planowania przestrzennego realizowane zgodnie z opracowanym planem zmian administracyjnych (ciągły proces podnoszenia wiedzy i kompetencji, doradztwo na rzecz planistów regionalnych i lokalnych, współpraca z placówkami naukowymi i badawczymi);
- budowa systemu monitorowania i oceny stanowiącego podstawowe narzędzie zarządzania i koordynacji działań rozwojowych w odniesieniu do przestrzeni.

Ponadto zmiany przepisów zwłaszcza środowiskowych powinny być również ukierunkowane na bardziej racjonalne stosowanie ograniczeń w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z uwzględnieniem możliwości uzyskania odstępstw w szczególnie uzasadnionych sytuacjach (np. obszary Natura 2000 a konieczność remontu i konserwacji urządzeń przeciwpowodziowych).

W związku z propozycją wprowadzenia powyższych zmian w zakresie planowania przestrzennego oraz w celu przeciwdziałania zdiagnozowanym w poprzednim rozdziale problemom i zagrożeniom rozwoju należałoby w zmianie Planu wzmocnić zapisy dotyczące konieczności uwzględniania zasad zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego tj.:

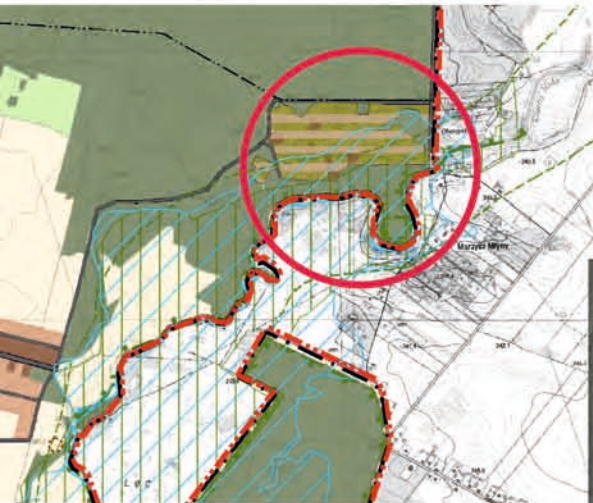
- zakazu lokalizacji zabudowy na terenach zagrożonych powodzią i osuwiskami;
- zakazu rozpraszania zabudowy;
- zakazu sporządzania zmian studium oraz mpzp, obejmujących zbyt mały obszar (kategoryczny zakaz zmian obejmujących pojedyncze działki) z możliwością odstępstw w wyjątkowych sytuacjach;
- zalecenie częstszego, niż zawarte w przepisach minimum, sporządzania analiz stanu zagospodarowania przestrzennego, w tym ocen aktualności studium, które powinny wskazać zakres niezbędnych zmian tego dokumentu; w gminach objętych większą presją budowlaną (najlepiej każdorazowo przed podjęciem uchwały o zmianie studium);
- ochrony atrakcyjnego krajobrazu, przedpola widokowego oraz otoczenia w sąsiedztwie zabytków, poprzez poprzedzające sporządzenie studium gminnego, wykonanie analiz, pomocniczych studiów tj. krajobrazowego i wprowadzanie wynikających z nich wytycznych — zakazów, nakazów, ograniczeń do tego dokumentu; potraktowanie potrzeby ochrony tych elementów jako walorów sprzyjających rozwojowi;
- ochrony przestrzeni publicznych oraz konieczności ich wyznaczania w opracowaniach studiów; podkreślenie możliwości uzyskania wysokiej jakości architektury oraz

- urbanistyki, zwłaszcza w realizacji inwestycji celu publicznego, poprzez organizację otwartych konkursów, rozstrzyganych przez profesjonalistów, dzięki czemu można mieć wpływ na jakość wyboru;
- priorytetowe traktowanie inwestycji celu publicznego, zabezpieczanie w opracowywanych dokumentach planistycznych niezbędnej rezerwy terenowej oraz właściwego sąsiedztwa;
 - potrzeby przeprowadzania analiz poprzedzających lokalizację nowych terenów budowlanych, zapobiegających ich nadmiernemu wyznaczaniu;
 - określanie, które z wyznaczonych nowych terenów budowlanych powinny być uruchamiane w pierwszej kolejności (zapewnienie im niezbędnych mediów), a które dopiero po wyczerpaniu tych pierwszych;
 - precyzyjne określanie terenów wyłączonych z zabudowy;
 - stosowanie wskaźników przystających do rzeczywistości dotyczących np. ilości miejsc parkingowych, zróżnicowanie wskaźników uzależnionych lokalizacją (miasto, wieś), funkcją, sąsiedztwem;
 - opracowanie i wdrażanie strategii lokalizacji parkingów (najbardziej istotne w miastach);
 - precyzyjne określanie możliwości lokalizacji reklam i ich gabarytów, kształtu jak również kolorystyki obiektów;
 - kompleksowe i zgodne z zasadami ładu przestrzennego planowanie zagospodarowania, tereny mieszkaniowe z uwzględnieniem infrastruktury: dojazdów, mediów, zaplecza usługowego oraz bazy infrastruktury społecznej tj. np. żłobki, przedszkola, szkoły, przychodnie, ośrodki sportowe i rekreacyjne itp.; jak również zaopatrzone w odpowiedniej jakości przestrzenie publicznie oraz tereny zielone, dostępne dla wszystkich grup wiekowych;
 - ochrona obszarów zielonych pierścieni wokół miast przed zmianą sposobu ich zagospodarowania oraz ochrona i rozwój obszarów zieleni urządzonej w obrębie miast, w tym ochrona zieleni wysokiej przed bezzasadną wycinką (rozważne zarządzanie ekosystemami);
 - uwidocznienie korzyści z prowadzenia racjonalnej gospodarki przestrzennej i pełnego pokrycia gminy obowiązującymi mpzp, będących wyrazem stabilnej, długofalowej i odpowiedzialnej polityki przestrzennej i służących przyciągnięciu inwestorów;
 - w celu niwelowania negatywnych zjawisk przestrzennych związanych z suburbanizacją konieczne jest stosowanie efektywnych instrumentów planowania przestrzennego oraz przyjęcie zintegrowanego z planowaniem przestrzennym modelu planowania transportu i zarządzania środowiskiem miejskim, ponieważ proces ten dotyczy zwłaszcza stref podmiejskich warto zastanowić się nad potrzebą sporządzania dokumentów planistycznych obejmujących swym zasięgiem miasto i jego obszar funkcjonalny;
 - przeciwdziałanie powstawaniu stref ubóstwa, społecznego wykluczenia i zahamowanie utraty funkcji miastotwórczych; podjęcie działań rewitalizacyjnych na obszarach zaniedbanych oraz terenach poprzemysłowych, pokolejowych, jak również w centralnych częściach miast, zapewnienie szerokiej oferty, atrakcyjnych mieszkań dostępnych dla różnych grup społecznych na obszarach miejskich, rozwój wysokiej jakości usług oraz wzrost dostępności do podstawowych usług, przestrzeni publicznych, w tym zielonych, edukacji ogólnej i zawodowej oraz opieki medycznej;
 - podkreślenie potrzeby dążenia do osiągnięcia wysokiej jakości architektury oraz przestrzeni, zwłaszcza w miastach, ale i na obszarach wiejskich, która w chwili obecnej staje się wyznacznikiem atrakcyjności lokalizacyjnej i sprzyja przyciąganiu inwestycji produkcyjnych i usługowych;

LOKALIZACJA ZABUDOWY NA TERENACH ZALEWOWYCH

Przykład

Zał. graf. do zmiany nr 3 Studium uikzp gm. Morawica (Kierunki - fragment), dopuszczenie do poszerzenia istniejącej zabudowy m.in. na terenach zalewowych - na zaznaczonym fragmencie sołectwo Podmarzysze

Fragment legendy ze zmiany nr 3 Studium uikzp gm. Morawica

**OBSZARY POTENCJALNYCH ZAGROŹEŃ I OGRANICZEŃ
W ZAGOSPODAROWANIU TERENU**

 TERENY ZALEWOWE

**OBSZARY ZAINWESTOWANE LUB DOPUSZCZONE
DO ZAINWESTOWANIA**

 TERENY ZABUDOWY MIESZKANOWEJ ISTNIEJĄCEJ I ZAPROJEKTOWANEJ
W PLANIE

 PROJEKTOWANE TERENY ZABUDOWY MIESZKANOWEJ

Źródło: geoportal.gov.pl

Ten sam fragment gminy Morawica - sołectwo Podmarzysze

Możliwe skutki

Agencja Gazeta
Fot. Paweł Małecki/Agencja Gaz

Źródło - zał. do art. "Woda wciąż groźna", Gazeta Wyborcza, 18.05.2010
(zdjęcie przedstawia powódź w Nowym Korczynie)

SUBURBANIZACJA - PRZYKŁADY

Źródło: geoportal.gov.pl

Rozwój zabudowy na obszarze gm. Sitkówka-Nowiny

Źródło: geoportal.gov.pl

Rozwój zabudowy na obszarze gm. Górnó

SUBURBANIZACJA - PRZYKŁADY

Cedzyna gmina Górno

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

4. Sąsiedztwo w zbliżeniu, skrzyżowanie z drogą ekspresową

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Nowe domy powstają na „polach” jak grzyby po deszczu

3. Tymczasowy koniec zabudowy, w tle widać sąsiedztwo

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

2. Nowa zabudowa w formie ulicówki

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

1. Zaczyna się „wąskim gardłem” łączącym nową zabudowę z drogą krajową nr 74

NADMIERNE, NIEUZASADNIONE WYZNACZANIE NOWYCH TERENÓW BUDOWLANYCH

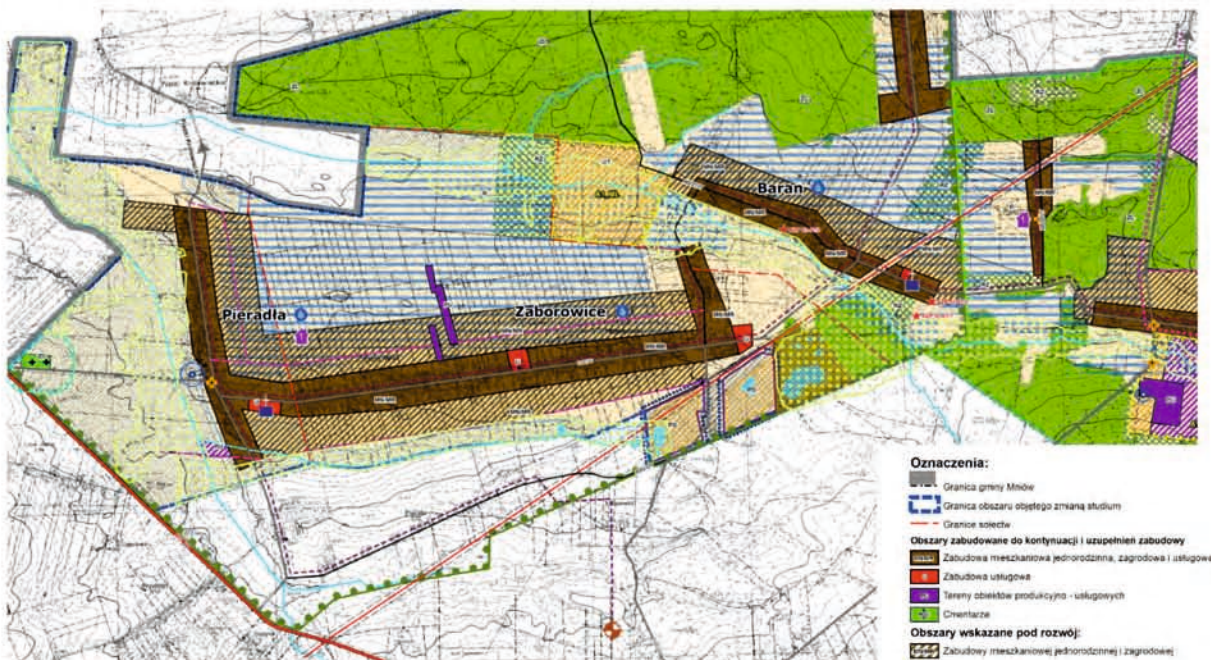
Dzisiejszy krajobraz

Fot. Jerzy Bielecki

Gliniany Las - przydrożny punkt widokowy, fragment panoramy w kierunku Zaborowic
Zmiana nr 1 Studium uikzp gm. Mniów, aneks graficzny - Uwarunkowania kulturowe Gliniany Las

Krajobraz „projektowany” przyszły

Zał. graficzny do zmiany nr 2 Studium uikzp gm. Mniów
Fragment z projektowanym rozwojem zabudowy m.in.w sołectwie Zaborowice
po dwie, czasem trzy linie zabudowy dodatkowo, bez żadnych zasad odnośnie
kolejności ich zabudowy

Fragment legendy ze zm. nr 2
Studium uikzp gm. Mniów (Kierunki)

PRESJA DO ZABUDOWY SZCZEGÓLNIIE ATRAKCYJNYCH MIEJSC

Tereny leśne oraz ich najbliższe sąsiedztwo

Źródło: geoportal.gov.pl

Fragment gminy Zagnańsk

Tereny wokół zbiorników wodnych

Źródło: geoportal.gov.pl

Fragment gmin Górno, Masłów, zbiornik wodny Cedzyna

PRESJA DO ZABUDOWY SZCZEGÓLNICIE ATRAKCYJNYCH MIEJSC

Zawłaszczanie przestrzeni publicznych pod zabudowę developerską mieszkaniową

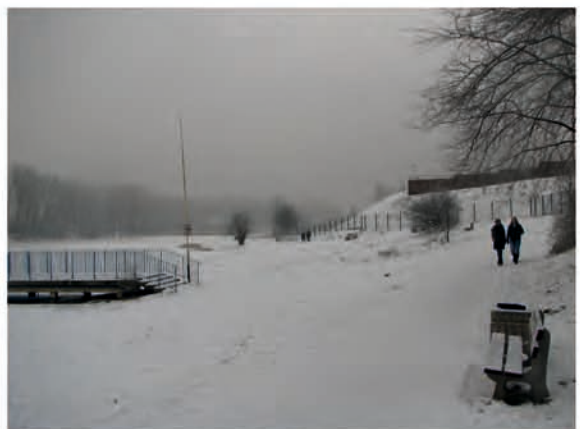
Źródło: geoportal.gov.pl

Lokalizacja - Zalew kielecki, miasto Kielce

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

„Ładny widok” zarezerwowany tylko
dla mieszkańców budynku wielorodzinnego

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Teren wykupiony przez developera sięga do samej
alejki spacerowej

OBUDOWA DRÓG KRAJOWYCH I WOJEWÓDZKICH

Źródło: geoportal.gov.pl

Droga krajowa nr 74 (odcinek na terenie Radlina w gminie Górnó)

Źródło: geoportal.gov.pl

Droga wojewódzka nr 750 (odcinek na terenie Janaszowa w gminie Zagnańsk)

Źródło: geoportal.gov.pl

Droga krajowa nr 73 (odcinek na terenie Woli Morawickiej w gminie Morawica)

WPROWADZANIE W SĄSIEDZTWIE KONFLIKTOWEGO ZAGOSPODAROWANIA

Zabudowa mieszkaniowa otaczająca Lotnisko w Masłowie ograniczająca możliwości jego rozbudowy

Źródło: geoportal.gov.pl

Lokalizacja: Masłów Pierwszy w gminie Masłów

WPROWADZANIE W SĄSIEDZTWIE KONFLIKTOWEGO ZAGOSPODAROWANIA

Zabudowa mieszkaniowa w sąsiedztwie czynnych kopalni

Źródło: geoportal.gov.pl

Kopalnia dolomitów „Laskowa” w gminie Miedziana Góra

Źródło: geoportal.gov.pl

Kopalnia kwarcytu w Wiśniówce w gminie Masłów

WSZECHOBECNY DEFICYT MIEJSC PARKINGOWYCH

Szczególnie odczuwalny przy obiektach użyteczności publicznej

Źródło: geoportal MSIP w Kielcach

Osiedle Bocianek w Kielcach, czerwonymi kółkami zaznaczono trzy obiekty użyteczności publicznej: żłobek, przedszkole, szkoła

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

 lokalizacja miejsca zrobienia powyższego zdjęcia

Zaparkowanie w tej uliczce w „godzinach szczytu” niemal graniczy z cudem

Źródło: geoportal MSIP w Kielcach

Ulica Targowa w Kielcach, czerwonym kółkiem zaznaczono 14 piętrowy biurowiec, w godzinach rannych panuje tu zasada: „kto pierwszy ten lepszy”

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

 lokalizacja miejsca zrobienia powyższego zdjęcia

Ulica Nowy Świat, tu również niektórzy, w tym użytkownicy i mieszkańcy nowych budynków usługowo-wielorodzinnych starają się zaparkować, utrudniając tym samym znacząco ruch na tej dwukierunkowej ulicy

CHAOS OBECNY W FORMACH ZABUDOWY, W ARCHITEKTURZE

**Niby budynki takie same (mieszkaniowe wielorodzinne)
a jednak zupełnie inne**

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

**Nowa zabudowa powstała w mniej więcej tym samym czasie u zbiegu ulic Klonowej i Turystycznej
w Kielcach,
różni się kształtem dachów, spadkami połaci dachowych, kolorystyką
każdy z tych budynków osobno nie wygląda źle,
ale czy tak powinno kształtować się zabudowę w sąsiedztwie?**

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Rola reklamy

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Tak „urozmaicony” krajobraz można zobaczyć jadąc drogą krajową nr 74 w kierunku Kielc, w zasadzie na granicy z miastem

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Kolejne „witacze”

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

„Nowatorskie” podejście do kształtowania ogrodzeń

Jedna z odmian - grodzenie osiedli

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Odgradzona „odizolowana” zabudowa wielorodzinna w Kielcach

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

Fot. K. Bieniek-Kaszyńska

ZIELONE WRÓG PUBLICZNY NUMER JEDEN

(cytat z portalu internetowego samorząd 2010)

„Drzewa żyją wraz z człowiekiem w ich kształcie, zmianach i szumie”

Stefan Żeromski

Fot. Dawid Łukasik, źródło: portal internetowy echodnia.eu (7 lipca 2010)

Tak wyglądała do niedawna ulica Chęcińska w Kielcach

(zdjęcie z portalu internetowego samorząd 2010, 09.09.2010)

A tak wygląda dzisiaj, po wycince ok. 120 drzew

Czy naprawdę chcemy takich zmian?

- potrzeba wprowadzenia do systemu szkolnictwa zagadnień związanych ze zrównoważonym rozwojem, jakością architektury i urbanistyki oraz wartością przestrzeni i potrzebą jej harmonijnego kształtowania;
- dążenie do uzyskania sprawnego systemu komunikacyjnego, w tym intermodalnego, (powiązanie układów drogowych, kolejowych, rowerowych itp.) miejskiego, podmiejskiego i ogólnokrajowego;
- podkreślenie znaczenia przygotowania atrakcyjnej oferty uzbrojonych, dobrze skomunikowanych terenów pod rozwój różnego typu przedsiębiorczości oraz intensywnej promocji tej oferty w kraju i za granicą;
- podkreślenie dużej roli konsultacji społecznych przy opracowywaniu dokumentów planistycznych oraz różnego rodzaju koncepcji urbanistycznych, które przeprowadzone w sposób właściwy (a nie tylko po to, żeby spełnić wymogi przepisów) pozwolą zrozumieć oczekiwania społeczne odnośnie treści ww. opracowań, a tym samym wypracować wspólną koncepcję danego dokumentu.

Konieczne wydaje się także uściślenie w Planie województwa zakresu przestrzeni ponadlokalnej, która ze względu na konieczność zapewnienia realizacji zadań krajowych i samorządu województwa będzie szczególnie chroniona przed kolizyjnym zainwestowaniem w toku uzgodnień lokalnych dokumentów planistycznych z Zarządem Województwa Świętokrzyskiego.

IV. ANALIZA STANU ZAGOSPODAROWANIA W POSZCZEGÓLNYCH DZIEDZINACH GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

1. OSADNICTWO

Województwo świętokrzyskie należy do najslabiej zurbanizowanych regionów w kraju. W 2009 r. odsetek ludności zamieszkującej w miastach wynosił 45,2%, podczas gdy w 2006 r. 45,3% i był niemal dwukrotnie mniejszy niż przeciętnie w woj. śląskim (najwyższy w kraju współczynnik urbanizacji — 78,15), znacznie ustępując także średniej krajowej — 61%. Pod tym względem region uplasował się na przedostatniej pozycji w kraju, wyprzedzając tylko województwo podkarpackie (41,1%).

System osadniczy województwa należy do najbardziej stabilnych elementów gospodarki przestrzennej, które zazwyczaj nie ulega większym zmianom w krótkim horyzoncie czasu. W analizowanym okresie lat 2007–2010 zwiększyła się jedynie liczba miast (do grupy tej powróciły Daleszyce, które po powstaniu styczniowym zostały zdegradowane do rangi wsi).

Obecnie układ osadniczy tworzą 102 gminy, w tym: 5 miejskich, 71 wiejskich i 26 miejsko-wiejskich. Miasta regionu skupiają ogółem 573,7 tys. mieszkańców, czyli o ponad 6 tys. mniej niż w 2006 r., wykazując przy tym duże zróżnicowanie pod względem zaludnienia. Największym ośrodkiem są Kielce (204,8 tys. mieszkańców o 2,3 tys. mniej niż w 2006 r.), zaś najmniejszym Działoszyce (niewiele ponad 1 tys. mieszkańców). Próg 50 tys. mieszkańców (poza stolicą regionu) przekraczają tylko 2 miasta: Ostrowiec Świętokrzyski i Starachowice. Aż 60% ośrodków miejskich w województwie nie osiąga 10 tysięcy mieszkańców, a te najmniejsze nastawione są głównie na obsługę rolnictwa, co nie sprzyja dywersyfikacji gospodarki i wzrostowi zatrudnienia (*mapki nr 4 i 5*).

Układ osadniczy regionu charakteryzuje się rozmieszczeniem ośrodków miejskich na obrzeżach województwa oraz koncentracją większych miast w części północnej, co podyktowane jest przebiegiem procesów industrializacji w Aglomeracji Staropolskiej, która ostatecznie przyjęła na terenie woj. świętokrzyskiego kształt zbliżony do litery „T”.

Południowa część województwa pomimo dobrze rozlokowanej sieci miast jest znacznie słabiej zurbanizowana. Przyczyn tego należy upatrywać przede wszystkim w masowej utracie przez te ośrodki praw miejskich po powstaniu styczniowym. Prawa te utraciło 23 miasta co okazało się niepowetowaną do dziś stratą dla regionu świętokrzyskiego.

W grupie miast dominują obecnie małe ośrodki o bogatej spuściznie historycznej i na ogół niewielkim potencjale demograficznym. Przeciętny ośrodek miejski obsługuje obszar 377,8 km² (o 29 km² większy obszar niż średnio w kraju), co utrudnia dostępność do usług i rynków pracy.

Głównym ośrodkiem województwa jest miasto Kielce, uznane w obowiązującej Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPPZK) z 2001 za krajowy ośrodek równoważenia rozwoju. Predyspozycje do pełnienia roli ośrodków regionalnych posiadają obecnie Ostrowiec Św. i Sandomierz (KPPZK nie wyróżnia na obszarze woj.

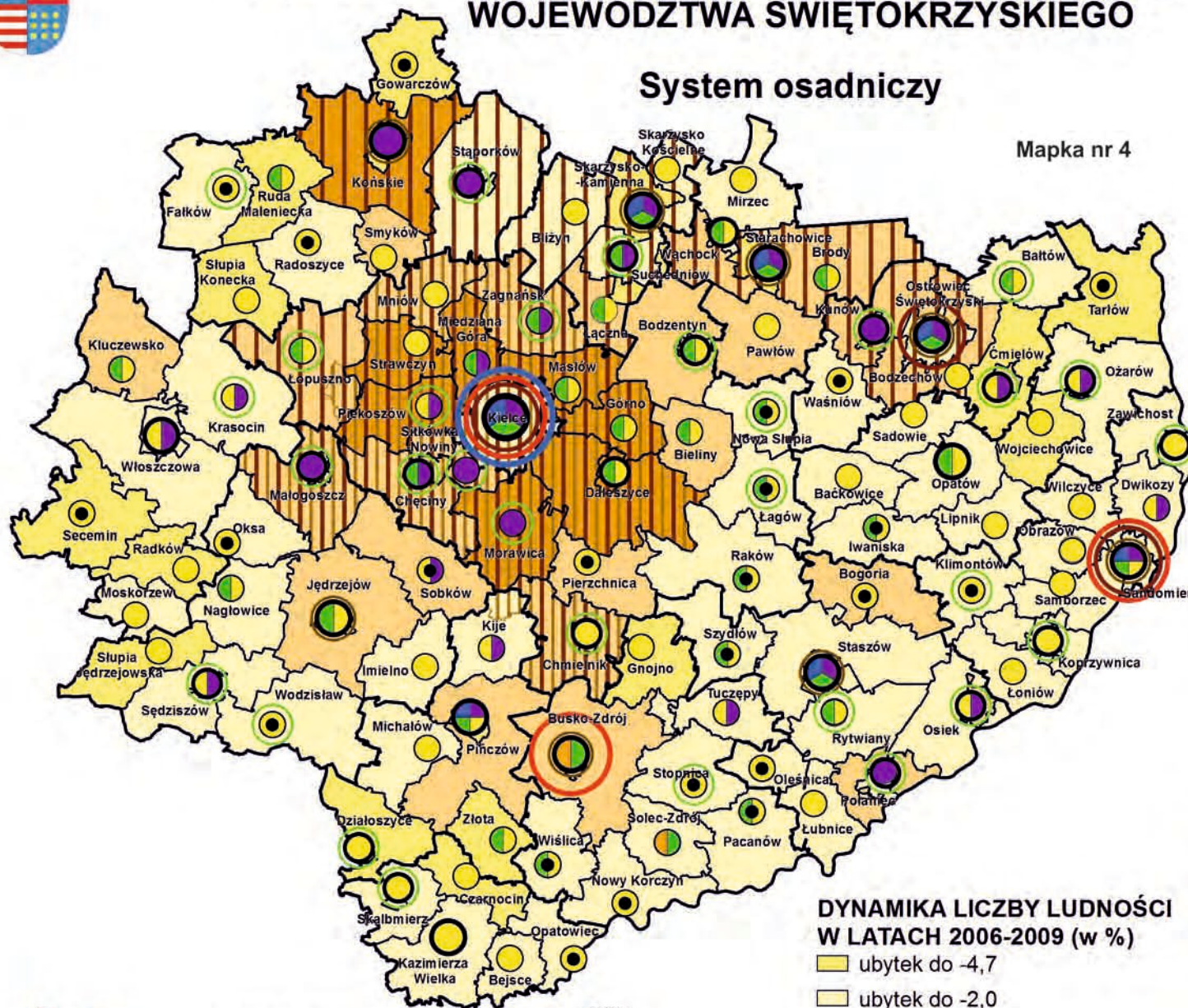

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Skala 1:800 000

System osadniczy

Mapka nr 4

Legenda

HIERARCHIA OŚRODKÓW OSADNICZYCH

- ośrodek wojewódzki
- ośrodek powiatowy

ośrodek gminny

- aktualnie posiadający prawa miejskie
- nie posiadający praw miejskich
- posiadający prawa miejskie w przeszłości

RANGA PEŁNIONYCH FUNKCJI

- ośrodek pełniący funkcje międzynarodowe
- ośrodek pełniący funkcje krajowe
- ośrodek pełniący funkcje regionalne
- ośrodek pełniący funkcje subregionalne
- ośrodek pełniący funkcje ponadlokalne

WIODĄCE FUNKCJE OŚRODKÓW

- przemysłowa
- obsługi rolnictwa
- turystyki i wypoczynku
- udrowska
- akademicka

OBSZARY FUNKCJONALNE

- Aglomeracja Świętokrzyska
- obszar oddziaływania Kielc

DYNAMIKA LICZBY LUDNOŚCI W LATACH 2006-2009 (w %)

- ubytek do -4,7
- ubytek do -2,0
- 0
- przyrost do 2,0
- przyrost do 4,9

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, sk. pocz. 225-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sbr@etarlat@sbr.pl

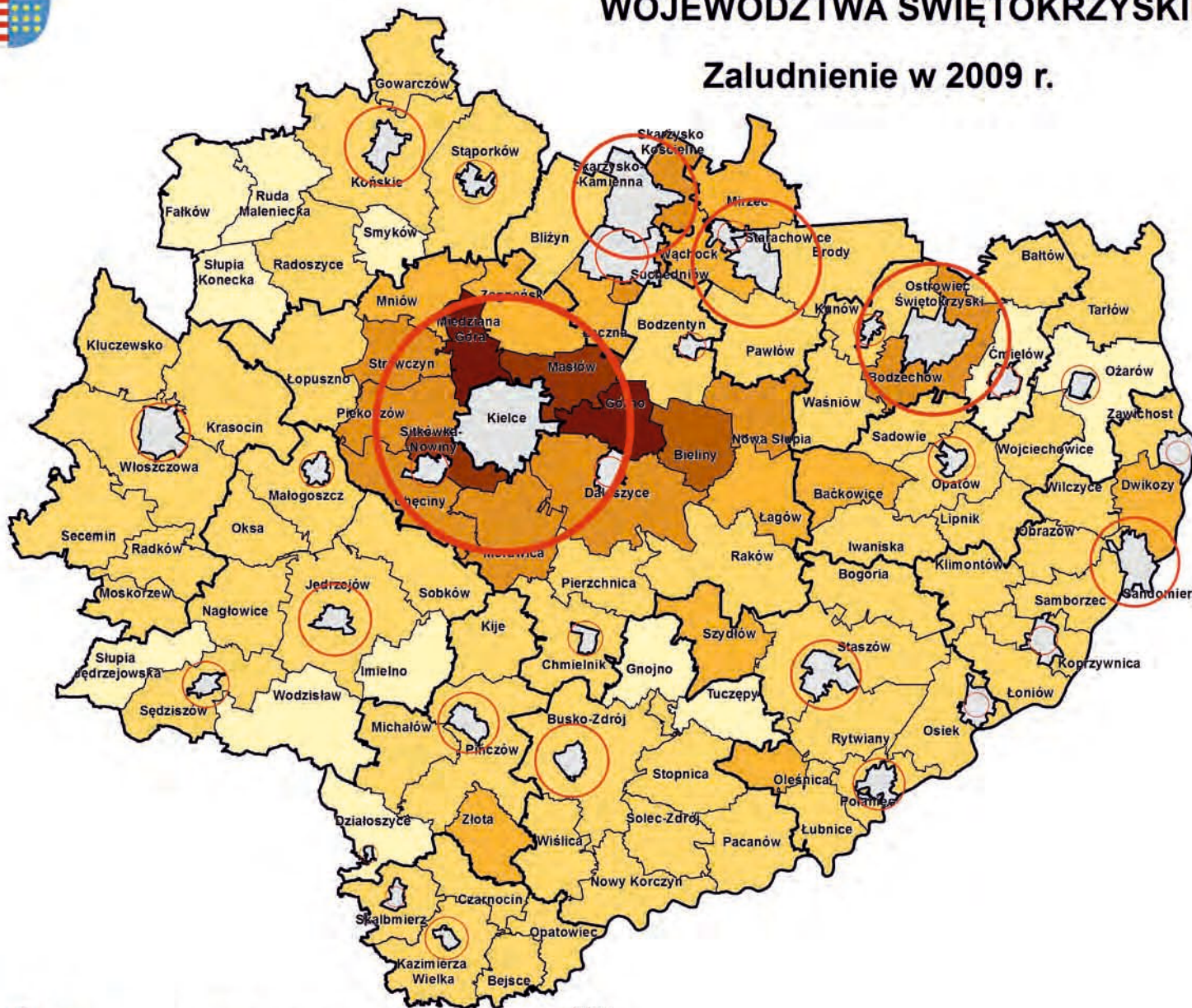

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Zaludnienie w 2009 r.

Skala 1:800 000

Mapka nr 5

Legenda

Średnie zaludnienie wsi (osoby/km²)

1 - 150

151 - 300

301 - 450

451 - 600

601 - 750

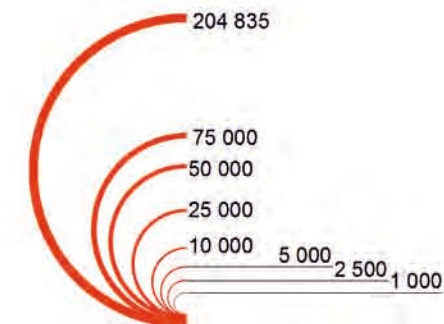
751 - 900

901 - 1034

woj. świętokrzyskie - 247

Polska - 276

Liczba mieszkańców miast

Średnia wielkość miasta

woj. świętokrzyskie - 18 507 mieszkańców

Polska - 25 951 mieszkańców

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, 4A, pocz. 285-520 Kielce; tel. (041) 362-7012, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sbr@tarlat@sb.rpl

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

świętokrzyskiego poziomu regionalnego). Omawiane ośrodki charakteryzuje: utrwalona pozycja w sieci osadniczej i strukturze gospodarczej regionu, węzłowe położenie w sieci infrastruktury transportowej, wyspecjalizowane funkcje w zakresie obsługi krajowego ruchu turystycznego (zwłaszcza Sandomierz), kultury wysokiej a także szkolnictwa wyższego i handlu. Ukształtowały też duży zasięg oddziaływania, wykraczający poza granice województwa

Subregionalny poziom obsługi zapewniają większe miasta powiatowe o różnorodnych funkcjach, jak: Starachowice, Skarżysko-Kamienna, Busko-Zdrój, Końskie, Jędrzejów i Staszów. W regionalnym systemie osadniczym miasta te tworzące podstawową sieć ośrodków równoważenia rozwoju najsilniej oddziaływujących na przestrzeń regionalną. Odznaczają się bogatym wyposażeniem w urządzenia i obiekty z zakresu infrastruktury społecznej i gospodarczej. Szczególne miejsce w tym systemie zajmują dwa ośrodki uzdrowiskowe; Busko-Zdrój i Solec-Zdrój, bazujące na unikalnych wodach leczniczych.

Ważną rolę na niedosłużonych obszarach peryferyjnych województwa, mają do spełnienia pozostałe miasta powiatowe skupiające podstawowe funkcje ponadlokalne, w tym przemysłowe i obsługi biznesu oraz z zakresu: administracji, edukacji i lecznictwa. Zaliczyć do nich należy: Opatów, Pińczów, Włoszczowę i Kazimierz Wielką.

Wśród pozostałych 90-ciu ośrodków gminnych aż 33 odznacza się ponadgminnym charakterem, ze względu na występowanie na ich obszarze placówek infrastruktury społecznej o znaczeniu ponadlokalnym.

Wiejską sieć osadniczą tworzy 2 821 miejscowości, zamieszkałych przez 696,4 tys. osób (o 3,6 tys. mniej niż w 2006 r.). Na jedną miejscowość przypada ok. 247 osób (w kraju 276). Najwięcej mieszkańców mają wsie okalające: Kielce, następnie Starachowice i Ostrowiec Św. W regionie na 100 km² przypada 24 miejscowości wiejskie (w Polsce 17), co oznacza, że sieć ta jest gęściej rozmieszczona niż w kraju. Obszary wiejskie, zwłaszcza położone na peryferiach województwa, posiadają utrudniony dostęp do podstawowych usług i pozarolniczego rynku pracy. W związku z tym niektóre mniejsze miasta na tych obszarach powinny przejmować część zadań ośrodków powiatowych, obejmując swym zasięgiem okoliczne gminy, by w ten sposób skrócić drogę mieszkańcom do usług (*mapka nr 5*).

1.1. Główne problemy

- depopulacja wiejskich obszarów peryferyjnych, koncentracja ludności na obszarze funkcjonalnym oraz dekoncentracja w obrębie miast;
- rozlewanie się obszarów zurbanizowanych przy niskiej intensywności wykorzystania terenu, szczególnie w gminach otaczających duże ośrodki miejskie;
- brak większych postępów w procesie metropolizacji Kielc mimo prowadzonych starań o uznanie obszaru funkcjonalnego stolicy regionu za potencjalną metropolię;
- utrzymująca się stagnacja małych miast obsługujących obszary wiejskie w południowej części regionu, a także dużych ośrodków miejskich nad Kamienną;
- niski poziom usług publicznych w ochronie zdrowia, kulturze, i opiece społecznej szczególnie na obszarach peryferyjnych województwa;
- niska dostępność oraz narastające problemy komunikacyjne spowodowane położeniem regionu poza paneuropejskimi korytarzami transportowymi oraz niedoborem obwodnic miast i przestarzałą infrastrukturą drogową;
- brak postępów w aktywizacji rynku pracy, szczególnie w małych miastach i na obszarach wiejskich, które nie posiadają własnych potencjałów rozwoju (słabe gleby, regres sektora usługowego);

- pogarszający się stan techniczny zabudowy centrów i osiedli mieszkaniowych (tzw. blokowisk) w części ośrodków miejskich, któremu towarzyszy pogarszająca się jakość przestrzeni publicznej oraz zróżnicowanie standardów zamieszkiwania;
- utrzymujące się zapóźnienie cywilizacyjne peryferyjnych obszarów wiejskich, którego przejawem jest m.in. znacznie słabsze niż w miastach wyposażenie gospodarstw domowych w urządzenia sanitarne i nowoczesne instalacje grzewcze oraz w infrastrukturę chroniącą środowisko.

1.2. Wnioski do zmiany „Planu ...”

Potrzeba dokonania korekt i uzupełnień z zakresu osadnictwa dotyczy głównie:

- uszczegółowienia działań mających na celu wzmocnienie funkcji metropolitalnych ośrodka wojewódzkiego;
- aktualizacji danych z zakresu sieci osadniczej województwa;
- zweryfikowania problemów ośrodków osadniczych, w tym szczególnie procesu suburbanizacji i depopulacji obszarów peryferyjnych województwa.

Ponadto uzupełnienia wymagają następujące zapisy planu dotyczące:

- działań mających na celu zapewnienie efektywnych połączeń transportowych z najważniejszymi ośrodkami miejskimi w kraju oraz wewnątrz regionów i wewnątrz obszaru funkcjonalnego Kielc;
- rozwijania funkcji gospodarczych wpływających na wzrost zatrudnienia we wszystkich miastach, celem wzmocnienia ich oddziaływania na otoczenie;
- pełniejszego wykorzystania potencjału rozwojowego obszarów wiejskich w oparciu o lokalne potencjały i działania pomocowe dostosowane odmiejscowych warunków;
- rewitalizacji i restrukturyzacji miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje.

2. OCHRONA PRZYRODY

2.1. Obszary prawnie chronione

Zgodnie z przyjętą w krajach Unii Europejskiej koncepcją zrównoważonego rozwoju optymalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i ochrona jego najcenniejszych fragmentów obok problematyki społeczno-gospodarczej stanowi podstawę rozwoju regionalnego. Człowiek wraz ze swoją działalnością jest bowiem ściśle sprzężony z systemem przyrodniczym. Zachowanie równowagi w tym systemie wymaga spójnego i łącznego zarządzania dostępem i racjonalnym użytkowaniem zasobów przyrodniczych (woda, powietrze, gleby, lasy, surowce mineralne, krajobraz). Konieczna jest także likwidacja i zapobieganie powstawaniu negatywnych dla środowiska skutków działalności gospodarczej.

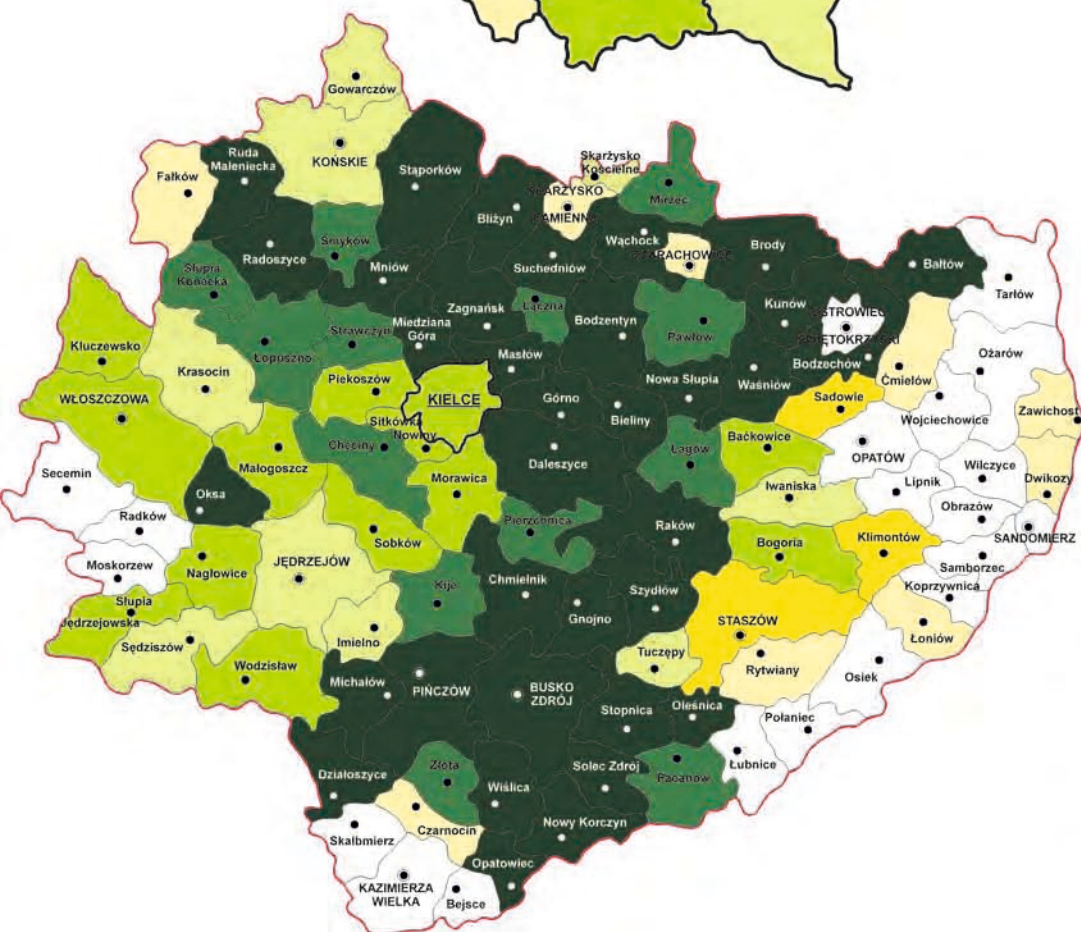
Bogactwem środowiska przyrodniczego Polski, w porównaniu do innych krajów unijnych jest wielka różnorodność biologiczna, zarówno na poziomie gatunkowym i siedliskowym jak i krajobrazowym, a także olbrzymie jego zróżnicowanie w wymiarze regionalnym. Wynika to z występowania przejściowego klimatu, zróżnicowanej rzeźby terenu i budowy geologicznej oraz zmienności podłoża glebowego. Stan zagrożenia gatunków w Polsce oceniany wg klasyfikacji IUCN (International Union for Conservation of Nature — Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody) jest nieduży w porównaniu z innymi państwami. Fakt występowania na terenie kraju wielu rzadkich gatunków flory i fauny nakłada na Polskę szczególną odpowiedzialność za ochronę dziedzictwa przyrodniczego.

Ochronie bioróżnorodności służy obejmowanie najcenniejszych przyrodniczo obszarów i obiektów różnymi formami ochrony przyrody. Zgodnie z danymi GUS Warszawa i US Kielce powierzchnia obszarów chronionych w Polsce (bez obszarów Natura 2000)

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Procentowy udział powierzchni obszarów chronionych - stan na koniec 2009 r.
(bez obszarów Natura 2000) - w Polsce i województwie

systematycznie rośnie i wynosiła na koniec 2009 r. — 10 103 727,1 ha², co stanowi 32,3% powierzchni kraju, a przeliczeniu na jednego mieszkańca — 2 647 m².

W województwie świętokrzyskim ochroną zostało objęte 755 972,0 ha — 64,6% powierzchni regionu (pierwsze miejsce w kraju), w przeliczeniu na jednego mieszkańca — 5 952 m² (drugie miejsce w kraju po woj. warmińsko-mazurskim) — *mapka nr 6*. W regionie utworzono dotychczas: Świętokrzyski Park Narodowy, 72 rezerваты przyrody, 9 parków krajobrazowych, 21 obszarów chronionego krajobrazu, 96 użytków ekologicznych, 11 zespołów przyrodniczo-krajobrazowe, 13 stanowisk dokumentacyjnych oraz 690 pomników przyrody. Obszary chronione nie są rozmieszczone równomiernie — najwięcej koncentruje się w regionie Gór Świętokrzyskich i Doliny Nidy (*mapka nr 7*). Najuboższe pod tym względem są powiaty wschodnie i południowo-wschodnie, m.in. ze względu na intensywne użytkowanie rolnicze.

Tabela nr 2. Obszary prawnie chronione w województwie świętokrzyskim (stan na grudzień 2009 r.).

Lp.	Obszary chronione	Powierzchnia [ha]	% powierzchni województwa
1.	Świętokrzyski Park Narodowy	7626,4	0,7
2.	Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych (Suchedniowsko-Oblęgorski PK, Sieradowicki PK, Cisowsko-Orłowiński PK, Jeleniowski PK, Chęcińsko-Kielecki PK, Nadnidziański PK, Kozubowski PK, Szaniecki PK)	119 711,0	10,2
	Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych Przedborski PK	9 165,1	0,8
3.	Obszary chronionego krajobrazu (Konecko-Łopuszniański OChK, OChK Doliny Kamiennej, Podkielecki OChK, Włoszczowsko-Jędrzejowski OChK, Chmielnicko-Szydłowski OChK, Solecko-Pacanowski OChK, Miechowsko-Działoszycki OChK, Koszycko-Opatowiecki OChK, Jeleniowski-Staszowski OChK, Suchedniowsko-Oblęgorski OChK, Sieradowicki OChK, Cisowsko-Orłowiński OChK, Jeleniowski OChK, Chęcińsko-Kielecki OChK, Nadnidziański OChK, Kozubowski OChK, Szaniecki OChK, Przedborski OChK, OChK Lasy przysusko-szydłowieckie, Kielecki OChK, Świętokrzyski OChK)	618 110,6	52,8

Źródło: Ochrona środowiska w województwie świętokrzyskim w 2009 r., US Kielce.

Oprócz istniejących dotychczas form ochrony przyrody, równoległe od 2004 r. powstaje w Polsce sieć europejskich obszarów chronionych Natura 2000. Tworzenie tej sieci ma na celu zachowanie europejskiego dziedzictwa przyrodniczego (ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków flory i fauny). W chwili obecnej w Polsce rozporządzeniem Ministra Środowiska utworzono 141 obszarów OSO zajmujących 15,5% powierzchni lądowej kraju. Ponadto akceptację Komisji Europejskiej uzyskały 823 obszary SOO zajmujące 11,05% powierzchni lądowej Polski (ostatnia partia obszarów została zatwierdzona przez KE w styczniu 2011 r.). Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2009 r. nr 151, poz. 1220, z późn. zm.) Minister Środowiska utworzy je ostatecznie w przeciągi 6 lat od daty zatwierdzenia ich przez KE. W sumie sieć Natura 2000 zajmuje 19,7% powierzchni lądowej kraju.

W województwie świętokrzyskim utworzono dotychczas 2 obszary OSO zajmujące ok. 1,9% powierzchni regionu, zaś akceptację Komisji Europejskiej uzyskało 38 obszarów SOO zajmujących 15,4% powierzchni.

Tabela nr 3. Obszary europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 w województwie świętokrzyskim.

Lp.	Kod	Nazwa	Powierzchnia [ha]*	Status
Obszary OSO				
1.	PLB140006	OSO Małopolski Przełom Wisły	2 026,30	Utworzone rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. z późn. zm..
2.	PLB260001	OSO Dolina Nidy	19 956,10	
Obszary SOO				
3.	PLH260001	SOO Dolina Krasnej	2 384,10	Zatwierdzone przez KE w listopadzie 2007 r., powiększone w styczniu 2011 r.
4.	PLH260002	SOO Łysogóry	8 090,50	
5.	PLH260003	SOO Ostoja Nidziańska	26 515,64	Zatwierdzone przez KE w listopadzie 2007 r.
6.	PLH260004	SOO Ostoja Przedborska	11 605,20	
7.	PLH060045	SOO Przełom Wisły w Małopolsce	15 116,37	Zatwierdzone przez KE w grudniu 2008 r.
8.	PLH260010	SOO Lasy Suchedniowskie	19 120,89	
9.	PLH260011	SOO Lasy Skarżyskie	2 383,50	Zatwierdzone przez Komisję Europejską w styczniu 2011 r.
10.	PLH260012	SOO Uroczysko Pięty	753,40	
11.	PLH260013	SOO Dolina Białej Nidy	5 116,80	
12.	PLH260014	SOO Dolina Bobrzy	612,70	
13.	PLH260015	SOO Dolina Czarnej	5 780,60	
14.	PLH260016	SOO Dolina Czarnej Nidy	1 192,50	
15.	PLH260017	SOO Dolina Górnej Mierzawy	912,44	
16.	PLH260018	SOO Dolina Górnej Pilicy	11 195,10	
17.	PLH260019	SOO Dolina Kamiennej	2 585,27	
18.	PLH260020	SOO Dolina Mierzawy	1 320,10	
19.	PLH260021	SOO Dolina Warkocza	337,90	
20.	PLH260022	SOO Góry Pieprzowe	77,00	
21.	PLH260023	SOO Kras Staszowski	1 743,50	
22.	PLH260024	SOO Krzemionki Opatowskie	691,10	
23.	PLH260025	SOO Ostoja Barcza	1 523,50	
24.	PLH260026	SOO Ostoja Brzeźnicka	811,10	
25.	PLH260027	SOO Ostoja Gaj	46,64	
26.	PLH260028	SOO Ostoja Jeleniowska	3 589,20	
27.	PLH260029	SOO Ostoja Kozubowska	4 258,80	
28.	PLH260030	SOO Ostoja Pomorzany	906,00	
29.	PLH260031	SOO Ostoja Sieradowicka	7 847,40	
30.	PLH260032	SOO Ostoja Sobkowsko-Korytnicka	2 204,10	
31.	PLH260033	SOO Ostoja Stawiany	1 194,50	
32.	PLH260034	SOO Ostoja Szaniecko-Solecka	8 072,10	
33.	PLH260035	SOO Ostoja Wierzejska	224,60	
34.	PLH260036	SOO Ostoja Żywnów	4 480,00	
35.	PLH260037	SOO Przełom Lubrzanki	272,60	
36.	PLH260038	SOO Uroczyska Lasów Starachowickich	2 349,20	
37.	PLH260039	SOO Wzgórza Kunowskie	1 868,70	
38.	PLH260040	SOO Lasy Cisowsko-Orłowińskie	10 406,90	
39.	PLH260041	SOO Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	8 615,50	
40.	PLH180049	SOO Tarnobrzaska Dolina Wisły	4 059,69	

* – powierzchnia obszaru w województwie świętokrzyskim

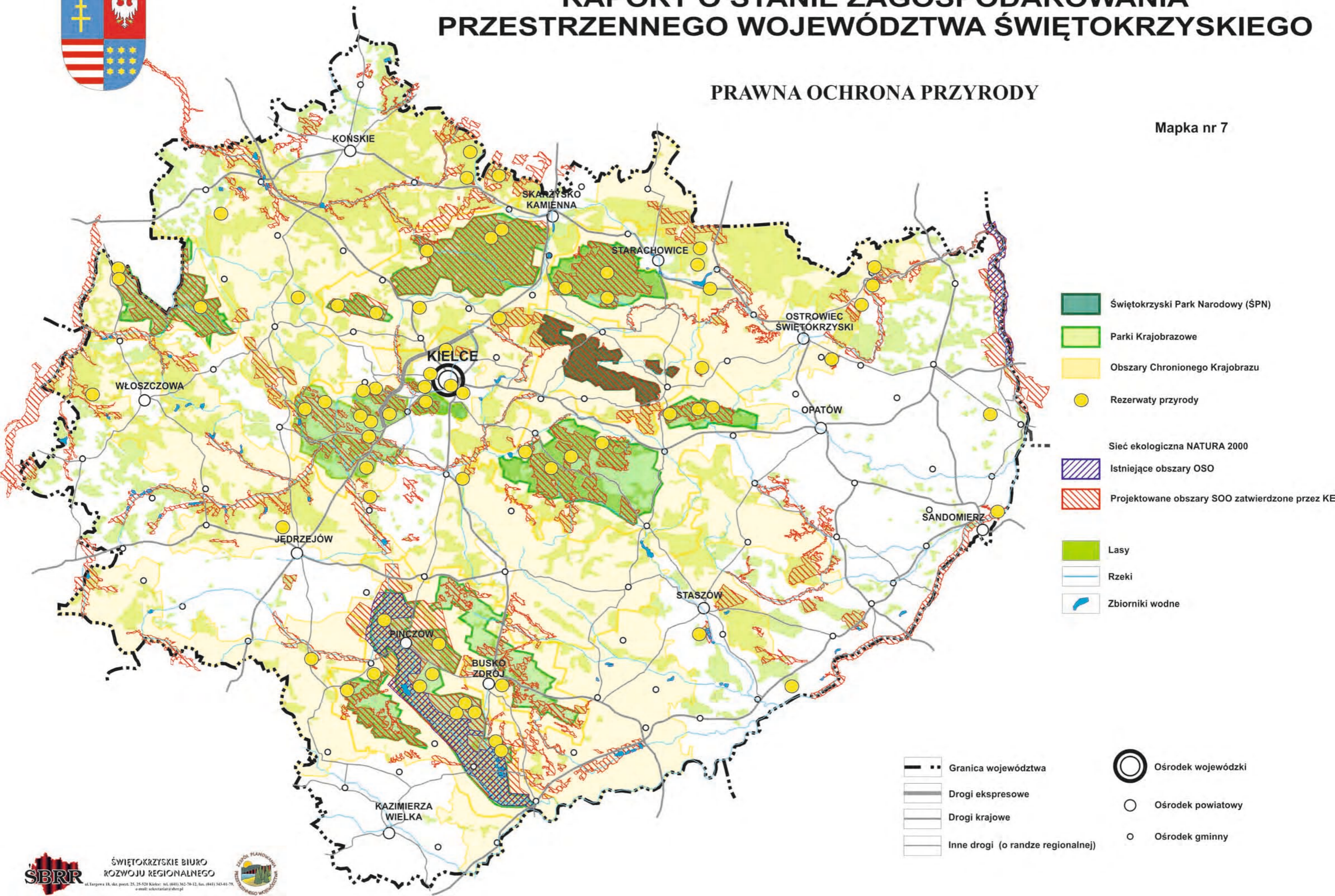
Źródło: Dane RDOŚ Kielce.

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

PRAWNA OCHRONA PRZYRODY

Mapka nr 7

2.2. System przyrodniczy

Jednym z wymogów skutecznej ochrony zasobów przyrodniczych jest zapewnienie ciągłości przestrzennej ekosystemów. Przeciwdziała to izolacji przestrzennej obszarów cennych przyrodniczo i umożliwia wymianę genową w obrębie metapopulacji roślin i zwierząt. Zgodnie z projektem KPZK 2030 obszary przyrodniczo cenne są zorganizowane w postaci spójnej, hierarchicznej sieci węzłów i korytarzy ekologicznych stanowiącej część sieci kontynentalnej. Zespolenie funkcjonalne obiektów formalnie należących do: Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 i Krajowej Sieci Obszarów Chronionych, sprzyja rozwojowi połączeń ekologicznych i przyczynia się do stabilizacji całego systemu przyrodniczego.

Krajowy system przyrodniczy uwzględnia główne korytarze lądowe połączone przez system dolin dużych rzek Polski. System ten jest uzupełniony o korytarze mające znaczenie ponadregionalne i uszczegółowiany później na poziomie regionalnym i lokalnym. Węzłami sieci (biocentrami) są obszary charakteryzujące się trwałym nagromadzeniem najcenniejszych walorów przyrodniczych, o różnym formalnym statusie ochronnym: parki narodowe, części parków krajobrazowych, obszary Natura 2000, duże kompleksy leśne i transgraniczne obszary chronione. Zadaniem systemu korytarzy ekologicznych jest zapewnienie spójności przestrzeni przyrodniczej, w tym zachowanie łączności między biocentrami oraz między biocentrami i izolowanymi w procesie fragmentacji przestrzeni pozostałymi obszarami mniejszej rangi, szczególnie tymi, które stanowią rezerwę na potrzeby niezbędnych kompensacji przyrodniczych. W system mogą zostać również włączone tereny zurbanizowane poprzez własne sieci przyrodnicze, tworzone przez nasycenie zielenią krajobrazu miast i organizację ich obszarów funkcjonalnych.

Przez północną część województwa świętokrzyskiego przebiega główny korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym. Jest to Korytarz Południowo-Centralny (KPdC), który przebiega od Roztocza i Lasów Janowskich, poprzez Puszcę Sandomierską, Puszcę Świętokrzyską, Przedborski PK, Lasy Lublinieckie, Bory Stobrawskie, Lasy Milickie, aż do Doliny Baryczy i Borów Dolnośląskich. Korytarz ten na obszarze województwa posiada szereg odnóg — korytarzy uzupełniających, w obrębie których znajdują się m.in.: Lasy Włoszczowskie, dolina Białej Nidy, Chęcińsko-Kielecki PK, dolina Nidy, Kozubowski PK, Suchedniowsko-Oblęgorski PK, Świętokrzyski PN, Cisowsko-Orłowiński PK, Lasy Jeleniowsko-Staszowskiego OCh-K oraz kompleksy leśne w dolnym biegu rzeki Kamiennej.

Głównymi krajowymi korytarzami ekologicznymi związanymi z dolinami rzecznyymi, które przebiegają przez obszar województwa są Dolina Wisły i Pilicy. Rangę regionalnych korytarzy ekologicznych pełnią doliny: Czarnej Staszowskiej, Wschodniej, Koprzywianki, Opatówki, Kamiennej (odcinkowo), Czarnej Koneckiej, Bobrzy, Lubrzanki, Łososiny, Białej i Czarnej Nidy, Mierzawy i Nidzicy (*mapka nr 8*).

Część elementów systemu przyrodniczego województwa znajduje się lokalnie pod wpływem silnej antropopresji. Największym zagrożeniem dla ich prawidłowego funkcjonowania są bariery antropogeniczne, które przegradzają korytarze i ciągi ekologiczne. Zwiększają one stopień izolacji poszczególnych elementów systemu i utrudniają lub wręcz uniemożliwiają przemieszczanie się gatunków w jego obrębie. Są to najczęściej: zwarta zabudowa oraz liniowe elementy infrastruktury technicznej, zwłaszcza drogowej i kolejowej. Utrudnienia stwarzają również niewłaściwie zaprojektowane przeprawy mostowe i przepusty oraz brak przejść dla zwierząt. Antropopresji poddane są również cenne pod względem przyrodniczo-krajobrazowym obszary, na których występują intensywne procesy zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej (niektóre fragmenty parków krajobrazowych, otoczenie zbiorników wodnych, panoramy i osie widokowe cennego krajobrazu kulturowego).

2.3. Główne problemy i obszary problemowe

Do najważniejszych problemów związanych z ochroną zasobów przyrodniczych w województwie świętokrzyskim należą:

- kolizje obszarów europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 z inwestycjami infrastrukturalnymi, których realizacja jest konieczna dla pobudzenia rozwoju regionu — miejsca tych konfliktów stanowią jednocześnie obszary problemowe (*najważniejsze miejsca kolizji obszarów Natura 2000 z inwestycjami infrastrukturalnymi oraz z eksploatacją surowców mineralnych zostały pokazane na mapkach poglądowych zamieszczonych w rozdziałach branżowych*);
- coraz większa presja budownictwa na tereny cenne przyrodniczo (problemy te koncentrują się zwłaszcza w strefach podmiejskich miast sąsiadujących z obszarami chronionymi, w otoczeniu zbiorników wodnych, na terenach cennych krajobrazowo);
- fragmentacja systemu przyrodniczego i istnienie barier ekologicznych izolujących przestrzennie elementy systemu i utrudniających prawidłowe jego funkcjonowanie;
- zagospodarowanie przestrzenne realizowane często bez uwzględnienia zasad ochrony bioróżnorodności, prowadzące m.in. do degradacji naturalnych ekosystemów i zaburzenia ich funkcjonowania oraz dysharmonii krajobrazu;
- brak efektywnej ochrony krajobrazowej;
- penetracja turystyczna cennych przyrodniczo obiektów, nie przygotowanych do przyjęcia ruchu turystycznego, prowadząca do obniżenia ich walorów oraz lokalne przeciążenie ruchem turystycznym (np. obszar ŚPN, obrzeża zbiorników wodnych).

2.4. Wnioski do zmiany Planu

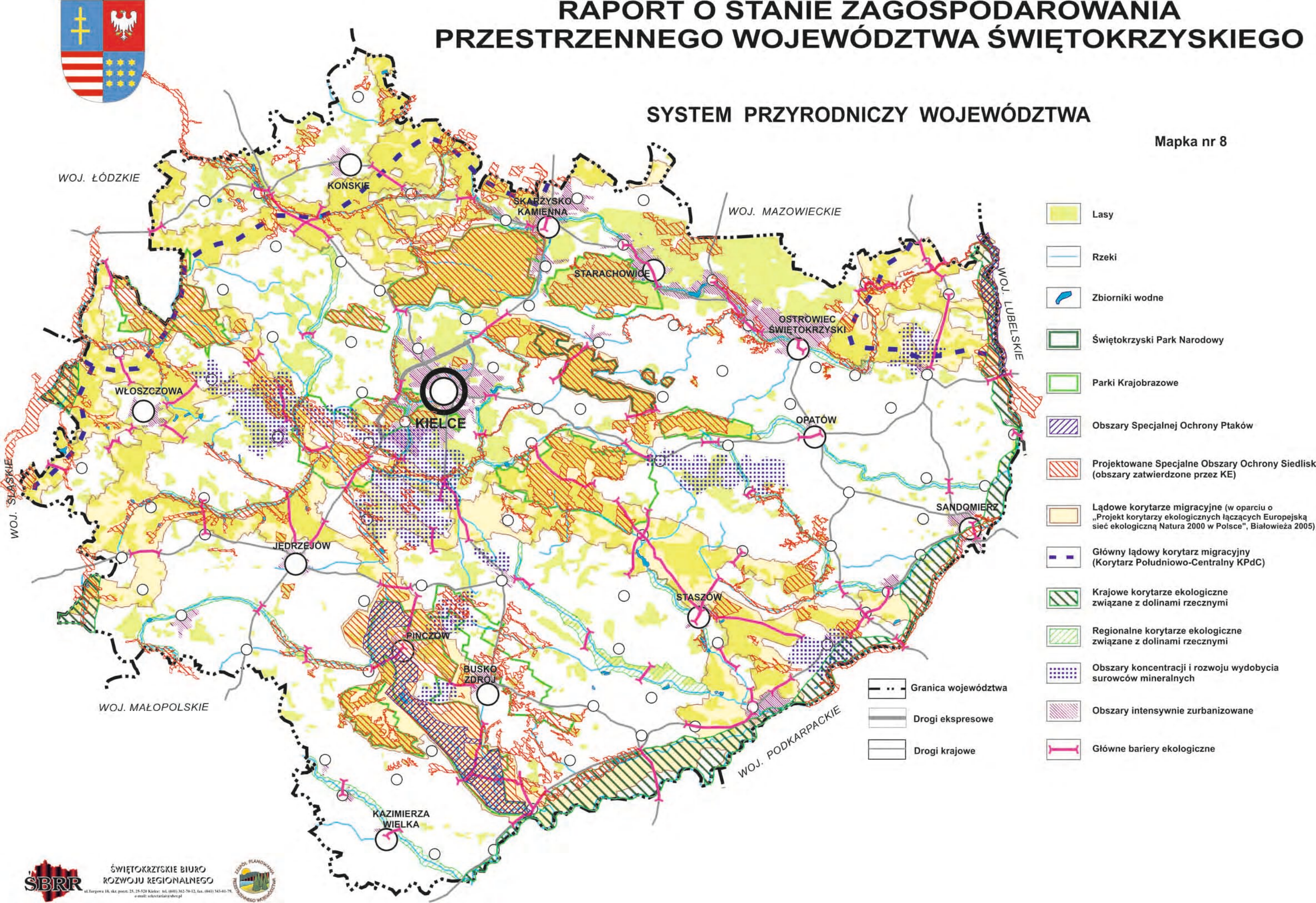
Niezbędne korekty projektu zmiany „Planu ...”, które powinny zostać wniesione do przedmiotowego dokumentu wynikają ze zmian w stanie zagospodarowania w dziedzinie ochrony przyrody, a także ze wstępnych uzgodnień, jakie zostały poczynione w toku konsultacji prowadzonych z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Kielcach pod koniec 2010 r. w sprawie uzgodnienia projektu zmiany „Planu ...” wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. Uzupełnienia i poprawki dotyczą w szczególności:

- dołączenia do Planu załącznika z aktualnym wykazem obszarów i obiektów prawnie chronionych (udostępniony przez RDOŚ Kielce) wraz z zasadami gospodarowania określonymi w aktach prawnych ustanawiających te formy ochrony przyrody;
- w Planie w kierunkach ochrony środowiska należy dodać wymóg spełnienia art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (jedn. tekst Dz.U. z 2009 r., nr 151, poz. 1220 z późn. zm.) przez wszystkie inwestycje, które mogą znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000 (tj.: wymóg nadrzędnego interesu publicznego, brak rozwiązań alternatywnych, konieczność przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej oraz w przypadku, gdy znaczące oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych inwestycja może być zrealizowana tylko w celu ochrony zdrowia i życia ludzi, zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego, uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego, wynikającym z wymogów nadrzędnego interesu publicznego po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej);
- wobec „sztywnego” stanowiska RDOŚ w sprawie celowości ujmowania zbiornika Chęciny w projekcie zmiany „Planu ...” i braku możliwości uzgodnienia dokumentacji projektowej zawierającej zapisy dotyczące realizacji tej inwestycji Zarząd Województwa podjął starania o wycofanie jej z projektu KPZK 2030, co pozwoli na usunięcie zbiornika z zapisów Planu oraz zawarcie rekomendacji dotyczącej usunięcia zbiornika z programów wojewódzkich (Programu ochrony środowiska i Programu małej retencji...);

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

SYSTEM PRZYRODNICZY WOJEWÓDZTWA

Mapka nr 8

- Lasy
 - Rzeki
 - Zbiorniki wodne
 - Świętokrzyski Park Narodowy
 - Parki Krajobrazowe
 - Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków
 - Projektowane Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (obszary zatwierdzone przez KE)
 - Lądowe korytarze migracyjne (w oparciu o „Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską sieć ekologiczną Natura 2000 w Polsce”, Białowieża 2005)
 - Główny lądowy korytarz migracyjny (Korytarz Południowo-Centralny KPdC)
 - Krajowe korytarze ekologiczne związane z dolinami rzecznyymi
 - Regionalne korytarze ekologiczne związane z dolinami rzecznyymi
 - Obszary koncentracji i rozwoju wydobycia surowców mineralnych
 - Obszary intensywnie zurbanizowane
 - Główne bariery ekologiczne
- Granica województwa
— Drogi ekspresowe
— Drogi krajowe

- należy sporządzić nową bardziej szczegółową mapę branżową do Planu na podkładzie topograficznym w skali 1:200 000, która ujmowałaby głównie kierunki ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego, w tym granice obszarów chronionych oraz elementy systemu przyrodniczego;
- oprócz wykonanej w Prognozie analizy potencjalnych konfliktów obszarów Natura 2000 z planowanymi inwestycjami infrastrukturalnymi i eksploatacją surowców mineralnych należy podobne analizy sporządzić dla parku narodowego, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu;
- dostosowania ustaleń Planu i Prognozy do wymagań wynikających z *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. nr 257, poz. 2573)*, które zawiera nowy katalog przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

3. OCHRONA POWIETRZA

3.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego

Województwo świętokrzyskie posiada niski poziom zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. W regionie znajduje się jednak kilkadziesiąt punktowych źródeł zanieczyszczeń. Największy udział ma energetyka zawodowa i ciepłownictwo komunalne. Kolejne miejsca zajmują: przemysł cementowo-wapienniczy, materiałów budowlanych, maszynowy i metalurgiczny. Duży wpływ na jakość powietrza ma także niska emisja pochodząca z lokalnych kotłowni, palenisk indywidualnych oraz środków transportu, a także ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe pochodzące z dużych ośrodków przemysłowych — Bełchatowa, Śląska i Krakowa (*mapki nr 9 i 10*).

Wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego w regionie w ostatnich latach stopniowo maleje. Jej rozkład jest przestrzennie zróżnicowany i związany z lokalizacją dużych zakładów w województwie oraz dzielnic przemysłowych w miastach. Największa emisja występuje w powiecie staszowskim, gdzie zlokalizowana jest Elektrownia Połaniec S.A. (66% regionalnej emisji SO₂, 61% emisji NO_x, 52% emisji CO₂, 20% emisji pyłów), kieleckim (44% emisji CO i 11% emisji pyłów), skarżyskim i opatowskim oraz w samych Kielcach (po ok. 11% emisji pyłów).

Około 99,8% zanieczyszczeń pyłowych wytworzonych w województwie w zakładach szczególnie uciążliwych jest zatrzymywanych i neutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń (średnia krajowa — 99,7%). W przypadku zanieczyszczeń gazowych wielkość ta wynosi dla SO₂ — 74,2% (średnia krajowa — 74,2%), dla NO_x — 0,1% (średnia krajowa 16,4%), zaś dla CO — 0,2% (średnia krajowa — 57,6%).

3.2. Ocena jakości powietrza atmosferycznego

Oceny jakości powietrza dokonuje się w strefach, którymi są aglomeracje o liczbie mieszkańców powyżej 250 tys. oraz obszary jednego lub więcej powiatów położonych na obszarze tego samego województwa, niewchodzące w skład aglomeracji.

Dla zaplanowania odpowiedniego systemu ocen jakości powietrza w poszczególnych strefach wojewódzki inspektor ochrony środowiska dokonuje przynajmniej raz na 5 lat klasyfikacji stref odrębnie pod kątem poziomu każdej badanej substancji.

Następnie co roku dokonuje bieżącej oceny poziomu substancji w powietrzu w danej strefie oraz odrębnie dla każdej substancji sporządza klasyfikację stref, w których poziom:

- przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji;
- mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji;
- nie przekracza poziomu dopuszczalnego;
- przekracza poziom docelowy;
- nie przekracza poziomu docelowego;
- przekracza poziom celu długoterminowego;
- nie przekracza poziomu celu długoterminowego.

Wynikiem oceny jest zaliczenie każdej strefy dla wszystkich substancji i dla poszczególnych kryteriów podlegających ocenie, do jednej z poniższych klas:

- klasa A — jeżeli stężenia zanieczyszczenia w strefie nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, dla ozonu klasa D1 — jeżeli stężenia zanieczyszczenia w strefie nie przekraczają poziomów celów długoterminowych;
- klasa B — jeżeli stężenia zanieczyszczenia w strefie przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- klasa C — jeżeli stężenia zanieczyszczeń w strefie przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony — poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe; dla ozonu klasa D2 — jeżeli stężenia zanieczyszczeń w strefie przekraczają poziomy celów długoterminowych.

W wyniku oceny jakości powietrza i klasyfikacji stref w województwie świętokrzyskim dokonanej w 2009 r. z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia ludzi jedną strefę (miasto Kielce) przyporządkowano do klasy C z uwagi na przekroczenia poziomu dopuszczalnego dobowych stężeń pyłu PM10. Ta sama strefa uzyskała również klasę C z powodu przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Natomiast strefę województwa świętokrzyskiego przyporządkowano do klasy D2 z uwagi na przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu. W wyniku klasyfikacji dokonanej z uwzględnieniem kryterium ochrony roślin strefę województwa świętokrzyskiego przyporządkowano do klasy C oraz D2 z uwagi na przekroczenia poziomu docelowego i celu długoterminowego ozonu. Pozostałe strefy sklasyfikowano w klasie A, jako dotrzymujące kryterialne wartości stężeń zanieczyszczeń w powietrzu, czyli poziomy dopuszczalne i docelowe (*patrz mapki nr 11 i 12*).

Dla stref ze statusem klasy C, należy opracować program ochrony powietrza, natomiast klasa D2 skutkuje podjęciem długoterminowych działań naprawczych będących celem programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego. W odniesieniu do wszystkich pozostałych stref, które ocenione zostały jako strefy w klasie A, wymaganym działaniem jest utrzymywanie jakości powietrza na tym samym lub lepszym poziomie.

3.3. Główne problemy i obszary problemowe

Do najważniejszych problemów związanych z ochroną powietrza atmosferycznego w województwie świętokrzyskim należą:

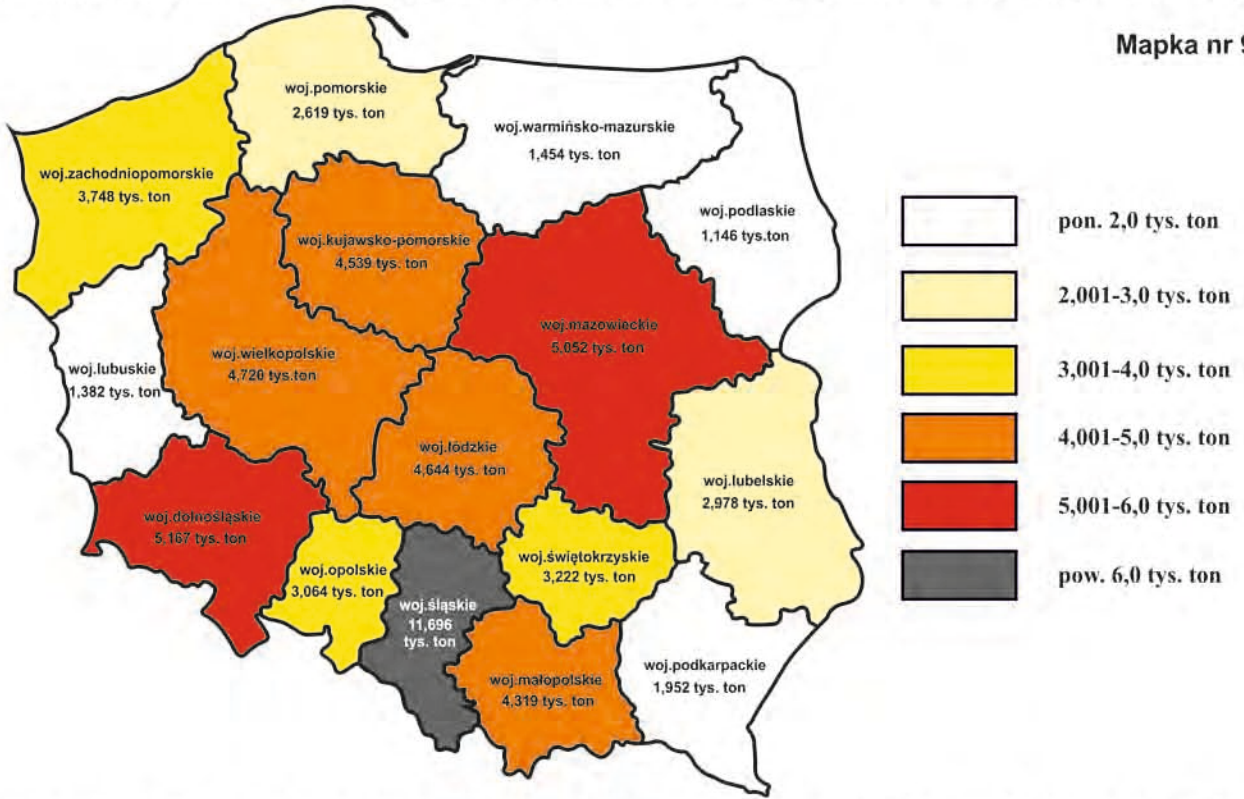
- wykorzystywanie węgla, jako głównego źródła energii;
- napływ zanieczyszczeń powietrza z sąsiednich regionów;
- niska emisja, której źródłem są lokalne kotłownie, gospodarstwa domowe i komunikacja;
- występowanie w województwie stref zakwalifikowanych do klasy C (m. Kielce) i D2 (strefa województwa świętokrzyskiego) ze względu na kryterium ochrony zdrowia oraz stref zakwalifikowanych do klasy C i D2 (strefa województwa świętokrzyskiego) ze względu na kryterium ochrony roślin — ww. strefy stanowią jednocześnie obszary problemowe w przedmiotowej dziedzinie.

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

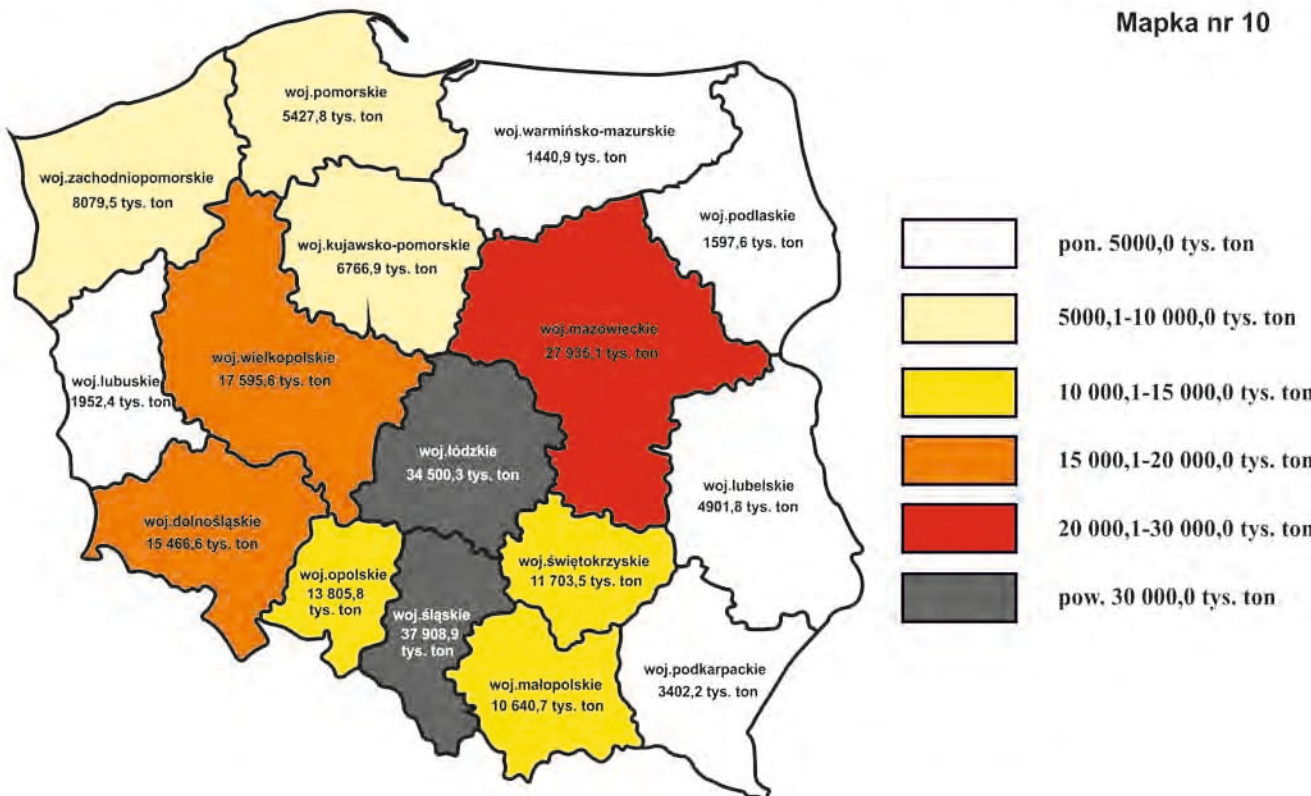
Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w 2009 r.

Mapka nr 9

Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w 2009 r.

Mapka nr 10

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Jakość powietrza - klasyfikacja stref ze względu na ochronę zdrowia ludzi

dla kryterium poziomów dopuszczalnych i docelowych
(C_6H_6 , NO_2 , SO_2 , CO oraz Pb, As, Cd, Ni, w pyłe zawieszonym PM10)

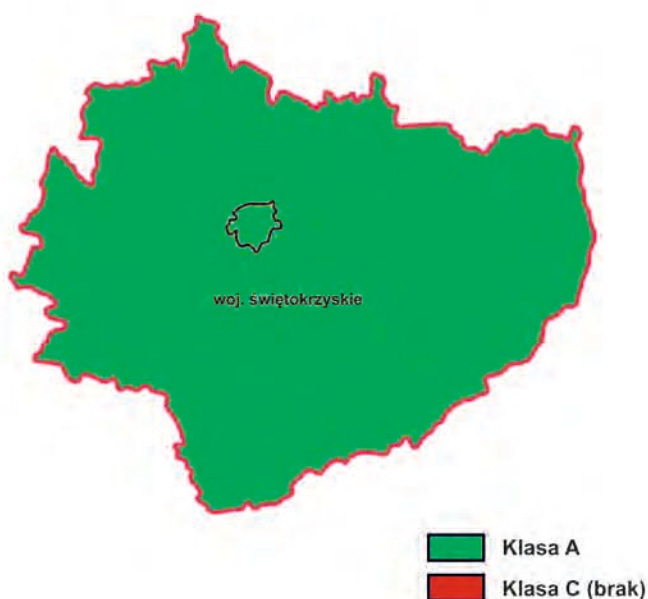
dla kryterium poziomu dopuszczalnego pyłu
zawieszonego PM10 i poziomu docelowego benzo(a)pirenu

Mapka nr 11

dla kryterium poziomu docelowego ozonu

dla kryterium poziomu celu długoterminowego ozonu

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Jakość powietrza - klasyfikacja stref ze względu na ochronę roślin

Mapka nr 12

dla kryterium poziomów dopuszczalnych w zakresie NO_x i SO_2

- Klasa A
- Klasa C (brak)
- nie klasyfikowano

dla kryterium poziomu docelowego ozonu

- Klasa A (brak)
- Klasa C
- nie klasyfikowano

dla kryterium poziomu celu długoterminowego ozonu

- Klasa D1 (brak)
- Klasa D2
- nie klasyfikowano

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, skr. poczt. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 352-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretariat@stref.pl

Źródło: Wyniki oceny jakości powietrza i klasyfikacji stref w województwie świętokrzyskim w roku 2009, WIOŚ.

4. GOSPODARKA WODNA

4.1. Zasoby i jakość wód powierzchniowych

Województwo świętokrzyskie położone jest w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły, na pograniczu górnego i środkowego jej biegu i obejmuje 8 głównych zlewni rzecznych II rzędu. Całkowita długość rzek wynosi 2 739,4 km. Najwyższe średnie objętości odpływu w wieloleciu, czyli najwyższą zasobność spośród świętokrzyskich zlewni II rzędu posiada zlewnia Nidy (w profilu Wiślica ponad 600 mln m³/rok) i Kamienna po Czekarzewice (261,9 mln m³/rok). Ubogie, natomiast w wodę są zlewnie: Opatówki, Iłzanki, Koprzywianki, Mierzawy, Opatówki i Nidzicy. Głównym obszarem źródłiskowym w regionie jest Wyżyna Kielecka, skąd wypływają m.in.: Kamienna z dopływami, Opatówka, Koprzywianka, Czarna Nida, Czarna Konecka i Czarna Włoszczowska.

Przeciętne zasoby wód powierzchniowych w Europie kształtują się na poziomie 4,6 dm³/rok na jednego mieszkańca. Zarówno Polska i jak i województwo zaliczają się do obszarów o małych zasobach wodnych. Średni roczny odpływ wód powierzchniowych oscyluje w kraju wokół 60 km³, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje roczny zasób wód ok. 1,3 dm³ (3-krotnie mniej niż w Europie). W regionie zasoby wód powierzchniowych wyrażone odpływem rocznym wynoszą ok. 1 890 mln m³, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje wartość około 1,4 dm³. Wojewódzki wskaźnik retencji wód powierzchniowych wynosi 5,7% i jest niższy od średniej krajowej o około 1%.

Zgodnej z wymaganiami Ramowej Dyrektywy Wodnej wstępnej oceny stanu wód powierzchniowych w regionie, dokonuje się obecnie na podstawie wyników klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego i stanu chemicznego (w Jednolitych Częściach Wód, w których nie badano elementów chemicznych, oceny jakości wód dokonano tylko na podstawie klasyfikacji ekologicznej). Wynikowa ocena wykonana w odniesieniu do 21 JCWP wykazała dobry stan wód w 3 z nich: Grabówce i Jedlnicy (Rudce), które są dopływami Nidy oraz w Koprzywiance od Modlibórki do ujścia, a w pozostałych 18 JCWP stwierdzono zły stan wód.

4.2. Zasoby i jakość wód podziemnych

Województwo jest bardzo zróżnicowane pod względem budowy geologicznej, co ma wpływ na możliwości gromadzenia się i ruchu wód podziemnych. Obok obszarów zasobnych w wodę pitną, występują obszary o skromnych zasobach oraz o stałym lub okresowym ich deficycie. W granicach regionu znajduje się w całości lub w części 16 głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) wymagających szczególnej ochrony, o łącznej powierzchni 4 510,0 km² (ok. 38,0% powierzchni regionu — *mapka nr 15*). Użytkowe poziomy wodonośne zajmują powierzchnię ok. 5 222 km², a obszary bezwodne 3 940 km².

Szacunkowe zasoby wód podziemnych w regionie wynoszą ok. 79 585 m³/h. Stan udokumentowania zasobów eksploatacyjnych na dzień 31.12.2008 r. wynosił 60 431,06 m³/h (w 2006 r. — 59 920,90 m³/h). Zasoby eksploatacyjne stanowią część naturalnych zasobów odnawialnych, możliwą do eksploatacji w określonych warunkach środowiska oraz warunkach hydrogeologicznych i technicznych (*mapka nr 13*).

Badania monitoringowe wód podziemnych w województwie świętokrzyskim w 2009 roku prowadzono w sieci krajowej w ramach monitoringu operacyjnego, w 14 punktach. Wody podziemne w badanych punktach monitoringowych charakteryzują się dobrym stanem chemicznym — w 64% ppk stwierdzono klasy II–III. W odniesieniu do roku 2008 stan wód podziemnych utrzymywał się na jednakowym poziomie, za wyjątkiem jednego punktu nr 2705 — Mściów, gdzie nastąpiło pogorszenie jakości wód z klasy II do IV ze względu na ponadnormatywne stężenie siarczanów.

4.3. Zagrożenie powodziowe

Zgodnie z art. 9, ust. 10 ustawy z dnia 18.07.2001 r. Prawo Wodne (Dz. U. nr 115, poz. 1229 z późn. zm.) przez powódź rozumie się takie wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach lub na morzu, podczas którego woda po przekroczeniu stanu brzegowego zalewa doliny rzeczne albo tereny depresyjne i powoduje zagrożenie dla ludności lub mienia.

Podstawą wszelkich działań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej na wszystkich szczeblach decyzyjnych, jest znajomość obszarów, które w wyniku powodzi mogą zostać zalane. Zgodnie z art. 79 ust. 2 ww. ustawy dla potrzeb planowania ochrony przed powodzią Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej sporządza studium ochrony przeciwpowodziowej, ustalające granice zasięgu wód powodziowych. Do czasu opracowania tego studium materiałem, który można wykorzystać w planowaniu przestrzennym jest „Operat przeciwpowodziowy dla woj. kieleckiego” z 1989 roku, w którym określono granice terenów zalewowych większych rzek. W chwili obecnej RZGW Kraków posiada opracowane ww. studia dla rzek: Nidy i Czarnej Staszowskiej, natomiast RZGW Warszawa dysponuje studiami dla rzek: Świśliny, Kamiennej, Kamionki, Pilicy i Pokrzywianki (*mapka nr 20*).

Głównym zabezpieczeniem przed powodzią są wały przeciwpowodziowe, które w regionie mają łączną długość 347,8 km i chronią obszar o powierzchni 50,057 tys. ha (*mapka nr 14*). Zabezpieczenia obwałowaniami posiadają: cały odcinek rzeki Wisły w granicach województwa, najbardziej zagrożone tereny wzdłuż rzeki Kamiennej oraz tereny dolnych odcinków rzek: Nidy, Nidzicy, Koprzywianki i Opatówki.

Znaczącą rolę w zapobieganiu powodziom odgrywają również zbiorniki retencyjne. Jednak ich lokalizacja i pojemność muszą zostać dokładnie zaplanowane, z uwzględnieniem warunków hydrologiczno-meteorologicznych w całej zlewni, a szczególnie możliwości wystąpienia zjawisk ekstremalnych. W województwie świętokrzyskim znajdują się 84 zbiorniki małej retencji o łącznej powierzchni 798 ha i pojemności 27,192 mln m³, z czego około 80% obiektów zlokalizowanych jest w obrębie zlewni Pilicy oraz Białej i Czarnej Nidy. Ponadto w zlewni Kamiennej i Czarnej Staszowskiej zlokalizowane są 3 duże zbiorniki retencyjne o pojemności łącznej 66,563 mln m³ (przy max poziomie piętrzenia). Są to: Chańcza (24,220 mln m³), Brody (7,343 mln m³) i Wióry (35,00 mln m³).

Całkowita długość rzek wynosi 2 739,4 km, z tego 1 332 km zostało uregulowanych. Przyspieszony, w wyniku regulacji rzek, odpływ wód z górnych odcinków, może być przyczyną wzrostu zagrożeń powodziowych w ich dolnym biegu. W regionie znajduje się 553 budowli piętrzących na rzekach, które umożliwiają retencję korytową w ilości 4,178 mln m³. Budowle te zostały wykonane w latach 30-tych ubiegłego wieku i nie były na ogół modernizowane. Wymagają, zatem modernizacji i remontu.

Podstawowym czynnikiem decydującym o wystąpieniu małych lokalnych podtopień jest o stan rowów odwadniających wykonanych na terenach rolnych oraz wzdłuż dróg. Muszą one funkcjonować tak, aby spływająca nimi woda nie natrafiała na przeszkody umożliwiające rozlanie się. Aby zapewnić właściwy odpływ wody w rowach należy, więc zadbać także o ich częstą konserwację i wykaszanie.

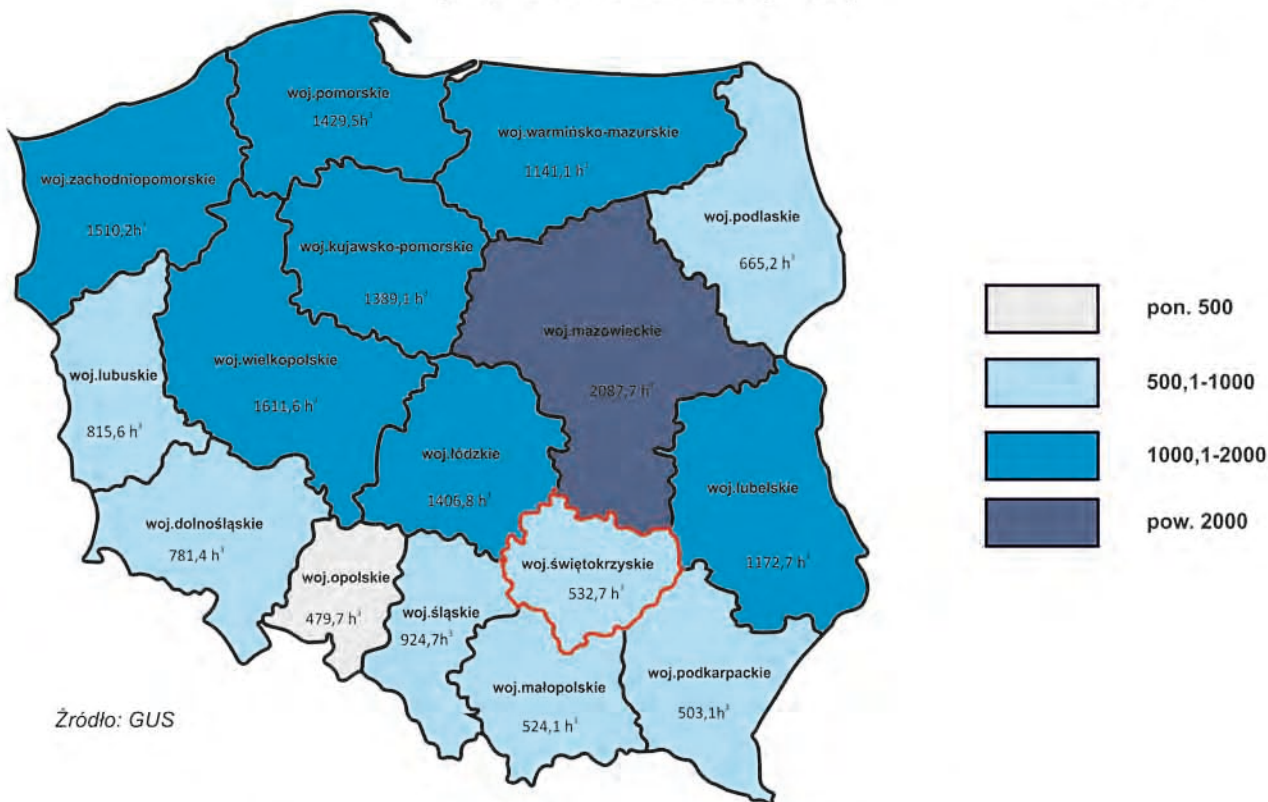
Na obszarach przyległych do cieków istotną rolę spełniają pasy ochronne zapewniające dostęp do wody w ramach powszechnego korzystania z wód. Umożliwiają one administratorowi cieków prowadzenia konserwacji w korytach cieków, jak również konserwację i ochronę obudowy biologicznej. Należy przypomnieć, iż zadaniem planowania przestrzennego jest uwzględnienie w lokalnych dokumentach planistycznych zakazu grodzenia nieruchomości przyległych do wód publicznych w odległości nie większej niż 1,5 m od linii brzegu, a także uniemożliwienie przechodzenia przez ten obszar (art. 27 ustawy Prawo Wodne). Zadania te nabierają szczególnego znaczenia wobec narastającego zagrożenia powodziowego.

ZAPOR O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych według województw w 2009 roku (w hektometrach sześciennych/rok)

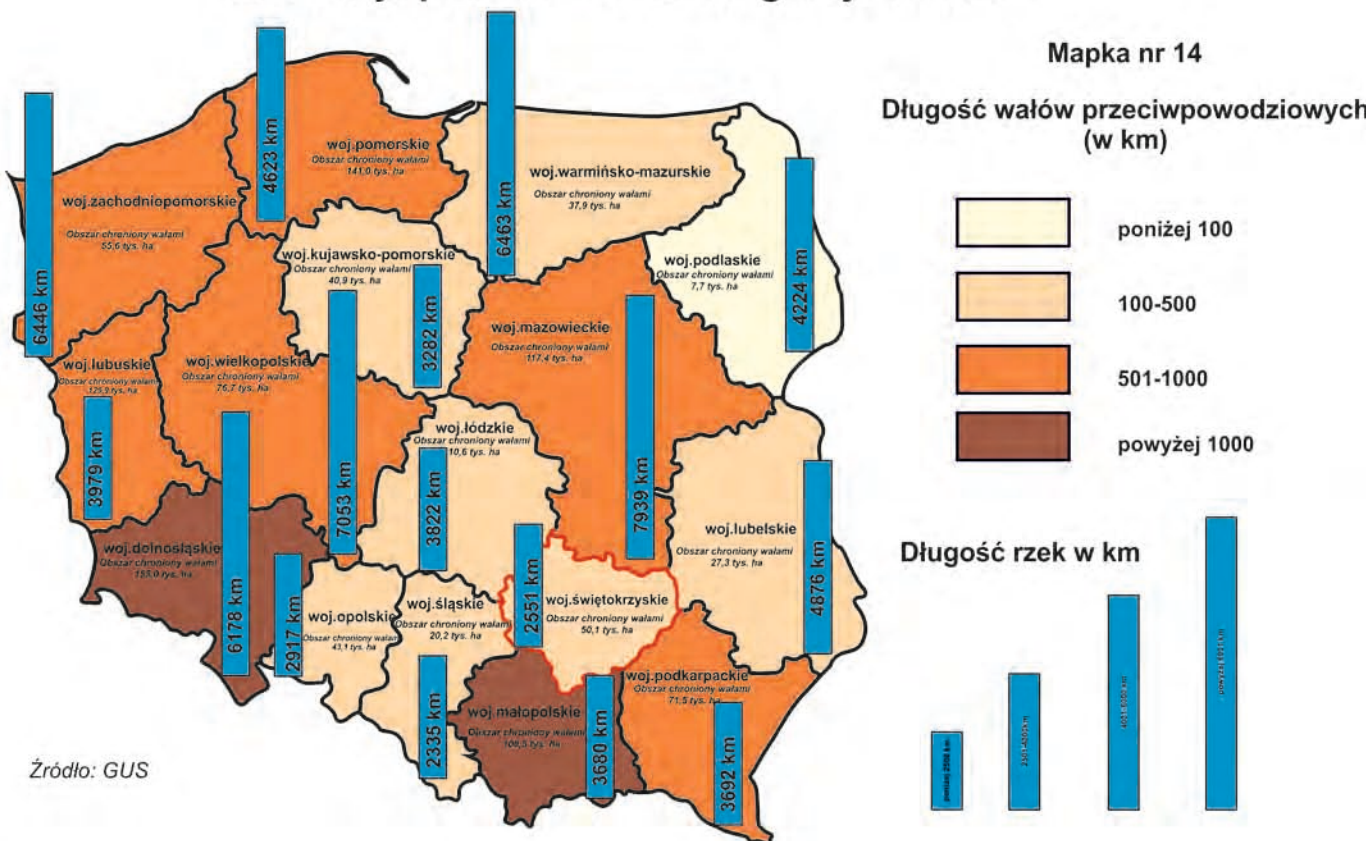
Mapka nr 13

Źródło: GUS

Melioracje podstawowe według województw

Mapka nr 14

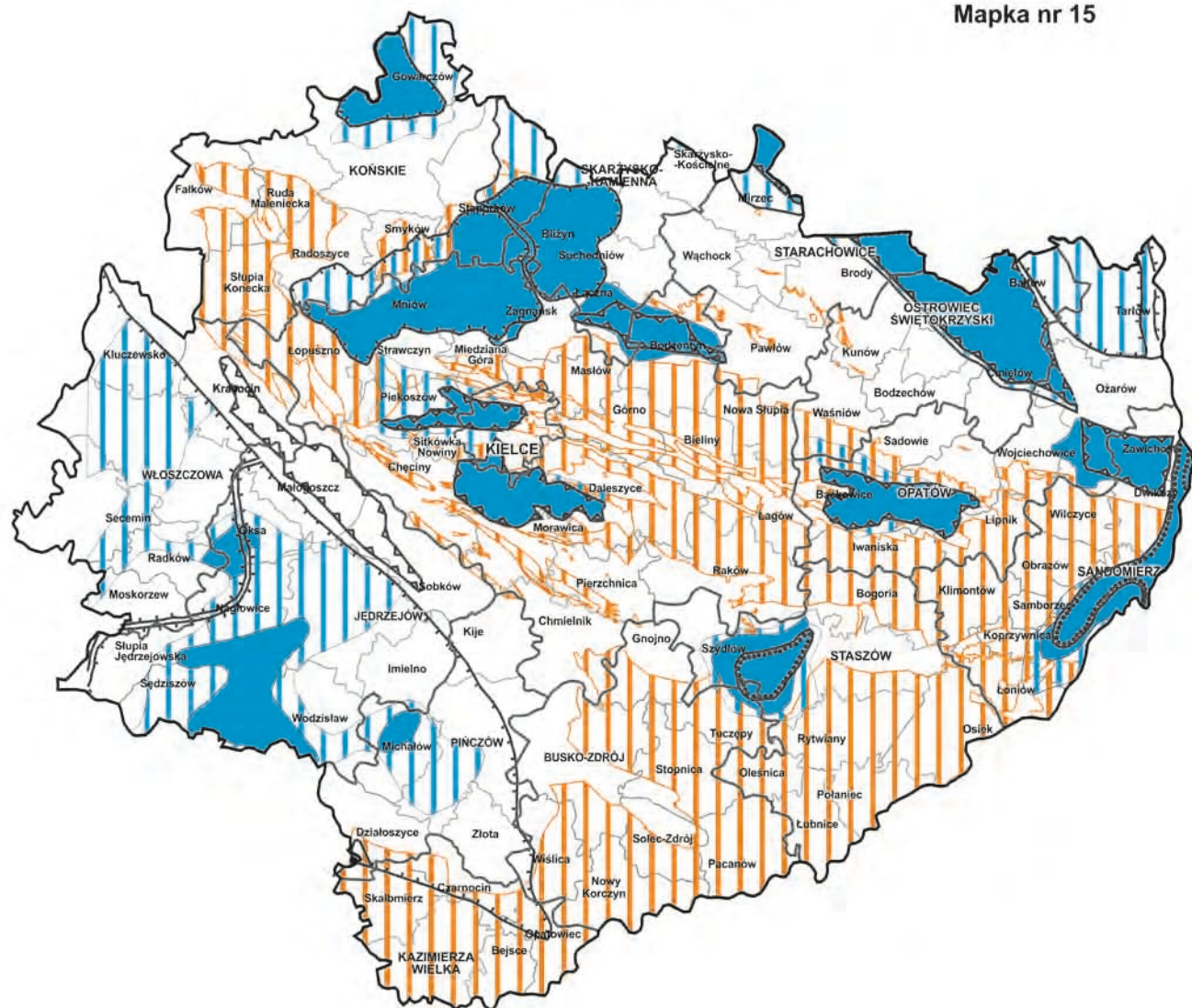
Źródło: GUS

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Zasoby wód podziemnych

Mapka nr 15

Granice wydzielonych GZWP w ośrodkach

- Porowym
- Szczelinowym i szczelinowo - porowym
- Szczelinowo - krasowym

Obszary głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce wymagających szczególnej ochrony (według mapy A.S. Kleczkowskiego Instytut Hydrologii i Inżynierii AGH Kraków)

- OWO - Obszar Wysokiej Ochrony
- ONO - Obszar Najwyższej Ochrony
- Obszary niewodonośne deficytowe w wodę

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, skrz. pocz. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-70,
e-mail: sekretariat@sbrr.pl

4.4. Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

Ogólny pobór wody na potrzeby komunalne i gospodarki narodowej w 2009 r. w woj. świętokrzyskim wyniósł 1 254,8 (1 205,9 hm³ — 2006 r.), co stanowi aż 11% pobranej wody w Polsce. W stosunku do roku poprzedniego pobór ten wzrósł o około 4% (mapki nr 16 i 17).

Z ujęć powierzchniowych na cele produkcyjne pobiera się ok. 92% wody, natomiast z sieci wodociągowej niecały 1%. Największy pobór tych wód na cele produkcyjne miał miejsce w powiecie staszowskim, na obszarze którego zlokalizowana jest Elektrownia Połaniec zużywająca wodę do celów chłodniczych.

Wody podziemne stanowią główne źródło zaopatrzenia w wodę ludności i gospodarki w województwie. Ich pobór w 2009 r. wyniósł 54,9 hm³ w stosunku do 2006 r. spadł o 2,8%.

Ostatnie lata przyniosły dynamiczny rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, szczególnie na obszarach wiejskich. W 2009 roku średnia długość sieci wodociągowej w Polsce wynosiła 16 708,2 km. W województwie świętokrzyskim długość ta była niższa od średniej krajowej o 27% i wynosiła 12 143,1 km. Przeciętna gęstość sieci wodociągowej w kraju wynosiła 85 km/100 km², w świętokrzyskim była wyższa i wynosiła 103 km/100 km². Z rozbudową wodociągów równocześnie powinna rozwijać się sieć kanalizacyjna, która ma duże zaległości z lat ubiegłych. W Polsce nasycenie siecią kanalizacyjną wynosiło 32 km/100 km², zaś w świętokrzyskim 25,0 km/100 km² (mapki nr 18 i 19).

Istotną rolę w gospodarce wodnej, obok wielkości zasobów odgrywa problem jakości, i związana z nim gospodarka ściekowa. Podstawowym źródłem zanieczyszczeń wód w województwie są ścieki pochodzące z miast i przemysłu oraz spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, zwłaszcza nieposiadających kanalizacji. W roku 2009 odprowadzono do wód powierzchniowych lub do ziemi 1 159,0 hm³ (2006 — 1 094,1 hm³) ścieków, w tym ścieków wymagających oczyszczenia 60,5 hm³ (2006 — 52,382 hm³).

Na tle Europy Polska oraz region świętokrzyski mają jeden z najniższych wskaźników wyposażenia w oczyszczalnie ścieków. W Europie Zachodniej oczyszczalnie obsługują ponad 90% ludności, w Polsce 64%, a w świętokrzyskim 52%, w tym 17,3% ludności wiejskiej.

Zgodnie z dyrektywą UE nr 91/271/EWG wszystkie aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 powinny być wyposażone w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych zakończone oczyszczalniami ścieków. W regionie Wojewoda Świętokrzyski wyznaczył 81 Aglomeracji, w tym 14 powyżej 15 000 RLM. Wyznaczone aglomeracje stanowią prawo miejscowe (art. 43 Prawa Wodnego) i wyznaczają kierunki działań obszarowych w zakresie gromadzenia i oczyszczania ścieków komunalnych (mapka nr 20).

4.5. Główne problemy i bariery rozwoju przestrzennego

- Jednym z głównych problemów przestrzennych w województwie świętokrzyskim jest brak decyzji co do dalszych losów projektowanego zbiornika „Chęciny”, który jest zamieszczony w dokumentach planistycznych 5 gmin oraz w obowiązującej koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Ujęty jest też w programach wojewódzkich („Programie ochrony środowiska dla woj. świętokrzyskiego” i „Programie małej retencji dla woj. świętokrzyskiego”), co wymusza umieszczenie tej inwestycji w Planie województwa. Z uwagi na kolizję z obszarami Natura 2000, inwestycja ta została jednak zakwestionowana przez RDOŚ Kielce w toku uzgodnień projektu zmiany PZPWŚ.
- Istotnym problemem, dotyczącym zarówno Planu województwa jak i znacznej części studiów gminnych jest wysoka kolizyjność obowiązującego „Programu małej retencji dla województwa świętokrzyskiego” z wymaganiami ochrony środowiska (blisko 40% zbiorników przewidzianych w tym programie zlokalizowana jest na obszarach Natura

2000 — *mapka nr 21*). W tej sytuacji zachodzi pilna potrzeba aktualizacji tego programu, gdyż odkładanie jej w czasie grozi brakiem możliwości uzgodnienia z RDOŚ Kielce sporządzanych obecnie projektów dokumentów planistycznych, zarówno lokalnych jak i wojewódzkich;

- W ostatnich latach zwiększa się z roku na rok powierzchnia obszarów zalewanych w wyniku wezbrań rzek a także z powodu większych opadów deszczowych i roztopów. Wobec narastającego zagrożenia powodzią szczególnie ważne staje się rygorystyczne przestrzeganie obowiązujących studiów powodziowych i wycofywanie zabudowy z terenów narażonych na to niebezpieczeństwo. Jak wskazuje obecna praktyka sądowa brak tych działań może skutkować zarzutami o nieracjonalną działalność urbanistyczną i koniecznością wypłaty odszkodowań. Wśród najważniejszych działań zapobiegających niebezpieczeństwu powodzi mających aspekty przestrzenne należy w kolejności wymienić:
 - opracowanie kompleksowych programów zapobiegania powodzi na wszystkich szczeblach zarządzania;
 - budowanie systemu zbiorników retencyjnych i suchych polderów przejmujących nadmiar wody;
 - wycofywanie zabudowy z terenów dolin rzecznych;
 - poprawa stanu wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną obszarów wiejskich, w tym uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach nie objętych systemem kanalizacji sanitarnej (egzekwowanie odprowadzania ścieków do szczelnych szamb, do chwili podłączenia do systemu kanalizacyjnego lub budowa przydomowych oczyszczalni ścieków);
 - przyśpieszenie realizacji systemów kanalizacji deszczowej w miastach (istnieje ona tylko na niektórych obszarach miejskich);
 - zwiększenie retencji zbiornikowej o funkcji p. powodziowej (działanie to musi być zsynchronizowane z potrzebami ochrony obszarów chronionych);
 - zasada ochrony ciągłości systemu melioracyjnego przed kolizyjnym zainwestowaniem (w przypadku konieczności naruszenia tego systemu stosowanie wymogu jego otworzenia).

Do ważnych problemów przestrzennych w gospodarce wodnej należy też zaliczyć:

- nierównomierne rozmieszczenie zasobów wód podziemnych i konieczność stosowania lokalnych przerzutów wody;
- podatność wód podziemnych na zanieczyszczenia (zbiorniki wód podziemnych są na ogół słabo chronione przez warstwy nieprzepuszczalne przed przenikaniem zanieczyszczeń z powierzchni terenu);
- respektowanie wymagań ochrony wód w ustanowionych strefach ochronnych ujęć;
- niski poziom integracji inwestycji kanalizacyjnych w układzie zlewniowym rzek;
- nie uwzględnianie w lokalnych dokumentach planistycznych Aglomeracji Wodnych ustanowionych rozporządzeniami Wojewody Świętokrzyskiego.

4.6. Wnioski do zmiany Planu

W ustaleniach zmiany Planu województwa powinna znaleźć się odpowiedź na wszystkie zdiagnozowane w raporcie problemy przestrzenne gospodarki wodnej. Ponadto należy;

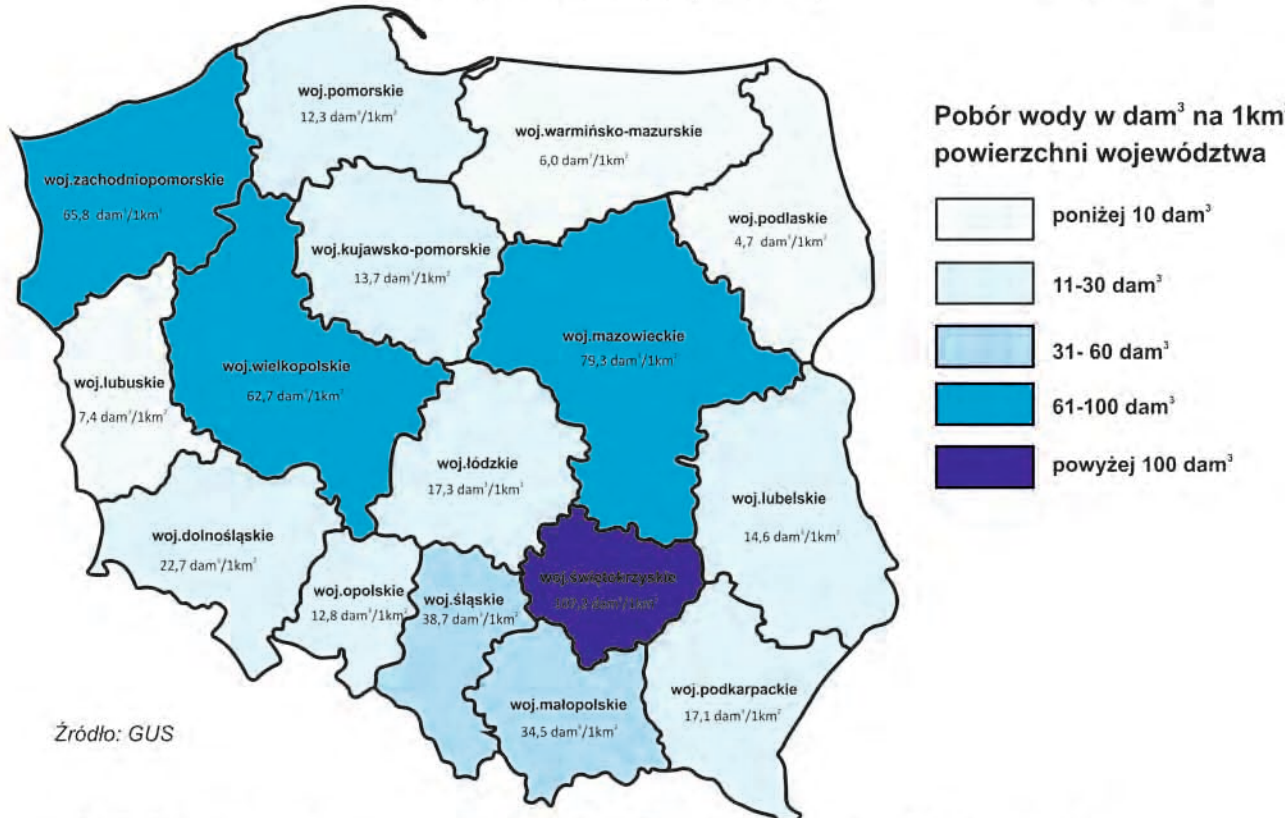
- dokonać aktualizacji stanu czystości wód podziemnych i powierzchniowych;
- rekomendować do sporządzenia regionalny program ochrony p. powodziowej;
- objąć szczególną ochroną przed zabudową tereny położone w bezpośrednim sąsiedzie istniejących i projektowanych zbiorników wodnych.

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2009 roku w Polsce (w hektometrach sześciennych na rok)

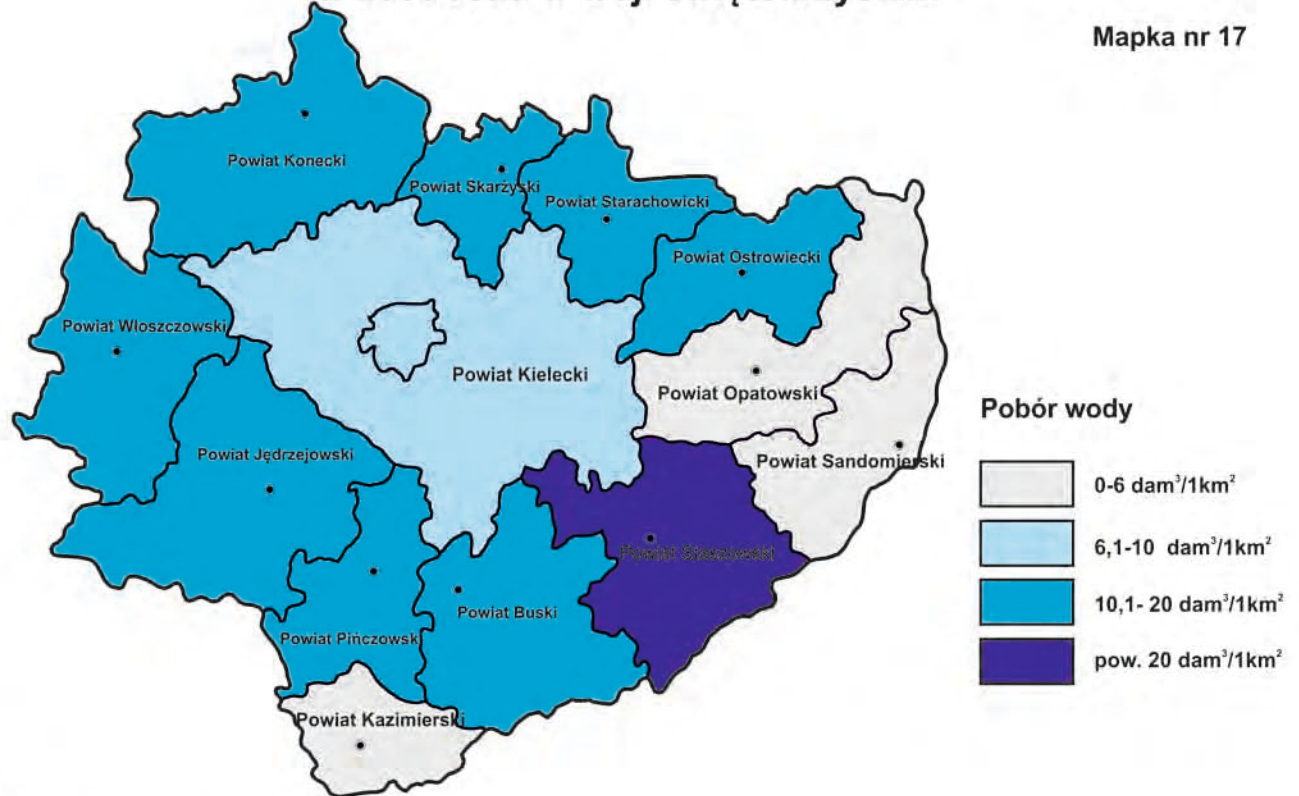
Mapka nr 16

Źródło: GUS

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2009 roku w woj. świętokrzyskim

Mapka nr 17

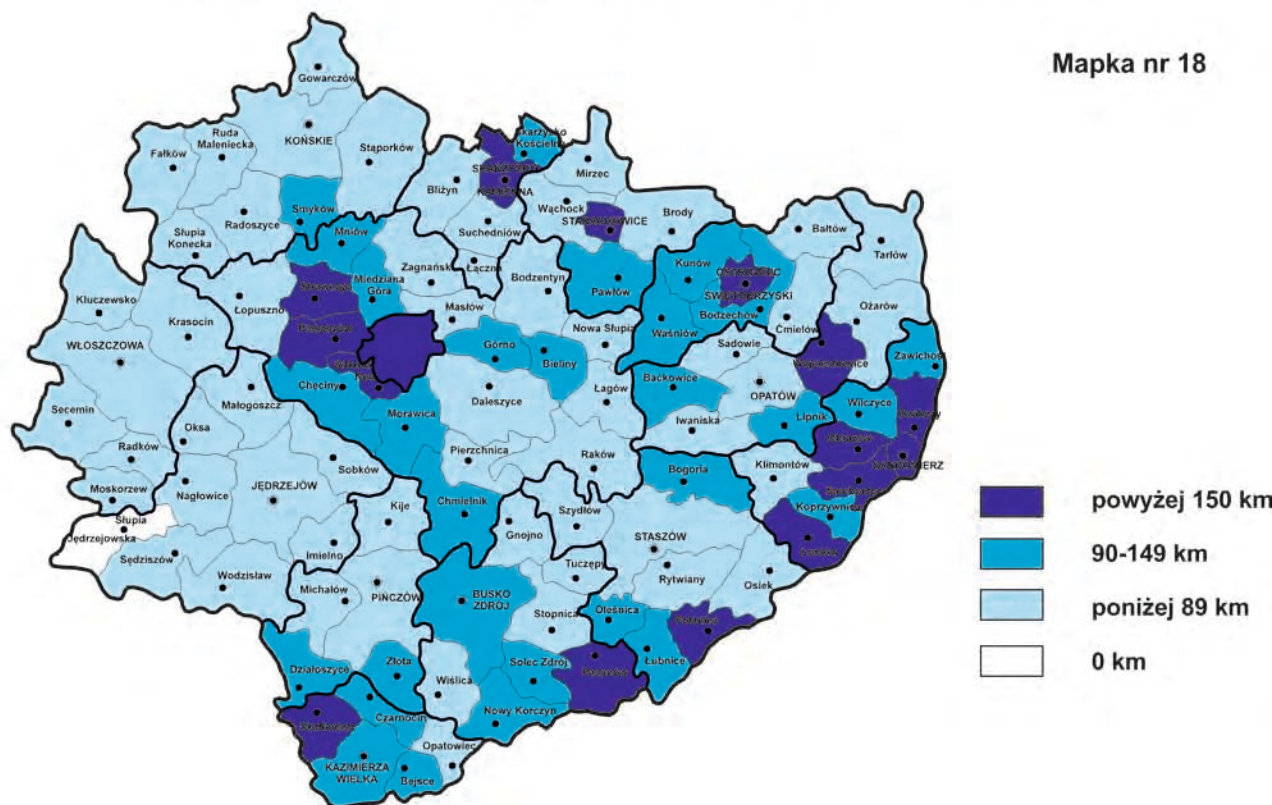

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

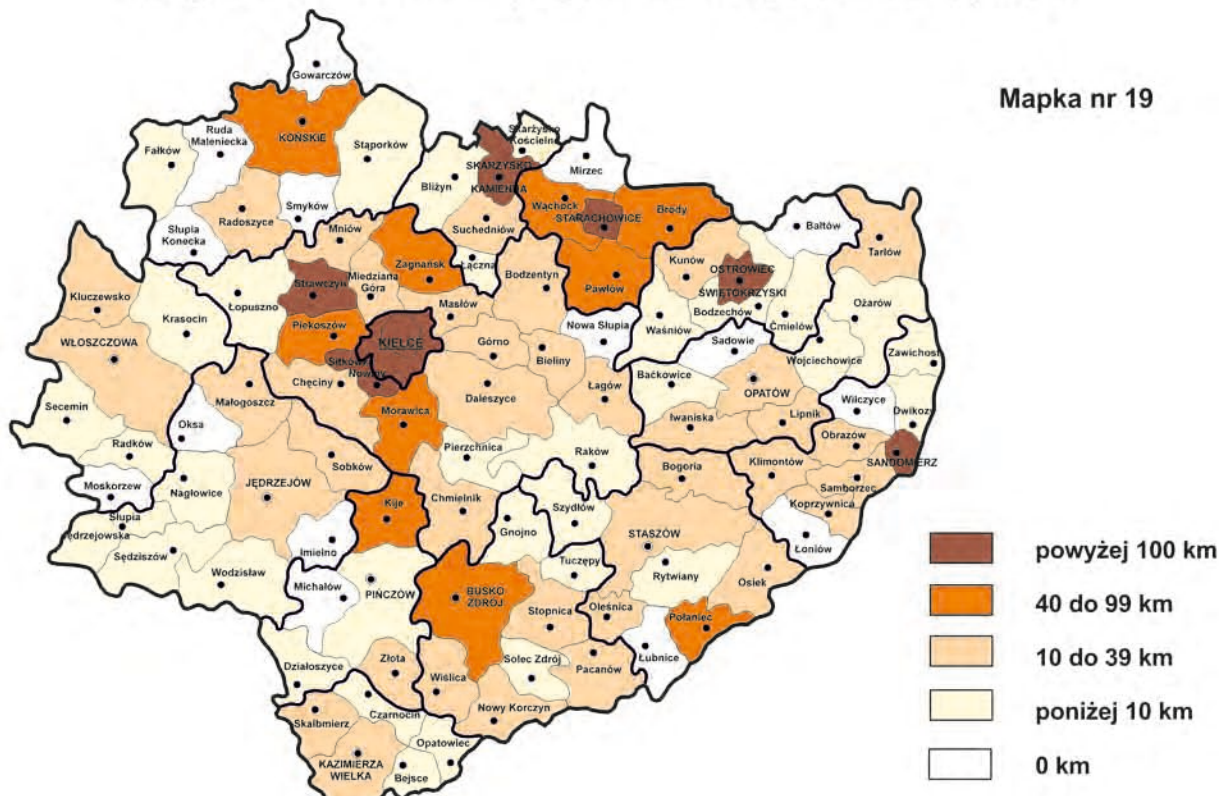
Długość sieci wodociągowej na 100 km² powierzchni gminy

Mapka nr 18

Długość sieci kanalizacyjnej na 100 km² powierzchni gminy

Mapka nr 19

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

GOSPODARKA WODNA

Mapka nr 20

LEGENDA

- Zlewnie rzek II rzędu:
- I** Pilicy
- II** Nidy
- III** Nidzicy
- IV** Czarnej Staszowskiej
- V** Koprzywianki
- VI** Opatówki
- VII** Kamiennej
- VIII** Kanału Strumień
- IX** Krępianki
- X** Ilżanki
- XI** Radomki
- Ujęcia o znaczeniu ponadregionalnym
- Ujęcia o znaczeniu ponadlokalnym
- Magistrale wodociągowe
- Zbiorniki wodne pow. 30 ha („Program małej retencji dla woj. świętokrzyskiego”)
- Rzeki posiadające opracowane „Studium dla potrzeb planowania ochrony przeciwpowodziowej”
- Obszary zalewowe wg. Operatu: „Obszary zagrożeń powodziowych i ich wpływ na gospodarowanie przestrzenią województwa”
- Obszar działania RZGW:**
- Kraków
- Warszawa
- Komunalne oczyszczalnie ścieków:**
(źródło: „Program ochrony środowiska dla woj. świętokrzyskiego” oraz „Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków”)
- Powyżej 15000 m³/d
- Powyżej 1000-1500m³/d
- Powyżej 100-1000m³/d
- Powyżej 20-100m³/d
- do 20m³/d
- Aglomeracje wyznaczone przez Wojewodę (na podst. art. 43 Prawa Wodnego z dnia 18 lipca 2001 r.)

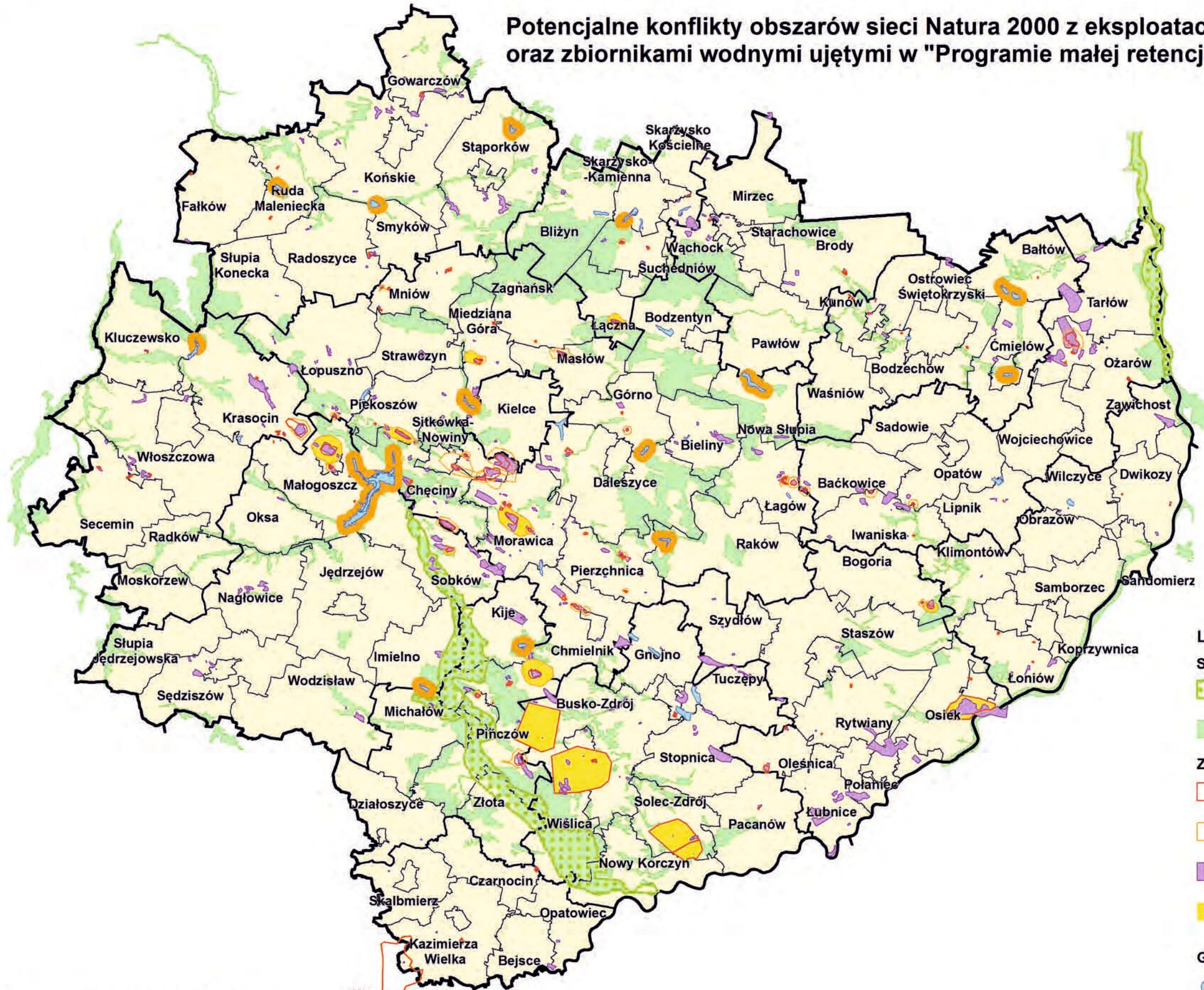

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Potencjalne konflikty obszarów sieci Natura 2000 z eksploatacją surowców mineralnych oraz zbiornikami wodnymi ujętymi w "Programie małej retencji dla woj. świętokrzyskiego"

Skala 1:550 000

Mapka nr 21

Legenda

Sieć ekologiczna NATURA 2000

obszary OSO

obszary SOO

Złóża surowców mineralnych

obszar górniczy

teren górniczy

} złóż eksploatowanych

udokumentowane złoża surowców mineralnych

potencjalne konflikty z: obszarami złóż, terenami górniczymi i obszarami górniczymi

Gospodarka wodna

zbiorniki wodne o powierzchni min. 30 ha

zbiorniki wodne o powierzchni min. 30 ha pozostające w konflikcie z obszarami NATURA 2000

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, sk. pocz. 235-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretar@sbrr.pl

5. GEOLOGIA I SUROWCE MINERALNE

5.1. Województwo na tle kraju

Województwo świętokrzyskie zarówno pod względem budowy geologicznej, zasobów surowców mineralnych jak i wykorzystywania gospodarczego kopalin wyróżnia się zdecydowanie korzystnie na tle innych województw kraju.

Szczególnym wyróżnikiem regionu w Polsce a nawet Europie jest widoczna „gołym okiem” wyjątkowo interesująca budowa geologiczna, bowiem już na powierzchni odsłaniają się utwory wszystkich okresów geologicznych od prekambriu po czwartorzęd. W granicach województwa, w całości lub w części wydzielono pięć różnowiekowych jednostek strukturalno-tektonicznych, takich jak; trzon paleozoiczny Gór Świętokrzyskich, obrzeżenie permsko-mezozoiczne, niecka Nidy, zapadlisko przykarpackie, oraz niecka Lubelska. Nagromadzone formy i obiekty geologiczne o niepowtarzalnych walorach, dają możliwość wykorzystania dla rozwoju turystyki, rekreacji jak również dla celów edukacyjnych oraz naukowo-dydaktycznych.

Konsekwencją urozmaiconej budowy geologicznej jest różnorodność występujących tu kopalin (*mapka nr 22*). Region od najdawniejszych czasów był znany z pozyskiwania surowców mineralnych. Najstarsze ślady górniczej działalności dotyczą eksploatacji krzemienia (materiał do wyrobu prymitywnych narzędzi), surowców ilastych (materiał garncarski)

i naturalnych barwników. W wielu miejscach w regionie odnaleziono ślady starożytnego i średniowiecznego wydobywania rud żelaza (dymarki). Rudy te były przedmiotem wydobywania jeszcze po drugiej wojnie światowej, o czym świadczą pozostałości kopalni, obecnie już nie użytkowanych, nagromadzone w północnej części województwa. Do lat siedemdziesiątych XX w. w kopalni „Staszic” w Rudkach wydobywano rudy żelaza, a przez pewien okres pozyskiwano tam również uran. Od XV do XVIII w. istniał na terenie województwa ważny ośrodek wydobywania rud miedzi, cynku, ołowiu i srebra. Dzisiaj nie eksploatuje się już rud żelaza ani metali kolorowych. Zaniechano także wydobywania innych, dość rzadkich surowców jak; fosforyty, baryt, bentonity, ziemia krzemionkowa, ochry, choć nadal istnieją udokumentowane złoża tych kopalin.

Obecnie kopalinami o największym znaczeniu gospodarczym są surowce skalne, głównie węglanowe. Wydobywanie pozostałych surowców, choć mniejsze pod względem wielkości, ma również duże znaczenie dla gospodarki kraju i województwa. Eksploatowane są: siarka rodzima, gipsy, piaskowce, piaskowce kwarcytowe, piaski, surowce ilaste i w niewielkiej ilości ropa naftowa oraz szczególne bogactwo województwa — mineralne wody siarczkowe odnawiające się w pokładach gipsów.

Wydobywanie i przetwórstwo surowców mineralnych uwarunkowane jest zapotrzebowaniem rynku. Obserwowany w ostatnich wzrost popytu na surowce wykorzystywane w budownictwie drogowym wiąże się ze zwiększonym zapotrzebowaniem na: kruszywa, cement i wapno, co znajduje odbicie w coraz większej produkcji tych materiałów i uruchamianiu wydobywania z nowych złóż (np. w rejonie Łagowa). W wydobywaniu: siarki, gipsu, wapieni do produkcji cementu i do produkcji wapna województwo świętokrzyskie zajmuje obecnie pierwsze miejsce w Polsce, a drugie w eksploatacji kamieni łamanych (kruszyw) i blocznych. Należy też zwrócić uwagę na dynamiczny wzrost wydobywania wód mineralnych.

5.2. Stan aktualny wydobywania i przetwórstwa kopalin

W ostatnich latach wydobywanie i przetwórstwo kopalin stanowiące jedną z podstawowych gałęzi gospodarki województwa, wykazuje tendencję wzrostową. Dotyczy to większości surowców pozyskiwanych w woj. świętokrzyskim. Największą dynamikę wzrostu

wydobycia obserwuje się w pozyskiwaniu: gipsów, kamieni drogowych i budowlanych, kruszywa naturalnego oraz węglanowych surowców do produkcji wapna i cementu.

Aktualnie na terenie województwa udokumentowano 461 złóż surowców mineralnych, z czego 138 są to złoża eksploatowane (stan na czerwiec 2010 r.). Stan zagospodarowania dużych, od dawna eksploatowanych złóż, nie uległ istotnym zmianom. Pozyskuje się z nich surowiec dla kluczowych gałęzi przemysłu: cementowego, wapienniczego, do produkcji gipsów, siarki oraz kamieni drogowych i budowlanych. Natomiast eksploatacja kruszywa naturalnego (piasków) oraz surowców ilastych ceramiki budowlanej ulega ciągłym wahaniom. Są to złoża w większości wypadków o niewielkich zasobach, krótko eksploatowane, rekultywowane a w ich miejsce powstają nowe, dotyczy to głównie kruszywa naturalnego.

Surowce węglanowe (wapienie, dolomity, margle).

Surowce węglanowe, których udokumentowane zasoby stanowią ponad 80% wszystkich zasobów w regionie, eksploatowane są dla potrzeb przemysłu wapienniczego, cementowego, na kruszywo drogowe i budowlane a także dla przemysłu hutniczego i cukrowniczego. Odpady produkcyjne i niektóre odmiany wapieni stosuje się do produkcji mączek do wapnowania gleb. Złoża surowców węglanowych występują głównie w centralnej części regionu. Aktualnie udokumentowano 147 złóż, z czego 46 jest eksploatowanych. Złoża, z których wydobywa się surowiec do produkcji cementu to: Gliniany-Duranów, Leśnica-Małoszycz, Kowala. Największe złoża, z których surowiec wykorzystywany jest dla przemysłu wapienniczego to: Trzuskawica, Bukowa, Ostrówka i Ołowianka oraz Chęciny-Wolica. Na kruszywo drogowe i budowlane wykorzystywany jest surowiec z 32 złóż, z czego największe to: Jaźwica, Morawica III, Radkowice-Podwole, Laskowa-Góra, Kostomłoty, Jurkowice, Budy. Bloczny materiał budowlany uzyskuje się ze złóż: Wola-Morawicka i Bolechowice.

Piaskowce (piaskowce, piaskowce kwarcytowe, kwarcyty).

Piaskowce występują w obrębie mezozoicznego obrzeżenia Gór Świętokrzyskich, a zasługujące na szczególną uwagę kwarcytowe piaskowce kambru i dewonu w obrębie trzonu paleozoicznego. Mezozoiczne piaskowce są wykorzystywane jako kruszywa i bloczny materiał budowlany, płyty, okładziny, kształtki. Dewońskie piaskowce kwarcytowe udokumentowane są jako surowiec do produkcji materiałów ogniotrwałych w złożu Bukowa Góra, a kambryjskie jako wysokiej jakości kruszywo kolejowe w złożu Wiśniówka. Aktualnie udokumentowano 36 złóż piaskowców z czego wydobyte prowadzone jest w 12 złożach m.in. eksploatowany jest charakterystyczny wiśniowy piaskowiec ze złoża Tumlin Gród.

Gipsy

Kopalina, mającą szerokie zastosowanie w przemyśle chemicznym, cementowym, papierniczym, w rolnictwie, medycynie i architekturze są gipsy. Ich występowanie związane jest z zasięgiem osadów miocenu Niecki Nidziańskiej. Pokłady gipsów odsłaniają się w okolicy Buska-Zdroju, Działoszyc, Skalbmierza i Wiślicy. Udokumentowano 8 złóż tego surowca. Dwa są eksploatowane: Leszcze i Borków-Chwałowice.

Siarka

W skałach gipsowych miocenu, w wyniku procesów metasomatycznych, powstały złoża siarki rodzimej. Występują one w południowo-wschodniej części województwa, w rejonie Grzybowa, Osieka, Piaseczna, Rudnik. Udokumentowano 7 złóż siarki. Obecnie zagospodarowane jest jedno złożo — Osiek, wydobywające siarkę metodą otworową.

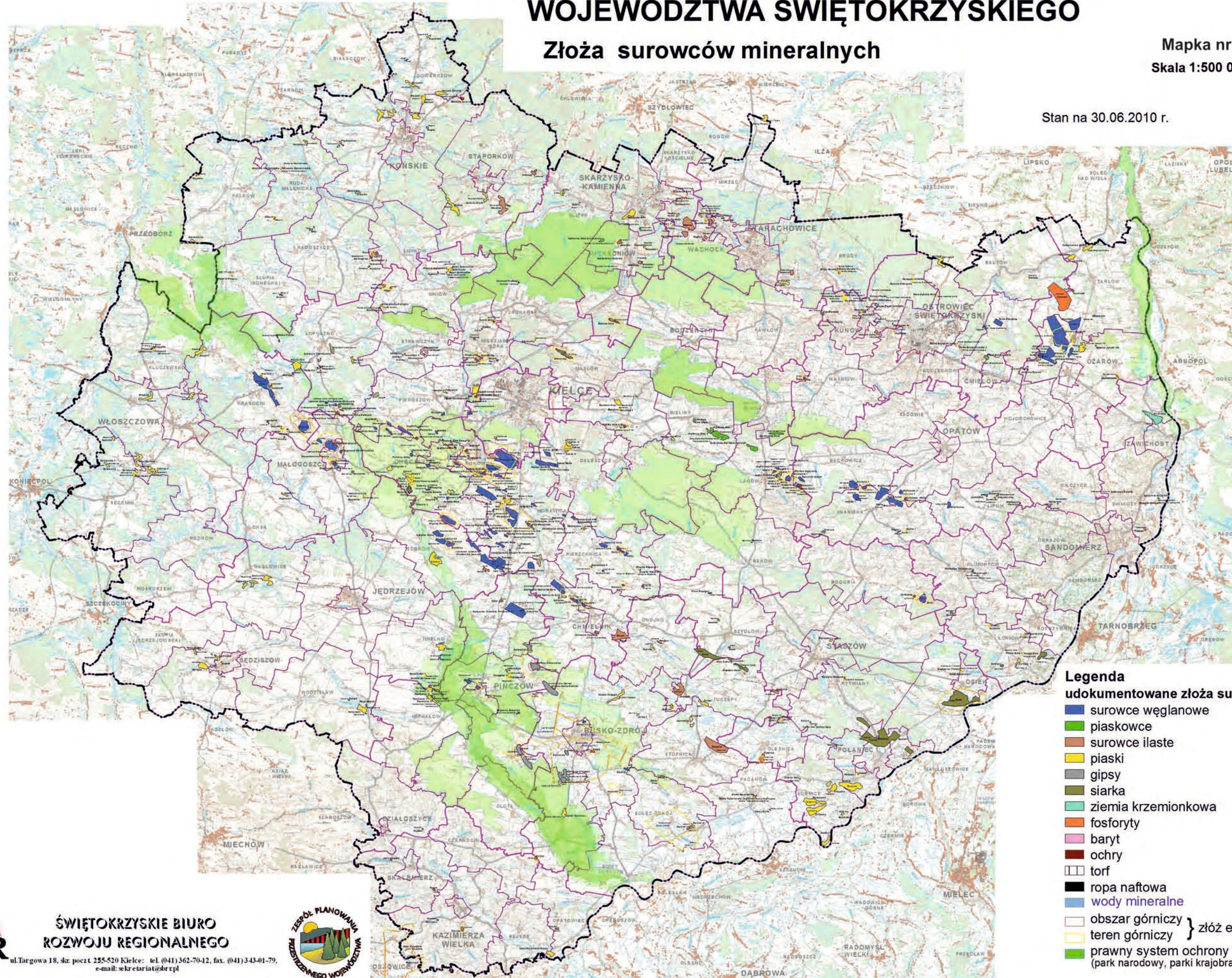

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Złoże surowców mineralnych

Mapka nr 22
Skala 1:500 000

Stan na 30.06.2010 r.

- Legenda**
udokumentowane złoża surowców mineralnych
- surowce węglanowe
 - piaskowce
 - surowce ilaste
 - piaski
 - gipsy
 - siarka
 - ziemia krzemionkowa
 - fosforyty
 - baryt
 - ochry
 - torf
 - ropa naftowa
 - wody mineralne
 - obszar górniczy } złoża eksploatowanych
 - teren górniczy }
 - prawny system ochrony przyrody (park narodowy, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000)

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, skr. poczt. 255-520 Kielce, tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretariat@brp.pl

Kruszywo naturalne

Powszechnie wykorzystywanym surowcem, mającym szerokie zastosowanie są piaski. Ich występowanie związane jest najmłodszyimi utworami czwartorzędowymi, pokrywającymi starsze osady na znacznej powierzchni województwa. Udokumentowano 171 złóż surowca, który może być wykorzystywany w budownictwie i drogownictwie z czego aktualnie 50 jest eksploatowanych. Piaskownie te zaspokajają w pełni potrzeby regionu. Ponadto w regionie udokumentowano także złoża piasku do produkcji betonów komórkowych. Z 4 złóż eksploatowane jest jedno — Żeliszewice I. Udokumentowano również 4 złoża do produkcji cegły wapienno-piaskowej. Aktualnie prowadzi się wydobywanie ze złoża Czostków. Piaski formierskie (3 złoża) i piaski szklarskie (2 złoża) nie są obecnie eksploatowane.

Surowce ilaste

Występowanie tych surowców wiąże się z północną i południową częścią województwa. Znajdują się tam głównie gliny i ły jurajskie i trzeciorzędowe, udokumentowano również kilka złóż glin ilastych czwartorzędowych. Na terenie województwa udokumentowano 54 złoża surowców ilastych, dla celów wytwarzania elementów ceramiki budowlanej, z czego w 16 prowadzone jest wydobywanie. Pozostałe złoża to: gliny ceramiczne (6 złóż), eksploatowane jedno — Baranów, bentonity (3 złoża) oraz ilasty surowiec do produkcji cementu (2 złoża).

Wody mineralne

W rejonie Niecki Nidziańskiej występują wody mineralne o właściwościach leczniczych. Wśród występujących tu wód wyróżniamy dwa zasadnicze typy: wody siarczkowe i siarczanowe, czasem z dodatkiem jodu lub bromu oraz wody chlorkowe z dodatkiem wapnia, sodu, jodu lub bromu. Aktualnie udokumentowano 6 złóż, a 5 z nich posiada koncesję na wydobywanie. Oprócz istniejących od dawna dwóch uzdrowisk Busko-Zdrój i Solec-Zdrój, w 2005 r. udostępniono w oparciu o wody mineralne pozyskiwane ze złoża Welnin, centrum rehabilitacji Malinowy Zdrój, a w ostatnim czasie udostępniono do eksploatacji złoża Dobrowoda i Busko Północ oraz udokumentowano Las Winiarski.

Ropa naftowa

Na południu województwa, w rejonie Zapadliska Przedkarpackiego, w okolicy Kazimierzy Wielkiej występuje w niewielkiej ilości ropa naftowa, eksploatowana ze złoża Pławowice.

5.3. Problemy przestrzenne

Eksploatacja kopalin narusza naturalne warunki przyrodnicze i wywołuje szereg zmian w środowisku naturalnym:

- Na terenie województwa powstały obszary o znacznej skali przekształceń powierzchni terenu i kumulacji negatywnych zjawisk związanych z eksploatacją kopalin (koncentracja wyrobisk, zakładów przeróbczych, hałd odpadów przeróbczych i złożowych, osuszanie gruntów i zanieczyszczenie wód, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego i hałas);
- Działalności górniczej zawsze towarzyszy wzmożony ruch transportowy, biorąc pod uwagę skalę produkcji materiałów budowlanych w województwie nie bez znaczenia jest wzmożone natężenie ruchu ciężkich samochodów transportowych i co za tym idzie zanieczyszczenie powietrza i znaczny stopień zużycia nawierzchni drogowych;
- Z odkrywkowym wydobywaniem kopalin, jaki dominuje na terenie województwa wiąże się problem rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. W ostatnim czasie pełna rekultywacja przeprowadzana jest w obrębie małych złóż, głównie kruszywa naturalnego, natomiast

duże złoża, aktualnie pozyskujące surowce, w miarę możliwości stosują sukcesywną rekultywację. Należy zaznaczyć, że wiele wcześniej eksploatowanych złóż surowców, głównie węglanowych, ze względu na odsłonięte w wyniku działalności górniczej, osobliwości geologiczne, zostało zachowane w postaci odkrywek dla celów naukowo-dydaktycznych, np. Ślichowice, Zachełmie i in. (bogactwo to jest jednak w niewielkim stopniu rozpropagowane i wykorzystane turystycznie);

- Odrębnym zagadnieniem jest eksploatacja siarki. Aktualnie wydobywanie jest metodą otworową ze złoża Osiek (jedynie eksploatowane złożo siarki rodzimej na świecie). Ta metoda wydobywania wymaga jednak trudnych i kosztownych zabiegów rekultywacyjnych co pokazała zakończona rekultywacja złoża Grzybów-Gacki. Od wielu lat nadal prowadzona jest rekultywacja byłej odkrywkowej kopalni siarki Piaseczno;
- W wielu przypadkach udokumentowane lub eksploatowane złoża znajdują się na terenie lub w bliskim sąsiedztwie obszarów objętych prawną ochroną przyrody, co wiąże się z koniecznością wyjątkowo skrupulatnego minimalizowania skutków eksploatacji (mapka nr 21).

5.4. Wnioski do zmiany Planu województwa

W opracowaniu tym trzeba wzmocnić znaczenie przemysłu wydobywczego dla przyszłego rozwoju województwa mając jednak na uwadze wymogi ochrony środowiska przyrodniczego i minimalizowanie ubocznych skutków eksploatacji. W trosce o zachowanie walorów przyrodniczych regionu należy przyjąć zasadę nie tworzenia nowych terenów koncentracji wydobywania i przeróbki surowców poza już istniejącymi (nie wyklucza to podjęcia eksploatacji złóż położonych na innych obszarach pod warunkiem, że nie skumulują one zagrożeń środowiskowych i jest w pełni uzasadniona względami gospodarczymi);

Ponadto warto podkreślić następujące zagadnienia:

- wykorzystanie dla rozwoju regionu cennego bogactwa jakim są wody mineralne;
- konsekwentne egzekwowanie zasady prowadzenia prac rekultywacyjnych równoległe lub zaraz po zakończeniu wydobywania;
- wzmocniona ochrona obszarów perspektywicznych występowania surowców przed kolizyjnym zainwestowaniem oraz kontynuacja i rozszerzenie prac poszukiwawczych;
- należy położyć nacisk na turystyczne wykorzystanie potencjału jakim jest wyjątkowa budowa geologiczna regionu;
- w znacznej części studiów gminnych uległa dezaktualizacji problematyka geologiczna, co może uniemożliwiać uzgodnienie tych dokumentów przez Zarząd Województwa.

6. DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. Specyfika kulturowa regionu

Województwo świętokrzyskie posiada bogate w swej specyfice zasoby dziedzictwa kulturowego, ściśle związanego z historią Polski i polskiej państwowości, począwszy od czasów najdawniejszych. Znajdują się tu powszechnie znane i unikatowe zabytki, które są niezwykle cenne z punktu widzenia dorobku kulturowego kraju, niejednokrotnie rzadkie, a nawet niespotykane w Europie. Znaczna część tych zasobów pozostaje jednak poza szerszym dostępem, jest zaniedbana pod względem ochrony i promocji, często nie w pełni zachowana i wymagająca gruntownej restauracji.

Nie wszystkie zabytki są dostatecznie rozpoznane i udokumentowane. Stan ten jest wynikiem wieloletnich zaniedbań finansowych i kadrowych oraz braku rozwiązań systemowych umożliwiających pełne włączenie się w proces ochrony władz samorządowych

i partnerów prywatnych. Zbyt niskie jest również zaangażowanie społeczeństwa w odnowę i wykorzystanie przestrzeni kulturowej do celów rozwoju lokalnego.

Do najważniejszych cech specyfiki przestrzeni kulturowej województwa, uwzględnionych w obowiązujących dokumentach programowych należy zaliczyć;

- unikatową w kraju ciągłość wielkoobszarowych tradycji przemysłowych (górnictwa i obróbki minerałów, ceramiki oraz zapoczątkowanego w starożytności przemysłowego hutnictwa), koncentrującą się w północnej części województwa i kultywowaną podczas dorocznych imprez regionalnych (np. „Dymarki Świętokrzyskie”, „Chałupkowe Garcynki”, „Wytopki Ołowiu”);
- ciągłość tradycji osadniczych, wcześniej zapoczątkowanych na tradycyjnie rolniczych, południowych i wschodnich terenach lessowych, a kontynuowanych na wylesianych obszarach puszczańskich, północnej części regionu;
- ciągłość wielkoobszarowych wpływów kulturowych i politycznych Krakowa na południową część regionu oraz Sandomierza na wschodnią, trwającą do czasów konsolidacji regionalnej, zapoczątkowanej w czasie zaborów i umacnianej w okresie międzywojennym i powojennym, której skutkiem jest wytworzenie się kulturowej więzi subregionalnej w historycznych i współczesnych powiatach;
- lokalne elementy wielokulturowości ze zróżnicowanymi śladami materialnymi i niematerialnymi, w tym toponimiami; związki z materialną kulturą europejską w stylach oraz niektórych wzorcach architektonicznych;
- dominację obszarową ciągłej tradycji kultury katolickiej — mimo bardzo dużego zasięgu kulturowego epizodu reformacyjnego (husytyzm, kalwinizm i arianizm) oraz nasilającego się okresowo wpływu kulturowego judaizmu w ośrodkach miejskich, jak również lokalnego oddziaływania prawosławia i protestantyzmu;
- wybitną rolę Sanktuarium na Świętym Krzyżu w utrwalaniu tożsamości regionalnej;
- ciągłość bogatych tradycji patriotycznych, z wieloma miejscami historycznymi oraz cmentarzami wojennymi z okresów różnych powstań i wojen, rozszanymi po całym obszarze województwa (patriotyzm regionalny silnie powiązany z narodowym), kontynuowanych przez bractwa rycerskie i towarzystwa kombatanckie podczas wielu dorocznych imprez, jak np.: marsz szlakiem Józefa Piłsudskiego, spotkania w sanktuarium partyzanckim na „Wykusie”;
- *genius loci* dla kronikarzy i historyków polskich oraz poetów i pisarzy (kolebka twórczości w języku polskim) oraz innych wybitnych postaci historycznych, w tym twórców regionalizmu — z rozlicznymi pamiątkami ich pobytu i działania;
- żywotność tradycyjnej kultury ludowej (regionalny strój ludowy oraz folklor uzewnętrzniany zwłaszcza podczas świąt religijnych i różnych imprez, tradycyjne rzemiosło i sztuka ludowa, lokalne zwyczaje, żywe legendy i podania).

Tożsamość kulturowa regionu świętokrzyskiego może istotnie wzbogacić kulturę kraju i Europy, stworzyć szanse ograniczenia negatywnych aspektów unifikacji i przeciwdziałać marginalizacji cywilizacyjnej wywołanej zjawiskami recesji gospodarczej.

6.2. Stan ochrony dziedzictwa kulturowego

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2003 nr 162 poz. 1568 z późn. zm.) obowiązują następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto zgodnie w ww. ustawą do dziedzictwa kulturowego należą również dobra kultury współczesnej, których ochrona nie została do tej pory wystarczająco sprecyzowana w zarządzeniach wykonawczych.

Najbardziej powszechną formą ochrony zabytków jest **wpis do rejestru** (*mapki nr 23 i 24*). Pod względem liczby zawartych w nim obiektów województwo świętokrzyskie zajmuje:

- 8 miejsce w zakresie zabytków ruchomych — 5,0% ogólnej liczby tego typu zabytków w Polsce;
- 13 miejsce w zakresie obiektów archeologicznych — 2,8% tego typu zabytków w Polsce;
- 16 miejsce w kraju w zakresie zabytków nieruchomych — 2,4% tego rodzaju zabytków w Polsce.

Szczególną uwagę zwraca ostatnie miejsce województwa pod względem liczby zabytków nieruchomych i znaczący dystans, jaki je dzieli w tej mierze od każdego z pozostałych województw kraju. W latach 2001–2008 zasób nieruchomego dziedzictwa kulturowego w regionie systematycznie malał. W latach 2009–2010 liczba wpisów wzrosła nieznacznie. Spośród najcenniejszych obiektów nieruchomych najliczniejszą kategorię stanowią (podobnie jak w kraju) zabytki sakralne. Duży udział mają również zabytki w kategoriach — cmentarze oraz parki wraz z innymi terenami zieleni zaprojektowanej. Należy zwrócić uwagę na niewielką liczbę zabytków dawnego przemysłu wpisanych do rejestru, co zważywszy na tradycje industrialne regionu wymaga pilnego uzupełnienia. Wiele z tych obiektów objęte jest jedynie ewidencją konserwatorską, co nie zapewnia wystarczającego statusu ochronnego.

Szczególną formą nobilitacji jest uznanie zabytku za pomnik historii. W województwie świętokrzyskim znajduje się jeden obiekt tej rangi, utworzony w 1994 roku, jako jeden z pierwszych w kraju. Zabytkiem tym są „Krzemionki — kopalnie krzemienia z okresu neolitu”. Do dziś to najwyższe wyróżnienie nadano 41 obiektom z całego kraju.

Kolejną formą ochrony są parki kulturowe, które w myśl ustawy mają być tworzone w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Mają też pełnić funkcję wspierania rozwoju obszaru i jego aktywizacji gospodarczej, w tym rozwoju turystyki. W 2005 roku utworzono Park Kulturowy Miasta Końskie. W dalszym ciągu aktualna jest obszerna lista propozycji z tego zakresu prezentowana w „Programie opieki nad zabytkami w województwie świętokrzyskim na lata 2007–2011”. Obecnie w kraju istnieje 21 parków kulturowych w 12 województwach.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jednym z obowiązków gminy jest uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Temu zadaniu powinna służyć gminna ewidencja zabytków, która ma być podstawą do sporządzania gminnych programów opieki nad zabytkami. Spośród 102 gmin województwa tylko 16 posiada gminny program opieki nad zabytkami. Siedem spośród nich sporządziło takie opracowanie w 2010 r. Tylko 2 gminy posiadają gminną ewidencję zabytków. Powiatowy program opieki nad zabytkami opracowano w powiecie ostrowieckim.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r. wprowadziła wymóg uwzględnienia dóbr kultury współczesnej w planach miejscowych i planach zagospodarowania przestrzennego województw. Podstawowym problemem jest identyfikacja tych dóbr na poziomie lokalnym i wojewódzkim.

W projekcie „Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2030” wskazuje się na konieczność prowadzenia gospodarowania krajobrazem zgodnie z Europejską Konwencją Krajobrazową, ratyfikowaną przez Polskę w 2004 roku. W myśl tej konwencji szczególnej dbałości wymaga przestrzeń o cechach symbolicznych, świadczących o tożsamości i rozpoznawalności miejsca w skali kontynentu, kraju i regionu. Za niezbędne uważa się rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych

oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury a także rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych.

6.3. Zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym

W 2010 roku realizowano w województwie świętokrzyskim kilkadziesiąt inwestycji z zakresu dziedzictwa kulturowego. Polegały one głównie na: remoncie, rewitalizacji i konserwacji pojedynczych obiektów zabytkowych. Większość z nich uzyskała dofinansowanie z funduszy unijnych. Realizacja niektórych przedsięwzięć została zakończona. Wśród najważniejszych znalazły się: Europejskie Centrum Bajki im. Koziółka Matołka w Pacanowie, Reggio Ferrea — renowacja i adaptacja na cele kulturalne zabytkowej Huty Żelaza w Starachowicach (Muzeum Przyrody i Techniki im. J. Pazdura) oraz budowa centrum edukacyjnego „Szklany Dom — Dworek Stefana Żeromskiego”. Ponadto zakończono rozbudowę infrastruktury Dworku Laszczyków w Kielcach realizowaną w ramach większego projektu Muzeum Wsi Kieleckiej. Zakończono również modernizację i renowację dworku Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku. Dalszy ciąg prac będzie dotyczył odtworzenia elementów zabytkowego parku.

W trakcie realizacji pozostaje kilka dużych inwestycji. Wśród nich znajdują się: rewitalizacja Starego Miasta w Sandomierzu (Bulwar Piłsudskiego), wzmocnienie zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Sandomierza, rewitalizacja zabytkowego śródmieścia Kielc, budowa Centrum Tradycji i Turystyki Gór Świętokrzyskich w gm. Bieliny, kompleksowa rewitalizacja historycznego centrum Chęcín, kompleksowe zagospodarowanie Wzgórza Zamkowego w Chęcínach.

W 2011 roku będzie kontynuowany program „Infrastruktura kultury”. Ponadto będzie funkcjonował m.in. program „Dziedzictwo kulturowe” (priorytety — ochrona zabytków, wspieranie działań muzealnych, kultura ludowa, ochrona zabytków archeologicznych) oraz „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”.

6.4. Główne uwarunkowania i problemy zagospodarowania przestrzeni kulturowej

Zasoby kulturowe regionu stanowiąc źródło lokalnej dumy, motyw do twórczej kontynuacji tradycji w kształtowaniu przestrzeni oraz materiał długofalowych badań naukowych powinny jednocześnie zostać szerzej wykorzystane dla promocji województwa i aktywizacji turystyki. Szczególnie dużą rolę mogą tu odegrać najcenniejsze obszary i zespoły zabytkowe oraz obiekty unikatowe w skali europejskiej lub światowej (*mapka nr 25*), jak np.:

- rozległy obszar Staropolskiego Okręgu Przemysłowego nasycony zabytkami przemysłu z XVII–XIX w., a w nim obszar Doliny Rzeki Kamiennej z Pomnikiem Historii „Krzemionki” — kopalnie krzemienia z okresu neolitu (nominowane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO — pierwszy zabytek archeologii z terenu Polski), z zespołem Wielkiego Pieca (XIX w.) — zgłoszony do wpisania na Listę Dziedzictwa Przemysłowego TICCIH oraz z Muzeum Starożytnego Okręgu Hutnictwa i Górnictwa Świętokrzyskiego (największego okręgu w barbarzyńskiej części Europy czasów rzymskich), a także z paleolitycznymi kopalniami hematytu „Rydno”;
- zespół urbanistyczno-architektoniczno-krajobrazowy Sandomierza (X–XIX w.);
- zespół opactwa cysterskiego z XII w. w Wąchocku;
- zespół Wzgórza Zamkowego w Kielcach (XI–XIX w.) z manierystycznym Pałacem Biskupów Krakowskich;
- zespół obronnej rezydencji magnackiej „Krzyżtopór” w Ujeździe (XVII w.).

Do obiektów unikatowych w skali europejskiej i światowej (w zakresie zabytków ruchomych) należy zaliczyć zbiory Muzeum Narodowego w Kielcach (skarby monet rzymskich, ceramika pradziejowa, itd.), Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie (dawne zegary) oraz zbiory Muzeów w Sandomierzu (szachy z X w.) i zabytki Wiślicy (romańska „płyta orantów”), gromadzą je również skarbcie diecezjalne i niektóre klasztory, kościoły, biblioteki i archiwa.

Istotną rolę w krajobrazie kulturowym województwa mają miejsca pamięci narodowej. Szczególną wymową odznacza się Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie.

Oprócz wymienionych obiektów, w regionie świętokrzyskim znajduje się kilkadziesiąt miejscowości oraz kilkaset zespołów i pojedynczych zabytków o wysokiej (w skali krajowej i europejskiej) wartości historycznej, urbanistycznej, architektonicznej, archeologicznej, etnograficznej i krajobrazowej.

Zgodnie z ustaleniami wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w ramach tej grupy obiektów zabytkowych do szczególnie interesujących należą:

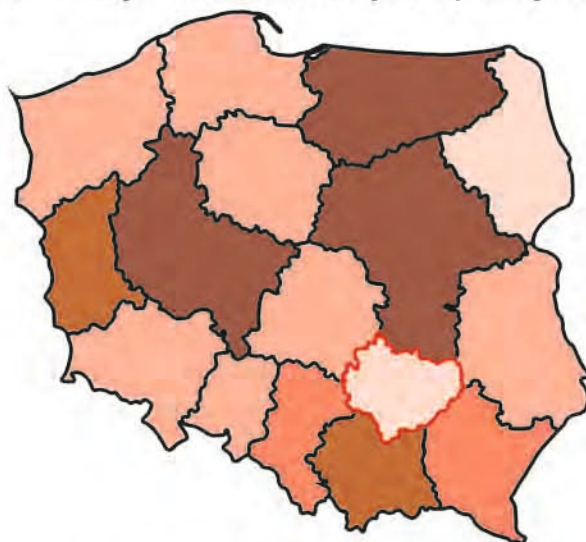
- małe i średnie **miasta** posiadające najstarszą metrykę osiedleńczą, w których zachowały się wartościowe układy i zespoły urbanistyczno-architektoniczne, niestety w znacznej części wymagające rewitalizacji (Bodzentyn, Busko-Zdrój, Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Działoszyce, Opatów, Nowy Korczyn, Pińczów, Secemin, Skalmierz, Stopnica, Szydłów i Wiślica);
- **zabytki architektury sakralnej**, które znajdują się na ogół w dobrym stanie (ponad 40 obiektów ze szczególnym uwzględnieniem zespołu kultowo-kulturowego na Świętym Krzyżu oraz zespołów cysterskich w Jędrzejowie i Koprzywnicy);
- **zabytki dawnej techniki przemysłowej** stanowiące wyróżnik kulturowy regionu (relatywnie najgorszy stan zachowania), a przede wszystkim: zespół wielkiego pieca w Samsonowie, zakłady w Białogonie, Małęczu, Nietulisku, Sielpi Wielkiej i Starej Kuźnicy, pozostałości dawnej techniki staszycowskiej w Bobrzy, zespół zabytkowych kamieniołomów w Kielcach (Kadzielnia, Wietrznia, Ślichowice i Dalnia), w okolicach Chęcin (Zygmuntówka, Zelejowa, Miedzianka, Góra Zamkowa) oraz kamieniołom na Górze Grodowej w Tumlinie oraz Wiśniówka k/Kielc;
- wyróżniające się obiekty architektury rezydencjonalnej i rezydencjonalno-obronnej, o różnym stanie zachowania jak: **zamki** (lub ruiny zamków) w Chęcinach, Bolminie, Sobkowie, Bodzentynie, Mokrsku Górnym, Szydłowie, Kurozwałkach i **gródki stożkowate** w Dębnie, Miłkowie, Mokrsku Dolnym, Stanowicach i Włoszczowie, **pałace** w Bejskach, Chrobrzu, Czyżowie Szlacheckim, Grabkach Dużych, Podzamczu Piekoszowskim, Sancygniowie, Śladkowie Dużym, Zborowie, Nieznanowicach oraz nie ujęte w programie obiekty w Lubczy i Bałtowie, **dwory** w Gnojnie, Ludyni, Modliszewicach, Nikisiołce, Podzamczu Chęcińskim, Skotnikach, Słupi Starej, Szańcu, Widuchowej oraz **parki i ogrody**, w tym ogród włoski przy pałacu biskupim w Kielcach oraz park miejski w Kielcach;
- najcenniejsze **zabytki architektury drewnianej**, do których należą kościoły (łącznie 10 obiektów w tym jeden z najstarszych w Polsce — w Zborówku oraz unikalny kościół barokowy w Mnichowie), kaplice (9 obiektów), a także Skansen w Tokarni;
- **zabytki ruchome w zbiorach muzealnych**, znajdujące się w ponad 20 muzeach, w tym w Muzeum Narodowym w Kielcach i jego oddziałach tj. Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego i Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, a ponadto w Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie czy w muzeach diecezjalnych w Kielcach i Sandomierzu;
- **stanowiska archeologiczne**, wśród ponad 200 zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru znajdują się obiekty unikatowe, w tym ww. neolityczne kopalnie krzemienia w Krzemionkach Opatowskich, rezerwat Rydno, a także Jaskinia Raj k/Kielc, grodziska w Stradowie i Szczaworyżu, wały kultowe na Górze Dobrzeszowskiej, Górze Grodowej

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Mapka nr 23

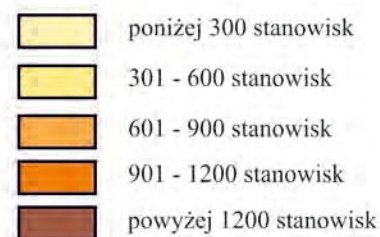
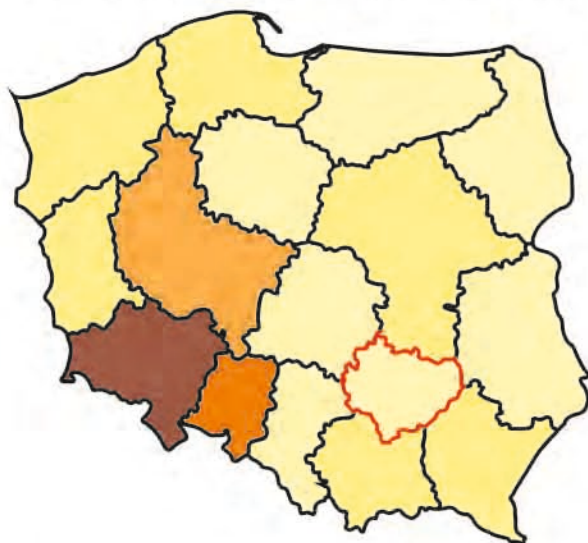
Liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru w poszczególnych województwach
(stan na 04.10.2010 r.)

Liczba zabytków ruchomych wpisanych do rejestru w poszczególnych województwach
(stan na 30.09.2009 r.)

Liczba rejestrowych stanowisk archeologicznych w poszczególnych województwach
(stan na 30.06.2009 r.)

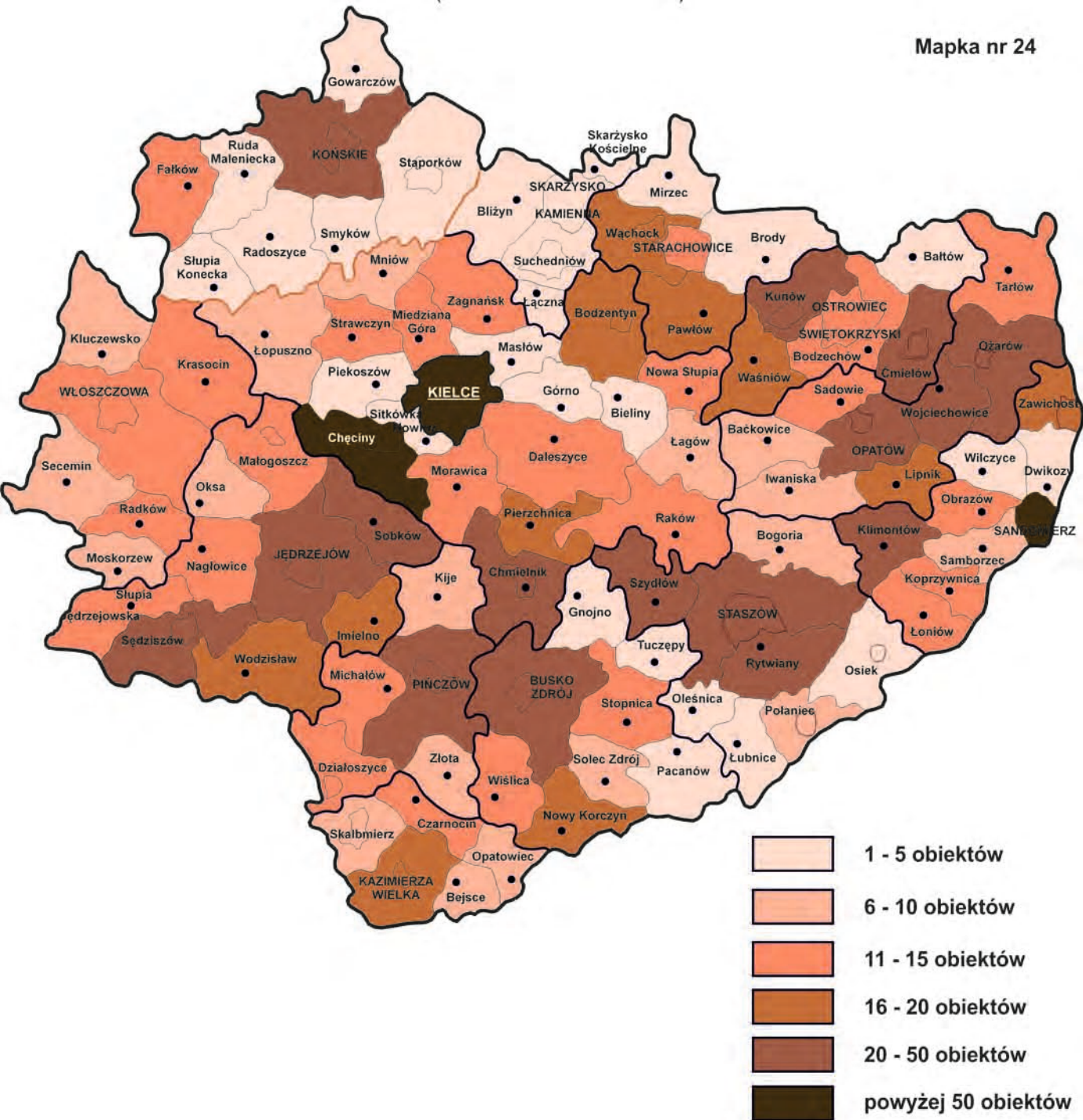

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Liczba zabytków nieruchomych w gminach województwa świętokrzyskiego
(stan na 31.12.2010 r.)

Mapka nr 24

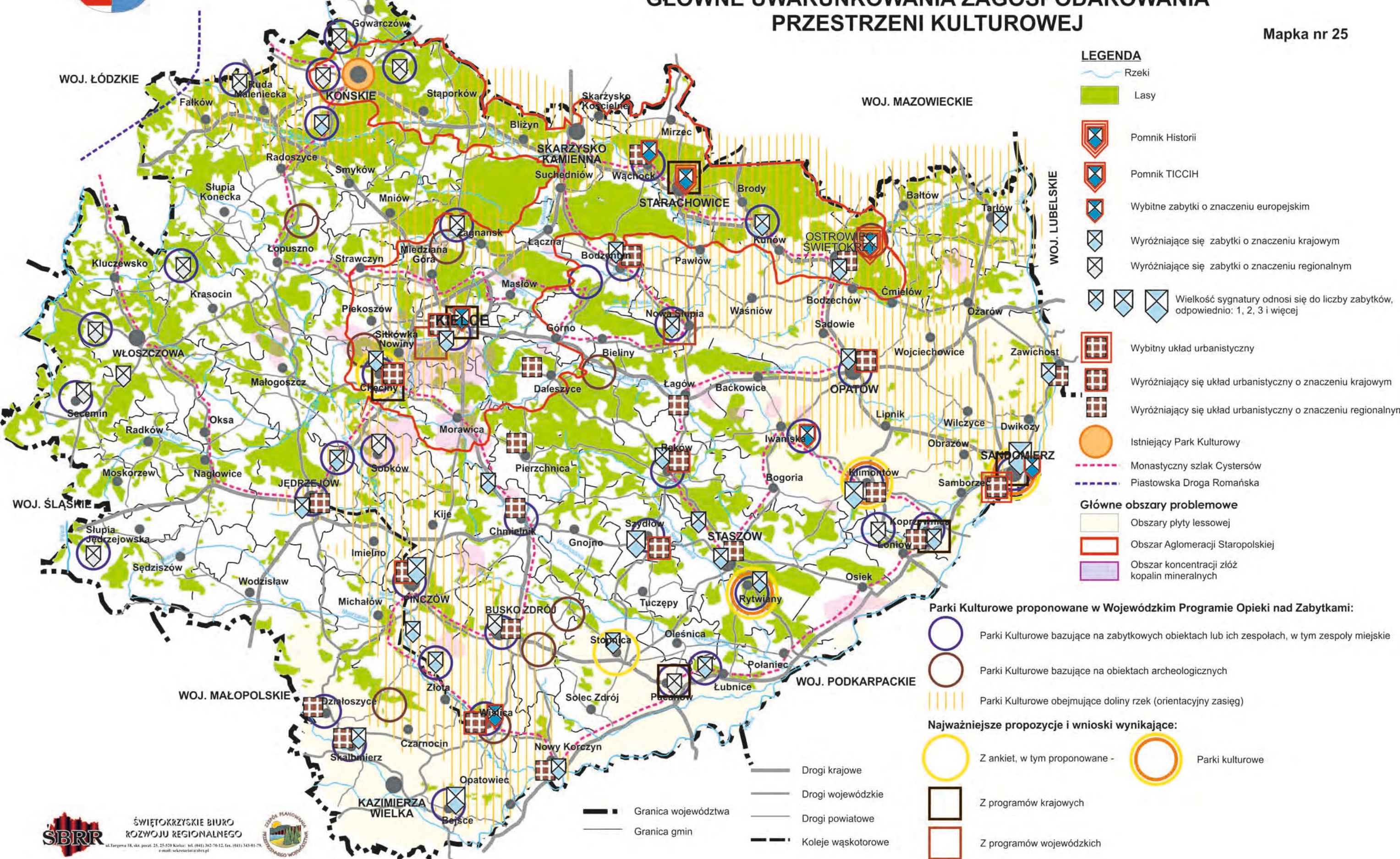
Opracowanie własne na podstawie danych NID

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

GŁÓWNE UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENI KULTUROWEJ

Mapka nr 25

LEGENDA

- Rzeki
- Lasy
- Pomnik Historii
- Pomnik TICCIH
- Wybitne zabytki o znaczeniu europejskim
- Wyróżniające się zabytki o znaczeniu krajowym
- Wyróżniające się zabytki o znaczeniu regionalnym
- Wielkość sygnatury odnosi się do liczby zabytków, odpowiednio: 1, 2, 3 i więcej
- Wybitny układ urbanistyczny
- Wyróżniający się układ urbanistyczny o znaczeniu krajowym
- Wyróżniający się układ urbanistyczny o znaczeniu regionalnym
- Istniejący Park Kulturowy
- Monastyczny szlak Cystersów
- Piastowska Droga Romańska
- Główne obszary problemowe**
- Obszary płyty lessowej
- Obszar Aglomeracji Staropolskiej
- Obszar koncentracji złóż kopalin mineralnych

- Parki Kulturowe proponowane w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami:**
- Parki Kulturowe bazujące na zabytkowych obiektach lub ich zespołach, w tym zespoły miejskie
 - Parki Kulturowe bazujące na obiektach archeologicznych
 - Parki Kulturowe obejmujące doliny rzek (orientacyjny zasięg)
- Najważniejsze propozycje i wnioski wynikające:**
- Z ankiet, w tym proponowane -
 - Parki kulturowe
 - Z programów krajowych
 - Z programów wojewódzkich

w Tumlinie, Górze Zamkowej w Widelkach, Łysej Górze w Nowej Słupi, wielki kurhan w Żernikach Dolnych, czy średniowieczny zespół miasto-grodzisko w Wiślicy.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że poza wymienioną wyżej listą zabytków (posiadającą niewątpliwie charakter subiektywny) również inne, mniej znane obiekty zabytkowe, posiadają niejednokrotnie wysoką wartość kulturową, materialną i użytkową.

Przy racjonalnym i konsekwentnym postępowaniu wspartym dofinansowaniem ze środków pomocowych można obecnie większość z nich utrzymać w dobrym stanie, uzupełnić zasoby o elementy ujawnione drogą pogłębionego rozpoznania, stworzyć warunki do bardziej skutecznej ich ochrony oraz zagospodarowania turystycznego.

Przestrzeń kulturową tworzą również **dobra kultury współczesnej**, których przykładem mogą być: amfiteatr na Kadzielni w Kielcach, dworzec PKS w Kielcach, pomniki artystów na Skwerze Szarych Szeregów w Kielcach, założenie urbanistyczno-krajobrazowe o charakterze sportowo-rekreacyjnym w Kielcach (obejmujące pasmo z lokalizacją od nowoczesnego stadionu piłkarskiego „Arena Kielce” do zespołu parkowo-leśnego „Stadion”), Muzeum „Orla Białego” w Skarżysku, miejsca pamięci narodowej „Brzask” i „Bór” (okolice Skarżyska-Kamiennej); Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskiej w Michniowie, Sanktuarium Bolesnej Królowej Polski w Kałkowie-Godowie, historyczny układ pól tzw. „pasiaki świętokrzyskie” (Sieradowice, Śniadka, Klonów, Dolina Wilkowska). Wiedza o dobrach kultury współczesnej jest mało rozpowszechniona. Wskazane jest podjęcie działań mających na celu promocję tych obiektów i zwiększenie społecznej świadomości ich znaczenia.

Wśród współczesnych **zagrożeń zasobów dziedzictwa kulturowego** należy w szczególności wymienić:

- rozwój osadnictwa i infrastruktury technicznej, w tym: postępujące rozproszenie zabudowy wiejskiej i podmiejskiej, sąsiedztwo obcych i agresywnych form nowych budowli, „drutowanie” krajobrazu, potencjalne niszczenie stanowisk archeologicznych w trakcie prac ziemnych i pełna destrukcja na obszarach zbiorników wodnych;
- odkładanie w czasie rewaloryzacji zachowanych ośrodków staromiejskich (zabytkowych układów urbanistycznych) oraz remontów poszczególnych obiektów, które może powodować utratę walorów zabytkowych oraz wzrost kosztów prac remontowych, które niewspółmiernie rosną wraz z pogarszaniem się stanu zabytku;
- zły stan techniczny wielu obiektów i zespołów zabytkowych będących w dyspozycji ANR i samorządów lokalnych;
- opuszczone obiekty sakralne byłych gmin żydowskich, niszczące zbory i obiekty ariańskie, kalwińskie i prawosławne, zarastające cmentarze obcych wojsk, powodują wymazywanie materialnych śladów wielokulturowej historii regionu, będącej elementem jego tożsamości;
- ograniczona możliwość adaptacji drewnianych obiektów zabytkowych wiejskiej i miejskiej zabudowy mieszkalnej lub gospodarczej na współczesne cele użytkowe, wysokie koszty remontów — niewspółmierne do możliwości właścicieli, prowadzą te obiekty do ruiny i rozbiórki.

Zagrożenie przestrzeni kulturowej stwarza również fakt, że obszar województwa nie został dotychczas w pełni przebadany zwłaszcza pod kątem zachowanych walorów tradycyjnej zabudowy wiejskiej i małej architektury sakralnej, wartościowych układów ruralistycznych, komponowanego krajobrazu zabytkowego i harmonijnego krajobrazu kulturowego, pozostałości zabytków techniki, stanowisk archeologicznych (tylko część terenów objęto badaniami AZP), historycznych pól bitewnych, miejsc pamiątkowych związanych z życiem i działalnością postaci historycznych, itp. Rozpoznanie to znacznie poszerzyłoby dotychczasowy zasób zabytków, a ponadto mogłoby przynieść odkrycia zwiększające atrakcyjność kulturową i turystyczną całego regionu.

Ochrona dziedzictwa kulturowego stwarza również konflikty. Wynikają one głównie z ograniczeń dla inwestowania, których powodem są ustanowione prawnie strefy ścisłej (pełnej) ochrony konserwatorskiej i archeologicznej, jak też pozostałe strefy konserwatorskie oraz projektowane obszary chronionego krajobrazu kulturowego.

6.5. Główne obszary problemowe

- Obszar policentrycznej Aglomeracji Staropolskiej skupiające liczne, wartościowe zasoby zabytkowe województwa, świadczące o jego specyfice kulturowej i rodowodzie industrialnym. Z uwagi na intensywne procesy urbanizacji wymaga szczególnej ochrony zabytkowych zasobów oraz eliminowania zagrożeń krajobrazu kulturowego;
- Obszar płyty lessowej (południowa i wschodnia część województwa) nasycony stanowiskami archeologicznymi, a jednocześnie intensywnie użytkowany rolniczo, jest szczególnie podatny na destrukcję zasobów archeologicznych;
- Obszar koncentracji złóż kopalin mineralnych oraz istniejącej i potencjalnej eksploatacji powierzchniowej jest zagrożony degradacją walorów krajobrazu kulturowego i zniszczeniem potencjalnych stanowisk archeologicznych jeszcze przed ich przebadaniem;
- Obszary małych miast historycznych (w tym nie posiadających obecnie praw miejskich) o wysokim jeszcze nasyceniu zabytkami, nierzadko najwyższej wartości, które są szczególnie zagrożone procesami niszczenia z uwagi na brak działań rewaloryzacyjnych, a także zagrożenie dysharmonijnymi lokalizacjami;
- Mało rozpoznane obszary o cennym krajobrazie historycznym zagrożone substandardową zabudową np. niektóre partie stokowe Gór Świętokrzyskich z charakterystycznym, rozdrobnionym układem pól (tzw. „pasiaki świętokrzyskie”), rozległe panoramy widokowe pasma Oblęgorskiego, Klonowskiego, Masłowskiego, Sieradowickiego, Doliny Bodzentyńskiej wraz z przylegającej do niej północno-zachodniej części Wyżyny Opatowskiej, doliny rzeki Opatówki, malownicze obszary skarpy lessowej doliny Wisły.

6.6. Wnioski do Zmiany Planu

W Planie województwa, jako główne zadanie w zakresie dziedzictwa kulturowego, powinno się przyjąć ochronę i rewaloryzację jego zasobów oraz ich racjonalne zagospodarowanie m.in. z myślą o wykorzystaniu ich do promocji i rozwoju gospodarczego, a także o zapewnieniu trwałych źródeł dofinansowywania prac rewaloryzacyjnych. Głównymi celami powinno być: objęcie ochroną cennych obiektów i zespołów zabytkowych oraz obszarów o wartościowym krajobrazie kulturowym, a także przeprowadzenie prac rewaloryzacyjnych najcenniejszych zabytków, przede wszystkim układów urbanistycznych oraz obiektów i zespołów o szczególnych walorach.

Przy realizacji ww. celów istotne znaczenie może mieć tworzenie parków kulturowych (w „Programie opieki nad zabytkami w województwie świętokrzyskim na lata 2007–2011” znalazło się ponad 40 propozycji utworzenia takich parków).

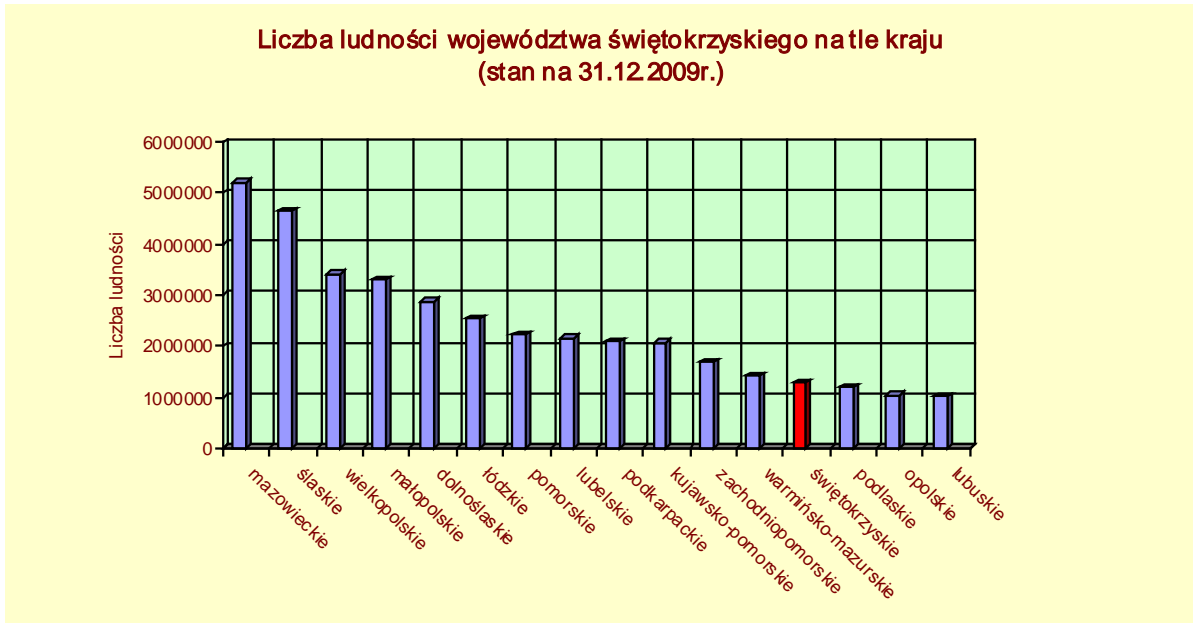
7. DEMOGRAFIA

7.1. Zmiany w stanie ludności i gęstości zaludnienia

Świętokrzyskie w dekadzie 1999–2009 doświadczyło niekorzystnego trendu ubytku liczby ludności w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. Liczba mieszkańców regionu w tym czasie zmniejszyła się o 52, 6 tys. osób, tj. o 4,0%. W miastach ubyło 31,7 tys. osób (5,2%) a na wsi 20 tys. osób (2,9%).

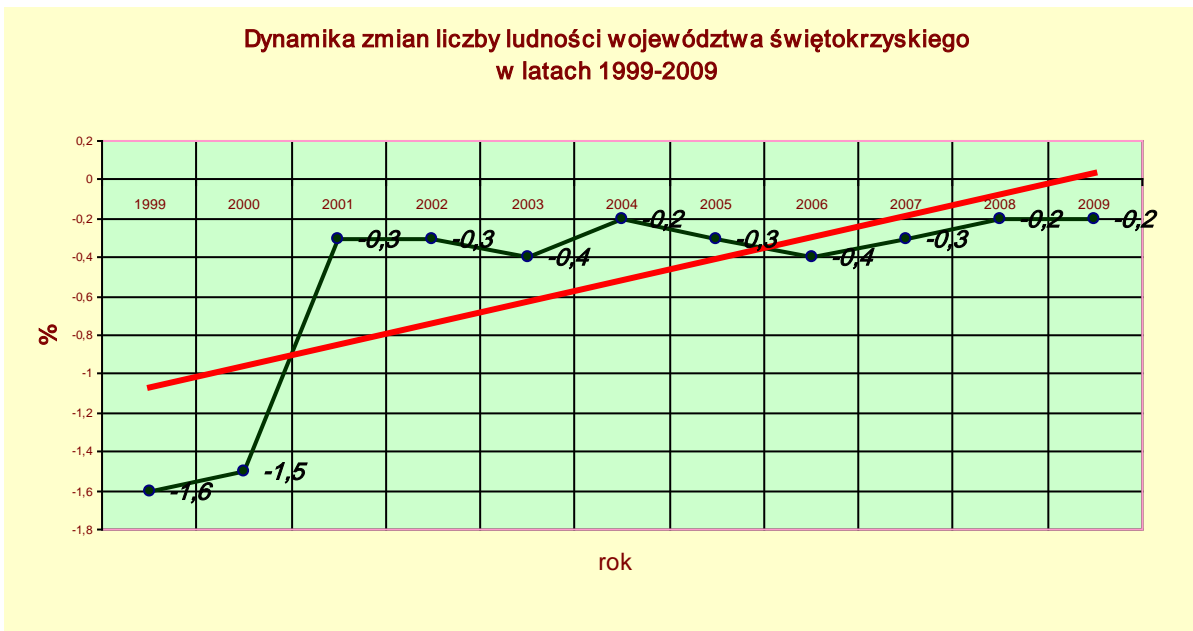
Na koniec 2009 r. ludność województwa liczyła 1 270 tys. osób, tj. o 2,7 tys. mniej niż przed rokiem, a ujemne tempo ubytku ludności wynosiło minus 0,2%. Liczba mieszkańców województwa stanowi 3,3% populacji kraju i klasyfikuje je na 13 miejscu.

Wykres nr 1.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres nr 2.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.12.).

Cechą ostatnich lat jest wzrost liczby ludności osiedlającej się na terenach wiejskich. Udział tej ludności w 2009 r. wynosił 54,8% i przewiduje się dalszy jego wzrost do 59,0% w 2035 r. Natomiast wskaźnik urbanizacji województwa w analizowanym okresie zachowuje tendencję malejącą, z 45,8% do 45,2% (15 miejsce w kraju). Zmniejszanie się udziału ludności miejskiej w ogólnym zaludnieniu województwa wynika m.in. z migracji z miast na

obszary wiejskie, w wyniku nasilenia się zjawiska suburbanizacji. Jednocześnie przewiduje się dalszy spadek poziomu urbanizacji do 41,0% w 2035 r. Obecnie najintensywniej zjawisko to dotyka Kielc, oraz Ostrowca Św., Starachowic i Skarżyska-Kam. Natomiast gminy wokół tych miast w większości mają dodatnie saldo migracji, stając się obszarami napływu migracyjnego.

Wysoki stopień koncentracji ludności występuje w powiecie kieleckim — 15,9% ogółu ludności i zachowuje tendencję wzrostową w wyniku rosnącego dodatniego salda migracji, oraz ostrowieckim — 9,0%, starachowickim — 7,3%, jędrzejowskim — 7,0%, koneckim — 6,5%, sandomierskim — 6,4% i skarżyskim — 6,2%. Miasto Kielce, stolica regionu gromadzi na swym terenie 16,2% ogółu mieszkańców województwa.

Cechą regionu jest także duże zróżnicowanie przestrzenne rozmieszczenia ludności. Średnia gęstość zaludnienia wynosiła w 2009 r. 108 os/km² powierzchni ogólnej (11 miejsce w kraju przy średniej krajowej 122 os/km²) i wykazuje tendencje malejącą. Gęściej zaludniony był podregion kielecki — 154 os/km² niż sandomiersko-jędrzejowski — 74 os/km².

W układzie powiatów największa gęstość zaludnienia wystąpiła w powiatach: skarżyskim (198 os/km²), ostrowieckim (186 os/km²), starachowickim (178 os/km²) i sandomierskim (119 os/km²), a najmniejsza w powiecie włoszczowskim (51 os/km²) oraz opatowskim (62 os/km²).

Gminy wiejskie, w których w 2009 r. i w latach poprzednich wystąpiła najmniejsza gęstość zaludnienia (poniżej 40 os/km²) to: Raków, Fałków, Słupia Konecka, Tarłów, Kluczewsko, Moskorzew, Radków i Secemin. W pozostałych gminach wskaźnik ten oscyluje w przedziale 41 do 160 os /km². Najgęściej zaludnione są gminy wiejskie głównie powiatu kieleckiego, gdzie wskaźnik ten przekracza 110 os/km². Stanowią one obszar koncentracji ludności, dający podstawy do rozwoju aktywności gospodarczej oraz kształtowania się funkcji metropolitalnych zwłaszcza wokół ośrodka wojewódzkiego.

Największą koncentrację ludności odnotowano w Kielcach (1868 os/km²), Starachowicach (1630 os/km²) i Ostrowcu Świętokrzyskim (1561 os/km²). Powyżej 1000 os/km² skupia Jędrzejów (1431 os/km²), Busko-Zdrój (1372 os/km²), Końskie (1136 os/km²) i Kazimierza Wielka (1062 os/km²). Z kolei w 9 miastach, tj.: w Stąporkowie, Skarżysku-Kamiennej, Sędziszowie, Opatowie, Ożarowie, Działoszycach, Pińczowie, Sandomierzu i Staszowie przypada od 500 do 1000 os/km². W pozostałych 14 miastach, które stanowią ponad 45% ogółu miast województwa, gęstość zaludnienia wynosi poniżej 500 os/km² (mapka nr 26).

7.2. Przestrzenne zróżnicowanie procesów demograficznych

W ostatniej dekadzie wystąpiła w regionie znaczna przewaga ujemnego salda migracji nad przyrostem naturalnym. Zjawisko to jest spowodowane postępującą depopulacją, spadkiem współczynników reprodukcji ludności, wzrostem współczynnika zgonów oraz deformacji struktury płci i wieku, starzeniem się społeczeństwa a także odpływem osób w wieku produkcyjnym. Służy mu także utrwalanie się trendów recesyjnych na obszarach peryferyjnych.

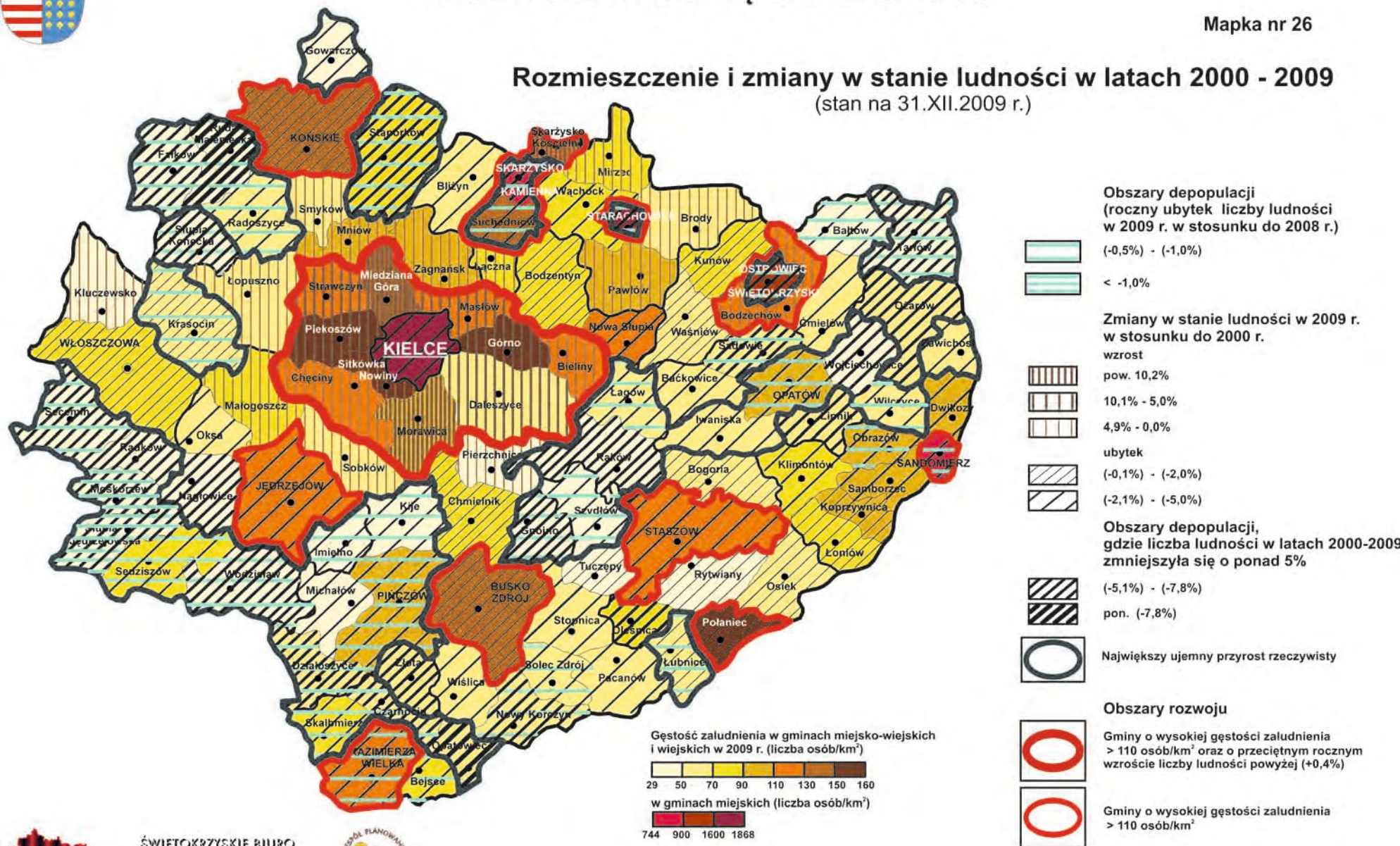
Największy ubytek mieszkańców w latach 2000–2009 odnotowano w powiatach: kazimierskim (-5,5%), opatowskim (-5,3%), pińczowskim (-5,0%), w Kielcach (-4,0%), skarżyskim (-3,9%), ostrowieckim (-3,5%) i sandomierskim (-3,4%). Wzrost liczby ludności o 3,9% (wzrost o 0,5 pkt.% w stosunku do 2008 r.) odnotowano jedynie w powiecie kieleckim.

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Mapka nr 26

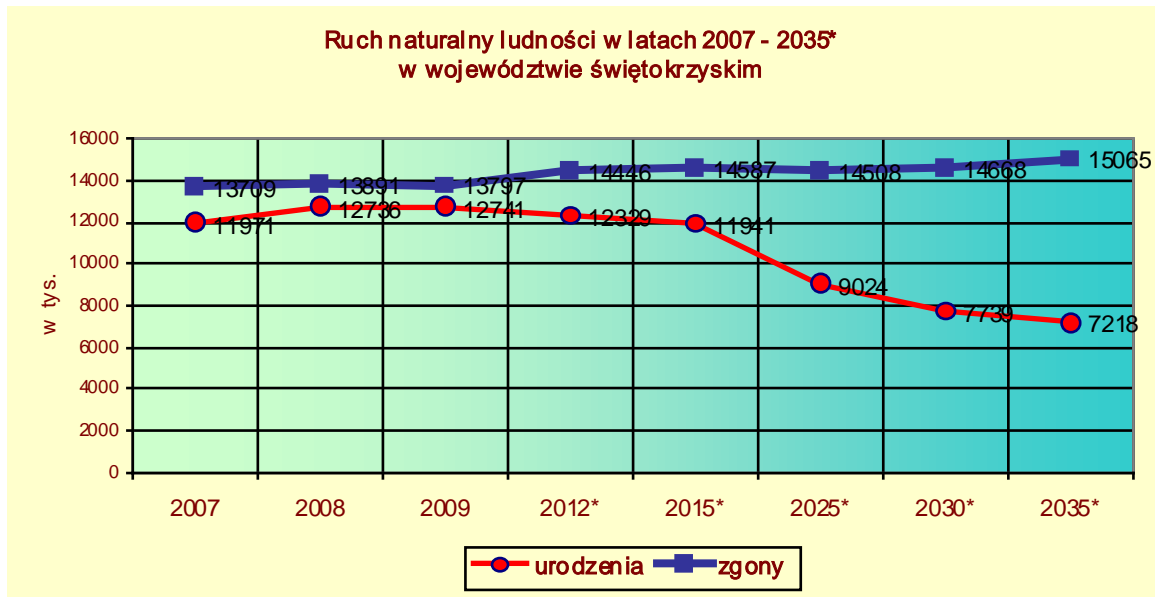
Rozmieszczenie i zmiany w stanie ludności w latach 2000 - 2009 (stan na 31.XII.2009 r.)

7.2.1. Przyrost naturalny

W ostatnim dziesięcioleciu województwo cechowało się ujemnym przyrostem naturalnym i prognozuje się utrzymanie w następnych latach jego ujemnych wartości. Jest on konsekwencją niskiego współczynnika dzietności wynoszącego 1,33 (miasto 1,2, wieś 1,4) nie zapewniającego prostej zastępowalności pokoleń oraz niskiego wskaźnika urodzeń (10‰) i wysokiego wskaźnika zgonów (10,8‰). W 2009 r. ujemne wskaźniki przyrostu naturalnego wystąpiły w 11 powiatach, a najniższe odnotowano w kazimierskim i pińczowskim (po -4,2‰) oraz opatowskim (-3,8‰). Dodatni przyrost naturalny wystąpił w powiatach: kieleckim 2,1‰, staszowskim 0,2‰ oraz w Kielcach 1,2‰.

Wykres nr3.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.12.)

* według prognozy GUS z 2008 r.

Najniższy przyrost naturalny wynoszący (-1,9‰) odnotowano w 2006 r. zaś w 2009 r. osiągnął wartość (-0,8‰). Zjawiska te nie zapewniają stabilnego rozwoju demograficznego i prowadzą do postępującego starzenia się społeczeństwa regionu świętokrzyskiego (mapka nr 27).

7.2.2. Migracje

Saldo migracji, podobnie jak przyrost naturalny utrzymuje się od wielu lat na poziomie ujemnym, choć w ostatnich dwóch latach nastąpiło odwrócenie tej niekorzystnej tendencji. W 2009 r. saldo migracji wyniosło -2,1 tys. osób (-1,7‰) wobec minus 2,3 tys. osób w 2008 r. i minus 2,9 tys. w 2007 r. Z miast ubyło 2,7 tys. osób a liczba ludności wiejskiej zwiększyła się o 437 osób. Zauważa się wzrost ujemnego salda migracji w miastach z (-4,4‰) w 2008 r. do (-4,6‰) w 2009 r. i jednocześnie wzrost dodatniego salda migracji na wsi z 0,3‰ do 0,8‰.

W 2009 r. zameldowało się 11,1 tys. osób, w tym 391 osób z zagranicy. Wśród ludności napływowej większość stanowiły kobiety — 53,5% oraz osoby zamieszkałe na wsi — 61,4%. Natomiast z województwa wymeldowało się 13,2 tys. osób, w tym za granicę 326 osób. Wymeldowani to w większości mieszkańcy miast — 52,5% i kobiety — 55,9%.

Mieszkańcy województwa od wielu lat migrują głównie do województw: mazowieckiego, małopolskiego i śląskiego. Za granicę najchętniej udają się do Wielkiej Brytanii, Niemiec i USA. Ujemne saldo migracji odnotowano we wszystkich powiatach oprócz

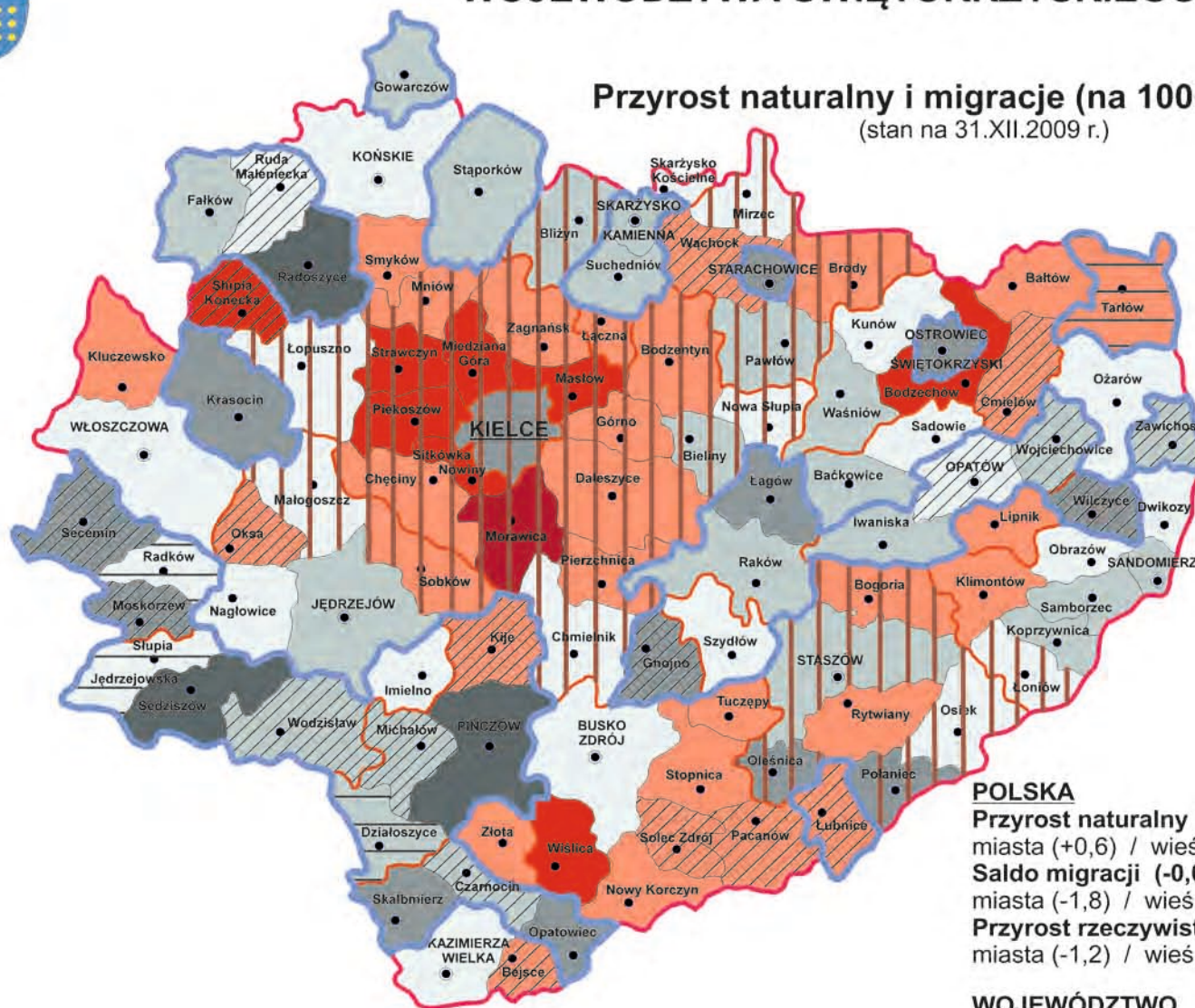

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Mapka nr 27

Przyrost naturalny i migracje (na 1000 ludności)

(stan na 31.XII.2009 r.)

Saldo migracji dodatnie

- (+10,1) - (+14,9)
- (+5,1) - (+10,0)
- (+0,1) - (+5,0)

ujemne

- (-7,4) - (-6,1)
- (-6,0) - (-4,1)
- (-4,0) - (-2,1)
- (-2,0) - (-0,1)

Przyrost naturalny dodatni

- (0,0) - (+5,8)

ujemny

- (-11,1) - (-8,1)
- (-8,0) - (-5,0)
- (-4,9) - (-0,1)
- Największy ujemny przyrost rzeczywisty (-5,8) - (-13,3)

POLSKA

Przyrost naturalny (+0,9)
miasta (+0,6) / wieś (+1,2)

Saldo migracji (-0,0)
miasta (-1,8) / wieś (+2,8)

Przyrost rzeczywisty ludności (+0,9)
miasta (-1,2) / wieś (+4,0)

WOJEWÓDZTWO

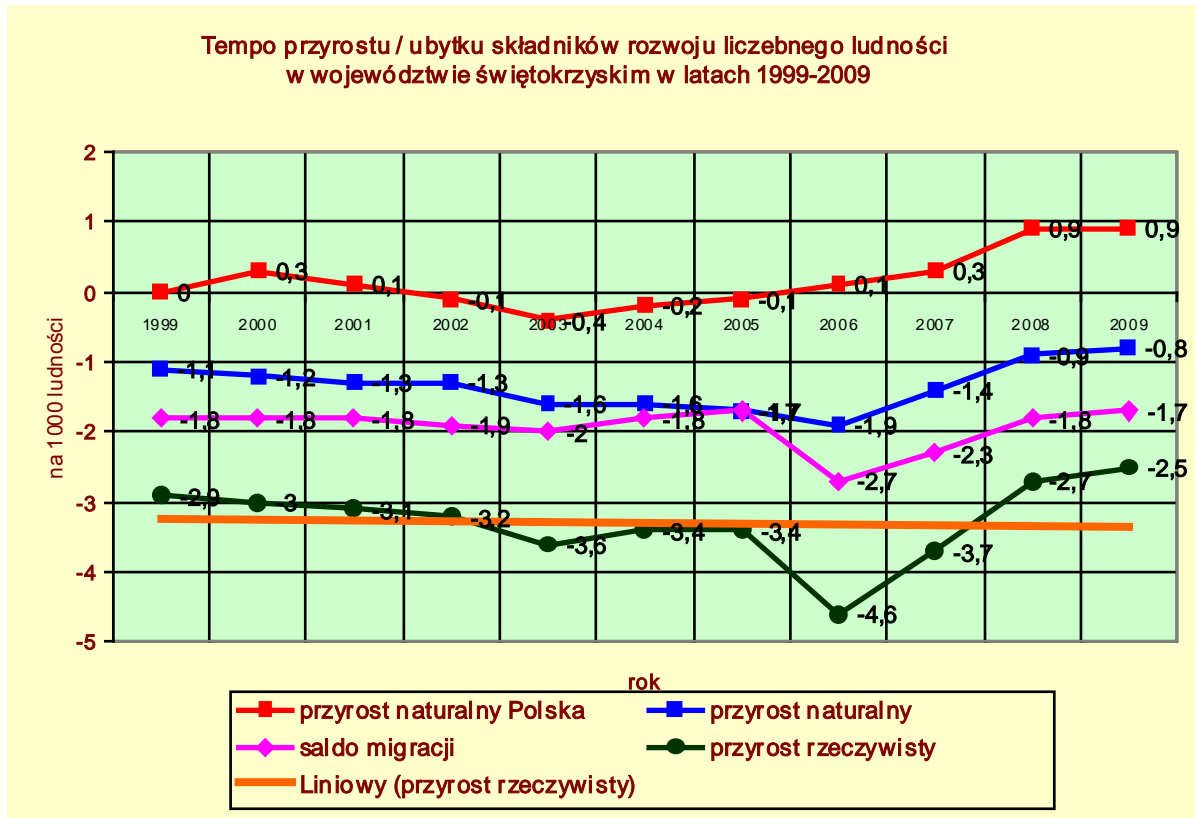
Przyrost naturalny (-0,8)
miasta (-0,3) / wieś (-1,2)

Saldo migracji (-1,7)
miasta (-4,6) / wieś (+0,8)

Przyrost rzeczywisty ludności (-2,5)
miasta (-4,9) / wieś (-0,4)

kieleckiego (+2,9‰) i buskiego (+0,1‰). Drugi rok z rzędu najniższe jego wartości odnotowano w Kielcach (-4,1‰) oraz w powiatach: pińczowskim (-3,4‰), starachowickim (-3,1‰), skarżyskim (-3,0‰) i staszowskim (-2,5‰).

Wykres nr4.

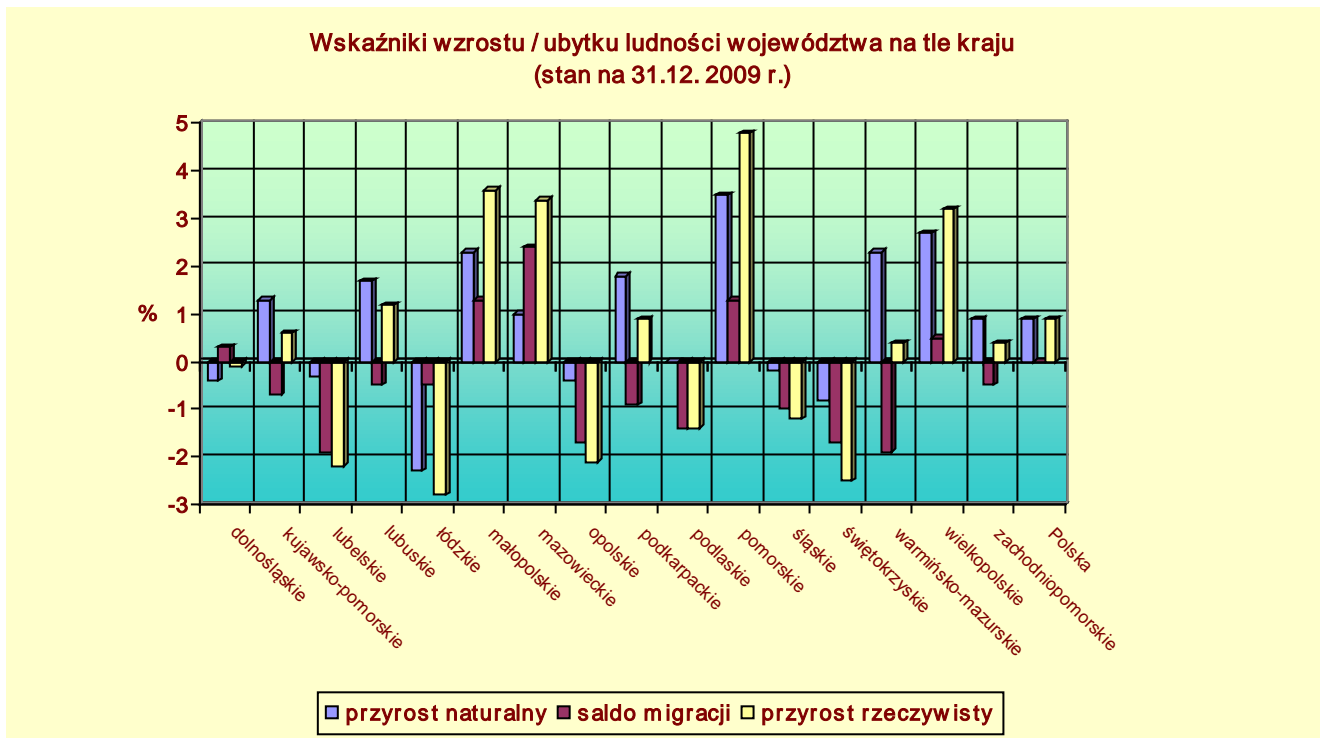
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.12.)

Skala migracji w poszczególnych gminach jest zróżnicowana przestrzennie, a na jej wielkość wpływa m.in. dostępność do lokalnego rynku pracy, perspektywy rozwoju gospodarczego a także poziom mobilności zawodowej.

7.2.3. Przyrost rzeczywisty

W większości gmin notowany jest ujemny przyrost rzeczywisty, który wynika z ujemnego salda migracji i ujemnego przyrostu naturalnego ludności. Występujący w województwie od wielu lat ujemny przyrost rzeczywisty (w 2009 r. minus 2,5‰ a rok wcześniej minus 2,7‰) daje podstawę do zaliczenia niektórych gmin regionu do obszarów najsilniej zagrożonych wyludnieniem. Problem ten dotyczy szczególnie niektórych gmin południowych, zachodnich oraz położonych na Ponidziu (mapki nr 26 i 27). Na obszarze tym konieczne jest jak najszybsze zastosowanie takich działań, aby zahamowały spadek liczebny ludności przynajmniej do poziomu wojewódzkiego.

Wykres nr 5.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W układzie powiatów najwyższy ujemny przyrost rzeczywisty ma miejsce w powiecie pińczowskim (-7,6‰) i kazimierskim (-6,0‰) a najniższy w staszowskim (-2,3‰). Jedynie w powiecie kieleckim wystąpił wzrost dodatniego przyrostu rzeczywistego ludności z 2,9‰ w 2008 r. do 4,9‰ w 2009 r.

Należy podkreślić fakt, że występujące zróżnicowania w wysokości wskaźników przyrostu rzeczywistego ludności prowadzą do nadmiernego pogłębiania polaryzacji ludnościowej województwa i mogą zagrozić jego spójności wewnętrznej.

7.2.4. Struktura wieku i płci

Rezultatem omawianych procesów demograficznych jest gwałtowne zmniejszanie się populacji dzieci i młodzieży oraz wzrost liczby osób starszych. W województwie (podobnie jak w kraju) utrwała się tendencja spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, niewielkiego wzrostu ilości osób w wieku produkcyjnym (z tendencją do spadku w latach przyszłych) oraz stałego wzrostu ludności w wieku poprodukcyjnym.

W 2009 r. wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym 60,9% stanowiła zbiorowość w wieku mobilnym (18–44 lata). Wykazuje ona stały spadek. Jednocześnie wzrósł udział ludności niemobilnej zawodowo (45–59/64 lata) zarówno w grupie osób w wieku produkcyjnym (39,1%), jak i w ogólnej populacji w województwie (24,8%).

Tabela nr 4. Struktura ludności województwa świętokrzyskiego na tle kraju w latach 1999–2009.

Wyszczególnienie		Ludność w wieku:					Wskaźnik obciążenia demograficznego osoba
		Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	Produkcyjnym (18-59/64 lata)	Poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej)	Produkcyjnym:		
					Mobilnym (18-44 lata)	Niemobilnym (45-59/64 lata)	
		%					
Województwo	1999	24,9	58,9	16,2	36,1	22,8	70
	2009	18,5	63,5	18,0	38,7	24,8	57
	2015*	17,2	61,7	21,1	38,1	23,6	62
	2025*	16,9	56,6	26,5	32,9	23,7	77
	2035*	14,3	55,9	29,8	28,1	27,8	79
Polska	1999	25,2	60,2	14,6	39,8	20,4	66
	2009	19,0	64,5	16,5	40,1	24,4	55
	2015*	18,2	62,4	19,4	39,5	22,9	60
	2025*	18,2	57,8	24,0	34,3	23,5	73
	2035*	15,7	57,6	26,7	30,1	27,5	74

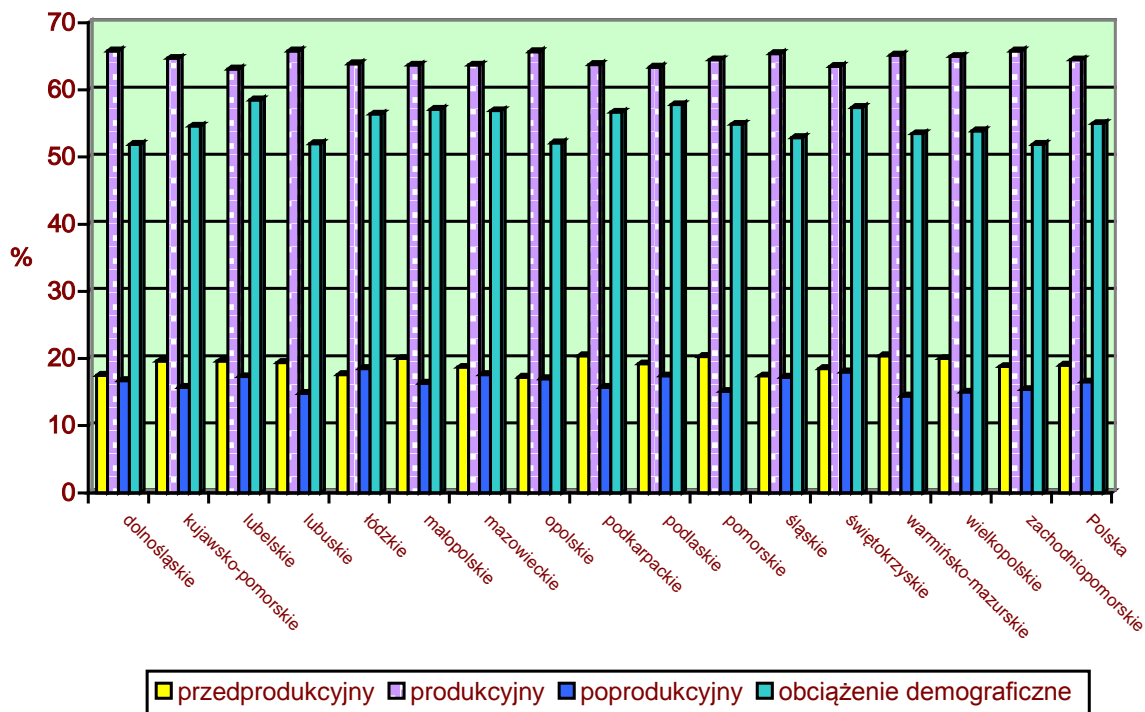
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na dzień 31.12.)

* według prognozy GUS z 2008 r.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa najsilniej uwidacznia się w gminach powiatów: kazimierskiego, pińczowskiego i buskiego.

Wykres nr 6.

Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na tle kraju (stan na 31.12. 2009 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwięcej dzieci i młodzieży posiadają powiaty: kielecki — 21,5%, staszowski — 20,4% i włoszczowski — 20,0%. We wszystkich powiatach odnotowano systematyczne zwiększanie się osób w wieku produkcyjnym (określanych w kategoriach ekonomicznych

jako „kapitał ludzki”) przy czym, największy ich udział wystąpił w powiatach: ostrowieckim (64,3%), skarżyskim (64,2%) i kieleckim (64,0%). W wyniku tych trendów spadł wskaźnik obciążenia demograficznego z 70 w 1999 r. do 58 w 2008 r. i do 57 w 2009 r., co oznacza, że na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 57 w wieku nieprodukcyjnym. Najwyższy spadek (pow. 60 os.) wystąpił w powiatach: pińczowskim, buskim, włoszczowskim, kazimierskim, sandomierskim i opatowskim (*mapka nr 28*).

Spółeczeństwo województwa świętokrzyskiego podobnie jak Polski — starzeje się. Średnia wieku wynosiła 41,3 lat dla kobiet i 36,8 lat dla mężczyzn (w kraju odpowiednio 39,8 i 35,9 lat). Ludność zamieszkała na wsi jest młodsza, średni wiek kobiet to 39,3 lat a mężczyzn — 36,2 lat (w kraju 37,3 i 34,7 lat), natomiast starsi są mieszkańcy miast odpowiednio 43,6 i 37,6 lat (w kraju 41,5 i 36,6 lat).

W województwie na 100 mężczyzn przypada średnio 105 kobiet (w kraju 107). Bardziej sfeminizowane są miasta (111 kobiet) niż wsie (101). Najwyższy wskaźnik feminizacji osiągnęły Kielce (112) oraz gminy powiatów: ostrowieckiego (109), skarżyskiego (108), starachowickiego (107) i sandomierskiego (106). Równowagę płci odnotowano w powiecie kieleckim (101). W ogólnej liczbie ludności województwa kobiety stanowią 51,3% (w kraju 51,7%) i dominują w wieku poprodukcyjnym, natomiast mężczyźni w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

7.3. Perspektywy rozwoju demograficznego województwa świętokrzyskiego

Podstawą ograniczenia recesji demograficznej województwa jest przeciwdziałanie depopulacji i starzeniu się społeczeństwa. Najważniejsze kierunki działań w tym zakresie wykraczają poza sferę gospodarki przestrzennej i obejmują m.in. budowanie partnerskiego modelu rodziny, stymulowanie ilości zawieranych małżeństw (w 2009 r. wskaźnik ten wynosił 6,5‰) oraz zwiększenie współczynnika dzietności (należy dążyć by na jedną kobietę w wieku 15–49 lat przypadało średnio 2,10–2,15 dzieci). Wśród działań przestrzennych istotnym wydaje się tworzenie i wdrażanie systemu opieki instytucjonalnej nad małymi dziećmi w wieku do 3 lat (pozwalającego na łączenie aktywności zawodowej z życiem rodzinnym), rozwój społecznego sektora mieszkaniowego z myślą o rodzinach wielodzietnych i z dorosłymi osobami zależnymi, a także zapewnienie lepszej jakości i dostępności do usług użyteczności publicznej, m.in.: ochrony zdrowia, oświaty, kultury i opieki społecznej. Działania te winny być kumulowane na obszarach depopulacji.

7.4. Zagrożenia rozwoju demograficznego województwa świętokrzyskiego

Analiza danych dotyczących przyrostu naturalnego i migracji pozwala stwierdzić, że w perspektywie najbliższych kilkunastu lat liczba ludności województwa będzie się nadal zmniejszać. Przyczyn tego spadku należy upatrywać w utrwaleniu się niekorzystnych trendów demograficznych, które będą nadal utrzymywać się w okresie perspektywicznym. Przewiduje się m.in. zmniejszenie przyrostu naturalnego do minus 3,2‰ w 2020 r. i minus 7,3‰ w 2035 r. oraz utrzymywanie się ujemnego salda migracji. Będzie to stymulować niekorzystne zjawiska recesyjne jak: spadek poziomu rozwoju gospodarczego, utrzymywanie się wysokiego wskaźnika bezrobocia oraz wzrost liczby utrzymujących się z rent i emerytur.

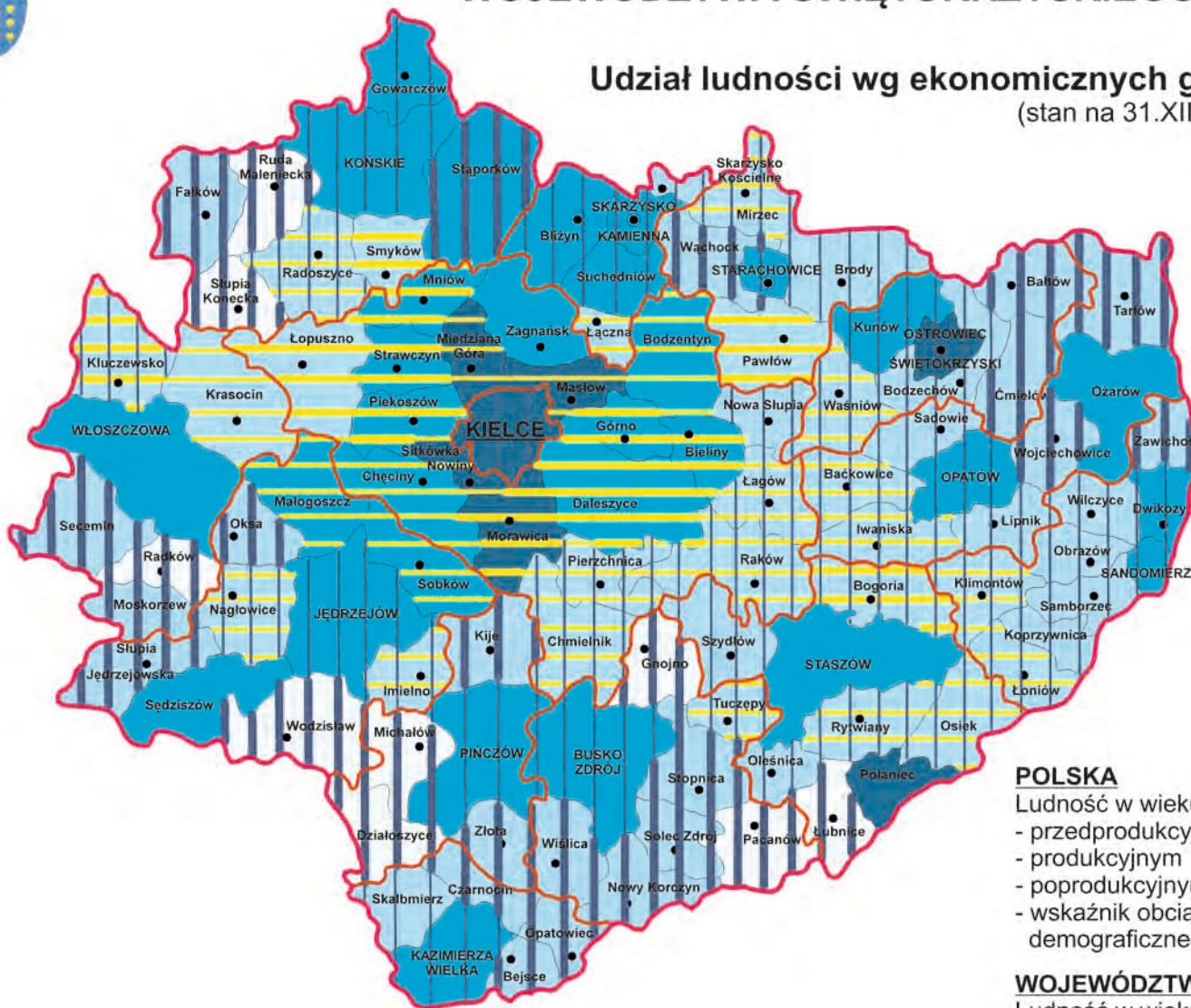
Wyniki najnowszej prognozy sporządzonej w 2008 r. przez GUS wskazują, że liczba ludności województwa do 2015 r. zmaleje o ok. 38 tys. osób, tj. o 3,0%, a do 2035 r. o ponad 193 tys. osób (o 15,2%) w stosunku do 2009 r. Nastąpi znaczny spadek ludności zamieszkałej w miastach odpowiednio o 5,2% i 23,1%, przy mniejszym ubytku zamieszkałych na wsi, tj. o 1,2% i 8,7%. Liczba ludności w 2035 r. będzie stanowiła ok. 84,8% wg stanu z końca 2009 r. Przewiduje się, że do końca okresu prognozowanego nastąpi nadmierny wzrost ludności w

RAPORT O STANIE ZAGOSZCZARZENIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

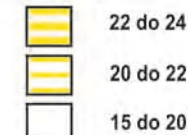
Mapa nr 28

Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem (stan na 31.XII.2009 r.)

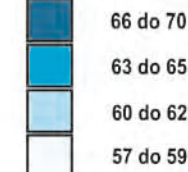

Ludność w wieku:

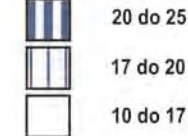
przedprodukcyjnym

produkcyjnym

poprodukcyjnym

POLSKA

Ludność w wieku:

- przedprodukcyjnym 19,0%
- produkcyjnym 64,5%
- poprodukcyjnym 16,5%
- wskaźnik obciążenia demograficznego 55

WOJEWÓDZTWO

Ludność w wieku:

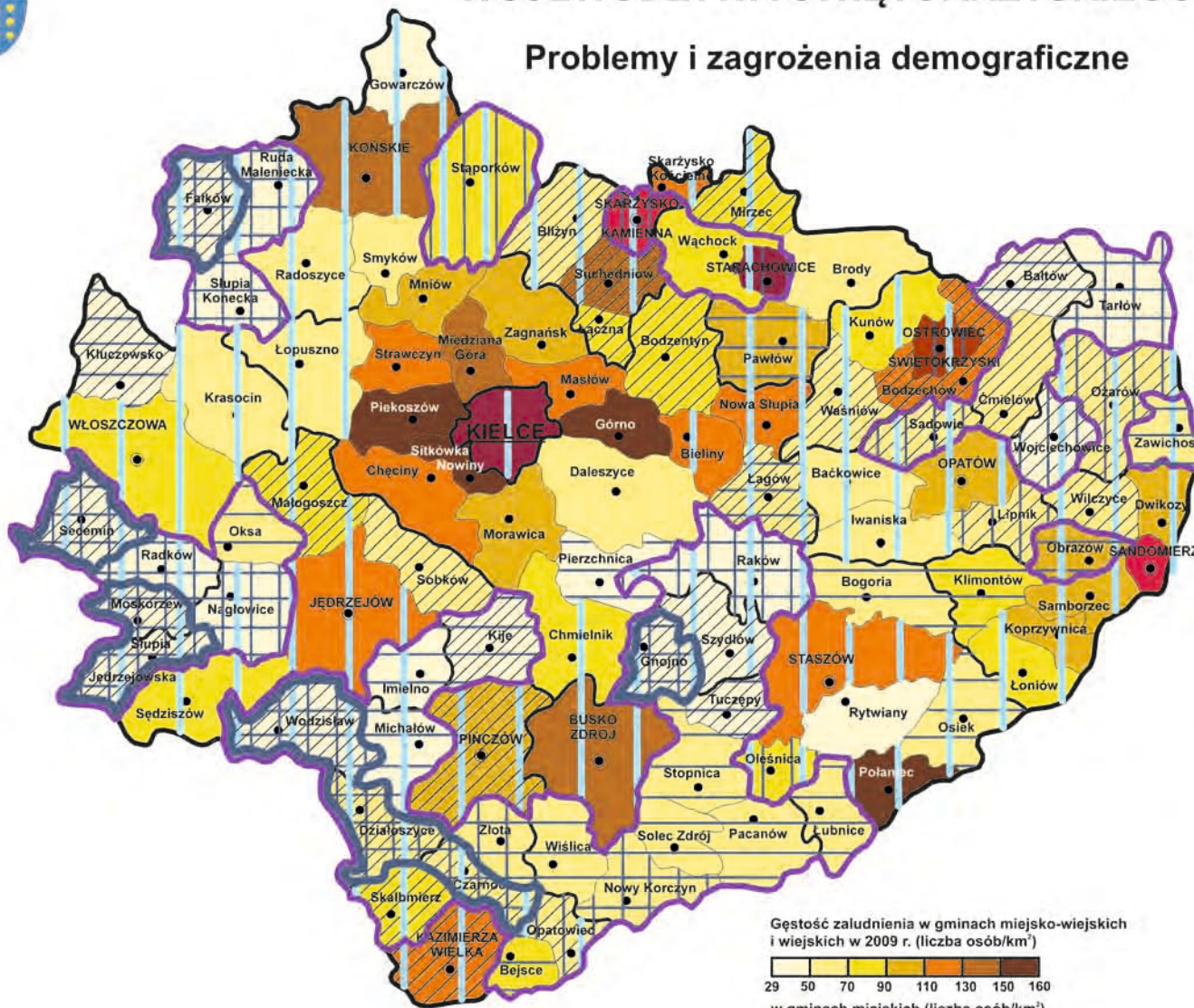
- przedprodukcyjnym 18,5%
- produkcyjnym 63,5%
- poprodukcyjnym 18,0%
- wskaźnik obciążenia demograficznego 57

RAPORT O STANIE ZAGOSPODARZANEGO PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Problemy i zagrożenia demograficzne

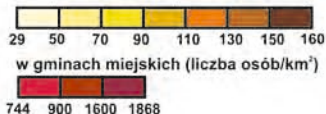
Mapka nr 29

Obszary deformacji demograficznych (stan na 31.XII.2009 r.)

- Obszary depopulacji, gdzie liczba ludności w latach 2000 - 2009 zmniejszyła się o ponad 5%
- Obszary deformacji struktury wieku, na których ludność w w. nieprodukcyjnym (przed i poprodukcyjnym) stanowi więcej niż 65% osób w w. produkcyjnym - obciążenie demograficzne
- Obszary defeminizacji, gdzie w grupie wiekowej 20-29 lat na 100 mężczyzn przypada mniej niż 90 kobiet
- Obszary deformacji demograficznych
- Obszary z największym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym 19,5% - 25,2% - Społeczeństwo starzejące się
- Obszary o ujemnym saldzie migracji (-0,1) - (-7,4)

Gęstość zaludnienia w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich w 2009 r. (liczba osób/km²)

wieku poprodukcyjnym o 11,9 pkt.% i spadek ludności w wieku edukacyjnym o 5,8 pkt.% w stosunku do 2009 r. Jednocześnie spadnie udział osób w wieku produkcyjnym mobilnym z 38,7% do 28,1%, a wzrośnie udział osób w wieku produkcyjnym niemobilnym z 24,8% do 27,8%. Ponadto nastąpi gwałtowne zmniejszanie się liczby dzieci:

- w wieku przedszkolnym (3–6 lat) z 44,5 tys. w 2009 r. do 29,8 tys. w 2035 r., przy czym do 2015 r. utrzyma się na poziomie 48,3 tys., a następnie zacznie gwałtownie spadać;
- w wieku szkoły podstawowej (7–12 lat) z 74,3 tys. do 51,5 tys.;

i młodzieży:

- w wieku gimnazjalnym (13–15 lat) z 45,3 tys. do 30,0 tys.;
- w wieku licealnym (16–18 lat) z 52,7 tys. do 32,6 tys.;
- w wieku studiów wyższych (19–24 lata) z 116,2 tys. do 65,3 tys. w 2035 r. — aż o 43,8%.

Prognozuje się wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego z 57 w 2009 r. do 70 w 2020 r. i do 79 w 2035 r. — głównie w wyniku znacznego wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. W miastach wzrośnie odpowiednio z 52 do 87, a na wsi z 62 do 74. Zwiększy się także mediana wieku populacji z 39 lat do 43 lat w 2020 r. i do 50 lat w 2035 r., w tym w miastach z 40 lat do 45 i 52 lat, a na wsi z 37 do 41 i 49 lat.

Utrudnieniem w rozwoju demograficznym województwa, podobnie jak i kraju, jest niska dzietność polskich kobiet, najniższa wśród krajów europejskich, głęboki niż demograficzny z lat 90-tych oraz utrzymująca się emigracja ludzi młodych za granicę. Obszary problemowe w tej dziedzinie stanowią gminy wiejskie w których występuje spadek gęstości zaludnienia poniżej 50 osób/km², są to obszary zagrożone wyludnieniem (*mapka nr 29*).

7.5. Wnioski do zmiany Planu województwa

Jak wynika z prognoz demograficznych w województwie nastąpi dalszy spadek liczby ludności, który będzie się skupiał w gminach powiatów: pińczowskiego, kazimierskiego, skarżyskiego, włoszczowskiego, opatowskiego, koneckiego, starachowickiego, ostrowieckiego i jędrzejowskiego.

Mimo rosnącej w ostatnich 3 latach liczby urodzeń utrzyma się okres depresji urodzeniowej ponieważ w dalszym ciągu poziom reprodukcji ludności obecnej i prognozowanej nie zagwarantuje prostej zastępowalności pokoleń.

Będzie miało miejsce dalsze choć słabnące tempo przyrostu ludności w wieku produkcyjnym, a po 2015 r. spadek do 61,7% i do 55,9% w 2035 r.

Wyraźnemu przyspieszeniu ulegnie proces starzenia się społeczeństwa w wyniku ciągłego zwiększania się udziału osób w wieku poprodukcyjnym (z 18,0% do 29,8% w 2035 r.) oraz zmniejszania się udziału osób w wieku przedprodukcyjnym (z 18,5% do 14,3%) i w wieku produkcyjnym mobilnym (z 38,7% do 28,1%).

W rezultacie tych zmian wystąpi wzrost obciążenia demograficznego (na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadnie ponad 53 osoby w wieku poprodukcyjnym podczas gdy obecnie — przypada ca 28 takich osób), zmniejszy się jednocześnie liczba ludności w wieku najwyższej aktywności zawodowej.

Pilnym zadaniem samorządu województwa jest zatem podjęcie aktywnej polityki ludnościowej polegającej na świadomym oddziaływaniu „na przebieg procesów ruchu naturalnego i wędrówkowego ludności” w celu jak najszybszego zahamowania i odwrócenia negatywnych zjawisk ludnościowych. Należy przyjąć, iż główne działania w tym zakresie ogniskować się będą w sferze polityki społecznej i obejmować zarówno doraźne wsparcie ekonomiczne jak i długofalowe instrumenty polityki rodzinnej, mieszkaniowej, edukacyjnej, ochrony zdrowia, zabezpieczenia społecznego, zatrudnienia a także opieki prawnej.

W regionalnej polityce przestrzennej szczególna pomoc powinna być skierowana na obszary objęte depopulacją i obejmować następujące dziedziny zagospodarowania przestrzennego:

- poprawę dostępności oraz podnoszenie standardu usług oświaty, ochrony zdrowia, opieki społecznej i kultury, przynajmniej do poziomu średniokrajowego (szczególnie w segmentach mających bezpośredni związek z rozwojem demograficznym);
- tworzenie warunków terenowych do aktywacji lokalnych rynków pracy (wzbogacanie ich o nowe elementy usług i przedsiębiorczości zwłaszcza mające źródła finansowania w programach pomocowych);
- wsparcie organizacji systemu pomocy dla osób młodych, chcących pozostać w swojej miejscowości (na swoim gospodarstwie rolnym);
- poprawę dostępności komunikacyjnej do rynków pracy i ośrodków usługowych wyższego rzędu;
- wzmocnienie systemu opieki nad osobami starszymi i nie mogącymi samodzielnie funkcjonować na rynku pracy (tworzenie możliwości szerszego „wejścia” lub „powrotu” tych osób na rynek pracy);
- dostosowanie systemu szkolnictwa do potrzeb edukacji tych osób i zdobycia nowego zawodu.

8. RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

8.1. Pracujący

W latach 2002–2008 liczba pracujących według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności (z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, bez pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego) wykazywała tendencję wzrostową i w 2008 r. osiągnęła wielkość 468,9 tys. Natomiast w 2009 r. zmniejszyła się do 451,7 tys. osób (3,4% ogółu pracujących w kraju — 12 lokata wśród województw). Większość pracujących, ponad 54% stanowili mężczyźni. Na 1000 ludności przypadało 356 pracujących (w kraju — 352).

Wykres nr 7.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na koniec 2009 r. liczba pracujących według faktycznego miejsca pracy, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (łącznie z osobami pracującymi w gospodarstwach indywidualnych) wynosiła 369,8 tys. osób (o 3,9 tys. mniej niż przed

rokiem), w tym 38,6% stanowili pracujący łącznie w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (w kraju 16%), a 22,9% w przemyśle i budownictwie.

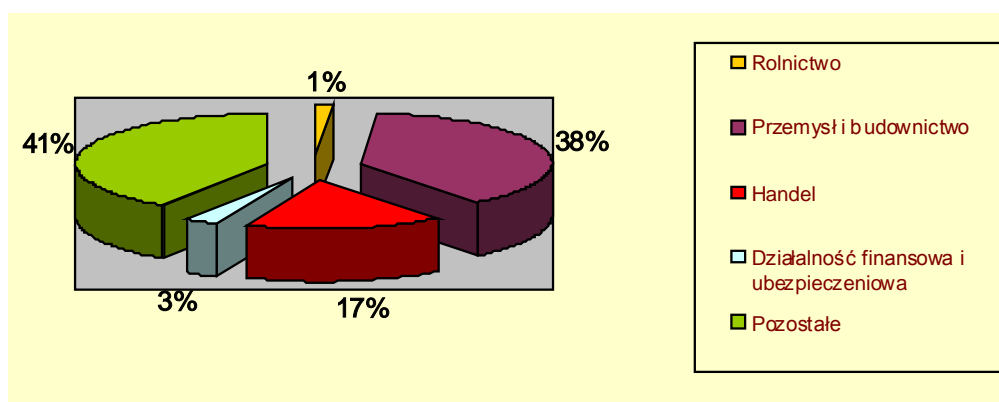
Ponad połowę pracujących skupiał podregion kielecki — 54,7%. Najwięcej osób pracowało w Kielcach — 19,8% ogółu i w powiatach: kieleckim — 11,6%, sandomierskim — 7,5%, jędrzejowskim i buskim — po 7,3%, a najmniej w kazimierskim — 3,6%.

Struktura pracujących według rodzajów działalności wskazuje na bardzo duże zróżnicowanie przestrzenne. Podregion sandomiersko-jędrzejowski* przoduje w udziale osób pracujących w rolnictwie (68,5% ogółu pracujących) przy czym świętokrzyskie znalazło się na trzecim miejscu w kraju pod względem liczby pracujących w rolnictwie po lubelskim i podlaskim. Podregion kielecki* dominuje natomiast w udziale osób pracujących w przemyśle i budownictwie oraz w handlu. W Kielcach 25,3% ogółu pracujących pracowało w przemyśle i budownictwie, ośrodek wojewódzki dominował również w udziale pracujących w handlu (40,6%) — [* — *Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do celów statystycznych (NTS)*].

8.2. Przeciętne zatrudnienie

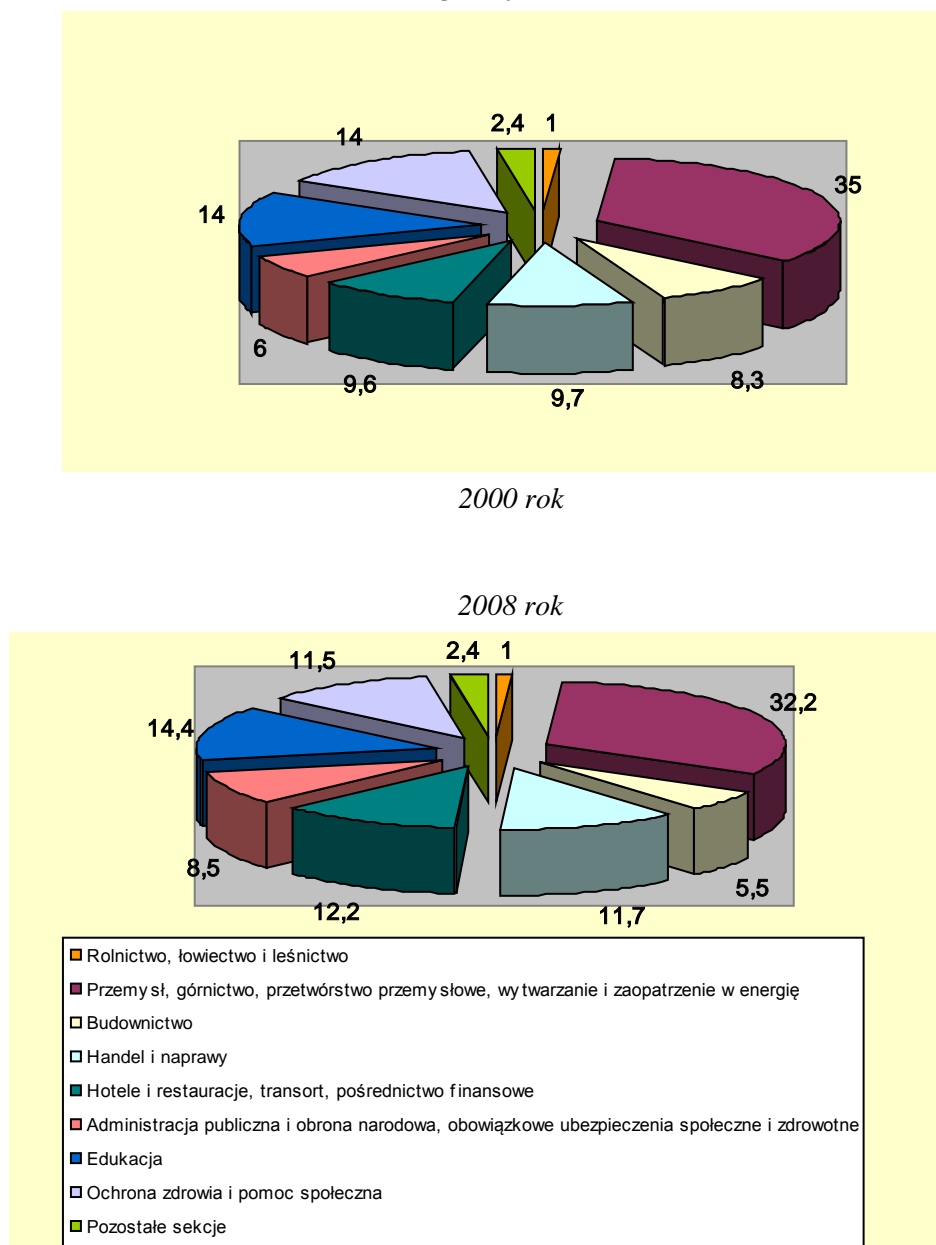
W latach 2005–2009 nastąpił wzrost przeciętnego zatrudnienia z 184,7 tys. osób w 2005 r. do 198,8 tys. osób w 2009 r., tj. o 8%. Najwięcej zatrudnionych było w przemyśle ok. 70,5 tys. osób, a 20,5 tys. w budownictwie. Na 1000 ludności, przeciętnie zatrudnionych w przemyśle było 55 osób (w kraju 75), natomiast w budownictwie 16 osób (w kraju 15). Najwięcej zatrudnionych posiadał podregion kielecki — 70,2% ogółu zatrudnionych, a najmniej podregion sandomiersko-jędrzejowski tylko 29,8%. Znaczny udział zatrudnionych w przemyśle, budownictwie i handlu notowano w Kielcach — 32,4% ogółu zatrudnionych oraz w powiatach: ostrowieckim — 9,4%, kieleckim — 8,3% i skarżyskim — 7,9%. W rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie nastąpił spadek przeciętnego zatrudnienia o ok. 9% (z 1,4 tys. w 2006 r. do 1,2 tys. w 2009 r.). Zwraca uwagę wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze prywatnym z 92,4 tys. w 2005 r. do 109,2 t ys. osób w 2009 r. — o ponad 18%, a spadek w sektorze publicznym z 92,3 t ys. do 89,6 t ys. osób — o 3%. Największy rynek pracy posiadają Kielce — 33,8% ogółu zatrudnionych, oraz powiaty: kielecki ziemski — 8,7%, ostrowiecki — 8,6%, skarżyski — 6,7% i starachowicki — 6,5%.

Wykres nr 8. Przeciętne zatrudnienie w województwie świętokrzyskim (stan na 31.12.2009 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z „Rocznika Statystycznego Województwa Świętokrzyskiego, Podregiony, powiaty, gminy 2010”. Udział przeciętnego zatrudnienia (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz zatrudnionych za granicą, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) w poszczególnych działach gospodarki.

Wykres nr 9. Przeciętne zatrudnienie według sekcji PKD w latach 2000–2008 (stan na 31.12.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane z lat 2000–2008 dotyczące zatrudnienia według rodzaju działalności wskazują na wzrost przeciętnego zatrudnienia w sekcjach: hotele i restauracje, transport, gospodarka magazynowa i łączność, pośrednictwo finansowe, obsługa nieruchomości i firm; handel i naprawy pojazdów samochodowych; administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne i edukacja; natomiast spadek w sekcjach: budownictwo; ochrona zdrowia i pomoc społeczna.

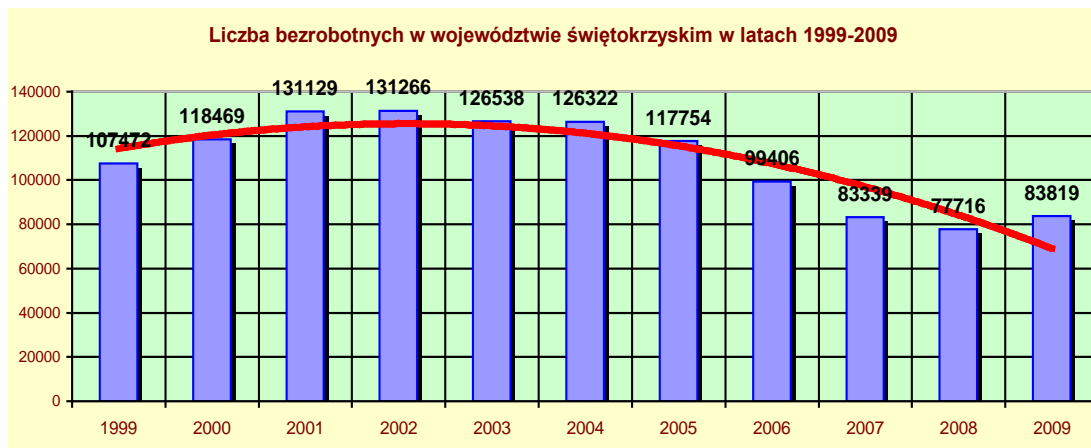
Korzystnym zjawiskiem jest wzrost udziału pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15–64 lat (z 46,5% w 2007 r. do 52,7% w 2009 r. a w kraju: 50,4%) jak również współczynnika aktywności zawodowej ogółem (w 2009 r. wyniósł 55,9% a w kraju 55,1%). Duża aktywność zawodowa mieszkańców stwarza szansę zmniejszenia skali zjawiska bezrobocia.

8.3. Bezrobocie

W latach 1999–2009 liczba bezrobotnych ulegała wahaniom, przy czym największy poziom osiągnęła w 2002 r. (131,3 tys. osób) i od tego roku następował jej systematyczny spadek do 77,7 tys. osób w 2008 r. Natomiast w 2009 r. liczba bezrobotnych nieco wzrosła do 83,8 tys. osób, tj. o 7,9% w stosunku do roku poprzedniego i była niższa o 36,1% w stosunku do końca 2002 r. i o 22,0% w stosunku do 1999 r.

Świętokrzyskie należy do województw o wysokim i znacznie zróżnicowanym terytorialnie bezrobociu. W 2009 r. najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w gminach powiatu: skarżyskiego — 24,1%, koneckiego — 20,1%, ostrowieckiego — 19,9%, opatowskiego — 19,2% i kieleckiego — 18,7%, a najniższą w gminach powiatu: pińczowskiego — 8,4% i buskiego — 8,9% oraz w Kielcach — 10,3% (mapka nr 30).

Wykres nr 10.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik ten od 2002 r. w regionie i w kraju systematycznie się zmniejszał. Na koniec 2009 r. wynosił 14,7% (w kraju 11,9%) i wzrósł o 1,0 pkt.% w stosunku do roku poprzedniego (w kraju o 2,4 pkt. %). W podregionie kieleckim stopa bezrobocia wzrosła z 15,7% w 2008 r. do 16,6% w 2009 r. a w sandomiersko-jędrzejewskim z 11,0% do 12,0%.

Wykres nr 11.

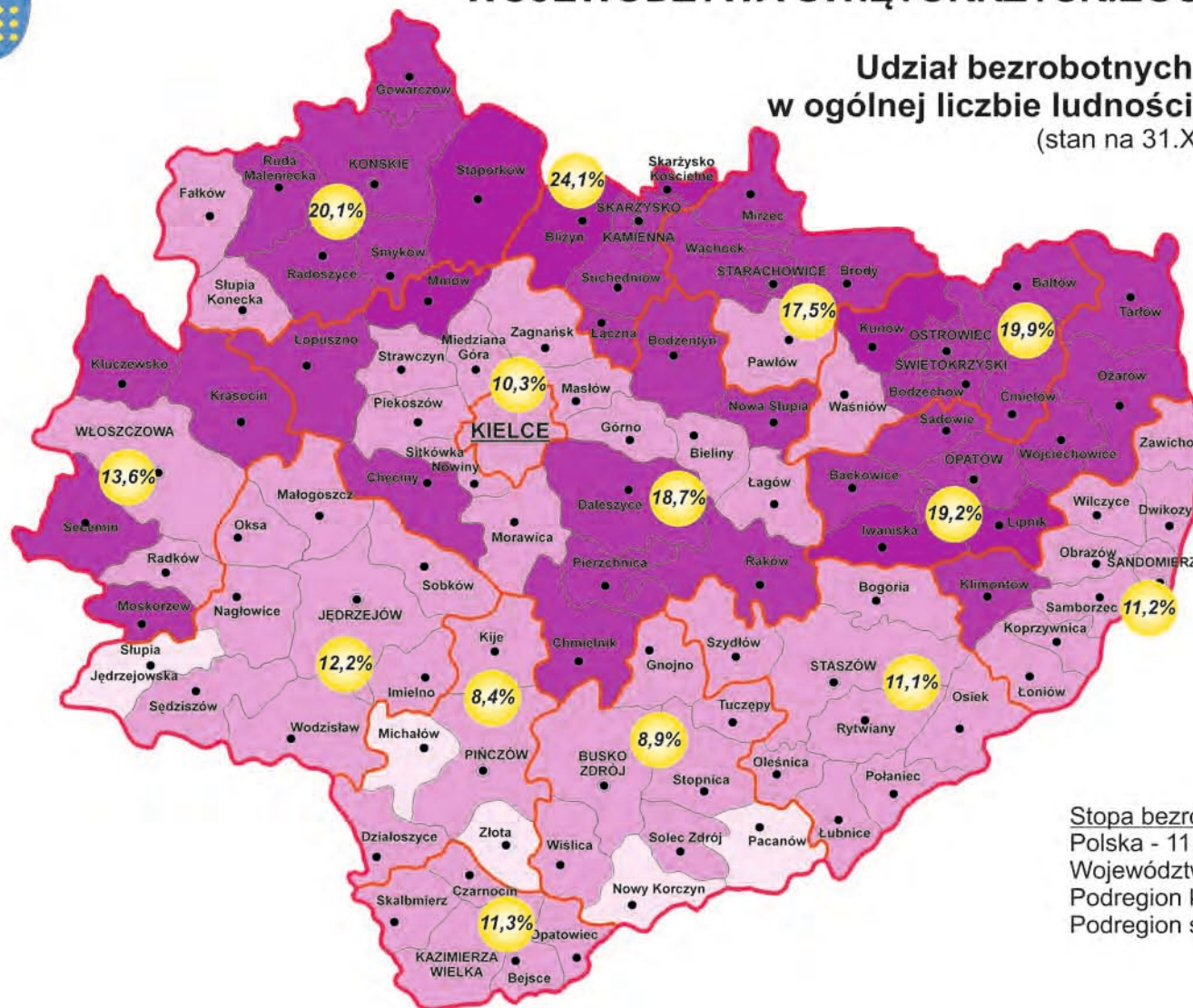
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

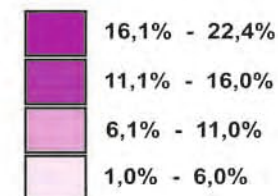
RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZEMIANEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (stan na 31.XII.2009 r.)

Mapka nr 30

Bezrobotni

24,1% stopa bezrobocia w powiatach

Stopa bezrobocia

Polska - 11,9%

Województwo - 14,7%

Podregion kielecki - 16,6%

Podregion sandomiersko-jędrzejowski - 12,0%

Jak wynika z zestawienia wskaźnik ten, pomimo tendencji spadkowej, jaką odnotowano w 2006 r. nadal kształtuje się na wysokim poziomie. Jest on wyższy od krajowego o 2,8 pkt.% i plasuje województwo na 11 miejscu w kraju.

Bezrobotne kobiety stanowiły 50,0% ogółu bezrobotnych, a największy ich odsetek odnotowano w powiatach: jędrzejowskim (58,8%), włoszczowskim (53,7%), pińczowskim (52,9%) i ostrowieckim (52,4%), a najniższy w buskim (47,3%) oraz w Kielcach (47,9%).

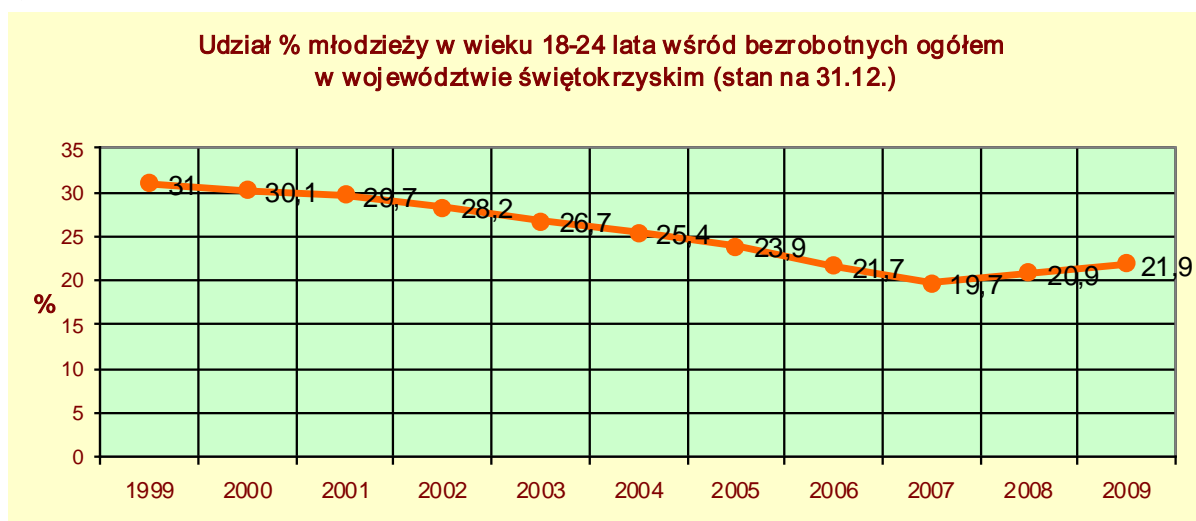
Wśród zarejestrowanych bezrobotnych 54,0% stanowiły osoby zamieszkałe na wsi. Najwyższy udział tej grupy bezrobotnych wystąpił w powiatach, w których większość stanowi ludność wiejska, tj.: kieleckim 91,7%, włoszczowskim 80,0%, opatowskim 77,0%, buskim 74,1% i kazimierskim 72,5%, a najniższy w ostrowieckim 30,8%, skarżyskim 33,6% i starachowickim 40,4%.

Na koniec grudnia 2009 roku 31,7% zarejestrowanych bezrobotnych oczekiwało na pracę ponad rok (rok wcześniej 43,2%), z tego 17,9% pozostawało bez pracy powyżej 24 m-cy, a 13,8% pozostawało bez pracy od 12 do 24 m-cy.

Prawo do zasiłku posiadało 18,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Najwyższy ich udział odnotowano w powiecie koneckim (29,0%) i ostrowieckim (24,8%), a najniższy w kazimierskim (6,2%), nieco wyższy w sandomierskim (7,2%) i włoszczowskim (11,1%).

Od wielu lat utrzymują się niekorzystne cechy w strukturze bezrobocia, m.in. wysoki odsetek ludzi młodych w wieku 18–34 lata, który wynosił 52,5% oraz w wieku mobilnym — 71,0%. Niski poziom wykształcenia posiadało 52,3% ogółu bezrobotnych, natomiast długotrwale pozostający bez pracy stanowili 31,7% a 25,1% bez stażu pracy.

Wykres nr 12.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Kielcach.

8.4. Zagrożenia na rynku pracy

Pomimo pozytywnych zmian zachodzących na rynku pracy, nadal większość osób w wieku przedemerytalnym nie jest aktywna zawodowo, a dochody uzyskuje z systemu zabezpieczenia społecznego. Rośnie udział bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia z 19,3% ogółu bezrobotnych w 2007 r. do 19,5% w 2009 r. Mężczyźni stanowili 61,7% tej populacji bezrobotnych. Wynika to m.in. z wczesnej dezaktywizacji, niechęci pracodawców do zatrudniania osób po 50-tym roku życia oraz niskiego poziomu kwalifikacji nie dostosowanych do potrzeb na rynku pracy.

Wśród bezrobotnych odnotowano wysoki udział osób bez kwalifikacji zawodowych — 22,1%, a ponad połowa (55,3%) tej populacji bezrobotnych to kobiety. Najgorsza sytuacja

pod względem wykształcenia ma miejsce w gminach wiejskich położonych na peryferiach województwa, natomiast ludność zamieszkała w miastach powiatowych posiada lepsze wykształcenie, nie odbiegające od średniej krajowej.

Obszary wysokiego bezrobocia stanowią jednocześnie obszary największego odpływu ludności.

8.5. Wnioski

W województwie świętokrzyskim poprawia się sytuacja na rynku pracy:

- zwiększała się liczba pracujących na 1000 mieszkańców, zwiększał się także odsetek pracujących w przedsiębiorstwach prywatnych, w sektorze usługowym, a przeciętne zatrudnienie zachowywało tendencję wzrostową;
- nastąpiło odwrócenie trendu spadkowego i powolny wzrost wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 15–64 lata (z 51,0% w 2002 r. do 52,7% w 2009 r.) oraz zmniejszenie stopy bezrobocia z 22,5% do 14,7% (w kraju z 20,0% do 11,9%);
- zwiększała się liczba zaktywizowanych bezrobotnych o 17,0% w stosunku do 2008 roku, a także liczba ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców do powiatowych urzędów pracy — o 21,4%.

Najważniejsze strukturalne problemy rynku pracy, mające aspekt przestrzenny to:

- niski poziom aktywności zawodowej zarówno osób młodych jak i starszych (w wieku emerytalnym), wykazujący w ostatnich latach wyraźną tendencję wzrostową;
- co trzeci nowo zarejestrowany bezrobotny, to osoba w wieku do 25 roku życia;
- wysoki udział długotrwale bezrobotnych, którzy stanowili 31,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w tym najwięcej osób w wieku mobilnym — 71,0%, z niskim wykształceniem — 52,3% (kumulujący się na obszarach bezrobocia strukturalnego);
- znaczny problem zatrudnienia nierejestrowanego — w tzw. „szarej strefie”;
- spadek liczby pracujących w rolnictwie i w usługach rynkowych, a wzrost w usługach nierynkowych oraz nasilenie migracji zagranicznych, zwłaszcza osób młodych;
- problem ukrytego bezrobocia w rolnictwie związany z deficytem pozarolniczych miejsc pracy.

Obecna, mniej korzystna sytuacja na rynku pracy w województwie w dużej mierze wynika z recesji gospodarczej, jaka dotyka Polskę oraz inne kraje europejskie. Dobrze rokuje na przyszłość wzrost aktywności zawodowej mieszkańców, który może być impulsem przyspieszenia rozwoju gospodarczego.

9. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Wyposażenie województwa świętokrzyskiego w urządzenia i instytucje infrastruktury społecznej jest generalnie słabsze niż średnio w kraju i silnie zróżnicowane przestrzennie. Największa koncentracja placówek usługowych o znaczeniu regionalnym i krajowym występuje w Kielcach. Najgorsza sytuacja pod tym względem ma miejsce na peryferyjnych terenach wiejskich (*mapka nr 31*).

9.1. Szkolnictwo

Działalność edukacyjna skupiona jest w Kielcach, stanowiących wiodący ośrodek akademicki regionu. Inne znaczące ośrodki, w których ulokowane są szkoły wyższe to Ostrowiec Świętokrzyski i Sandomierz. Ponadto szkoły wyższe, filie szkół oraz ośrodki zamiejscowe występują również w Starachowicach, Skarżysku-Kamiennej, Staszowie

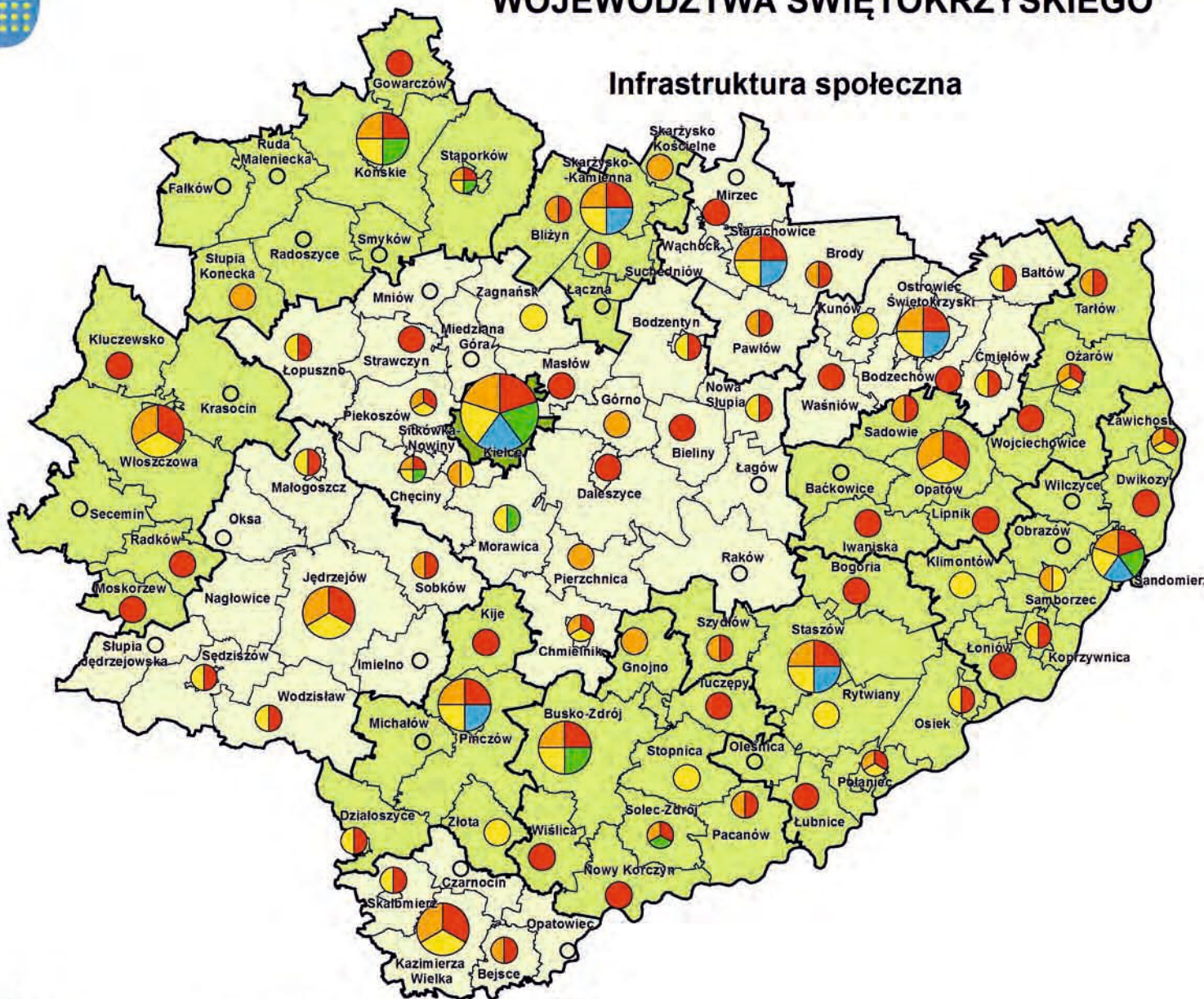

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Skala 1:800 000

Mapka nr 31

Infrastruktura społeczna

Legenda

Elementy infrastruktury społecznej

Wielkość diagramu dostosowana do rangi ośrodka

- instytucje kultury (teatry, muzea, kina, centra kultury)
- specjalistyczna opieka zdrowotna
- szkoły wyższe, w tym ośrodki zamiejscowe
- szkoły ponadgimnazjalne
- pozostałe (domy opieki, warsztaty terapii zajęciowej, szkoły specjalne)
- ośrodki o standardowym wyposażeniu w obiekty infrastruktury społecznej

Pracujący w usługach publicznych na 1000 mieszkańców w 2009 r.

- 38,4 - 50,0
- 50,1 - 63,6
- 113,6

woj. świętokrzyskie - 59,7
Polska - 61,5

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Turłowska 18, 4a, pocz. 255-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretariat@sbrr.pl

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS oraz www.domyopieki.pl, www.kuratorium.kielce.pl

i Pińczowie. Obecnie w woj. świętokrzyskim funkcjonuje 15 uczelni wyższych (w tym 3 filie/punkty konsultacyjne) z czego 11 w Kielcach (czołowe miejsce w kraju pod względem ilości placówek na 100 tys. mieszkańców). Kształcą się w nich 47 752 studentów. Najwięcej, bo aż 39,3% studentów pobiera nauki w szkołach typu uniwersyteckiego, następnie 22,7% w wyższych szkołach ekonomicznych i 16,0% na uczelniach technicznych, zaś pozostali w wyższych szkołach pedagogicznych, teologicznych i innych.

Pod względem liczby studentów szkół wyższych na 10 tys. ludności region znajduje się na XIII pozycji w kraju (376 studentów na 10 tys. ludności, przy średniej dla polski — 493). Ponadto w całym kraju obserwowana jest tendencja spadku wartości ww. wskaźnika, z uwagi na zmniejszanie się liczby ludności w danej grupie wiekowej. Wyższe uczelnie w regionie nie prowadzą szerszej działalności badawczej na potrzeby gospodarcze, co osłabia ich zdolności konkurencyjne oraz możliwości absorbowania i tworzenia kapitału. Zamożniejsi i zdolniejsi studenci uznając ofertę kieleckich szkół wyższych za niezadowalającą wyjeżdżają na studia do innych miast, skąd rzadko wracają. W konsekwencji zauważalny jest „drenaż młodej kadry”, która odchodzi do większych ośrodków.

Szkoły ponadgimnazjalne są rozmieszczone w miarę równomiernie, ze szczególną koncentracją w ośrodkach powiatowych. Największą liczbę liceów ogólnokształcących posiadają Kielce (14), natomiast najmniej tego typu placówek zlokalizowanych jest w powiatach: włoszczowskim, kazimierskim i koneckim, gdzie w 2009 r. znajdowało się po 3 tego typu szkoły. Średnio w województwie na 10 tys. mieszkańców przypadało 258 uczniów uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych bez specjalnych (III lokata w kraju), podczas gdy w Polsce — 230. Ponadto w województwie funkcjonuje 12 szkół artystycznych łącznie ze specjalnymi, z czego tylko w 5 można zdobyć uprawnienia zawodowe.

Szkoły specjalne występują w 10 powiatach, przy czym najwięcej ośrodków, bo aż 7 z 27 znajduje się w Kielcach. Brak ww. placówek uwidacznia się w południowo-zachodniej części województwa.

9.2. Kultura

Województwo posiada relatywnie słabiej rozwiniętą sieć placówek kultury. Do ważniejszych należą: 2 teatry (1 dramatyczny i 1 lalkowy), 11 galerii sztuki i salonów wystawienniczych, 24 muzea (w tym 8 oddziałów). Do najważniejszych obiektów kultury w województwie świętokrzyskim zaliczyć należy: Filharmonię Świętokrzyską im. O. Kolberga, Kieleckie Centrum Kultury, Wojewódzki Dom Kultury oraz Amfiteatr „Kadzielnia”.

Placówki o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym koncentrują się w: Kielcach, Sandomierzu, Ostrowcu Św., a także w Starachowicach i Skarżysku - Kamiennej. Standard świadczonych usług z zakresu kultury w pozostałych miastach powiatowych jest dość zróżnicowany. Znacznie większe dysproporcje widoczne są w gminach wiejskich, gdzie niektóre z nich w ogóle nie posiadają ośrodków rozpowszechniających kulturę.

W latach 2006–2009 obserwowany był wzrost liczby korzystających z obiektów kultury, szczególnie: kin (z około 466 do 524 na 1000 ludności, przedostatnie miejsce w kraju), muzeów i wystaw (z około 469 tys. do 662 na 1000 ludności), natomiast spadek zainteresowania teatrami i instytucjami muzycznymi (z 220 do 194 widzów na 1000 ludności – XIV lokata w kraju). Niepokoi również spadek zainteresowania bibliotekami — z 155 do 140 czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności (Polska — 172, XIV lokata w kraju).

Nie obserwuje się znaczącego wzrostu liczby instytucji kulturalnych. W latach 2006–2009 przybyły tylko 2 muzea. Również liczba kin i placówek kulturalnych nie zmieniła się znacząco. Działalność kulturalna skupiona jest w stolicy regionu, bowiem obydwie teatry, Filharmonia Świętokrzyska oraz 7 spośród 24 muzeów województwa i 3 z 11 kin znajduje się w Kielcach.

W województwie wzrasta ilość organizowanych imprez i wydarzeń kulturalnych, mających na celu promocję bogactwa kulturowego Ziemi Świętokrzyskiej na arenie krajowej.

Jak co roku odbyły się w Kielcach organizowane cyklicznie: Harcerski Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej, Festiwal Muzyki Organowej, Muzyki Gitarowej, „Jeunesses Musicales”, Zaduszki Jazzowe, ponadto zrealizowano też imprezy tj.: „Sabat Czarownic” i „Chwała na wysokości” — koncert kolęd na Świętym Krzyżu, wyemitowane przez Telewizję Polską.

9.3. Opieka zdrowotna

Stacjonarna opieka zdrowotna na terenie województwa świadczona jest przez: 18 szpitali publicznych i 4 niepubliczne (przedostatnie miejsce w kraju), 12 zakładów opiekuńczo-leczniczych (X/XI/XII pozycja w kraju wraz z woj. lubelskim i wielkopolskim), 2 zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze (XIII/XIV pozycja w kraju wraz z woj. lubuskim) i 1 hospicjum (najmniejsza liczba wśród województw, wraz z woj. wielkopolskim i łódzkim). Opieka ambulatoryjna świadczona jest przez 475 zakładów opieki zdrowotnej (przedostatnia pozycja w kraju), w tym 180 publicznych. Około 60% ww. placówek zlokalizowanych jest w miastach. Pod względem ilości porad udzielonych na 1 mieszkańca (łącznie z poradami z izb przyjęć) woj. świętokrzyskie plasuje się na XI/XII pozycji w kraju wraz z woj. zachodniopomorskim ze wskaźnikiem 6,5. W województwie na 1 łóżko w szpitalu ogólnym przypada średnio 201 osób, podczas gdy w kraju średnio 209.

Istotnym elementem infrastruktury opieki zdrowia jest Świętokrzyskie Centrum Krwiodawstwa z 8 oddziałami terenowymi oraz Świętokrzyskie Centrum Ratownictwa Medycznego i Transportu Sanitarnego. Należy tu również wymienić znany w kraju kompleks uzdrowiskowo-sanatoryjny — Busko-Zdrój i Solec-Zdrój. W okresie 2006–2009 wzrosła liczba leczonych/kuracjuszy (stacjonarnie) z 36 303 do 36 335 osób.

Wspomnieć należy również o tym, że w województwie funkcjonuje 1 lotniczy zespół ratunkowy.

Pod względem liczby porad udzielonych w zakładach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca województwo nie różni się od średniej krajowej, bowiem wskaźnik w tym zakresie wynosi 4,05 (kraj 4,06). Również liczba łóżek w szpitalach ogólnych przypadających na 10 tys. ludności w 2008 r. nie odbiegała od średniej krajowej wynoszącej 49 (w województwie 48,1). Przeciętny czas pobytu w szpitalu ogólnym wynosił niespełna 6 dni, zaś w szpitalu psychiatrycznym 27 dni.

Głównym zagrożeniem życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego jak również problemem zdrowotnym są nadal, podobnie jak w Polsce, choroby układu krążenia. Wskaźnik zgonów dla województwa w pod tym względem wynosił 48,1% i była to najczęstsza przyczyna śmierci w regionie.² Najwięcej zgonów na 10 tys. mieszkańców z powodu ww. schorzenia zanotowano w powiatach: kazimierskim (67,5), opatowskim (66), pińczowskim (62), włoszczowskim (61,7), koneckim (61,3), przy średniej dla województwa — 52,6. Drugą pod względem częstości przyczyną zgonów województwie świętokrzyskim były nowotwory (23,8% zgonów) i jednocześnie obserwowana była tendencja wzrostowa w zachorowaniach na tę grupę chorób. Najwyższy wskaźnik liczby zgonów na 10 tys. mieszkańców w 2008 r. spowodowanych chorobami nowotworowymi odnotowano w powiatach: kazimierskim (38,2), pińczowskim (29,1) oraz opatowskim (28,7), przy średniej wojewódzkiej — 25,4. Pozytywnie pod tym względem wyróżnił się powiat buski, gdzie przedmiotowy wskaźnik wyniósł 0,3. Choroby układu oddechowego stanowiły 5,2%

² „Ocena stanu zdrowia mieszkańców Województwa Świętokrzyskiego”. UCHWAŁA NR 35/10 ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO Z DNIA 22 GRUDNIA 2010r.

przyczyn ogółu zgonów, z czego najwyższy wskaźnik na 10 tys. mieszkańców odnotowano w powiatach kazimierskim (10,2), jędrzejowskim (7,6) oraz starachowickim (7), przy średniej dla regionu — 5,6. Podsumowując należy stwierdzić, że wskaźniki przekraczające średnią dla regionu w zakresie powyżej wspomnianych przyczyn zgonów odnotowano w powiatach: kazimierskim, koneckim i opatowskim, czyli na obszarach peryferyjnych województwa.

9.4. Pomoc społeczna

W regionie swoją działalność prowadzi 31 placówek stacjonarnej pomocy społecznej, w tym 23 podległe samorządowi powiatowemu oraz 3 gminnemu. Na terenie województwa w 2009 r. działało ogółem 57 domów i zakładów oferujących pomoc osobom starszym (o 2 więcej niż w 2006 r.), przewlekle chorym (somaticznie i psychicznie), niepełnosprawnym (dzieciom, młodzieży i dorosłym), matkom z małoletnimi dziećmi i bezdomnym. Pod tym względem województwo znalazło się na XV/XIV pozycji w kraju wraz z woj. opolskim. Zasadniczo ww. placówki (wraz z filiami) są wypełnione. W 2009 r. w wyżej wspomnianych ośrodkach (wraz z filiami) mieszkało 3837 osób, zaś 3 lata wcześniej liczba mieszkańców wynosiła 3697. W placówkach stacjonarnej opieki społecznej pozostało 124 miejsca, najwięcej w Kielcach (47) i Sandomierzu (27).

W województwie świętokrzyskim aż 10,6% osób żyje w gospodarstwach domowych poniżej granic minimum egzystencji³ (kraj 5,7%). Odsetek osób żyjących na relatywnej granicy ubóstwa⁴ w województwie przekraczał średnią krajową — 17,3% i wynosi 25,7%, również udział osób funkcjonujących poniżej ustawowej granicy ubóstwa⁵ przewyższał o 5,4% wskaźnik krajowy wynoszący 8,3%. Na koniec 2009 r. w 15 schroniskach i noclegowniach dla bezdomnych przebywało 778 osób, prawie dwukrotnie więcej niż przed rokiem. Z powyższego wynika, że mieszkańcy województwa świętokrzyskiego są w znacznie większym stopniu zagrożeni ubóstwem, a niżeli mieszkańcy zamożniejszych regionów. Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności od 2006 r. stale wzrasta i w 2008 r. wynosił 1435,5, podczas gdy w kraju osiągnął 738,4. Z pomocy pieniężnej w minionym roku korzystało stale 14,1%, okresowo 24,7% oraz 61,2% otrzymywało pomoc pieniężną celową (mapka nr 32).

9.5. Główne problemy

Szkolnictwo

- niska konkurencyjność szkół wyższych ze względu na ograniczone powiązania szkolnictwa z bazą innowacyjną i przedsiębiorczością;
- niedostateczna ilość szkół ponadgimnazjalnych w powiatach: kazimierskim, koneckim i włoszczowskim;
- niedostatecznie rozwinięta baza dydaktyczna osób ze specjalnymi potrzebami na terenach położonych poza dużymi miastami i w południowo-zachodniej części regionu.

³ **minimum egzystencji** – ustalane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych uwzględnia jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

⁴ **relatywna** – 50% średnich miesięcznych wydatków gospodarstw domowych.

⁵ **ustawowa** – kwota, która zgodnie z ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Kultura

- słabo rozwinięta sieć placówek kultury (szczególnie kultury wysokiej);
- nierównomierne rozmieszczenie ośrodków rozpowszechniających kulturę, a nawet ich całkowity brak w niektórych gminach wiejskich;
- małe zainteresowanie wydarzeniami kulturalnymi takimi jak sztuki teatralne i koncerty;
- spadek liczby czytelników, szczególnie w bibliotekach na terenach wiejskich.

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

- niedostateczna liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych oraz hospicjów i całodobowych domów opieki dla osób starszych i przewlekle chorych;
- słabo rozwinięta sieć gabinetów specjalistycznych na terenach wiejskich;
- wyższa śmiertelność spowodowana chorobami cywilizacyjnymi, szczególnie na obszarach peryferyjnych województwa, posiadających utrudniony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej;
- stale rosnąca liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, co powoduje wzrost obciążenia budżetów gmin w zakresie świadczeń socjalnych.

9.6. Wnioski do „Planu ...”

W zakresie edukacji należy zadbać o:

- wzmocnienie edukacji na poziomie wyższym oraz instytucji naukowo-badawczych;
- tworzenie bazy dydaktycznej umożliwiającej zdobycie wyższego wykształcenia zgodnego z kierunkiem rozwoju regionu;
- rozwój bazy dydaktycznej szkół i placówek położonych na obszarach wiejskich;
- poszerzenie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych;
- rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego;
- upowszechnienie na wsi wychowania przedszkolnego.

W zakresie kultury należy skupić działania na:

- modernizacji, rozbudowie oraz budowie nowych obiektów, których działalność pozytywnie wpłynie na wzrost rangi ośrodka osadniczego;
- wykorzystaniu zasobów kulturowych regionu jako potencjału rozwojowego;
- poprawie dostępności mieszkańców województwa do wydarzeń kulturalnych;
- aktywizacji ludności wiejskiej w życiu kulturalnym poprzez pielęgnowanie tradycji regionalnych oraz uczestnictwo w życiu kulturalnym regionu.

W zakresie zdrowia i opieki społecznej należy skoncentrować swoje działania na:

- istniejącej i rozwijającej się infrastrukturze zdrowia — wzbogacaniu usług z zakresu wysokospecjalistycznych służb medycznych (głównie działalność Świętokrzyskiego Centrum Onkologii i Świętokrzyskiego Centrum Kardiologii, które mogą spowodować uzyskanie przez miasto statusu ośrodka zdrowotnego o znaczeniu krajowym),
- wykorzystaniu potencjału kompleksu uzdrowiskowego Busko-Zdrój — Solec-Zdrój;
- uzupełnianiu słabo rozwiniętej sieci gabinetów świadczących usługi w zakresie specjalistycznej opieki medycznej na terenach wiejskich;
- wzmocnieniu opieki społecznej poprzez wyposażenie gmin/powiatów w placówki typu: Ośrodek Wsparcia Rodzin, Dom Dziennego Pobytu Osób Starszych i Niepełnosprawnych, mieszkania chronione dla usamodzielniających się wychowanków opuszczającym rodziny zastępcze, a szczególnie placówki opiekuńczo-wychowawcze, Pogotowie Opiekuńczo-Adopcyjne typu interwencyjnego;

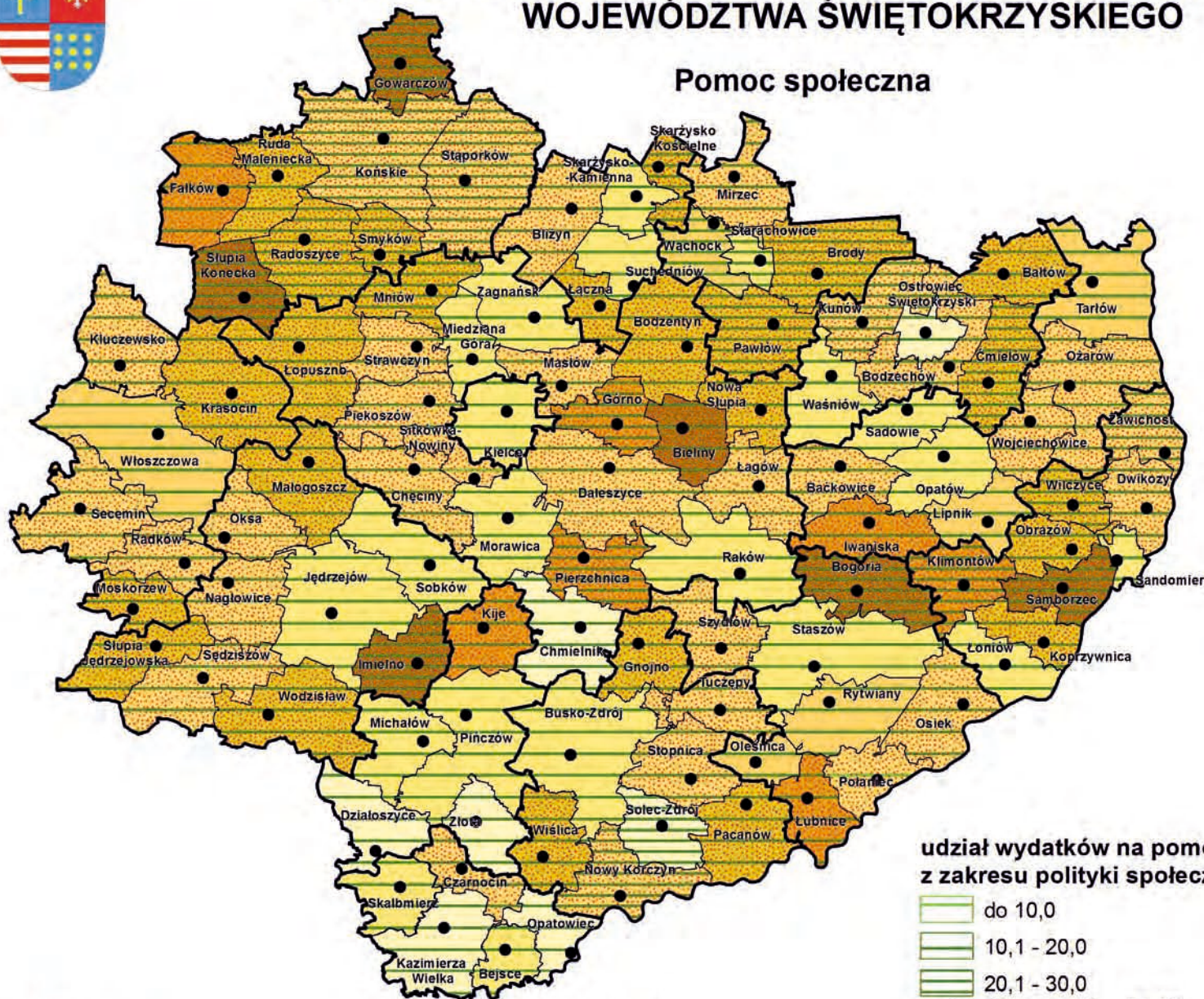

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Skala 1:800 000

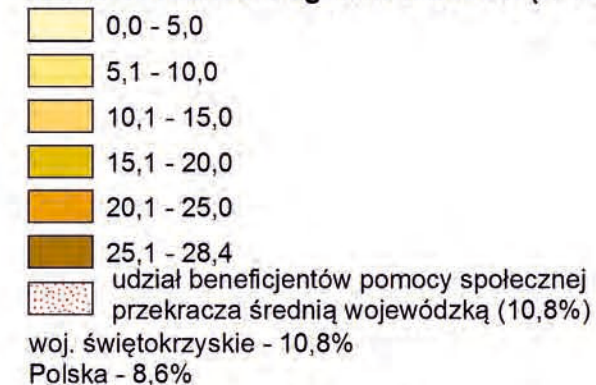
Mapka nr 32

Pomoc społeczna

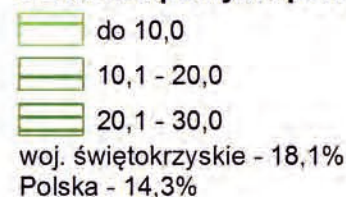

Legenda

udział beneficjentów pomocy społecznej
w liczbie ludności ogółem w 2008 r. (w %)

udział wydatków na pomoc społeczną i pozostałe zadania
z zakresu polityki społecznej w wydatkach ogółem gmin w 2009 r. (w %)

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18. 8a. poczt. 285-520 Kielce. tel. (041) 362-70-12. fax. (041) 343-01-79.
e-mail: sbr@star.iarzbh.upl

Źródło: opracowanie własne na podstawie "Portrety gmin" GUS

- umożliwieniu lokalizacji na terenach gmin placówek dla osób z uzależnieniami a szczególnie: narkomanią, alkoholizmem, nikotynizmem, uzależnieniem od Internetu;
- dostosowaniu obiektów infrastruktury ochrony zdrowia do potrzeb pacjentów w szczególności niepełnosprawnych;
- wzbogacaniu wyposażenia placówek podstawowej opieki zdrowotnej w sprzęt diagnostyki medycznej oraz terapii specjalistycznej;
- stworzeniu warunków do rozwoju bazy leczenia podstawowego i specjalistycznego na wszystkich poziomach obsługi dostosowanej do rozmieszczenia ludności.

10. ENERGETYKA

10.1. Elektroenergetyka

Województwo jest jednym z liczących się w kraju producentów energii elektrycznej. W 2009 r. w regionie wyprodukowano ogółem (7415,5 GWh) energii elektrycznej, co stanowi 4,9% energii wytworzonej w Polsce. Znacznie mniejszy potencjał reprezentuje województwo pod względem liczby odbiorców energii elektrycznej. W 2009 r. liczba tych odbiorców wyniosła 14 075,3 tys., podczas gdy w kraju 454,9 tys. osób (odbiorcy w województwie stanowili 3,2% odbiorców w kraju).

Region świętokrzyski charakteryzuje się również stosunkowo niskim zużyciem energii elektrycznej na 1 odbiorcę. W 2008 r. było ono mniejsze od średniej krajowej (2097 kWh) i wyniosło 1629,6 kWh w ciągu roku. Według projektu KPZK (styczeń 2011 r.) największe zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca w 2007 r. obserwowano w powiecie kazimierskim, najniższe w koneckim (*mapka nr 34*).

W 2009 r. zainstalowana moc w elektrowniach wynosiła 1667,7 MW. Stanowiło to 4,7% mocy zainstalowanej w elektrowniach krajowych (35 762,3 MW).

W celu zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego państwa i regionu świętokrzyskiego oraz zaspokojenia potrzeb w zakresie zasilania energetycznego planowany jest przebieg następujących linii elektroenergetycznych przez obszar województwa świętokrzyskiego (*mapka nr 33*):

- linia 400 kV Kielce — Rogowiec;
- linia 220 kV Radkowiec — Kielce Piaski wraz z rozbudową stacji Kielce Piaski i stacji Radkowiec;
- linie 110 kV relacji:
 - Miechów — Kozłów — Sędziszów;
 - Daleszyce — Kielce;
 - planowany GPZ Solec-Zdrój — istniejąca linia 110 kV Połaniec — Pacanów — Niziny;
 - Radkowiec — Kije;
 - linia zasilająca planowany GPZ Końskie Południe;
 - planowany GPZ Końskie Pd — Radoszyce — Kielce 400 z budową GPZ Radoszyce;
 - Grzybów — Nowa Słupia.

10.2. Energia odnawialna

Odnawialne źródła energii powinny systematycznie zwiększać swój udział w bilansie energetycznym województwa. Będzie to skutkowało zwiększeniem bezpieczeństwa energetycznego i poprawą zaopatrzenia w energię terenów o słabiej rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Odnawialne źródła energii są przede wszystkim zasobami lokalnymi i mogą stanowić duży wpływ na rozwój gmin, ich politykę energetyczną oraz plany rozwoju lokalnego.

W Polsce występuje stały wzrost ilości energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych. Podobne tendencje występują także w woj. świętokrzyskim. Krajowa produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii w 2008 r. wynosiła 6 440,4 GWh. Z analizy materiałów dotyczących OZE w województwie świętokrzyskim (dane Urzędu Marszałkowskiego) wynika, że na koniec listopada 2010 r. łączna moc tych źródeł wynosiła ok. 11 707 kW, w tym moc zainstalowana: w małych elektrowniach wodnych — 2036 kW, w elektrowniach wiatrowych — 5831 kW, w elektrowniach na biogaz i biomasę — 3840 kW.

Największą mocą zainstalowaną dysponują gminy: Krasocin, Smyków, Ćmielów, Miedziana Góra i Sitkówka Nowiny. Powyższy stan obrazuje tabela nr 5 oraz *mapka nr 36*. Natomiast żadna z gmin w powiecie pińczowskim i skarżyskim nie posiada takich instalacji. Ponadto Elektrownia Połaniec, Elektrociepłownia Kielce oraz cementownie „Małogoszcz”, Nowiny i Ożarów zostały przystosowane do spalania paliw alternatywnych.

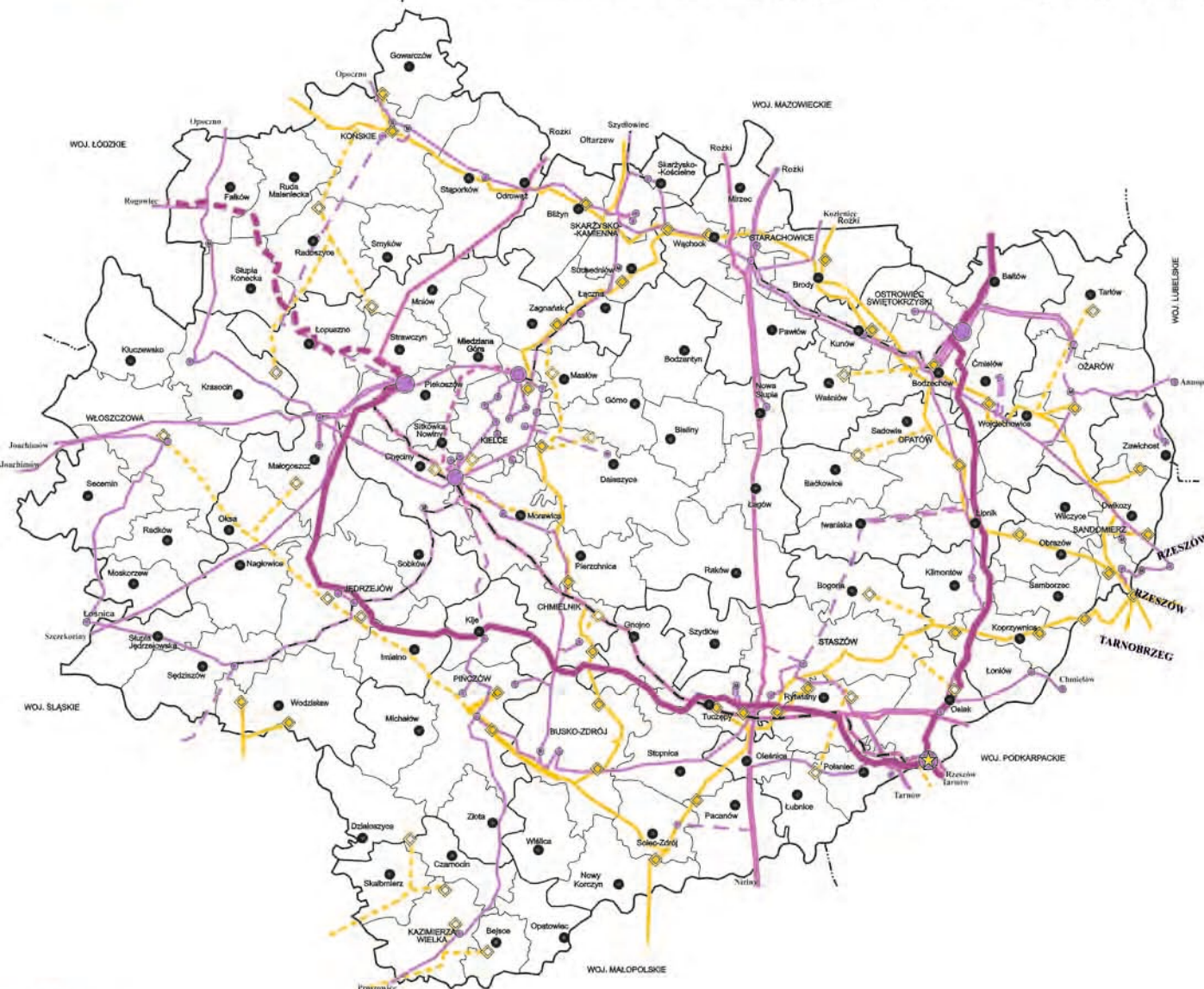
Tabela nr 5. Elektrownie wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych (stan na koniec 2010 r.).

Powiat	Gmina	Moc elektrowni [kW]			Łączna moc [kW]
		wodnych	wiatrowych	na biogaz	
buski	Gnojno		75		75
jędrzejowski	Sędziszów	9*			9
	Słupia Jędrz.	20			20
	Wodzisław	16			16
kielecki	Chęciny	52			52
	Daleszyce	15 15			30
	Górno	37*			37
	Miedziana Góra	8	8x75=600 (250+100)=350		958
	Mniów		75+19=94		94
	Morawica	66		75*	141
	Piekoszów			525	525
	Raków	11 11 11	132		165
	Sitkówka-Nowiny			800	800
konecki	Strawczyn			2x180=360	360
	Radoszyce		2 x 75 = 150		150
	Ruda Maleniecka	50 175+(2x75)=325			375
kazimierski	Smyków		(2x75) + 250 = 400 (6x250)=1 500		1900
	Kazimierza Wielka	27 30*	2x165 = 330		387
	Bejsce	19 30*			49
ostrowiecki	Skalbmierz	45			45
	Bałtów	145			145
	Ćmielów		600* 600*		1200
	Ostrowiec Św.	2x47=94		180	274
	Bodzechów	119			119
opatowski	Ożarów		250		250
sandomierski	Łoniów	35			35
starachowicki	Starachowice	75			75
	Brody	(2x55)=110			110
	Pawłów	450*			450

RAPORT O STANIE ZAGOSZCZOWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Podstawowe elementy infrastruktury energetycznej

Mapka nr 33

Elektroenergetyka

- / Istniejąca / planowana linia 400 kV wraz z pasem technologicznym (70 m)
- / Istniejąca / planowana linia 220 kV wraz z pasem technologicznym (50 m)
- / Istniejąca / planowana linia 110 kV wraz z pasem technologicznym
- Modernizacja istniejących linii
- Elektrownia Polaniec
- Istniejące GPZ 400/220/110 kV
- Istniejące GPZ 220/110 kV
- Istniejący / rozbudowa / modernizacja / planowany GPZ 110/15 kV

Gaz wysokiego ciśnienia

- / Istniejące / planowane gazociągi wysokiego ciśnienia wraz ze strefami ochronnymi
- Stacje redukcyjne gazu istniejące / planowane

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca (według powiatów, w 2007 roku)

Mapka nr 34

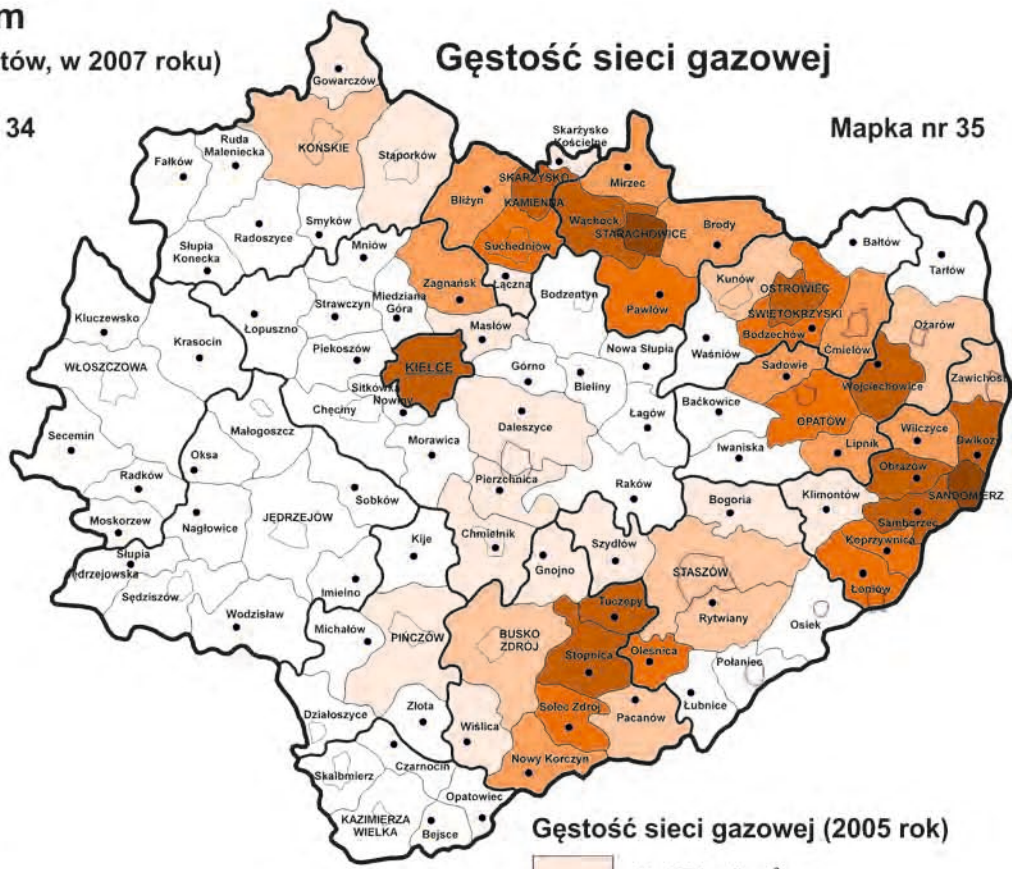

Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca (według powiatów, w 2007 roku)

Gęstość sieci gazowej

Mapka nr 35

Gęstość sieci gazowej (2005 rok)

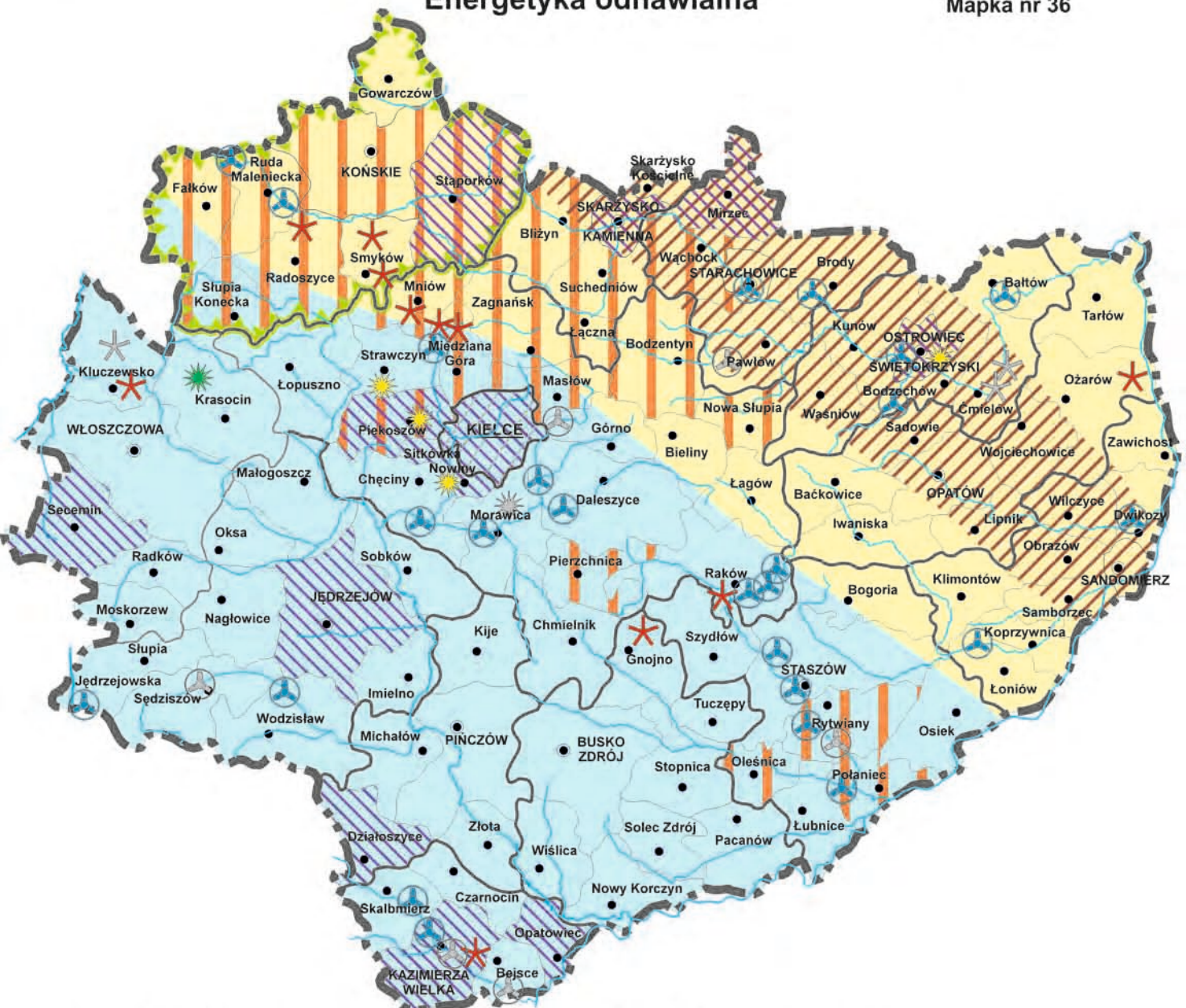

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Energetyka odnawialna

Mapka nr 36

- · · · Granica województwa
- — — Granice powiatów
- — — Granice gmin
- Siedziba gminy
- ⊙ Siedziba powiatu

- Małe elektrownie wodne/bez koncesji
- Elektrownie wiatrowe/bez koncesji
- Elektrownie biogazowe/bez koncesji
- Elektrownia biomasowa
- Proponowany obszar koncentracji produkcji biomas
- Gminy posiadające największe predyspozycje do uprawy roślin energetycznych o dużych wymaganiach wodnych (wierzba energetyczna)
- Strefa korzystnych warunków energetycznych dla energii wiatrowej
- Strefa mało korzystnych warunków energetycznych dla energii wiatrowej
- Obszar o częstotliwości występowania wiatrów średnio powyżej 40 dni rocznie z wiatrem silnym (10 m/s i więcej)
- Gminy prezentujące się najkorzystniej w aspekcie realizacji inwestycji geotermalnych

Opracowano na podstawie:
 - Ankiety gminnych
 - Danych z Urzędu Marszałkowskiego.
 - Danych statystycznych GUS
 - Materiałów Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 2001
 - Opracowania "Studium możliwości wykorzystania energii geotermalnej w województwie świętokrzyskim -1999 PKNI"
 - Projekt Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 18 maja 2010 r.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, skr. poczt. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79, e-mail: sekretariat@strbrp.pl

staszowski	Połaniec	20			20
	Rytwiany	45 40*			85
	Staszów	76 30			106
włoszczowski	Kluczewsko		75 + 3x75 = 300 450*		750
	Krasocin			1 900	1900
Razem		2036	5831	3840	11707

*Brak koncesji

Źródło: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

W dniu 3 sierpnia 2010 r., w siedzibie Agencji Rynku Rolnego w Warszawie odbyło się uroczyste podpisanie umowy na dofinansowanie budowy pierwszej biogazowni w Glinianach (gm. Ożarów). Wniosek złożyła Świętokrzyska Grupa Energetyczna „Biogaz”. Spółkę założyli sześciu rolników z gmin: Wojciechowice, Wilczyce, Bodzechów, Ożarów i Kielce. W Karsach (gm. Ożarów), planowana jest inwestycja polegająca na budowie linii wytwarzającej paliwa z odpadów. Będą tam przetwarzane odpady ropopochodne, tworzywa sztuczne oraz papier, drewno i muły węglowe.

10.3. Gaz

Obok energii elektrycznej gaz jest głównym nośnikiem energetycznym i stanowi podstawę zrównoważonego rozwoju województwa.

W województwie świętokrzyskim w 2009 roku na 100 km² przypadało 28,4 km sieci rozdzielczej gazu (Polska — 35,9 km). Z sieci gazowej korzystało w świętokrzyskim 463 060 osób (w kraju 20 080 201 osób). Stanowi to 2,3% ludności korzystającej z gazu przewodowego w Polsce.

Według „Raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju” w 2005 roku największą gęstość sieci gazowej odnotowano w Sandomierzu i Starachowicach (*mapka nr 35*). Pomimo realizowanych obecnie inwestycji w tym zakresie (m.in. budowy gazociągu wysokoprężnego Pińczów — Jędrzejów — Włoszczowa wraz z odgałęzieniem do Małogoszczy), duża część gmin województwa nadal pozostaje nie zgazyfikowana. Rozwój sieci gazowej koncentruje się przede wszystkim na gęsto zaludnionych obszarach. Na terenach charakteryzujących się rozproszeniem sieci osadniczej budowa sieci gazowniczej jest, bowiem mniej nieuzasadniona ekonomicznie. Najważniejszym sposobem dostarczania gazu do gospodarstw są na tych terenach są dostawy gazu płynnego do zbiorników gazowych i w butlach.

10.4. Problemy przestrzenne

- niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę energetyczną, na znacznej części obszarów wiejskich, obniżające zdolność konkurencyjną tych obszarów;
- zbyt mała gęstość rozmieszczenia głównych punktów zasilania (GPZ) oraz zły stan techniczny sieci średniego i niskiego napięcia, zwłaszcza na obszarach wiejskich, powodujący zaniżenia parametrów dostarczanej energii oraz zwiększoną awaryjność;
- konieczność reelektryfikacji i dostosowania do poboru mocy dużej części wiejskiej sieci przesyłowej, która jest niedostosowana do współpracy z rozproszonymi źródłami energii;
- zbyt małe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w porównaniu do województw przodujących;
- niedostateczne i nierównomierne nasycenie obszaru województwa w sieć gazociągów wysokiego ciśnienia i związany z tym niski stopień gazyfikacji gospodarstw domowych (*mapka nr 41*);
- konflikty planowanych elementów energetycznych z siecią Natura 2000 (*mapka nr 40*).

11. GOSPODARKA ODPADAMI

11.1. Stan aktualny

Województwo świętokrzyskie podobnie jak inne regiony kraju znajduje się na etapie kompleksowej modernizacji systemu gospodarki odpadami i dostosowania go do standardów unijnych. Zgodnie ze zaktualizowanym „Planem gospodarki odpadami ...”, województwo zostało podzielone na cztery Rejony Gospodarki Odpadami (RGO) rejon centralny, rejon północny, rejon południowy i rejon zachodni. W skład takich rejonów, w ramach których preferuje się tworzenie jednego lub dwóch rejonowych zakładów gospodarki odpadami, powinny wejść: sortownia, kompostownia oraz składowisko.

Według danych ze „Sprawozdania z realizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2007–2008” do 2009 roku, zrealizowany został Rejonowy Zakład Gospodarki Odpadami (RZGO) Janik w gminie Kunów. W trakcie realizacji były: RZGO Promnik (gm. Strawczyn), RZGO Rzędów, (gm. Tuczępy), RZGO Janczyce (gm. Baćkowice), RZGO Włoszczowa (gm. Włoszczowa). Nie podjęto natomiast działań w celu realizacji RZGO Końskie, gm. Końskie.

Ponadto na obszarze województwa, wg danych z Urzędu Marszałkowskiego (stan na dzień 30.06.2010 r.) zlokalizowanych było 15 funkcjonujących składowisk odpadów komunalnych, 5 funkcjonujących składowisk odpadów przemysłowych i 1 funkcjonujące składowisko odpadów niebezpiecznych (*mapka nr 37*). Prowadzony jest również proces dostosowywania funkcjonujących składowisk do znowelizowanych przepisów o odpadach, a w przypadku braku takiej możliwości ich zamykania. Na koniec 2008 r. w regionie zlokalizowanych było także 9 sortowni odpadów. Zgodnie z założeniami wojewódzkiego i krajowego planu gospodarki odpadami, docelowo w poszczególnych województwach powinno pozostać 5 do 15 funkcjonujących składowisk ponadgminnych. Przyjęto, że po 2012 roku w świętokrzyskim pozostanie 13 eksploatowanych dotychczas składowisk odpadów.

Jak wynika z informacji uzyskanych podczas monitoringu przestrzennego województwa (stan w 2009 roku) większość gmin prowadziła selektywną zbiórkę odpadów komunalnych, z wyłączeniem odpadów ulegających biodegradacji (76 gmin), natomiast jedynie 26 gmin prowadziło selektywną zbiórkę i odbiór odpadów niebezpiecznych. Jednocześnie funkcjonowało ponadto 40 Gminnych Punktów Zbierania Odpadów niebezpiecznych, w 17 gminach województwa (*mapka nr 38*).

Według danych GUS, w regionie w 2009 roku na 1 km² wytworzonych zostało 212,1 t odpadów (w Polsce 355,2 t/km²). Największy wskaźnik odnotowano w Kielcach (1459,1 t/km²), powiecie staszowskim (1091,4 t/km²) i ostrowieckim (1080,9 t/km²). Najmniej odpadów wytworzono w powiecie jędrzejowskim (1,2 t/km²) — *mapka nr 39*.

Liczącym się atutem przestrzennym w rozwoju gospodarki odpadami są tereny w rejonie Grzybowa (gm. Staszów i Tuczępy) zdegradowane w wyniku wydobywania siarki, metodą podziemnego wytopu. Posiadają one korzystne warunki do wdrażania procesów unieszkodliwiania odpadów, co mogłoby być pewną formą ich rekultywacji. W ramach realizowanego programu zagospodarowania wspomnianych „terenów posiarkowych” zbudowano i oddano do użytkowania rejonowe składowisko odpadów niebezpiecznych, przeznaczone do składowania wyrobów zawierających azbest.

11.2. Problemy

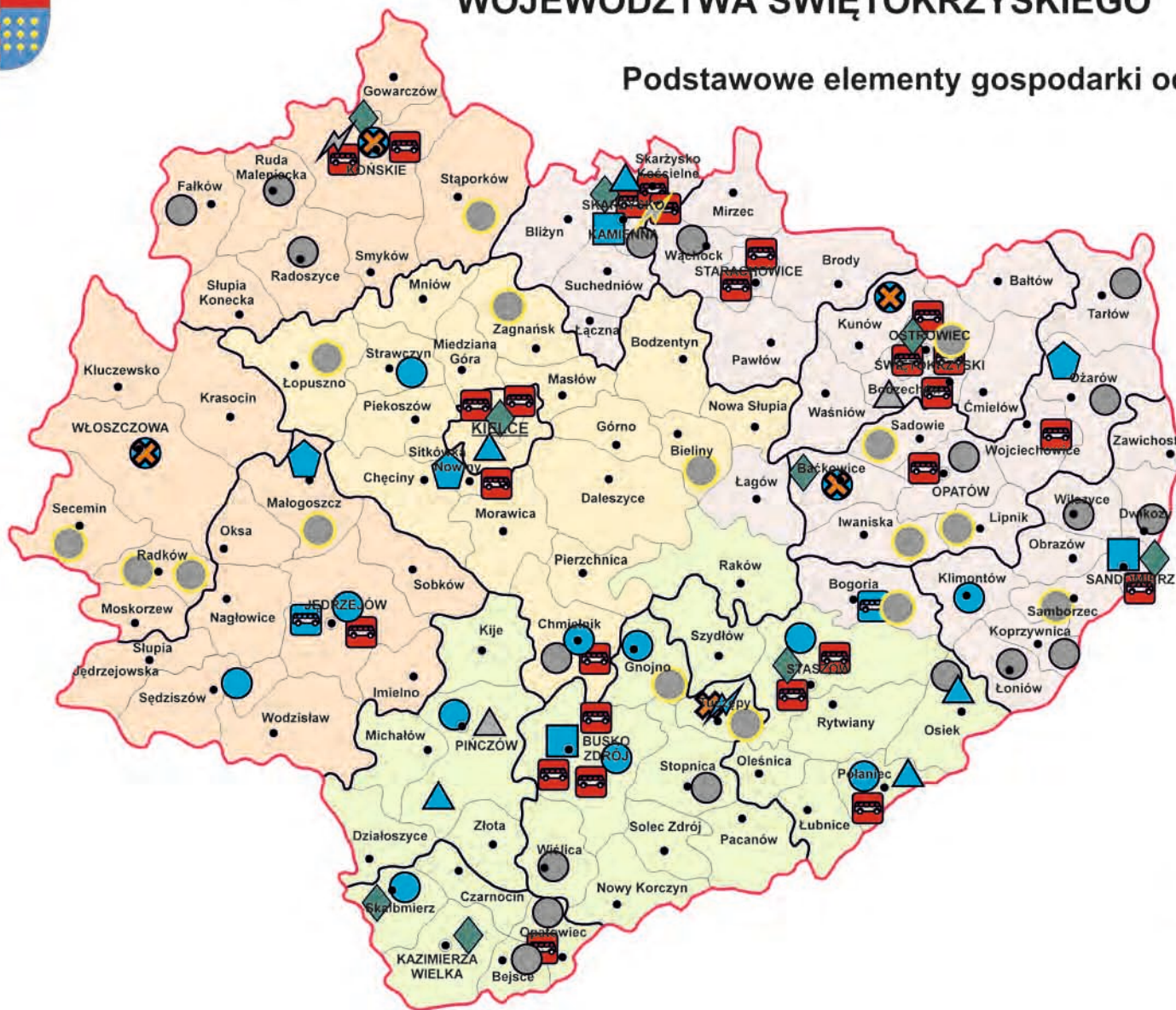
- mały postęp w gospodarce odpadami w sektorze komunalnym (zbyt duża ilość odpadów unieszkodliwianych poprzez składowanie);
- rosnące zagrożenia wynikające z kontynuacji przestarzałej metody składowania odpadów (m.in. składowanie wysokiego odsetka odpadów ulegających biodegradacji);
- niski stopień segregacji i odzysku odpadów;

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Podstawowe elementy gospodarki odpadami

Mapka nr 37

Rejony gospodarki odpadami

- Rejon zachodni
- Rejon centralny
- Rejon południowy
- Rejon północny

Składowiska i spalarnie:

- Funkcjonujące
- Zamknięte zrehabilitowane
- Zamknięte
- Składowisko odpadów niebezpiecznych (azbest)
- Składowiska odpadów komunalnych
- Składowisko odpadów przemysłowych
- Spalarnie odpadów medycznych i weterynaryjnych (stan na koniec 2008 roku)
- Współspalarnie odpadów (stan na koniec 2008 roku)

Pozostałe elementy gospodarki odpadami (stan na koniec 2008 roku)

- Sortownie
- Planowane Rejonowe Zakłady Gospodarki Odpadami (RZGO)
- Stacja demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji
- Punkt zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, skr. poczt. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 362-79-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretariat@sbrr.pl

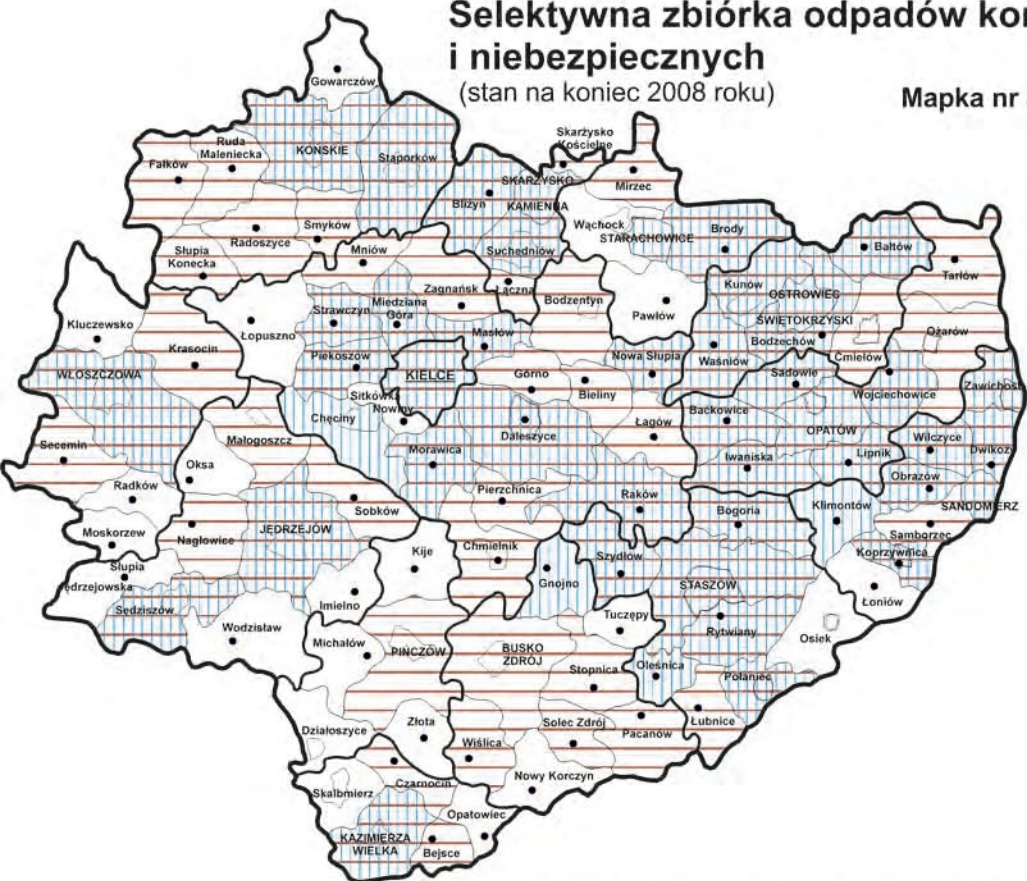

Źródło: Na podstawie danych: „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego”, Kielce 2007
- Informacji z Urzędu Marszałkowskiego, Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

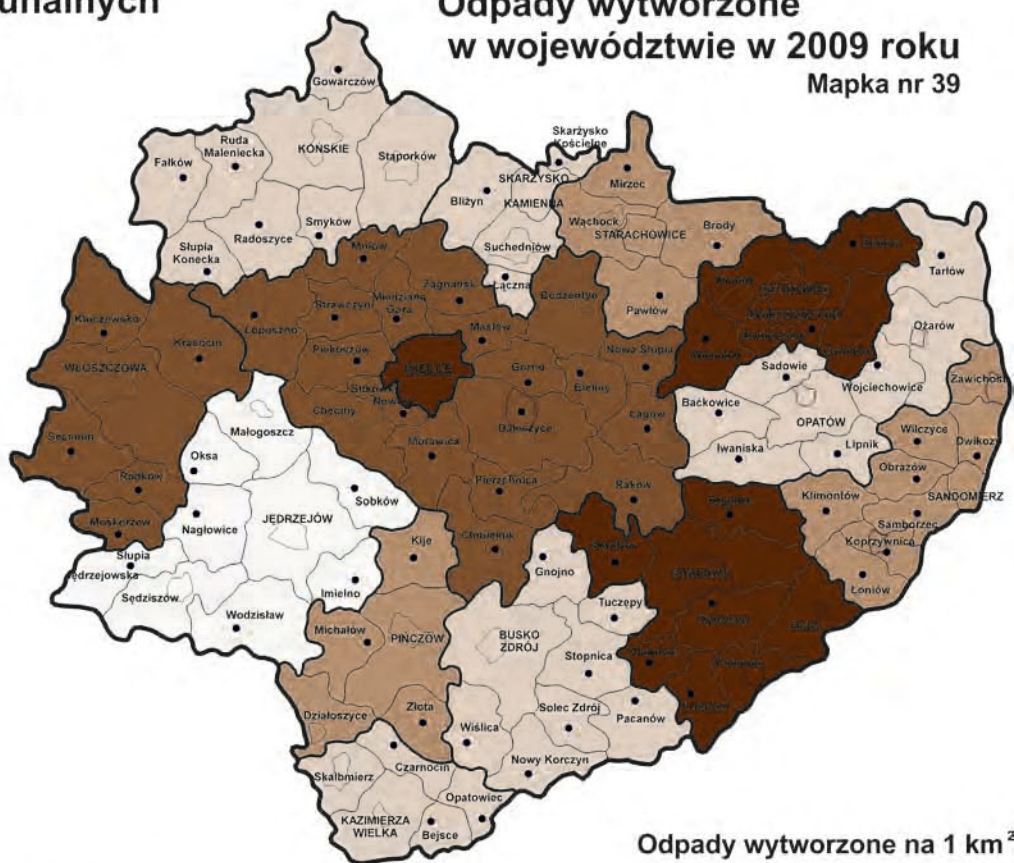
**Selektywna zbiórka odpadów komunalnych
i niebezpiecznych**
(stan na koniec 2008 roku) **Mapka nr 38**

Gminy prowadzące selektywną zbiórkę i odbiór odpadów:

- komunalnych
(z wyłączeniem odpadów ulegających biodegradacji)
- niebezpiecznych

**Odpady wytworzone
w województwie w 2009 roku**
Mapka nr 39

Odpady wytworzone na 1 km²

- 0 - 10 t
- 11 - 40 t
- 41 - 100 t
- 101 - 200 t
- 201 - 1000 t
- 1001 - 1500 t

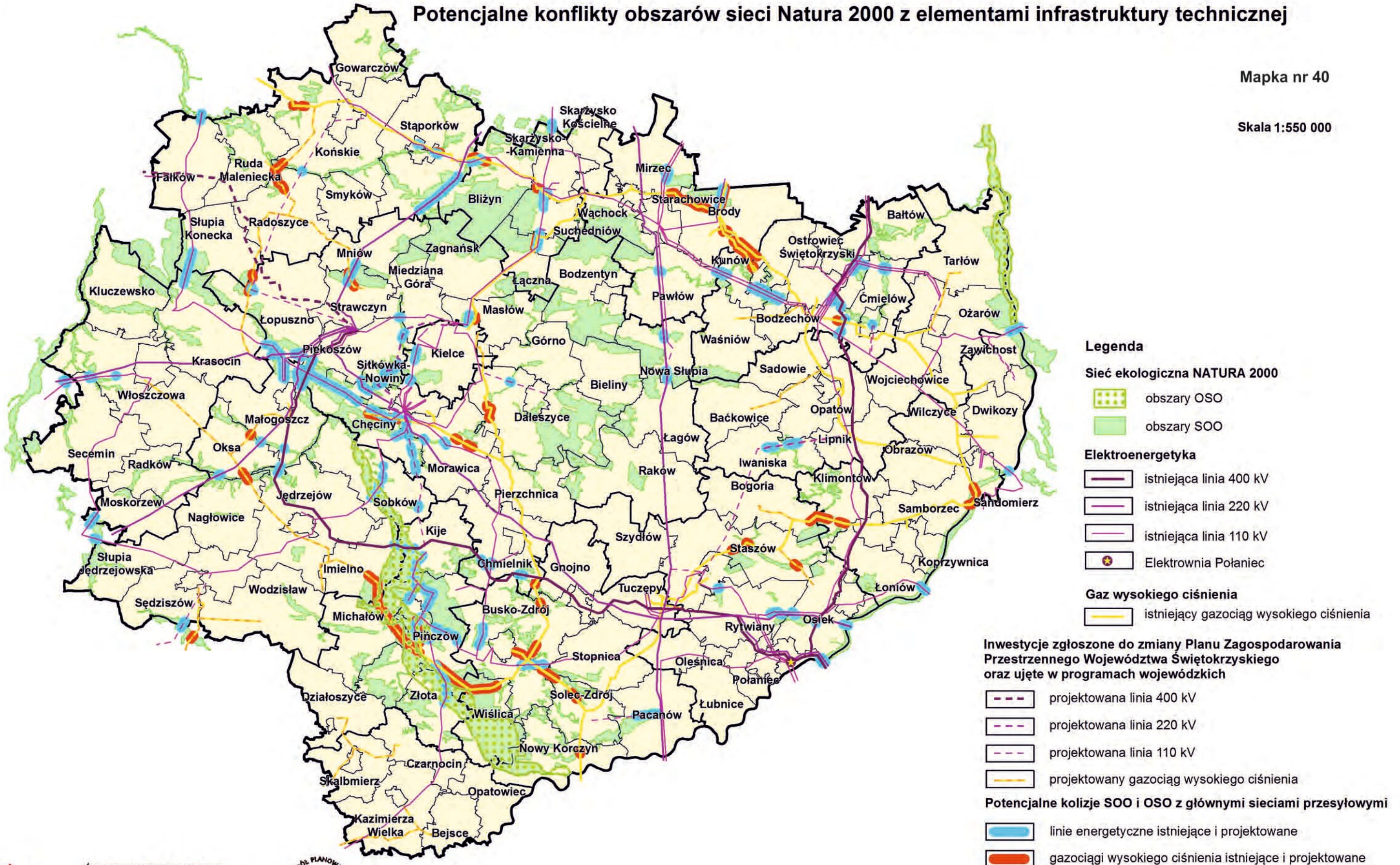

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Potencjalne konflikty obszarów sieci Natura 2000 z elementami infrastruktury technicznej

Mapka nr 40

Skala 1:550 000

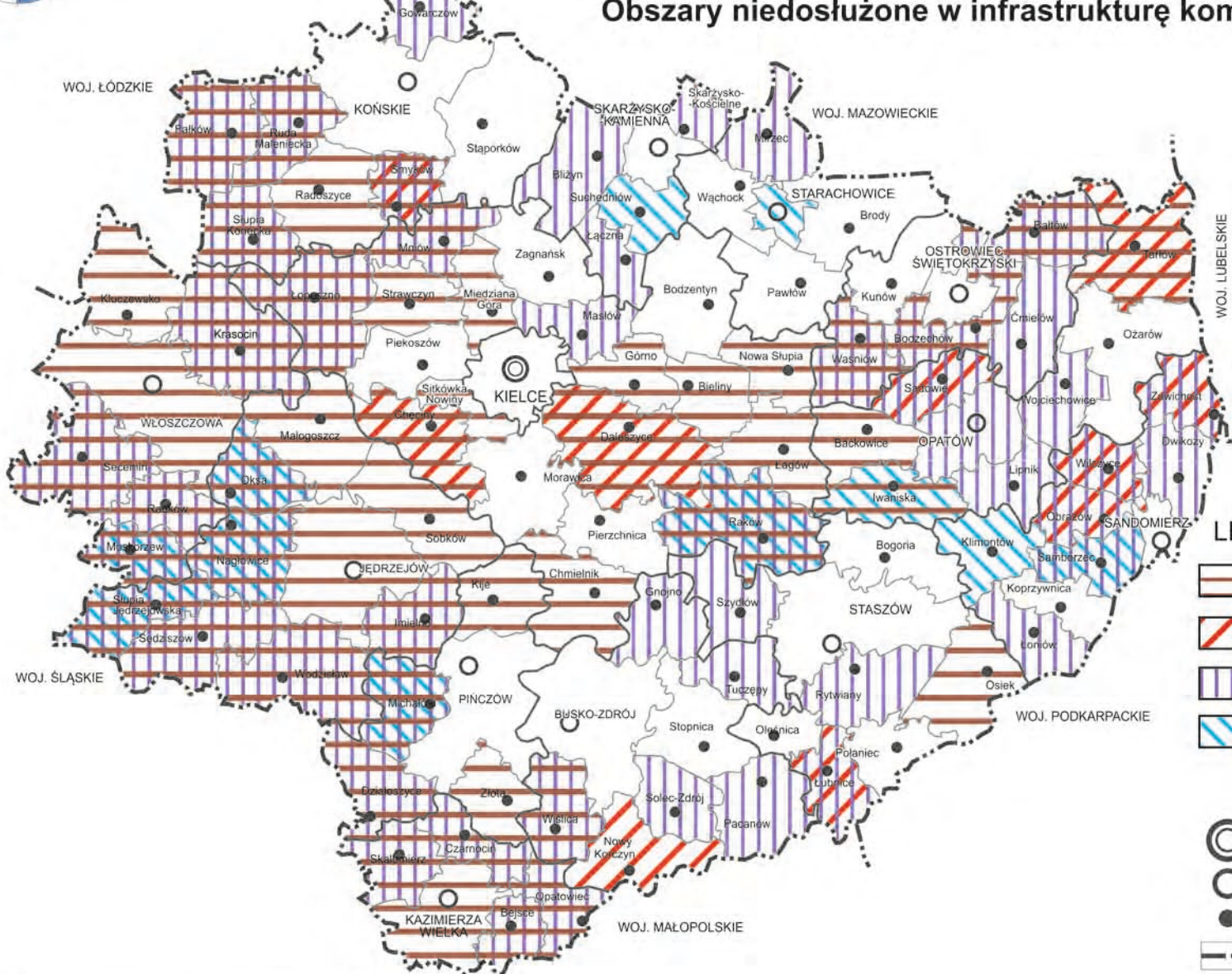

RAPORT O STANIE STANIE ZAGOSPODARAWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Obszary niedosłużone w infrastrukturę komunalną

Mapka nr 41

LEGENDA

- Gminy nieposiadające sieci gazowej rozdzielczej
- Gminy o najwyższych potrzebach reelektryfikacji
- Gminy posiadające do 15% skanalizowania
- Gminy o niskim stopniu zwodociągowania
- Ośrodek wojewódzki
- Ośrodek powiatowy
- Ośrodek gminny
- Granica województwa
- Granica powiatów
- Granica gmin

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, skt. pocz. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12; fax. (041) 343-81-79; e-mail: sekretariat@sbrr.pl

- mały udział odzysku energii z odpadów;
- istotnym zagrożeniem środowiska jest powstawanie „dzikich wysypisk”, do czego przyczynia się zbyt duża odległość osiedli od punktów składowania, rzadkie opróżnianie kontenerów oraz brak świadomości ekologicznej w społeczeństwie.

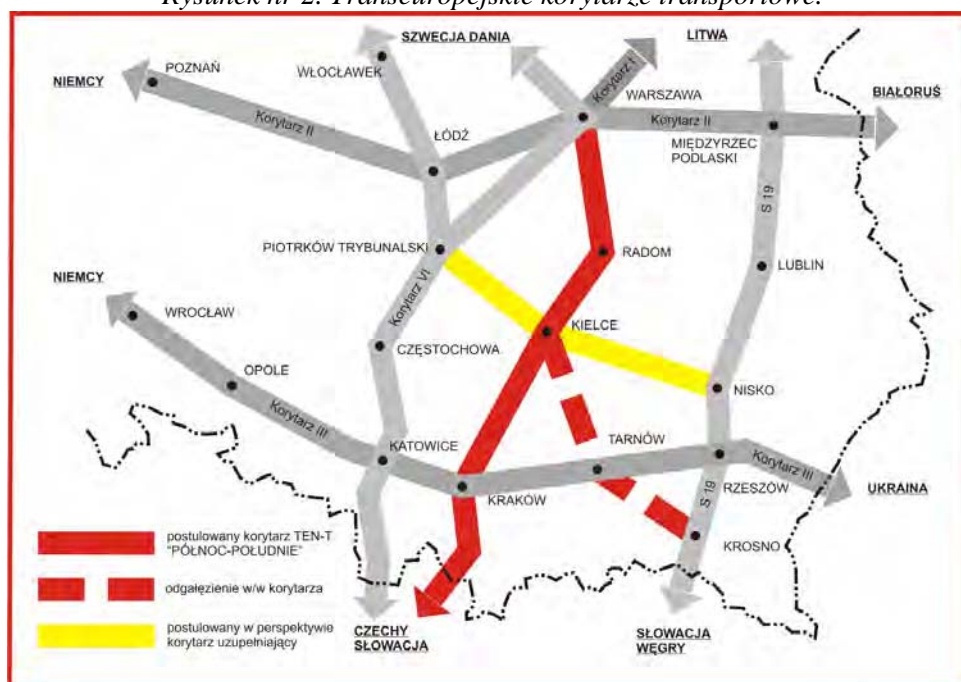
12. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

12.1. System powiązań komunikacyjnych

Województwo świętokrzyskie znajduje się poza obowiązującą obecnie siecią Europejskich Korytarzy Transportowych tworzonych przez autostrady i linie kolejowe AGC/AGTC. Najbliższe elementy tej sieci stanowią: na zachodzie autostrada A1 i linia kolejowa E/CE 65, na północy autostrada A2 i linia kolejowa E/CE 20, na południu autostrada A4 i linia kolejowa E/CE 30. Elementy te posiadają priorytet inwestycyjny we wdrażanych obecnie programach finansowanych z funduszy europejskich (nowa lista priorytetów transportowych UE ma zostać oficjalnie zaprezentowana wiosną 2011 roku).

W celu włączenia układu komunikacyjnego regionu w struktury europejskie, władze województwa podjęły starania o weryfikację tego układu i docelowe **utworzenie nowego korytarza europejskiego PÓLNOC — POŁUDNIE** od Warszawy przez Radom i Kielce do Krakowa z odgałęzieniem na Tarnów. Elementem drogowym tego korytarza winna być planowana droga ekspresowa S7 na odcinku Warszawa — Kraków oraz droga krajowa nr 73 na odcinku Kielce — Tarnów. Nowy korytarz stanowił będzie kontynuację korytarza sieci drogowej TEN-T Gdańsk — Elbląg — Ostróda — Warszawa. Jako uzupełnienie korytarza północ — południe wskazuje się na potrzebę utworzenia korytarza uzupełniającego **ZACHÓD — WSCHÓD** od Piotrkowa Trybunalskiego przez Kielce (lub Końskie, Skarżysko-Kamienną, Ostrowiec Świętokrzyski) i Opatów do Rzeszowa; nowy korytarz stanowił będzie połączenie dwóch korytarzy sieci drogowej TEN-T Barwinek(Słowacja) — Rzeszów oraz Piotrków Trybunalski — Łódź — Poznań/Toruń.

Rysunek nr 2. Transeuropejskie korytarze transportowe.

Źródło: opracowanie własne ZPPW ŚBRR.

Oceniając sprawność układu transportowego województwa, należy zauważyć iż obniża ją gwałtowny (nie przewidziany wcześniej) wzrost liczby samochodów i przewozów transportem samochodowym, który ma miejsce w sytuacji znacznego spadku przewozów kolejowych. Zjawiska te stymuluje postępująca dezintegracja systemów transportowych (drogowego i kolejowego) oraz dominacja prywatnych form transportu nad transportem publicznym. Nie bez znaczenia jest także zmiana kierunków przewozów tranzytowych (przeważać zaczęły relacje wschód – zachód).

Niestety, istniejąca infrastruktura transportowa na ogół nie mogła sprostać tym wyzwaniom. Ponadto wzmoczone wykorzystanie dróg nie przystosowanych do przenoszenia dużych obciążeń, w połączeniu z niskimi nakładami na ich utrzymanie, przyspieszyło proces dekapitalizacji, zwłaszcza bardziej obciążonych odcinków (*mapki nr 43 i 47*). Proces ten objął nie tylko drogi tranzytowe, ale również słabiej obciążoną ruchem infrastrukturę kolejową, która praktycznie została pozbawiona środków na remonty.

Nadrzędny układ transportowy regionu, łączący go z paneuropejskimi korytarzami transportowymi, tworzy obecnie 8 dróg krajowych — jednojezdniowych (nr 7, 9, 42, 73, 74, 77, 78 i 79), w tym 2 drogi międzynarodowe E-77 (DK7) i E-371 (DK9). Drogi te są uzupełniane 10 liniami kolejowymi oraz siecią 36 dróg wojewódzkich. Głównym węzłem komunikacyjnym regionu są Kielce. Do węzłów regionalnych (zgodnie z Programem Rozwoju Infrastruktury Transportowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013) należy zaliczyć ośrodki powiatowe: Jędrzejów, Sandomierz, Skarżysko - Kamienna, Opatów, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Końskie, Busko - Zdrój, Staszów, Włoszczowa, Kazimierza Wielka, Pińczów oraz gminne: Chmielnik, Ożarów i Łoniów.

Główne korytarze transportowe województwa stanowią obecnie (*mapka nr 42*):

- korytarz europejski nr VI Gdańsk — Katowice — Żilina, którego elementem jest przebiegająca przez teren województwa linia kolejowa AGC — Centralna Magistrala Kolejowa (CMK) łącząca Warszawę ze Śląskiem i Krakowem oraz południem Europy;
- korytarz krajowy Warszawa — Kielce — Kraków, tworzony przez realizowaną drogę ekspresową S-7 i linię kolejową znaczenia państwowego nr 8 Warszawa — Kraków;
- korytarz krajowy Łódź — Kielce — Rzeszów, tworzony przez projektowaną drogę ekspresową S-74 Łódź — Nisko (Rzeszów) i przebiegającą w pewnym oddaleniu linię kolejową nr 25 Łódź — Sandomierz — Ocice (Rzeszów);
- korytarz krajowy Warszawa — Ostrowiec Św. — Łoniów — Rzeszów tworzony przez drogę krajową nr 9 (międzynarodowa E371);
- korytarz krajowy Łódź — ośrodki położone w północnym paśmie województwa od Końskich do Opatowa — Rzeszów utworzony przez drogi nr 74, 42 i 9 oraz linię kolejową nr 25 Łódź — Sandomierz — Ocice (Rzeszów);
- korytarz krajowy Warszawa — Kielce — Tarnów tworzony przez drogi nr 7 i 73;
- korytarz krajowy Warszawa — Sandomierz — Kraków tworzony przez drogę krajową nr 79;
- korytarz krajowy Lublin — Kielce — Jędrzejów — Katowice, tworzony przez drogi nr 74, 7 i 78 oraz zmodernizowane linie kolejowe nr 61 Kielce — CMK — Fosowskie i szerokotorową LHS.

Pozostałe drogi krajowe oraz drogi wojewódzkie tworzą sieć powiązań regionalnych. Sieć ta, po wykonaniu niezbędnych modernizacji oraz dogęszczeniu na obszarach niedosłużonych, uzyska warunki do oczekiwanej przez społeczeństwo poprawy jakości dojazdów do ośrodków usługowych położonych na obszarze województwa (*mapka nr 46*).

Poprawa dostępności do krajowych i europejskich szlaków komunikacyjnych wiąże się natomiast ze sprawnym połączeniem tej sieci z zewnętrznym układem autostrad i dróg ekspresowych, przy czym dla województwa podstawowe znaczenie mają tu dwie realizowane już drogi ekspresowe: droga S7 łącząca województwo z autostradą A2 w rejonie Warszawy

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

ISTNIEJĄCY UKŁAD TRANSPORTOWY WOJEWÓDZTWA

Mapka nr 42

ISTNIEJĄCE DROGI KRAJOWE I WOJEWÓDZKIE

- DROGA EKSPRESOWA
- DROGI MIĘDZYNARODOWE
- DROGI KRAJOWE
- DROGI WOJEWÓDZKIE

LOTNISKO MASŁÓW

SIEĆ KOLEJOWA

- KOLEJE ISTNIEJĄCE
- CMK
- LHS

WĘZŁY KOMUNIKACYJNE

- WĘZŁ KRAJOWY
- WĘZŁ REGIONALNY
- WĘZŁ LOKALNY

OŚRODKI OSADNICZE

- OŚRODKI MIEJSKIE pow. 40 tys.
- SANDOMIERZ OŚRODKI POWIATOWE
- Lipnik OŚRODKI GMINNE

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO

Źródło: Opracowanie własne

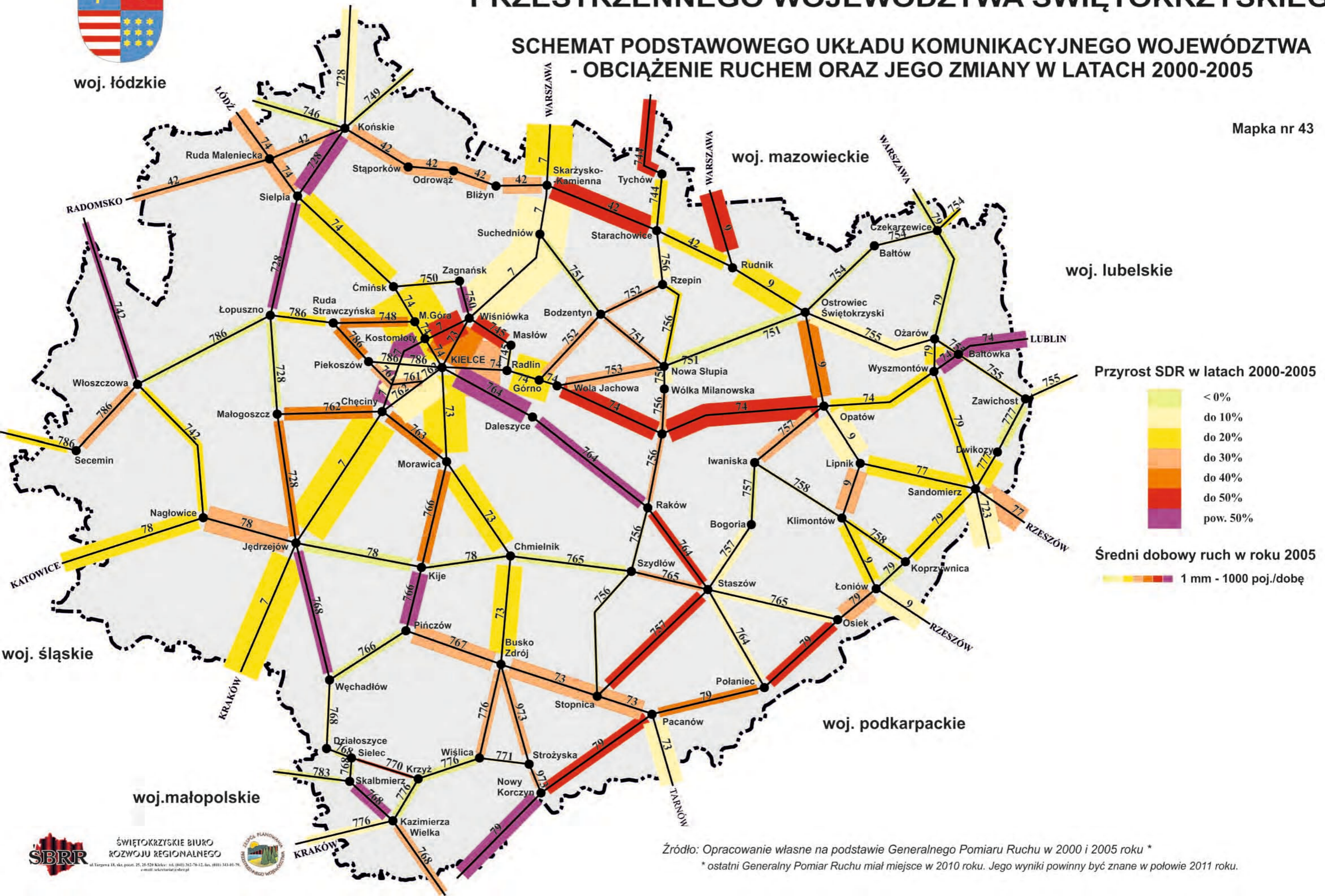

woj. łódzkie

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

SCHEMAT PODSTAWOWEGO UKŁADU KOMUNIKACYJNEGO WOJEWÓDZTWA - OBCIĄŻENIE RUCHEM ORAZ JEGO ZMIANY W LATACH 2000-2005

Mapka nr 43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Generalnego Pomiaru Ruchu w 2000 i 2005 roku *

* ostatni Generalny Pomiar Ruchu miał miejsce w 2010 roku. Jego wyniki powinny być znane w połowie 2011 roku.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Torowa 18, sk. pocz. 25, 25-529 Kielce; tel. (041) 362-79-12, fax. (041) 363-01-79, e-mail: sekretariat@sbrr.pl

oraz autostradą A4 w rejonie Krakowa oraz droga ekspresowa S74 łącząca region z autostradą A1 w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego oraz drogą ekspresową S19 (*mapka nr 48*).

Jak już wspomniano województwo położone jest poza paneuropejskimi korytarzami transportowymi, a co za tym idzie, poza siecią projektowanych kolei AGC i AGTC — wyjątek stanowi tu niewielki odcinek linii kolejowej E65 (CMK). Istniejąca sieć kolejowa jest wystarczająco gęsta, lecz wieloletnie niedoinwestowanie spowodowało, że w chwili obecnej nie stanowi ona liczącej się alternatywy dla transportu drogowego. Przez województwo przebiega 10 odcinków linii kolejowych o całkowitej długości 722 km. W skład podstawowego układu transportu kolejowego wchodzi linie kolejowe dwutorowe, zelektryfikowane, znaczenia państwowego: nr 8 Warszawa — Radom — Kielce — Kraków i nr 61 Kielce Fosowskie na odcinku Kielce — Czarncza oraz linie: nr 25 Łódź — Sandomierz — Ocice (Rzeszów), nr 73 (Kielce) Sitkówka-Nowiny — Włoszczowice — Busko-Zdrój, nr 70 Włoszczowice — Staszów — Chmielów k. Tarnobrzega. Funkcjonuje również wybudowana w latach 80. linia kolejowa szerokotorowa Hrubieszów — Huta „Katowice” (LHS), przeznaczona do tranzytowego przewozu towarów, posiadająca stację wymiany podwozi wagonów w Sędziszowie.

Zgodnie z założeniami krajowymi do roku 2013 przewidywana była modernizacja linii kolejowej nr 8 na odcinku Warszawa — Kielce i dostosowanie jej do prowadzenia ruchu z prędkościami do 160 km/h. Realizacja tego zadania nie jest jednak obecnie pewna i może zostać przesunięta na okres po roku 2012. Utrzymana została natomiast modernizacja Centralnej Magistrali Kolejowej (na której znajduje się oddana do użytku w 2007 roku stacja Włoszczowa Północ), celem dostosowania jej do prędkości 250 km/h. Ponadto dla linii kolejowej nr 25 Łódź — Skarżysko-Kamienna — Ostrowiec Św. — Sandomierz — Ocice (Rzeszów) opracowane zostało Studium wykonalności które przewiduje, iż koszt modernizacji odcinka świętokrzyskiego tej linii może przekroczyć 400 milionów złotych (*mapka nr 48*).

W ostatnich latach nasiliły się również starania o uruchomienie lotniska regionalnego które umożliwiłoby włączenie województwa do krajowego systemu komunikacji lotniczej. Istniejące lotnisko w Masłowie, ze względu na otoczenie zabudową mieszkaniową, ma ograniczone możliwości rozwoju i może pełnić jedynie funkcję lotniska lokalnego o charakterze turystyczno-biznesowo-sportowym. Po zakończeniu trwającej modernizacji obejmującej wydłużenie pasa startowego, budowę oświetlenia i nawigacji, lotnisko to będzie przyjmować samoloty zabierające na pokład do 19 pasażerów. Równolegle toczą się działania zmierzające do kontynuacji realizacji Regionalnego Portu Lotniczego Kielce w Obicach, gmina Morawica. Zakończył się, prowadzony przez Urząd Miasta Kielce, wykup gruntów niezbędnych do lokalizacji lotniska. Opracowana została koncepcja architektoniczno-budowlana i funkcjonalno-przestrzenna portu. Dalsze działania ogranicza jednak brak wsparcia krajowego oraz fakt, że planowana inwestycja nie otrzymała zgody Komisji Europejskiej na finansowanie z RPOWŚ. W dniu 1 września 2009 roku Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego wydał, natomiast dla spółki Port Lotniczy Kielce S.A. promesę zezwolenia na założenie lotniska cywilnego w Obicach, gmina Morawica, która obliguje inwestora do złożenia w terminie do dnia 31.12.2013 roku dokumentów niezbędnych do wydania zezwolenia na założenie lotniska. Kluczowe znaczenie dla dalszej realizacji tej inwestycji może mieć jej ujęcie w finalizowanej obecnie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030, bowiem umożliwiłoby ubieganie się o wsparcie krajowe.

Oceniając alokację środków finansowych na rozwój poszczególnych elementów infrastruktury komunikacyjnej należy stwierdzić, iż środki te w latach 2006–2010 kierowane były głównie na rozbudowę i modernizację systemu drogowego. Inwestycje na sieci kolejowej obejmowały głównie drobniejsze roboty remontowe i odtworzeniowe. Trwają prace

związane z rozbudową lotniska w Masłowie. Zakończono realizację I etapu obejmującego wydłużenie pasa startowego do 1155 m. W II etapie prac nastąpić ma modernizacja oświetlenia i nawigacji co umożliwi obsługę małych samolotów pasażerskich. Nie udało się natomiast w 2010 roku rozpocząć realizacji Regionalnego Portu Lotniczego Kielce w Obicach.

Podstawowe dane i informacje o układzie komunikacyjnym województwa

Ogólna długość sieci dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie wyniosła na koniec 2009 roku, według danych GUS, 12 974,1 km, z których 1507,8 km to drogi miejskie a 11 466,3 km to drogi zamiejskie.

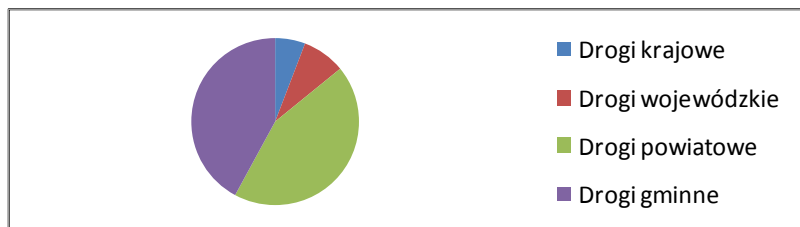
Tabela nr 6. Infrastruktura drogowa województwa świętokrzyskiego w latach 2006 i 2009.

Lp.	Elementy sieci drogowej	2006		2009	
		[km]	[%]	[km]	[%]
1.	Drogi krajowe	759,8	6,2	755,8	5,8
2.	Drogi wojewódzkie	1069,0	8,8	1073,7	8,3
3.	Drogi powiatowe	5630,2	46,2	5690,2	43,8
4.	Drogi gminne	4730,3	38,8	5454,4	42,1
5.	Razem	12189,3	100,0	12974,1	100,0

Źródło: opracowanie własne ZPPW ŚBRR na podstawie danych GUS.

W porównaniu do roku 2006 przybyło 784,8 km dróg co stanowi przyrost o 6,4%. Podstawową sieć powiązań komunikacyjnych stanowią drogi krajowe — 755,8 km, drogi wojewódzkie — 1073,7 km, drogi powiatowe — 5690,2 km. Sieć tą uzupełniają 5454,4 km dróg gminnych.

Wykres nr 13. Struktura dróg publicznych w województwie świętokrzyskim w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne ZPPW ŚBRR na podstawie danych GUS.

Wskaźnik gęstości dróg o twardej nawierzchni wynosi dla województwa 107,1 km/100 km² (średnia krajowa — 85,8 km/100 km²), co daje pod tym względem wysokie 3 miejsce wśród polskich regionów. Wskaźnik gęstości dróg o twardej nawierzchni ulepszonej wynosi dla województwa 94,2 km/100 km² (średnia krajowa — 78,4 km/100 km²) co również daje województwu 3 miejsce w kraju. Wysoka gęstość sieci drogowej województwa, nie wymagającej zasadniczo rozbudowy, a jedynie modernizacji i podniesienia standardów, daje dużą szansę poprawy wewnętrznej dostępności komunikacyjnej pod warunkiem skutecznej ochrony tych dróg przed kolizyjną obudową. Udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w ogólnej liczbie dróg powiatowych gminnych przedstawiają mapki nr 44 i 45.

Korzystnym zjawiskiem jest też wzrost % udziału dróg krajowych o dobrym stanie nawierzchni. Zgodnie z opublikowanym przez GDDKiA „Raportem o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych”, w 2009 roku nastąpił wzrost długości odcinków w stanie dobrym w stosunku do długości odcinków w stanie złym (patrz wykres poniżej) a różnica ta wyniosła już ponad 40% na korzyść dobrego stanu nawierzchni.

Wykres nr 14. Procentowy rozkład ocen stanu dróg krajowych w latach 2001–2009.

REPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

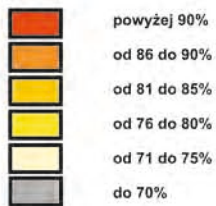
Gęstość sieci dróg powiatowych i gminnych w 2009 roku (km/100 km²)

Mapka nr 44

Udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w ogólnej liczbie dróg powiatowych i gminnych w 2009 roku

Mapka nr 45

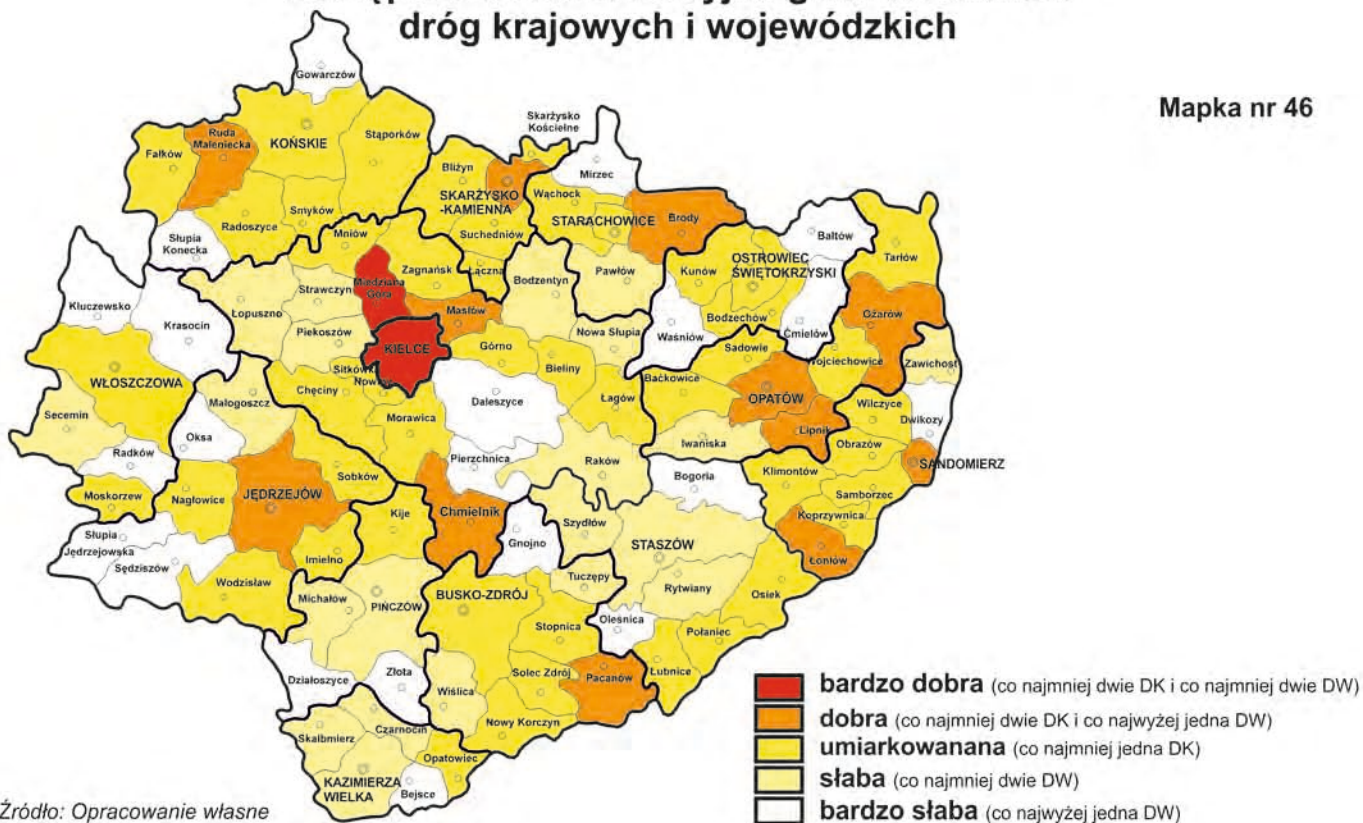

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Dostępność komunikacyjna gmin w zakresie dróg krajowych i wojewódzkich

Mapka nr 46

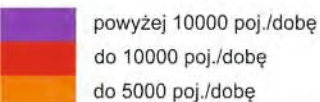
Źródło: Opracowanie własne

Uśredniona wielkość ruchu dobowego na ciągach dróg krajowych i wybranych dróg wojewódzkich w 2005 roku

Mapka nr 47

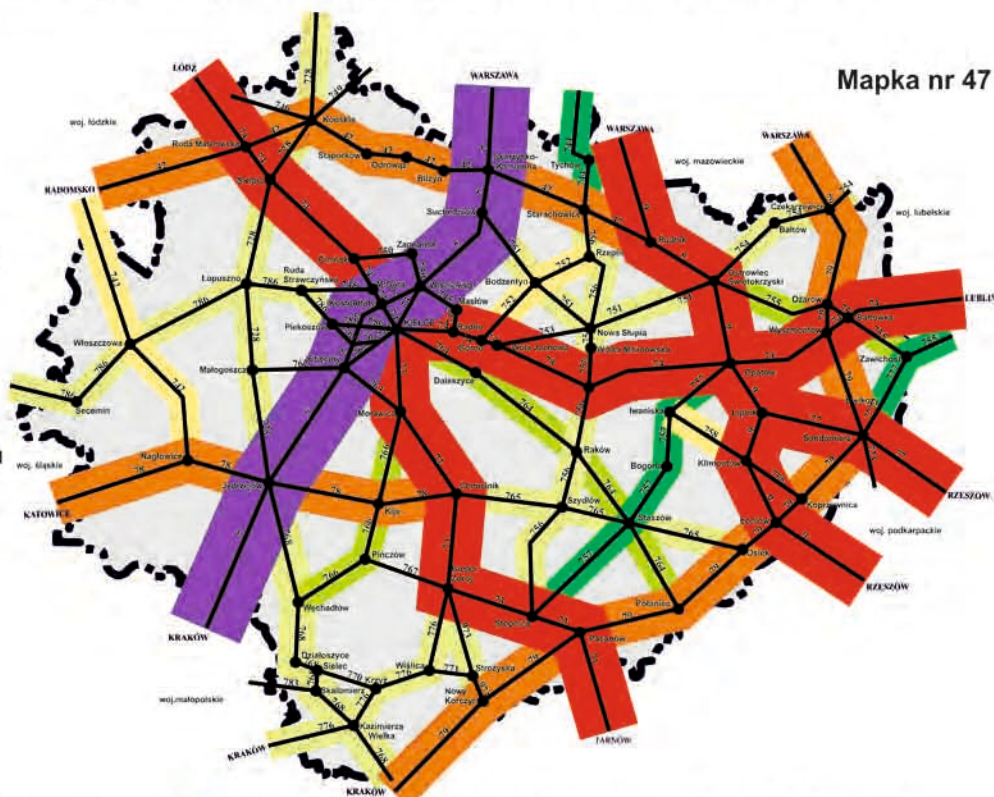
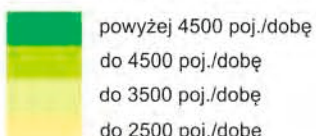
DROGI KRAJOWE

Średnia dobowo wielkość ruchu

DROGI WOJEWÓDZKIE

Średnia dobowo wielkość ruchu

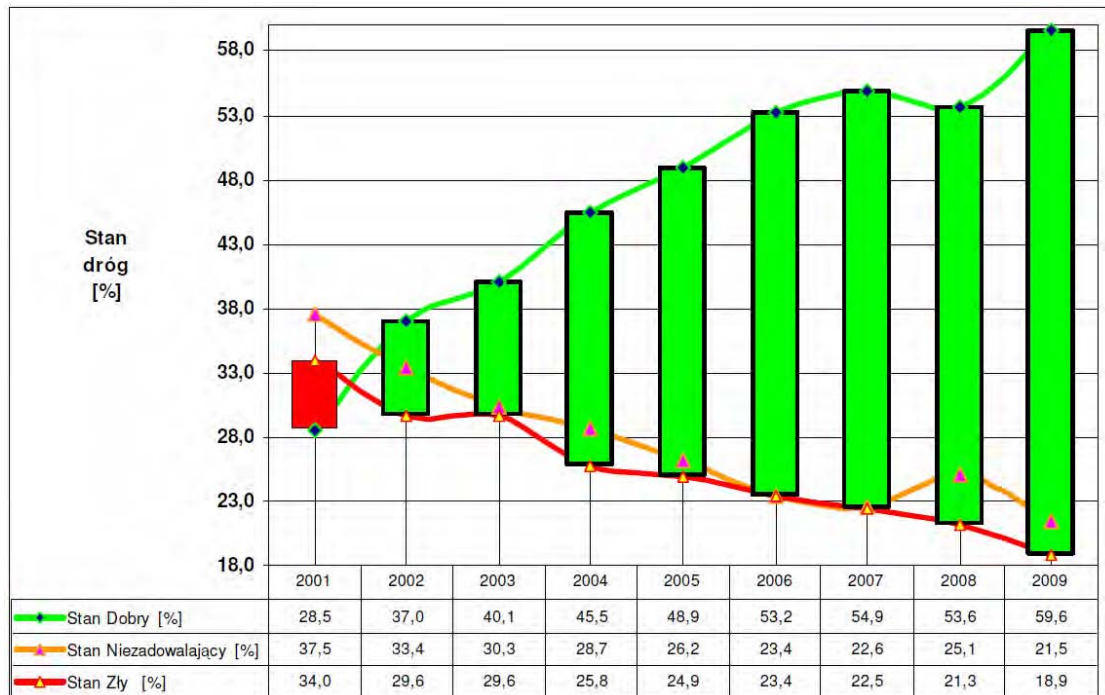
Źródło: Opracowanie własne na podstawie
Generalnego Pomiaru Ruchu w 2005 roku *
* ostatni Generalny Pomiar Ruchu miał miejsce w 2010 roku.
Jego wyniki powinny być znane w połowie 2011 roku.

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, skr. poczt. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretariat@sbrr.pl

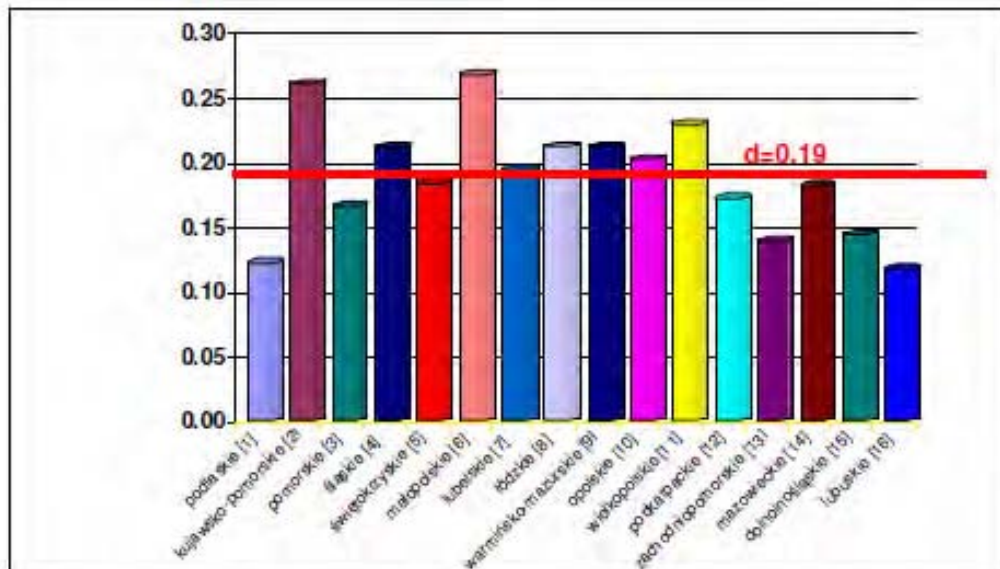

Źródło: GDDKiA, Raport o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych na koniec 2009 roku, Warszawa, marzec 2010.

Wskaźnik natychmiastowych potrzeb remontowych, ilustrujący stosunek długości sieci w stanie złym do całkowitej długości dróg krajowych województwa, wyniósł 0,18 przy tym samym wskaźniku w roku 2007 na poziomie 30. Średnia dla kraju wyniosła 0,19 — w roku 2007 było to 0,23. Po raz pierwszy wskaźnik ten dla województwa świętokrzyskiego spadł poniżej średniego poziomu dla całego kraju.

Wykres nr 15. Rozkład wskaźnika natychmiastowych potrzeb remontowych w województwach

Województwo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	Średnia
Wskaźnik (d)	0.12	0.26	0.17	0.21	0.18	0.27	0.19	0.21	0.21	0.20	0.23	0.17	0.14	0.18	0.14	0.12	0.19

Źródło: GDDKiA, Raport o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych na koniec 2009 roku, Warszawa, marzec 2010.

Ogólna liczba pojazdów samochodowych zarejestrowanych w województwie świętokrzyskim osiągnęła na 31.12.2009 r., wg danych GUS, 751 773 sztuki. Na liczbę tą składają się samochody osobowe — 517 005 szt., samochody ciężarowe — 101 892 szt., autobusy — 4 186 szt. oraz pozostałe pojazdy (motocykle, pojazdy specjalne, ciągniki rolnicze, ciągniki siodłowe i skutery) — 128 650 sztuk. Stanowi to wzrost w stosunku do roku 2007 o ponad 32%, przy czym niespełna 15% tego przyrostu przypada na rok 2009 (27 564 pojazdy). Pozostała część, ponad 85%, przypada na rok 2008 (158 071 pojazdów).

Liczba samochodów osobowych przypadających na 1000 osób wyniosła 405,1 (średnia krajowa — 432,2), co daje województwu 11 miejsce w kraju. Wskaźnik liczby osób przypadających na jeden samochód osobowy wyniósł 2,47 os/sam przy średniej krajowej — 2,31 os/sam. W Kielcach wskaźnik ten kształtuje się na wyższym poziomie - 2,73 os/sam, zaś dla powiatu kieleckiego ziemskiego - 2,49 os/sam. Wskaźnik ten nie odzwierciedla jednak problemów parkingowych stolicy województwa, bowiem nie uwzględnia znacznej ilości samochodów spoza Kielc, których użytkownicy dłuższy czas muszą poszukiwać miejsca do zaparkowania.

Szczególną, zatem uwagę zwrócić należy na zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc postojowych przy większych obiektach użyteczności publicznej realizowanych w strefie centralnej miasta jak i terenach zabudowy wielorodzinnej. Ich niewystarczająca ilość, oprócz oczywistej niewygodności podróżujących prowadzi, bowiem do ograniczenia przejezdności dróg z zaparkowanymi wzdłuż nich samochodami i pogłębia dyskomfort przejazdu. Równoległe dążyć należy do zwiększenia udziału komunikacji publicznej w transporcie pasażerskim.

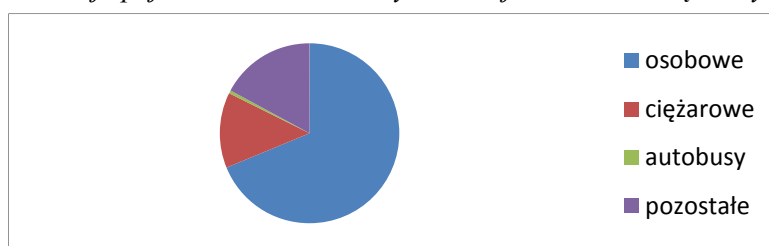
Liczba samochodów ciężarowych przypadających na 1000 osób wyniosła w tym okresie 85,1 (średnia krajowa — 73,3) co daje województwu 2 miejsce w kraju. Ilość samochodów ciężarowych oraz jej zmiany w latach 2006–2009 obrazuje tabela.

Tabela nr 7. Liczba pojazdów samochodowych w województwie świętokrzyskim w latach 2006–2009.

Rodzaj pojazdów	2006	2007	2008	2009
osobowe	411592	451084	502322	517005
ciężarowe	85259	90324	97419	101892
autobusy	3728	3851	4024	4186
pozostałe	19400	20879	120444	128650
razem	519979	566138	724209	751773

Źródło: Opracowanie własne ZPPW SBRR na podstawie danych GUS.

Wykres nr 16. Rodzaje pojazdów samochodowych w województwie świętokrzyskim w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne ZPPW ŚBRR na podstawie danych GUS

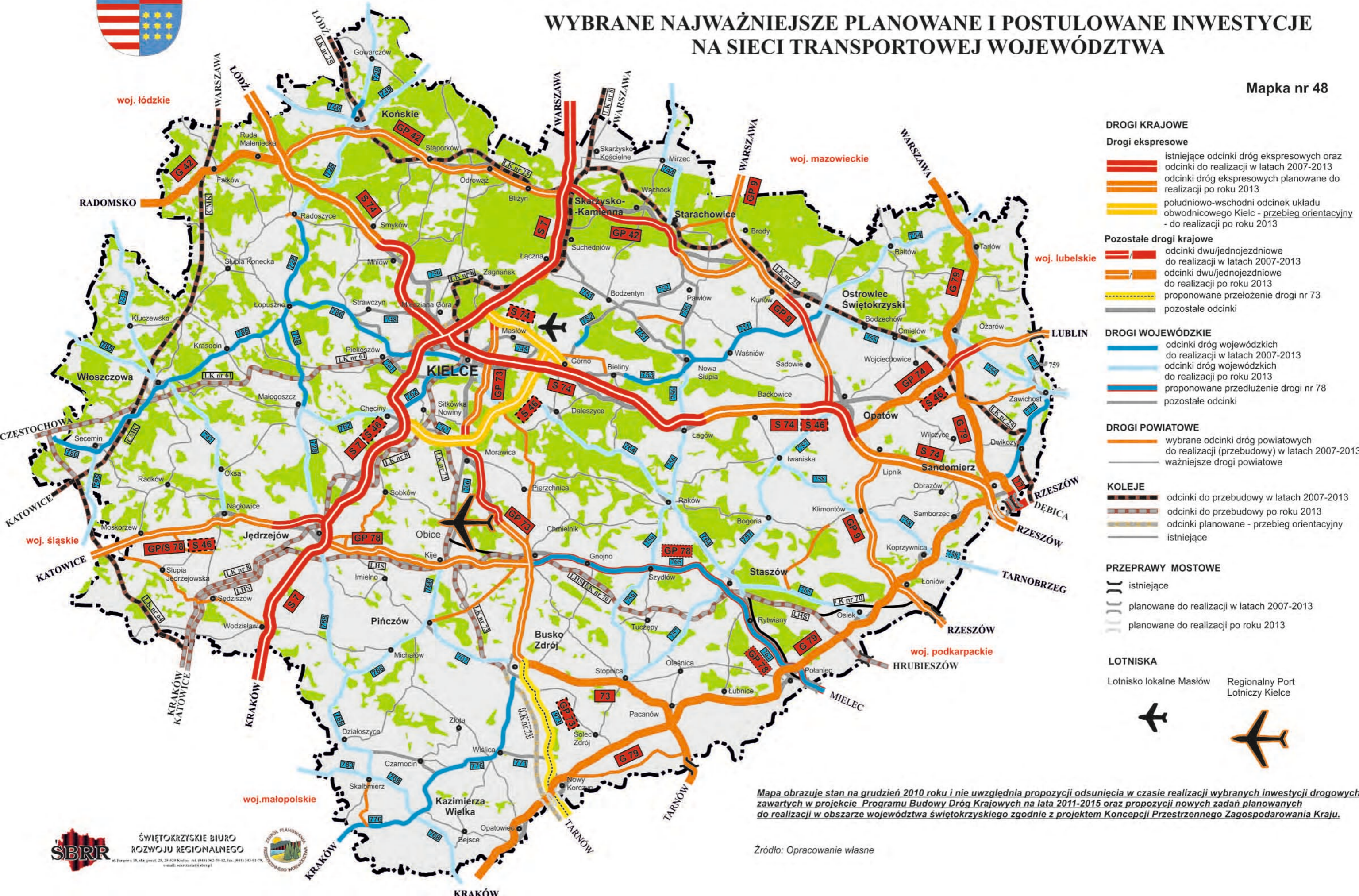
Łączna eksploatowana długość linii kolejowych w roku 2007 spadła do poziomu 94% wielkości z roku 2000 (w skali kraju wskaźnik ten wyniósł 89,8%). W latach 2008–2009 ta negatywna tendencja uległa odwróceniu i łączna długość eksploatowanych linii kolejowych osiągnęła na koniec 2009 roku 102,1% wielkości z roku 2007 (w skali kraju wskaźnik ten

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

WYBRANE NAJWAŻNIEJSZE PLANOWANE I POSTULOWANE INWESTYCJE NA SIECI TRANSPORTOWEJ WOJEWÓDZTWA

Mapka nr 48

Mapa obrazuje stan na grudzień 2010 roku i nie uwzględnia propozycji odsunięcia w czasie realizacji wybranych inwestycji drogowych zawartych w projekcie Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015 oraz propozycji nowych zadań planowanych do realizacji w obszarze województwa świętokrzyskiego zgodnie z projektem Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.

Źródło: Opracowanie własne

wyniósł 101,3%) i wyniosła 722 km, w tym linie zelektryfikowane — 543 km, linie jednotorowe — 349 km, linie dwutorowe i więcej — 373 km. Wskaźnik gęstości linii kolejowych wynosi dla województwa 6,2 km/100 km² (śr. krajowa — 6,5), co daje 9 miejsce w kraju. Wskaźnik gęstości linii kolejowych na 10 tysięcy ludności wynosi 5,7 przy średniej krajowej wynoszącej 5,3 — 9 miejsce w kraju. W omawianym okresie nastąpiło odwrócenie dotychczasowej, niekorzystnej tendencji do wyłączania z eksploatacji kolejnych linii. Nie nastąpiła jednak znacząca poprawa stanu technicznego eksploatowanej sieci.

Tabela nr 8. Infrastruktura kolejowa województwa świętokrzyskiego w latach 2006 i 2009.

Linie kolejowe							
eksploatowane		normalnotorowe		zelektryfikowane		dwu i więcej torowe	
2006[km]	2009[km]	2006[km]	2009[km]	2006[km]	2009[km]	2006[km]	2009[km]
707	722	707	722	543	543	373	373

Źródło: opracowanie własne ZPPW ŚBRR na podstawie danych GUS

Wysoce korzystnym zjawiskiem jest spadek ilość ofiar śmiertelnych na drogach województwa świętokrzyskiego: wskaźnik ten na 100 tys. pojazdów spadł z 39 w roku 2007 do 23,41 w roku 2009 (pozwoliło to na spadek województwa z 2 na pozycję 5 w kraju). Poprawa, choć nieznaczna, nastąpiła również w ilości ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności. Z 1 miejsca w kraju w roku 2007 (20 ofiar śmiertelnych) województwo spadło w roku 2009 na miejsce 2 (13,86 ofiar). Oznacza to spadek o ponad 30%. Godne uwagi jest to, że spadek liczby wypadków śmiertelnych nastąpił przy jednoczesnym, znaczącym wzroście ilości samochodów rejestrowanych na terenie województwa.

Brak jest danych dla województwa dotyczących struktury ofiar wypadków drogowych. Nie mniej jak wynika z danych krajowych największą grupę ofiar tych wypadków stanowią piesi. Biorąc pod uwagę wzrost ilości samochodów oraz ich zaawansowany wiek (średnio około 14 lat) można postawić tezę, że zanotowany spadek w dużej mierze wynika z mniejszej liczby ofiar śmiertelnych wśród pieszych, co może być efektem skutecznego izolowania ruchu pieszego (i rowerowego) od samochodowego.

Z ilością 4110 osób przypadających na 1 placówkę pocztową, województwo zajmuje 9 miejsce w kraju (średnia krajowa — 4575), co oznacza spadek w stosunku do roku 2007 o dwie pozycje. W telekomunikacji ilość łączy głównych na 1000 ludności wyniosła w roku 2009 — 185,2 (rok 2007 — 218,7), przy średniej krajowej na poziomie 222,4 (rok 2007 — 268,7). Daje to województwu przedostatnie, 15 miejsce w kraju, tuż przed województwem podkarpackim z liczbą 182,8 łączy głównych na 1000 ludności.

Ocena dotychczasowego rozwoju sieci teleinformatycznej

Świętokrzyskie niekorzystnie odbiega od poziomu krajowego zarówno pod względem gęstości sieci abonenckiej jak i dostępu do sieci teleinformatycznej. Pozytywną tendencją w tej dziedzinie jest szybki rozwój sieci szkieletowych i konieczność dostosowania urządzeń i sieci przesyłowych do standardów UE wymuszająca terminowe nadrobienie zaległości. Do najważniejszych elementów sprzyjających rozwojowi układu telekomunikacyjnego województwa należą nowoczesna automatyczna centrala międzymiastowa i międzynarodowa w Kielcach, 6 s tacji bazowych Internetu szerokopasmowego oraz szybki rozwój telefonicznych sieci światłowodowych. Sprzyja temu wsparcie z Programu operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej, budowy Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej (SSPW). Obejmuje ono budowę podstawowej infrastruktury teleinformatycznej uzupełniającej istniejące, należące do różnych operatorów zasoby i tworzącej regionalną sieć szkieletową. W wyniku tego przedsięwzięcia do końca 2013 roku co najmniej 90% gospodarstw domowych i 100% instytucji publicznych oraz przedsiębiorców w województwie winno

posiadać dostęp do szerokopasmowego Internetu. W działania te wpisuje się, przewidywana modernizacja Regionalnego Centrum Nadawczego na Świętym Krzyżu oraz uruchomienie pakietów nadawczych naziemnej telewizji cyfrowej.

Nadal duży problem stanowi znacząca dysproporcja gęstości sieci telefonicznej na niekorzyść obszarów wiejskich, co obniża konkurencyjność inwestycyjną tych obszarów w porównaniu do miast.

12.2. Główne problemy i obszary problemowe komunikacji

Główne ograniczenia i problemy komunikacyjne stwarzają:

- wyczerpująca się przepustowość niektórych odcinków dróg przy jednoczesnym dużym wzroście ilości pojazdów, co najbardziej odczuwalne jest w większych miastach regionu i ich otoczeniu;
- utrudnienia w przebudowie dróg głównych spowodowane ich gęstą obudową oraz kolizjami z obszarami chronionymi;
- niedostatek dróg, zwłaszcza tranzytowych, o odpowiedniej przepustowości i nośności nawierzchni;
- brak sprawnego powiązania sieci dróg krajowych regionu z paneuropejskimi korytarzami i węzłami transportowymi;
- brak rozdzielenia ruchu lokalnego i tranzytowego w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich w obszarach zurbanizowanych;
- niedobór obwodnic obszarów zurbanizowanych;
- zbyt mała ilość stałych przepraw mostowych przez Wisłę;
- zły stan bezpieczeństwa ruchu drogowego, co mimo widocznej poprawy, skutkuje nadal dużą liczbą ofiar śmiertelnych;
- dekapitalizacja dróg i linii kolejowych spowodowana wieloletnimi, zbyt niskimi, w stosunku do potrzeb, nakładami na ich utrzymanie i modernizację, przy generalnie wystarczającej gęstości tych sieci;
- brak sprawnych połączeń drogowych i kolejowych z najbliższymi aglomeracjami — Warszawa, Kraków, Katowice, Łódź, Lublin;
- niewykorzystany potencjał istniejących linii kolejowych, w dużej części dwutorowych i zelektryfikowanych, z dużą stacją rozrządową w Skarżysku-Kamiennie;
- nie w pełni wykorzystany potencjał linii szerokotorowej LHS ze stacją wymiany podwozi wagonów w Sędziszowie, która w ostatnim czasie notuje coraz lepsze wyniki i ma szansę zyskać rangę ważnego połączenia międzynarodowego;
- brak sprawnych sieci transportowych, zarówno drogowych i kolejowych, tworzących sieć tranzytową umożliwiającą lokalizowanie w regionie centrów logistycznych;
- niska jakość oferty i zły stan techniczny środków transportu publicznego, w szczególności kolei;
- tendencje do odsuwania w czasie realizacji ważnych inwestycji na sieciach transportowych, uzasadniane ograniczonymi środkami finansowymi, opóźnieniami proceduralnymi czy protestami społecznymi;
- niewystarczająca liczba miejsc parkingowych w obrębie miast, szczególnie ich centrów, co w wyjątkowo silnym stopniu odczuwalne jest w stolicy województwa.

Główne obszary problemowe tworzą:

- tereny miast będących węzłami komunikacyjnymi, gdzie brak jest rozdzielenia ruchu tranzytowego od lokalnego (brak obwodnic) co powoduje prowadzenie uciążliwego ruchu tranzytowego przez ich centra i spowolnienie ruchu na drogach tranzytowych;
- potencjalne kolizje inwestycji transportowych z obszarami chronionymi, gdzie istnieje potrzeba szczególnie starannej oceny ich wpływu na środowisko i wypracowania

RAPORT O STANIE ZAGOSZCZENIA I POTENCJALNE KOLIZJE UKŁADU TRANSPORTOWEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Potencjalne kolizje układu transportowego województwa z obszarami sieci ekologicznej Natura 2000

Mapka nr 49

LOTNISKO MASŁÓW

SIEĆ KOLEJOWA

- KOLEJE ISTNIEJĄCE
- CMK
- LHS

ISTNIEJĄCE DROGI KRAJOWE I WOJEWÓDZKIE

- DROGA EKSPRESOWA
- DROGI MIĘDZYNARODOWE
- DROGI KRAJOWE
- DROGI WOJEWÓDZKIE
- POŁUDNIOWO-WSCHODNI ODCINEK UKŁADU OBWODNICOWEGO KIELCE - PRZEBIEG ORIENTACYJNY
- WSCHODNIE OBEJŚCIE KIELCE W CIĄGU DROGI KRAJOWEJ NR 73

SIEĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000

- ISTNIEJĄCE OBSZARY OSO
- PROJEKTOWANE OBSZARY SOO ZATWIERDZONE PRZEZ KE

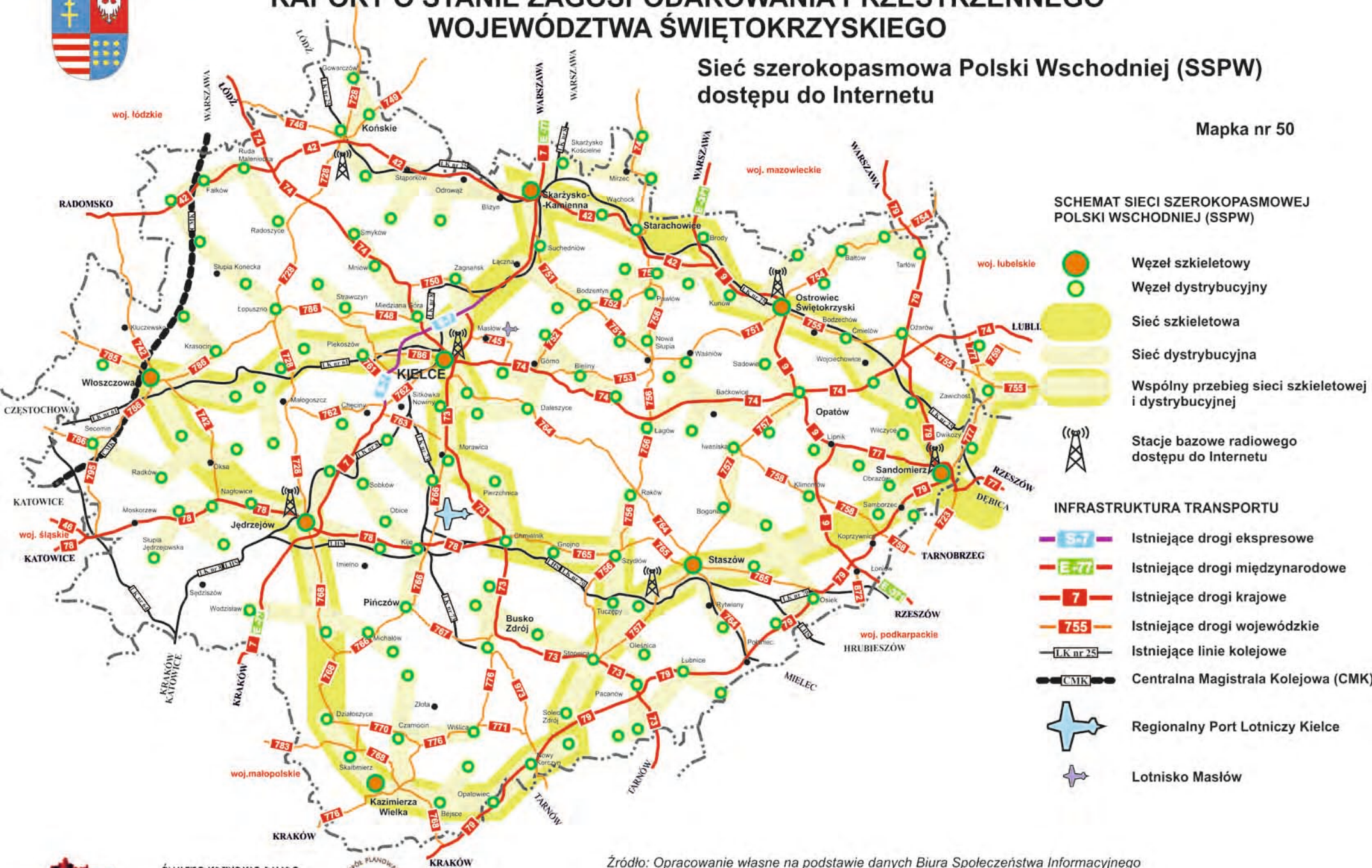
OBSZARY POTENCJALNYCH KOLIZJI ISTNIEJĄCEGO UKŁADU TRANSPORTOWEGO WOJEWÓDZTWA Z OBSZARAMI SIECI EKOLOGICZNEJ NATURA 2000

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej (SSPW) dostępu do Internetu

Mapka nr 50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura Społeczeństwa Informacyjnego Świętokrzyskiego Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach

optymalnych rozwiązań oraz z obszarami zurbanizowanymi, na których utrudniona jest rozbudowa i przebudowa istniejącej sieci transportowej zmierzająca do osiągnięcia przez nią wyższych standardów (*mapka nr 49*);

- gminy położone poza bezpośrednim zasięgiem dróg krajowych i wojewódzkich, obsługiwane drogami o niskich klasach (*mapka nr 46*).

Świętokrzyskie niekorzystnie odbiega od poziomu krajowego zarówno pod względem gęstości sieci abonenckiej jak i dostępu do sieci teleinformatycznej. Pozytywną tendencją w tej dziedzinie infrastruktury jest szybki rozwój sieci szkieletowych i konieczność dostosowania urządzeń i sieci przesyłowych do standardów UE wymuszająca terminowe nadrobienie zaległości. Do najważniejszych elementów sprzyjających rozwojowi układu telekomunikacyjnego województwa należą nowoczesna automatyczna centrala międzymiastowa i międzynarodowa w Kielcach, szybki rozwój telefonicznych sieci światłowodowych oraz wsparcie z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej budowy Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej (SSPW) — patrz *mapka nr 50*. Wsparcie to obejmuje budowę infrastruktury teleinformatycznej uzupełniającej istniejącą, należące do różnych operatorów zasoby i tworzącej regionalną sieć szkieletową. W wyniku tego przedsięwzięcia do końca 2013 roku co najmniej 90% gospodarstw domowych i 100% instytucji publicznych oraz przedsiębiorców w województwie winno posiadać dostęp do usług szerokopasmowych. Duży problem stanowi znacząca dysproporcja gęstości sieci telefonicznej na niekorzyść obszarów wiejskich, co obniża konkurencyjność inwestycyjną tych obszarów w porównaniu do miast.

13. BAZA EKONOMICZNA I ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

13.1. Województwo na tle kraju

Poziom rozwoju gospodarczego województwa mierzony wartością produktu krajowego brutto w latach 2005–2008 podlegał niewielkiej, ale stałej poprawie. W 2008 r. wartość wytworzonego PKB wyniosła 34 086 mln zł, co stanowi 2,8% produktu krajowego, podczas gdy w 2005 r. było to 2,5%. Plasowało to świętokrzyskie na 13 miejscu wśród województw.

PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł w 2008 r. — 26 763 zł i był wyższy niż przed rokiem o 7,1%. Przeciętna dynamika wzrostu tego miernika była większa niż w skali kraju, gdzie średnio wyniosła 5,1%. Wstępne dane nt. dynamiki wzrostu PKB w 2010 r. sytuują województwo świętokrzyskie na 3 miejscu w Polsce.

Optymistyczne są również prognozy dotyczące PKB na lata 2010-2013 (*Prognoza wzrostu PKB w województwach w latach 2010–2013*, Instytut Badań Strukturalnych), które wskazują na dość wyraźne odbicie się województwa — udział województwa w tworzeniu krajowego PKB może znacznie przekroczyć 3% i usytuować region na 9, a może nawet na 7 miejscu w kraju. Prognozy te są związane między innymi z przewidywanym, dynamicznym rozwojem **Targów Kielce** oraz przedsiębiorczości około targowej. Służyć temu winno efektywne wykorzystanie funduszy pomocowych, połączone z wypracowaniem szerszej wizji rozwoju strefy funkcjonalnej Targów.

O pozycji gospodarczej województwa i zwiększeniu alokacji kapitału inwestycyjnego zadecyduje w dużej mierze jego atrakcyjność inwestycyjna. Najnowszy raport Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010* pod red. Marcina Nowickiego niestety nadal plasuje województwo świętokrzyskie na odległym czternastym miejscu, jednak zauważa i podkreśla główny atut regionu jakim są Targi Kielce.

Zdaniem autorów raportu na atrakcyjność inwestycyjną składa się szereg czynników takich jak: dostępność transportowa, zasoby i koszty pracy, chłonność rynku zbytu, poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej i społecznej, aktywna postawa wobec inwestorów oraz poziom bezpieczeństwa. Ich wypadkową jest syntetyczny wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej określający zdolność skłonienia przedsiębiorców do inwestycji i prowadzenia działalności gospodarczej na danym terenie. Ranking województw pod względem atrakcyjności inwestycyjnej, jak i w zakresie poszczególnych wskaźników składowych obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 9. Atrakcyjność inwestycyjna województw w 2010 r.

Wskaźniki	Dostępność transportowa	Zasoby i koszty pracy	Rynek zbytu	Infrastruktura gospodarcza	Infrastruktura społeczna	Bezpieczeństwo powszechne	Aktywność woj. wobec inwestorów	Atrakcyjność inwestycyjna województw (wskaźnik sumaryczny)
	miejsce w rankingu województw							
Województwo								
Śląskie	4	1	2	2	1	16	6	1
Dolnośląskie	1	5	4	1	3	15	1	2
Mazowieckie	3	13	1	3	4	13	3	3
Małopolskie	7	2	5	5	2	10	5	4
Wielkopolskie	2	3	8	6	10	7	4	5
Zachodniopomorskie	6	8	6	9	6	12	2	6
Łódzkie	9	4	11	7	7	9	8	7
Pomorskie	11	10	3	11	5	14	7	8
Opolskie	8	12	9	4	14	5	9	9
Lubuskie	5	11	7	12	8	11	10	10
Kujawsko-Pomorskie	10	6	10	14	9	8	14	11
Podkarpackie	14	7	14	8	12	1	13	12
Warmińsko-Mazurskie	13	14	12	16	11	6	11	13
Świętokrzyskie	12	9	15	15	13	2	16	14
Lubelskie	15	15	16	10	16	3	12	15
Podlaskie	16	16	13	13	15	4	15	16

Źródło: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010, red. Marcin Nowicki, Gdańsk 2010.

Liderem rankingu nadal pozostaje województwo śląskie, przy czym nie wiele ustępują mu małopolskie, mazowieckie i dolnośląskie. Ostatnie pięć miejsc zajmują województwa Polski Wschodniej.

O słabej pozycji naszego województwa zdecydowała mała ilość punktów uzyskanych w zakresie aktywności w pozyskiwaniu inwestorów, jakości i dostępności infrastruktury gospodarczej, społecznej i komunikacyjnej. Naszym atutem okazało się jedynie bezpieczeństwo i niski poziom przestępczości.

Według autorów raportu głównym problemem naszego regionu jest niewielka liczba atrakcyjnych ofert lokalizacyjnych, natomiast głównym atutem jest wysoka pozycja województwa w zakresie działalności targowo-wystawienniczej.

13.2. Sytuacja w sektorze przedsiębiorstw — główne wskaźniki

Na koniec listopada 2010 r. w rejestrze REGON w województwie świętokrzyskim zarejestrowanych było 108 616 podmiotów (bez rolników indywidualnych), tj. o 2,8% więcej niż na koniec roku ubiegłego i o 0,2% więcej niż w roku 2008. Oznacza to, że w roku 2010 udało się z nadatkiem zrekompensować ubytek powstały w kryzysowym roku poprzednim. Sektor prywatny skupiał 96,9% wszystkich podmiotów. Dominujące sekcje działalności to: handel i naprawy — 34,4% ogółu podmiotów, budownictwo — 13,3% oraz przetwórstwo przemysłowe — 9,1%.

Względem roku ubiegłego przybyły: 183 spółki handlowe (w tym 9 z udziałem kapitału zagranicznego), 126 spółek cywilnych, 30 fundacji, 148 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 1233 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tym samym okresie ubyło zaledwie 6 spółdzielni i jedno przedsiębiorstwo państwowe. Dane te wskazują na dynamiczny rozwój sektora MŚP w województwie.

Najwięcej podmiotów prowadziło działalność na terenie Kielc (26,3%) oraz w powiatach: kieleckim (12,8%), ostrowieckim (10,0%), skarżyskim (7,2%) i starachowickim (6,8%), a najmniej we włoszczowskim i opatowskim (po 3,0%), pińczowskim (2,3 %) oraz kazimierskim (1,5%) — *mapki nr 51, 52 i 53*.

Kapitał zagraniczny ulokowany jest głównie w Kielcach, Starachowicach, Ostrowcu Świętokrzyskim, Skarżysku-Kamiennej, Końskich, Sandomierzu, Busku-Zdroju i gminach podkieleckich. „Pustynią”, jeśli chodzi o kapitał zagraniczny jest natomiast powiat kazimierski.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw w 2010 r. były jednak gorsze niż przed rokiem — zmniejszyły się o 7,4%. Przy czym, zdecydowany spadek przychodów dotyczył głównie sektora publicznego (o 28,4%), a dużo mniejszy sektora prywatnego (o 6,0%). Rezultatem obniżki przychodów było pogorszenie płynności finansowej przedsiębiorstw oraz wstrzymanie lub zmniejszenie nakładów inwestycyjnych. Nakłady inwestycyjne zrealizowane w okresie styczeń — wrzesień 2010 r. przez inwestorów z województwa świętokrzyskiego osiągnęły wartość ok. 1,2 mld zł, tj. aż o 31,5% mniej niż przed rokiem.

13.3. Targi Kielce

Targi Kielce są obecnie jednym z dwóch najbardziej liczących się w Polsce organizatorów wystaw i najdynamiczniej rozwijającym się ośrodkiem targowym w kraju. Jeszcze w 2002 r. udział Targów w rynku wynosił jedynie 9,5%, w 2006 r. 19%, zaś obecnie 27%.

Wydarzenia targowe przyczyniają się m.in. do:

- promocji miasta i regionu na arenie krajowej i międzynarodowej,
- rozwoju infrastruktury miejskiej,
- tworzenia nowych miejsc pracy,
- rozwoju instytucji otoczenia rynkowego,
- wzrostu liczby przedsiębiorstw hotelarskich, gastronomicznych, transportowych, handlowych, usług rekreacyjnych itd.,
- wzrostu znaczenia obiektów konferencyjnych,
- wzrostu zainteresowania atrakcjami turystycznymi regionu.

Intensywny rozwój Targów Kielce sprawił, że w ich otoczeniu działa szereg współpracujących ze sobą firm z różnych branż. 56 przedsiębiorstw jest zgrupowanych w klaster — Izbę Gospodarczą Grono Targowe Kielce, której celem jest podniesienie konkurencyjności w obszarze organizacji obsługi imprez targowo-kongresowych i usług towarzyszących, oraz poszerzanie skali świadczonych usług.

W ramach programu Rozwój Polski Wschodniej do 2013 r. Targi Kielce zostaną całkowicie zmodernizowane. Towarzyszy temu planowana realizacja przedsięwzięć związanych z poprawą dostępności komunikacyjnej jak:

- Rozbudowa i modernizacja dróg krajowych 7 i 74, do parametrów dróg ekspresowych w powiązaniu z budową bezkolizyjnego węzła tych dróg w Niewachlowie (umożliwi to bezkolizyjne połączenie Targów z siecią głównych centrów logistycznych kraju).
- Budowa Regionalnego Portu Lotniczego Kielce, co zdynamizowałoby rozwój Targów i pozwoliło podnieść rangę imprez targowo-wystawienniczych na arenie międzynarodowej.

13.4. Rozwój SSE w województwie świętokrzyskim

Po bardzo dobrych latach 2007–2008, rok 2009 przyniósł silne załamanie napływu nowych inwestycji do specjalnych stref ekonomicznych. Jednak całkowity marazm w strefach nie nastąpił. A to dlatego, że wymogi prawne nałożone na inwestorów działających w SSE obligują ich, mimo kryzysu, do kontynuacji rozpoczętych inwestycji i utrzymania zatrudnienia na zakładanym wcześniej poziomie. A ponadto, w okresie spowolnienia gospodarczego takie czynniki jak zachęty podatkowe jeszcze bardziej zyskały na znaczeniu. Po trudnym 2009 roku strefy zaczęły wychodzić z kryzysu i prognozy dalszego rozwoju są optymistyczne.

Specjalne strefy ekonomiczne w woj. świętokrzyskim zajmują obszar 541,63 ha (437,51 ha — starachowicka, 104,12 — tarnobrzaska) i charakteryzują się znacznym rozproszeniem. Zlokalizowane są na terenie 7 miast i 5 gmin. W stosunku do roku poprzedniego powierzchnia objęta strefami wzrosła o 6,656 ha — strefa starachowicka zyskała nową podstrefę w Kielcach (*mapka nr 54*).

SSE „Starachowice”

Aktualnie strefa starachowicka posiada 69 ważnych zezwoleń. W 2010 roku wydano 3 nowe zezwolenia na terenie województwa świętokrzyskiego, wszystkie dla podstrefy Starachowice. Działalność w podstrefie rozpocznie Fabryka Śrub i Elementów Złącznych Sp. z o.o., która zainwestuje co najmniej 400 000 zł i zatrudni min. 10 nowych pracowników. Zakończenie inwestycji planowane jest na koniec 2012 roku. Pozostałe dwa zezwolenia dotyczą firm, które już funkcjonują w SSE Starachowice i będą dalej w niej inwestować. Są to Gerda 2 Sp. z o.o. i MAN Bus Sp. z o.o. oddz. Starachowice. Pierwsza ze spółek zainwestuje co najmniej 6,6 mln zł i zatrudni 3 nowych pracowników (zakończenie inwestycji — 28.02.2012 r.), a druga poniesie nakłady w wysokości min. 26 mln zł i zwiększy zatrudnienie o 50 pracowników (zakończenie inwestycji — 30.06.2016 r.).

Efekty funkcjonowania SSE „Starachowice” wg stanu na 30.06.2010 r. przedstawiają się następująco:

- zrealizowane inwestycje — 1,402 mld zł;
- miejsca pracy (nowe i utrzymane) — 6 164;
- poziom zagospodarowania obszaru strefy — 61,23%.

Obecnie w ramach SSE Starachowice na terenie województwa świętokrzyskiego oferowanych jest 20 terenów inwestycyjnych o łącznej powierzchni 101,89 ha, w następujących podstrefach:

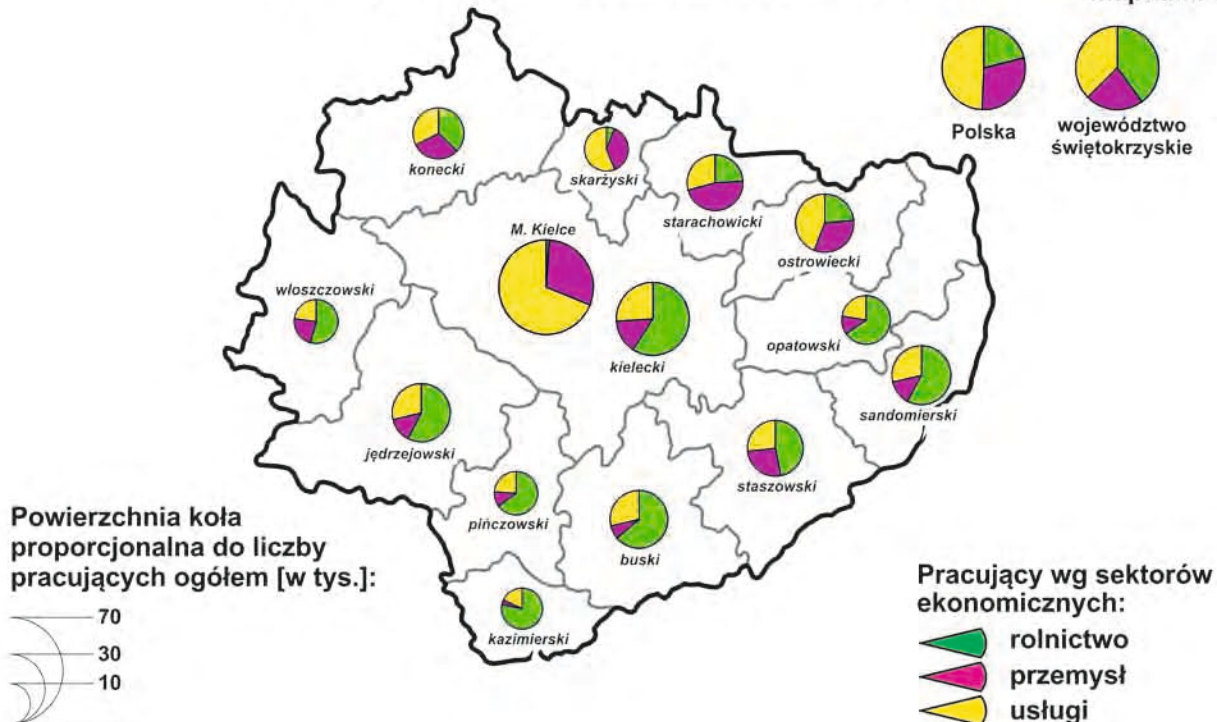
- Podstrefa Starachowice (12 terenów, łączna pow. 35,7 ha);
- Podstrefa Ostrowiec Św. (4 tereny, pow. 15,73);
- Podstrefa Skarżysko-Kamienna (1 teren, pow. 1,08 ha);
- m. Skarżysko-Kam. poza obszarem SSE "Starachowice" (1 teren prywatny, pow. 0,42 ha);

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

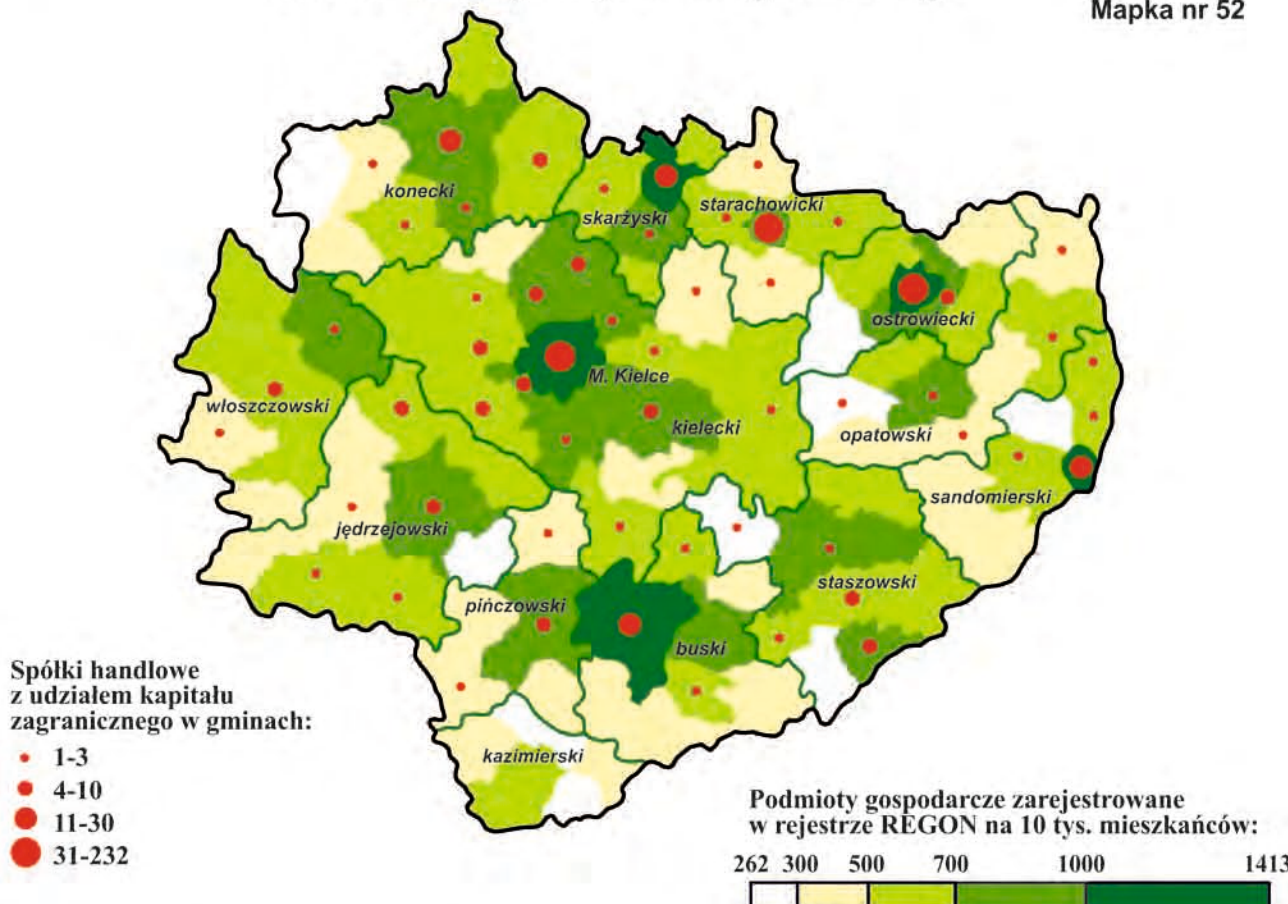
Pracujący wg sektorów ekonomicznych

Mapka nr 51

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON oraz lokalizacja kapitału zagranicznego

Mapka nr 52

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Taropowa 18, skr. poczt. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79, e-mail: sekretariat@sbrr.pl

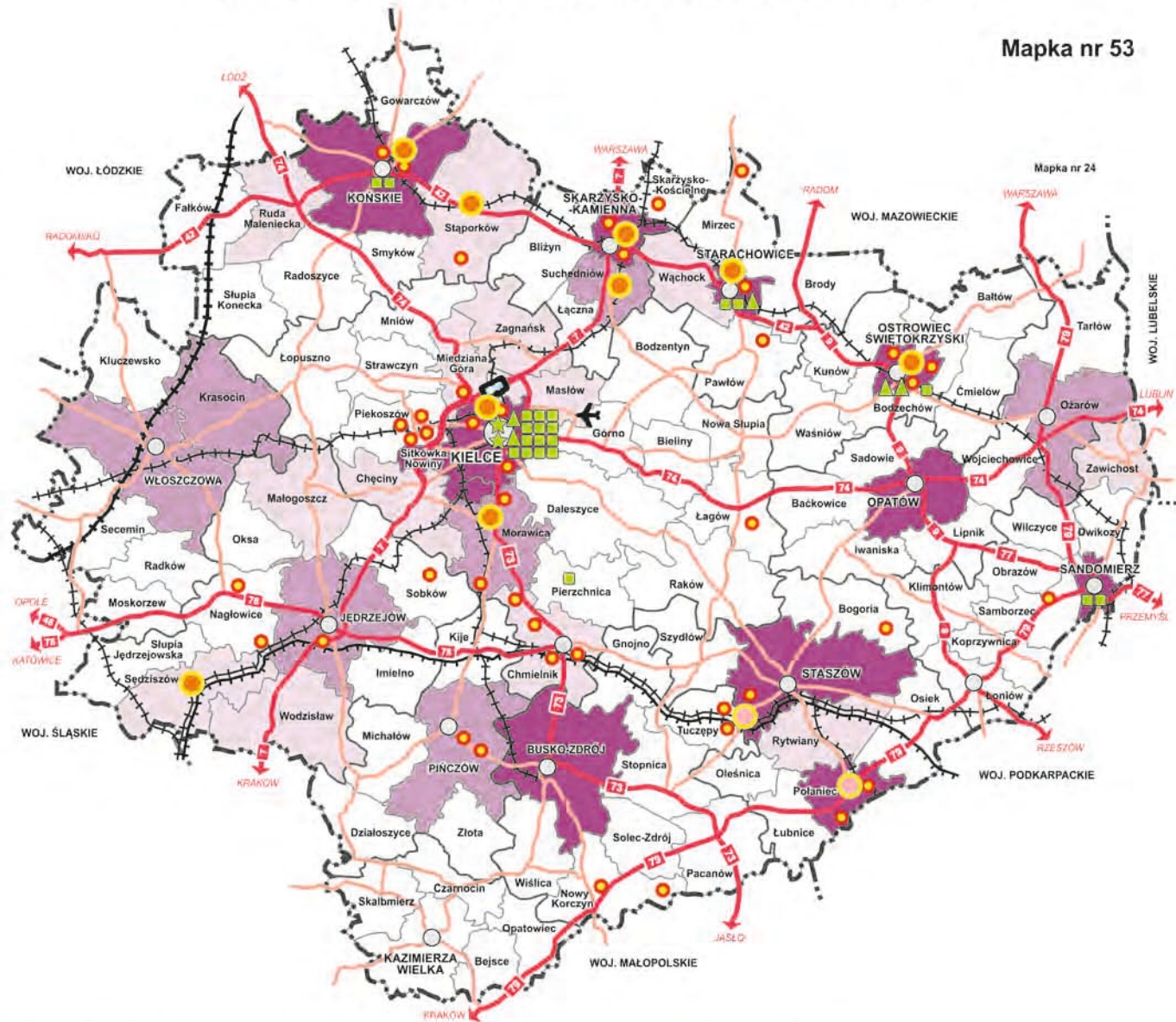

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Obszary aktywności gospodarczej i otoczenie biznesu

Mapka nr 53

Nadrzędny układ komunikacyjny wspierający rozwój przedsiębiorczości:

- Drogi ekspresowe
- Drogi krajowe
- Drogi wojewódzkie
- Linia kolejowa AGC
- Linie kolejowe (normalnotorowe)
- Linia kolejowa szerokotorowa (LHS)
- Węzły komunikacyjne (krajowe i regionalne)
- Lotnisko Masłów

Obszary aktywności gospodarczej

(wartość wskaźnika syntetycznego aktywności gospodarczej w relacji do średniej krajowej):

- nisze aktywności gospodarczej (powyżej 100% średniej krajowej)
- obszary stwarzające podstawy do przyspieszenia procesów wzrostu (80-100% średniej krajowej)
- obszary o niskiej aktywności gospodarczej (60-80% średniej krajowej)
- obszary o bardzo niskiej aktywności gospodarczej (poniżej 60% średniej krajowej)

Tereny inwestycyjne

- zgłoszone we wnioskach i ankietych gminnych:

w ramach specjalnych stref ekonomicznych:

- SSE "Starachowice" S.A.
- Tarnobrzewska SSE
- EURO-PARK WISŁOSAN

Otoczenie przedsiębiorczości

- Instytucje otoczenia biznesu
- Inkubatory przedsiębiorczości
- Centrum Obsługi Inwestora

- Granica województwa
- Granica powiatów
- Granica gmin

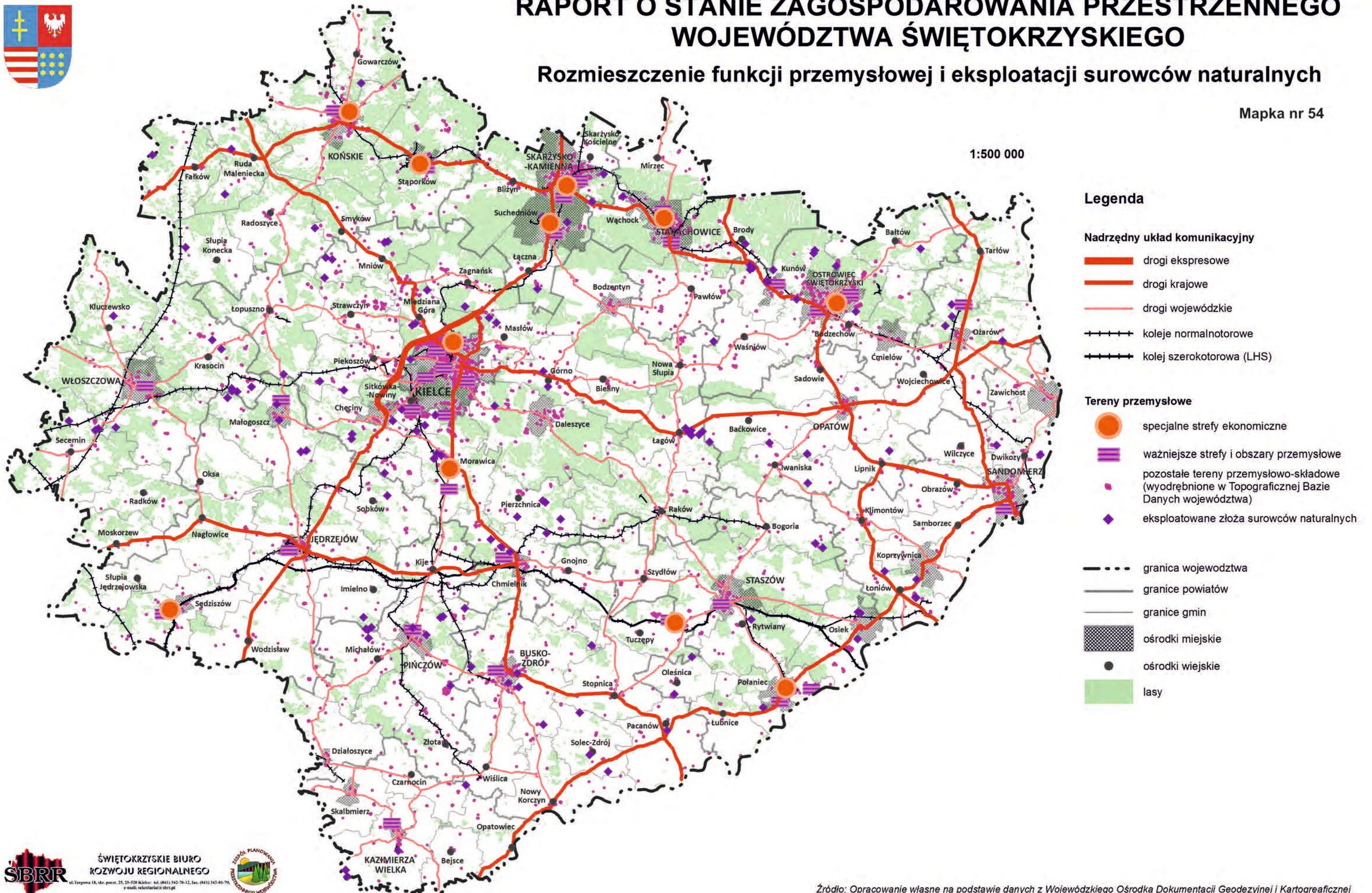

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Rozmieszczenie funkcji przemysłowej i eksploatacji surowców naturalnych

Mapka nr 54

1:500 000

Legenda

Nadrzędny układ komunikacyjny

- drogi ekspresowe
- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie
- koleje normalnotorowe
- kolej szerokotorowa (LHS)

Tereny przemysłowe

- specjalne strefy ekonomiczne
- ważniejsze strefy i obszary przemysłowe
- pozostałe tereny przemysłowo-składowe (wyodrębnione w Topograficznej Bazie Danych województwa)
- eksploatowane złoża surowców naturalnych

- granica województwa
- granice powiatów
- granice gmin
- ośrodki miejskie
- ośrodki wiejskie
- lasy

➤ Podstrefa Morawica (2 tereny, pow. 48,95 ha).

Rok 2010 upłynął pod znakiem starań o utworzenie na terenie miasta Kielce nowej podstrefy SSE „Starachowice”, które to starania zakończyły się sukcesem. W dniu 14 grudnia 2010 r. wydane zostało rozporządzenie Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie w sprawie starachowickiej specjalnej strefy ekonomicznej, na mocy którego włączono w granice strefy 6,656 ha terenu Kieleckiego Parku Technologicznego. Szacuje się, że na gruntach tych przy nakładach ok. 36,07 mln zł powstać może ok. 186 nowych miejsc pracy.

Strefa starachowicka nie należy do krajowej czołówki stref, zwykle w rankingach plasuje się w piątce stref najsłabszych. Jednak w tym roku została doceniona na arenie globalnej. W prestiżowym rankingu Financial Times, wyłaniającym liderów spośród 700 miejsc dla inwestycji, strefy łódzka, wałbrzyska i starachowicka zostały uznane za jedne z najlepszych na świecie. SSE „Starachowice” znalazła się na miejscu 10 w kategorii „najwyższy zwrot z inwestycji”, jednej z ośmiu branż pod uwagę w ogólnej klasyfikacji.

Tarnobrzaska SSE EURO-PARK WISŁOSAN

Powierzchnia strefy powiększyła się w 2010 roku o 218,12 ha, jednak zmiany te nie dotyczyły podstrefy staszowskiej — znajdującej się w naszym województwie. Zmianie nie uległa również liczba ważnych zezwoleń w podstrefie staszowskiej i od lat wynosi 4.

Strefa tarnobrzaska w kolejnych rankingach niezmiennie znajduje się w krajowej czołówce stref. Niestety, w budowaniu tej pozycji nie bierze udziału podstrefa staszowska.

13.5. Inwestycje unijne

Stymulujący wpływ na sytuację gospodarczą województwa miały w ostatnich latach nie tylko działania skierowane bezpośrednio na rozwój bazy ekonomicznej i przedsiębiorczości, ale również działania komplementarne, skierowane na rozwój infrastruktury i zasobów ludzkich. Większość z nich współfinansowana jest z środków unijnych. Największe inwestycje realizowane i planowane do realizacji w 2010 roku w ramach programów unijnych to:

- Budowa infrastruktury Kieleckiego Parku Technologicznego (Kielce);
- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury Targów Kielce jako Międzynarodowego Ośrodka Wystawienniczo-Kongresowego (Kielce);
- Utworzenie Regionalnego Centrum Naukowo-Technologicznego w woj. świętokrzyskim (Podzamcze Chęcińskie);
- Stworzenie w spółce Odlewnie Polskie S.A. Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Komponentów Odlewniczych „OBRKO” (Starachowice);
- LABIN — Wsparcie aparaturowe innowacyjnych laboratoriów naukowo-badawczych (Kielce);
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (Kielce).

13.6. Główne problemy przestrzenne

Główne problemy w zakresie rozwoju bazy ekonomicznej i przedsiębiorczości można podzielić na 3 grupy. Pierwsza to problemy infrastrukturalne, zwłaszcza transportowe. Peryferyjność obszaru województwa względem głównych korytarzy transportowych i brak lotniska regionalnego oraz relatywnie niska konkurencyjność wobec ościennych metropolii nie sprzyja przyciąganiu większego kapitału inwestycyjnego, a wszelkie opóźnienia w realizacji priorytetowych inwestycji w tym zakresie dodatkowo pogłębiają i tak już niską atrakcyjność. Ogromne znaczenie ma tu niewystarczające uzbrojenie istniejących

i potencjalnych terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną i ekonomiczną, niska ich dostępność pod względem własnościowym oraz nadal słaba promocja.

Druga grupa problemów dotyczy przestarzałej struktury gospodarki oraz niskiego poziomu jej innowacyjności i eksportu. Towarzyszą temu nie skończone procesy restrukturyzacji przemysłu w północnej części regionu i upadek lokalnej bazy przemysłowej w większości małych miast południowych, które nie zdołały odbudować rynków pracy w sektorze MSP. Przemysł regionu nadal charakteryzuje małe nasycenie nowoczesnymi technologiami, niski udział produktów wysoko przetworzonych, niski poziom inwestycji i nakładów na B+R oraz niski wskaźnik wynalazków zgłoszonych do ochrony patentowej. Z drugiej strony rozwój sektora usług, zwłaszcza rynkowych, jest wciąż niedostateczny, słaba jest współpraca pomiędzy samorządem, nauką i biznesem oraz niewystarczająca jest ofensywność regionalnych instytucji otoczenia biznesu w promowaniu regionu. Powoduje to, że pozostajemy w tyle za województwami przodującymi i dystans ten stale się powiększa.

Istotnym problemem jest wreszcie małe zainteresowanie kapitału zagranicznego inwestowaniem w regionie, związane bezpośrednio z atrakcyjnością oferty terenów inwestycyjnych. Przeszkodę w pozyskiwaniu dużych inwestorów stanowi przede wszystkim niedobór większych terenów inwestycyjnych o uregulowanej sytuacji własnościowej i odpowiednim uzbrojeniu, zwłaszcza, że są one nadmiernie oddalone od krajowych korytarzy transportowych i centrów logistycznych. Niepokojące zjawiska w skali krajowej zachodzą w ramach specjalnych stref ekonomicznych. Objawia się to odchodzeniem od pierwotnej ich funkcji - instrumentu aktywizacji regionów mniej korzystnie położonych w przestrzeni gospodarczej. Tereny włączane obecnie do tych stref są coraz bardziej oddalone od obszarów wymagających wsparcia, a wybór miejsca lokalizacji inwestycji zależy coraz częściej od preferencji inwestora a nie priorytetów polityki regionalnej państwa. Nasilaniu się tego zjawiska sprzyja osłabienie koniunktury gospodarczej, które sprzyja regionom silniejszym, mogącym zaoferować lepsze warunki lokalizacji. Ponadto, z podsumowania nastrojów panujących wśród osób prowadzących biznes na terenie SSE wynika, że:

- brakuje mechanizmów, które pomogłyby im przetrwać trudny okres spowolnienia gospodarczego, kiedy efektywność SSE spada prawie do zera, a obowiązek dochowania ściśle określonych warunków wynikających z zezwolenia pozostaje bez zmian;
- większość przedsiębiorców strefowych nie korzysta w pełni przysługującej im ulgi w podatku dochodowym, ponieważ nie wypracują odpowiednio wysokich dochodów;
- brakuje mechanizmów, które uatrakcyjniłyby inwestycje i reinwestycje dla tych inwestorów, którzy już wypełnili wszystkie warunki zezwolenia, a kolejny projekt wiąże się z dodatkowymi inwestycjami i deklaracjami w zakresie funkcjonującego już zakładu.

13.7. Wnioski do zmiany Planu

W gospodarce rynkowej władze administracyjne mają ograniczone możliwości oddziaływania na rozwój i dyslokację przestrzenną przedsiębiorczości. W kompetencji samorządów mieści się natomiast przygotowanie korzystnych warunków infrastrukturalnych i prawnych dla podejmowania działalności biznesowej i tworzenia lokalnej przewagi konkurencyjnej. Punktem wyjścia do wzmocnienia bazy ekonomicznej regionu winno być szeroko rozumiane otwarcie komunikacyjne na sąsiednie metropolie, rozwój nowoczesnej infrastruktury technicznej i teleinformatycznej oraz stworzenie spójnego systemu konkurencyjnej oferty terenów inwestycyjnych odpowiadającego zróżnicowanym potrzebom inwestorów. Towarzyszyć temu winien rozwój funkcji logistycznych, targowo-wystawienniczych oraz rynkowego otoczenia biznesu. Równolegle powinny być prowadzone działania służące wzmocnieniu ośrodka akademickiego w Kielcach oraz budowie wojewódzkiego systemu innowacji. Starania jednostek samorządu terytorialnego i instytucji

otoczenia biznesu tworzyć powinny przyjazny klimat dla przyciągnięcia kapitału inwestycyjnego.

Zadaniem planu zagospodarowania przestrzennego województwa będzie stworzenie jak najdogodniejszych warunków przestrzennych dla realizacji tych działań oraz ogólna promocja województwa jako regionu o ciekawej specyfice, posiadającego coraz lepsze warunki zamieszkiwania i podejmowania działalności gospodarczej.

14. TURYSTYKA

14.1. Wstęp

Na tle kraju region świętokrzyski wydaje się być jednym z atrakcyjniejszych, pod względem potencjału turystycznego. W wielu strategiach i programach rozwoju lokalnego turystyka jest postrzegana, jako jeden z głównych czynników restrukturyzacji, umożliwiając zrównoważony, wielofunkcyjny rozwój większości miast i gmin. Sprzyjają temu zarówno korzystne warunki wewnętrzne zagospodarowania turystycznego, występujące na przeważającym obszarze województwa jak i pojawiające się w światowych trendach zmiany zapotrzebowania i upodobań turystów na aktywne i zróżnicowane formy wypoczynku na obszarach położonych poza renomowanymi ośrodkami turystycznymi, które posiadają atrakcyjną ofertę turystyczną, opartą o lokalne potencjały.

Preferowany do ni edawna, bierny model turystyki pobytowej wypierany jest przez czynne formy tej funkcji, związane z większą mobilnością oraz aktywnym spędzaniem wolnego czasu w bliższym kontakcie ze środowiskiem przyrodniczym, kulturowym, obcowaniem z ludnością miejscową, jej folklorem, historią i kuchnią regionalną. Szczególnie pocieszającym jest fakt, iż oferta turystyczna województwa jest coraz szerzej kierowana do mieszkańców sąsiednich aglomeracji miejsko-przemysłowych, pragnących wypoczywać w czystym naturalnym środowisku (90% ruchu turystycznego, to turyści krajowi), z dala od zatłoczonych centrów turystyki krajowej, jak też do obcokrajowców, zainteresowanych turystyką krajoznawczą i rekreacją w mało rozpoznanych miejscach Europy. Sprzyjają temu coraz lepsze wyposażenie w infrastrukturę turystyczno-sportowo-rekreacyjną i wzrost zainteresowania lokalnych społeczności dalszą aktywizacją tej funkcji.

W województwie świętokrzyskim turystyka, w głównej mierze nastawiona jest na obsługę „taniej turystyki” rodzinnej. Nie mniej rozwijają się także droższe jej formy, jak „turystyka kongresowo-targowa”, leczniczo-sanatoryjna oraz krajoznawczo-samochodowa. W strukturze ruchu turystycznego, duże znaczenie ma turystyka dydaktyczna i pielgrzymkowa, a także turystyka aktywna związana z uprawianiem czynnych form wypoczynku (turystyka rowerowa, wodna, wczasy w „siodle”, wędkarstwo itp.) oraz wspomniana już turystyka leczniczo-sanatoryjna. Nieco mniejsze znaczenie posiada turystyka naukowa (ukierunkowana na rozpoznanie nowych wartości przyrodniczo-kulturowych) i inne formy turystyki kwalifikowanej (np. zwiedzanie miejsc historycznych i starych obiektów przemysłowych).

Należy dodać, że w województwie jest wdrażana „*Strategia rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim*”, która duży nacisk kładzie na wykreowanie nowego wizerunku województwa świętokrzyskiego, jako regionu taniego, wielofunkcyjnego i urozmaiconego produktu turystycznego, opartego o czyste ekologicznie, łatwo dostępne komunikacyjnie i przyjazne turystom środowisko. Cele Strategii będą osiągnane poprzez uruchamianie nowych produktów turystycznych opartych o lokalne zasoby i potencjały, co pozwala wzmocnić tożsamość turystyczną województwa.

Większość inwestycji z zakresu turystyki, sportu i rekreacji jest obecnie podejmowana i realizowana przez samorządy lokalne. Inwestycje te powinny być jednak lepiej skoordynowane w układzie ponadlokalnym i służyć budowaniu spójnego modelu aktywizacji turystyki nie tylko poszczególnych gmin ale i większych obszarów funkcjonalnych turystyki

(rejonów turystycznych), mających wspólne uwarunkowania rozwoju tej funkcji. Nie sprzyja temu masowe powielanie tych samych projektów turystyczno-rekreacyjnych w gminach położonych sąsiedztwie, bowiem będzie to prowadzić to do nadmiernej unifikacji i zubożenia oferty turystycznej w całym rejonie funkcjonalnym. Korzystnie, natomiast należy ocenić dalszy rozwój i różnicowanie się oferty agroturystyczne oraz postęp w zakresie modernizacji dróg służących przenoszeniu ruchu turystycznego. Znacznie poprawiła się sytuacja wyposażenia w ogólnodostępną infrastrukturę turystyczno-sportowo-rekreacyjną, jak: obiekty i urządzenia sportowe, baseny i pływalnie, plaże i zbiorniki wodne, urządzone trasy i ścieżki turystyczne oraz parkingi dostosowane do potrzeb turystów.

Do najważniejszych inwestycji, z zakresu **sportu i rekreacji**, oddziałujących ponadlokalnie można zaliczyć np.: kompleksy rekreacyjno-sportowe w Strawczynku, Staszowie, Sędziszowie, Baćkowicach, hale sportowe w Jędrzejowie, Pińczowie, Bilczy, nowoczesne baseny w Morawicy, Włoszczowie, kryte lodowisko w Kielcach; z zakresu **kultury**, można wymienić: modernizację amfiteatru na Kadzielni w Kielcach, budowę Międzynarodowego Centrum Kultur w Kielcach, Europejskiego Centrum Bajki w Pacanowie, „Szklanego Domu” w Ciekotach; w dziedzinie **turystyki** — Świętokrzyski Szlak Archeo-Geologiczny (punkty węzłowe: Kielce, Chęciny, Bałtów, Krzemionki), Trasa rowerowa od Sandomierza do Kielc (Sielpi), Południowo-Zachodni Szlak Cystersów (punkty węzłowe: Wąchock, Jędrzejów, Koprzywnica).

14.2. Stan zagospodarowania turystycznego województwa

Podstawowa infrastruktura turystyczna (mapka nr 55):

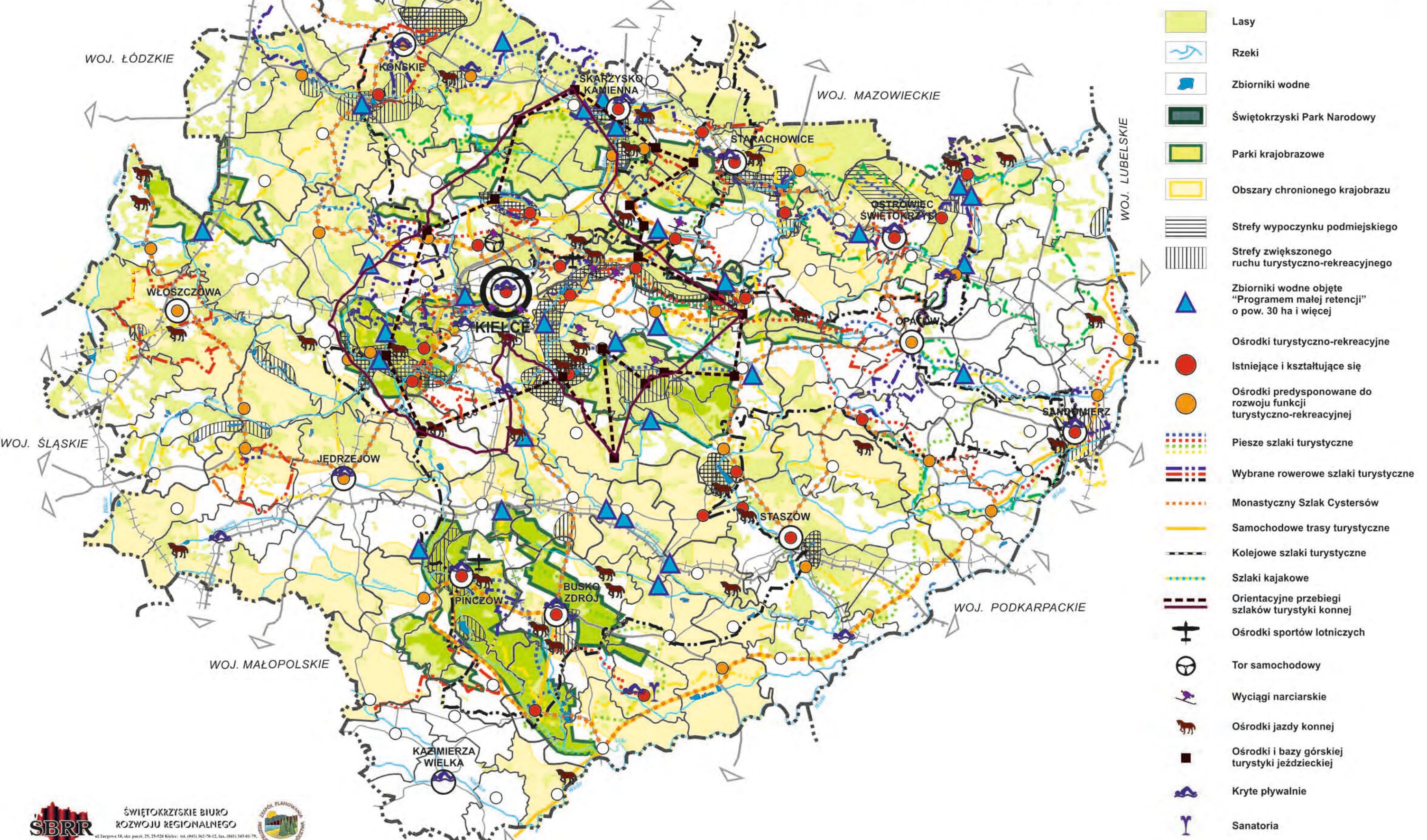
- 43 znakowane szlaki turystyki pieszej o łącznej długości około 1550 km, poza tym 6 szlaków spacerowych w Kielcach i okolicy;
- 4 podziemne trasy turystyczne;
- 64 znakowane szlaki turystyki rowerowej o łącznej długości około 3500 km oraz kilkanaście gminnych ścieżek rowerowych;
- kilkadziesiąt wytyczonych ścieżek dydaktycznych (głównie na obszarze Świętokrzyskiego Parku Narodowego i parków krajobrazowych);
- dwa szlaki turystyki kolejowej — Świętokrzyska Kolej Dojazdowa Ciuchcia Ekspres Ponidzie, Starachowicka Kolej Wąskotorowa;
- trasy turystyki samochodowej (pętle świętokrzyskie, pętla na Ponidziu, śladami Staropolskiego Okręgu Przemysłowego, śladami Architektury Romańskiej, śladami Zamków i Budowli Obronnych, szlak Cystersów, „Szlak Literacki”, „Świętokrzyski Szlak Architektury Drewnianej”, „Sandomierski Szlak Jabłkowy” oraz inne trasy widokowe);
- 25 krytych pływalni;
- 20 zorganizowanych kąpielisk oraz 19 częściowo zorganizowanych;
- 6 kręgielni;
- ścianki wspinaczkowe — w Kielcach, Sandomierzu i Bałtowie;
- 20 kortów tenisowych;
- 8 ośrodków narciarskich (kilkanaście tras zjazdowych), 2 trasy do uprawiania narciarstwa biegowego;
- lotniska w Masłowie i Pińczowie z centrum sportów lotniczych;
- ponad 30 ośrodków jazdy konnej skupionych głównie wokół gospodarstw agroturystycznych;
- 19 ośrodków sportów ekstremalnych;
- infrastruktura uzupełniająca /paraturystyczna/:
 - teatry,

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

WYBRANE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ

Mapka nr 55

- Lasy
- Rzeki
- Zbiorniki wodne
- Świętokrzyski Park Narodowy
- Parki krajobrazowe
- Obszary chronionego krajobrazu
- Strefy wypoczynku podmiejskiego
- Strefy zwiększonego ruchu turystyczno-rekreacyjnego
- Zbiorniki wodne objęte "Programem małej retencji" o pow. 30 ha i więcej
- Ośrodki turystyczno-rekreacyjne
- Istniejące i kształtujące się
- Ośrodki predysponowane do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej
- Pieszne szlaki turystyczne
- Wybrane rowerowe szlaki turystyczne
- Monastyczny Szlak Cystersów
- Samochodowe trasy turystyczne
- Kolejowe szlaki turystyczne
- Szlaki kajakowe
- Orientacyjne przebiegi szlaków turystyki konnej
- Ośrodki sportów lotniczych
- Tor samochodowy
- Wyciągi narciarskie
- Ośrodki jazdy konnej
- Ośrodki i bazy górskiej turystyki jeździeckiej
- Kryte pływalnie
- Sanatoria

- filharmonia,
- placówki muzealne,
- ekspozycje,
- kina.

Baza noclegowa województwa świętokrzyskiego

W świętokrzyskim w 2008 roku funkcjonowało ogółem 123 obiekty noclegowe, z czego blisko 70% to obiekty całoroczne, oferujące 9492 miejsca noclegowe, w tym 7616 (ok. 80 %) to miejsca całoroczne (*mapka nr 56*).

Słabą stroną bazy noclegowej jest to, że występują tu duże dysproporcje między drogimi obiektami hotelowymi, a tańszymi schroniskami, czy domami wycieczkowymi. W województwie świętokrzyskim najwięcej, bo ponad 33% ogólnej liczby obiektów stanowią hotele oraz motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe ok. 22%. Najmniej jest natomiast, ogólnie dostępnych zespołów domków turystycznych i kempingów, nie występują w ogóle pola biwakowe, ośrodki kolonijne oraz ośrodki wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego (czyli głównie obiekty z kategorii sezonowych). Należy jednak podkreślić, iż poniższe dane uzyskane z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Kielcach nie zawierają informacji o gospodarstwach agroturystycznych, których liczba w regionie jest znacząca (ok. 350 — *mapka nr 56*). Liczba obiektów noclegowych oraz liczba miejsc noclegowych plasuje nasze województwo na przedostatnim, 15, miejscu wśród województw w Polsce.

Tabela nr 10. Obiekty noclegowe i miejsca noclegowe w województwie świętokrzyskim w 2008 r.

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów noclegowych w 2008 r. ^a		Liczba miejsc noclegowych w 2008 r. ^a	
	Ogółem	Wzrost/spadek liczby obiektów w stosunku do 2007 r. (w liczbach bezwzględnych)	Ogółem	Wzrost/spadek liczby miejsc noclegowych w stosunku do 2007 r. (w liczbach bezwzględnych)
hotele	41	-2	3502	-18
motele	6	-1	248	-16
pensjonaty	6	0	302	-15
inne obiekty hotelowe	15	-1	518	-5
domy wycieczkowe	2	0	69	-21
schroniska młodzieżowe	12	-1	751	-40
ośrodki wczasowe	10	-1	736	+4
ośrodki kolonijne	-	-1	-	-
ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	7	0	656	+25
zespół ogólnodostępnych domków turystycznych	6	0	345	-16
kempingi	4	0	736	+4
pola biwakowe	-	-	-	-
ośrodki wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego	-	-	-	-
zakłady uzdrowiskowe	9	0	1368	+45
pozostałe obiekty	5	+1	253	-76
ogółem	123	-6	9492	-129

^a stan na dzień 31 lipca 2008 r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Statystyczny, Kielce 2009.

Mankamentem istniejącej bazy noclegowej w województwie świętokrzyskim jest stosunkowo niski standard oraz nierównomierne jej rozmieszczenie przestrzenne. Biorąc pod uwagę, rozmieszczenie obiektów noclegowych w powiatach, to największą ich liczbą dysponuje powiat kielecki wraz z miastem Kielce, gromadząc na swym obszarze ponad 39% ogólnej liczby obiektów noclegowych. Na kolejnych miejscach znalazły się powiaty: konecki i buski, po ok. 13% bazy. Natomiast, najmniejsze zasoby noclegowe posiadają powiaty kazimierski i włoszczowski — tylko po 2 obiekty noclegowe, co stanowi 1,6%.

W porównaniu z rokiem 2007 nie zanotowano większego spadku liczby obiektów noclegowych (zlikwidowaniu uległo 6 obiektów), najwięcej po 2 w powiatach sandomierskim oraz kieleckim. Również na terenie dwóch powiatów zanotowano wzrost liczby obiektów noclegowych (ostrowieckim i włoszczowskim).

Tabela nr 11. Obiekty noclegowe i miejsca noclegowe województwie świętokrzyskim w układzie powiatów w 2008 r.

Powiaty	Liczba obiektów noclegowych w 2008 r.		Liczba miejsc noclegowych w 2008 r.	
	Ogółem	Wzrost/spadek liczby obiektów w stosunku do 2007 r. (w liczbach bezwzględnych)	Ogółem	Wzrost/spadek liczby miejsc noclegowych w stosunku do 2007 r. (w liczbach bezwzględnych)
p. buski	15	-1	1776	-17
p. jędrzejowski	6	0	338	0
p. kazimierski	2	0	76	-3
p. kielecki	26	-2	2409	+32
p. konecki	16	-1	1209	-162
p. opatowski	3	-1	87	-10
p. ostrowiecki	6	+1	354	+45
p. pińczowski	3	0	155	0
p. sandomierski	8	-2	275	-118
p. skarżyski	4	-1	215	-140
p. starachowicki	4	0	389	+82
p. staszowski	5	0	382	0
p. włoszczowski	2	+1	146	+126
miasto Kielce	23	0	1681	-174
Województwo świętokrzyskie	123	-6	9492	-339

Źródło: Wojewódzki Urząd Statystyczny, Kielce 2009.

Baza gastronomiczna

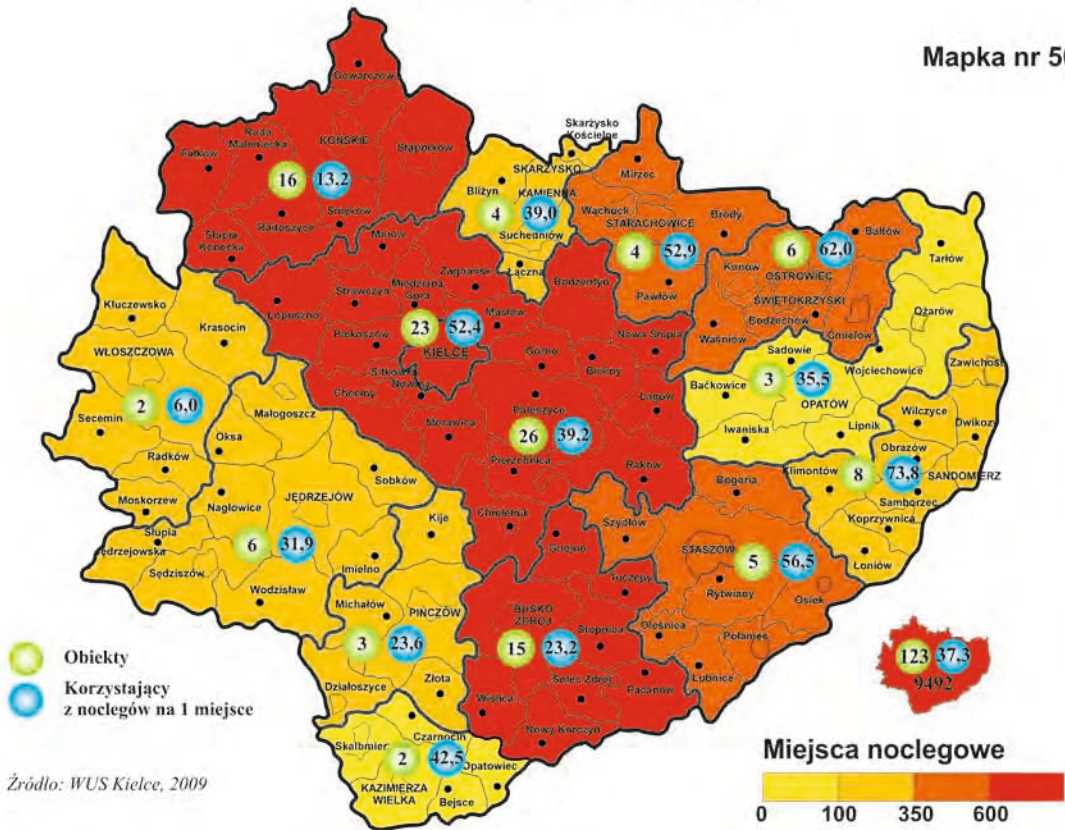
Turystyczna baza gastronomiczna oparta jest o lokale znajdujące się w miastach i miejscowościach o charakterze turystycznym. W jej skład wchodzi różnego rodzaju zakłady gastronomiczne, począwszy od restauracji, a kończąc na różnych stołówkach i punktach szybkiej obsługi. W województwie świętokrzyskim działają także zakłady typu „Fast Food” międzynarodowych sieci szybkiej obsługi (McDonald’s, KFC, itp.). Rozpowszechniły się także w znacznym stopniu pizzerie i restauracje azjatyckie, które wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu wprowadziły sprzedaż „na telefon” i dowożenie wybranych produktów na miejsce. Coraz więcej powstaje przydrożnych barów, punktów gastronomicznych oraz niewielkich zajazdów i restauracji. Niejednokrotnie są częścią składową stacji benzynowych dużych koncernów naftowych. Mankamentem jest brak punktów gastronomicznych

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

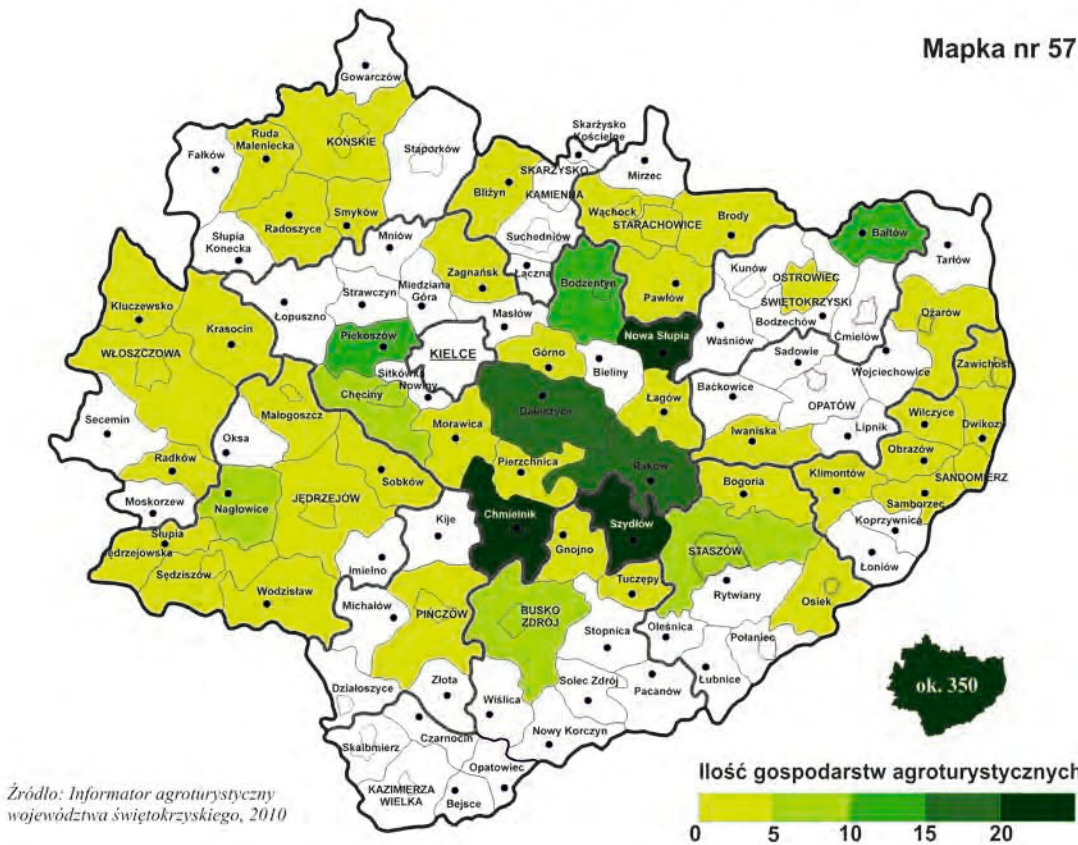
Baza noclegowa turystyki

Mapa nr 56

Gospodarstwa agroturystyczne

Mapa nr 57

serwujących regionalne, czy też lokalne potrawy, będące elementem kulturowym województwa wzbogacającym doznania turystów z pobytu w regionie świętokrzyskim.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku liczba placówek gastronomicznych w województwie świętokrzyskim wynosiła 251, w tym 75 restauracji (dane te dotyczą placówek zatrudniających powyżej 9 osób — *Urząd Statystyczny w Kielcach*). W porównaniu do roku 2007 zauważamy wzrost, w ogólnej liczbie placówek o 30, natomiast restauracji o 7. Pomimo ciągłego wzrostu liczby obiektów gastronomicznych od 2000 roku, dane te nie są zbyt optymistyczne, niestety nasze województwo jest na ostatnim miejscu w kraju. Optymistycznym jest jednak fakt, iż usługi gastronomiczne podlegają ciągłemu rozwojowi i jak na razie zabezpieczają w stopniu wystarczającym zapotrzebowanie ruchu turystycznego.

Główne obszary funkcjonalne turystyki

Województwo świętokrzyskie to obszar posiadający liczne i zróżnicowane walory turystyczne — przyrodniczo-krajobrazowe i antropogeniczne — są one jednak nierównomiernie rozmieszczone zarówno ze względu na typ jak i potencjał. Dlatego też zachodzi potrzeba wewnętrznej rejonizacji, tak aby obszary o podobnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych, mogły wspólnie prowadzić, kreować i promować wysokiej jakości produkt turystyczny, konkurencyjny na rynku krajowym.

Na podstawie inwentaryzacji walorów oraz infrastruktury turystycznej wyznaczono wstępnie następujące rejon turystyczno-rekreacyjne:

Rejon Gór Świętokrzyskich

Geograficznie obejmuje w całości Góry Świętokrzyskie. W rejonie tym wstępują odpowiednie warunki dla turystyki krótko- i długopobytowej, zarówno latem, jak i zimą, biernej i aktywnej. Występują również szczególne korzystne warunki do rozwoju agroturystyki i turystyki objazdowej.

Strukturę centrów i ośrodków turystyczno-rekreacyjnych w tym rejonie stanowią: **miasto Kielce**, a także kształtujące się: **Nowa Słupia, Święta Katarzyna, Chęciny, Cedzyna, Borków, Bocheniec** i predysponowane do rozwoju tej funkcji: **Bodzentyń, Zagnańsk, Bolmin, Cierchy — Malmurzyn, obszar wokół zbiornika wodnego „Wióry” i sanktuarium w Kalkowie - Godowie** a także wokół innych, planowanych zbiorników.

Rejon Konecki

Obejmuje tereny na północno-zachodnim skraju województwa. Ocenia się, że w rejonie rzeki Czarnej Koneckiej występują duże możliwości rozwoju turystyki zarówno krótko-, jak i długopobytowej. Warunki szczególnie sprzyjające do rozwoju agroturystyki występują na terenach przylegających do rzeki Czarnej Koneckiej (np.: Ruda Maleniecka, Końskie, Stąporków). Głównym ośrodkiem tego rejonu jest znana w kraju **Sielpia**, która wyrasta na regionalny ośrodek turystyczny, duże szanse mają Czarniecka Góra, Ruda Maleniecka i miasto Końskie a także inne, mniejsze ośrodki nie posiadające obecnie zainwestowania turystycznego.

Rejon dolnej Nidy

Obejmuje znaczne obszary Zespołu Parków Krajobrazowych Ponidzia. Rejon ten kwalifikuje się do rozwoju turystyki objazdowej, uzdrowskiej oraz agroturystyki, ale wymaga doinwestowania. Głównymi ośrodkami rozrządowymi ruchu turystycznego na tym obszarze są **Busko-Zdrój** i **Pińczów**, w przyszłości funkcje wspomagające mogłyby uzyskać **Solec-Zdrój** i **Wiślica**.

Rejon Czarnej Staszowskiej

Obejmuje obszary położone pomiędzy Rakowem, Szydłowem i Staszowem. W rejonie Czarnej Staszowskiej występują duże możliwości rozwoju turystyki zarówno krótko-, jak i długopobytowej. Warunki szczególnie sprzyjające do rozwoju agroturystyki występują na terenach przylegających do rzeki Czarnej Staszowskiej i w okolicach zbiorników wodnych, poza tym rejon ten jest predysponowany dla turystyki pobytowej, aktywnej i biernej. Ośrodki turystyczno-rekreacyjne stanowią tu **Staszów (Golejów)** i **Chańcza**. Przy odpowiednich inwestycjach rangę ośrodków obsługujących turystów powinny osiągnąć **Szydłów, Korytnica i Raków**.

Rejon Doliny Kamiennej

Obejmuje północną i północno-wschodnią część województwa, od Ostrowca Św. do Bliżyna. Biorąc pod uwagę lokalizację miejsc noclegowych w ośrodkach miejskich oraz zurbanizowany charakter Doliny Kamiennej, tereny te predysponowane są do rozwoju turystyki objazdowej, industrialnej i wypoczynku sobotnio-niedzielnego oraz na niektórych terenach agroturystyki. W tej części województwa znajduje się kilka wyróżniających się ośrodków i ośrodków turystyczno-rekreacyjnych: **Skarżysko-Kamienna, Suchedniów, Wąchock, Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski, Bałtów**, a także kształtujących się: **Brody**.

Rejon Włoszczowski (potencjalny)

Położony w zachodniej części województwa przy granicy z województwem śląskim i łódzkim. W rejonie tym istnieją możliwości rozwoju przede wszystkim agroturystyki w oparciu o czyste, mało przekształcone środowisko. Centrum turystyczne, po odpowiednich inwestycjach, winna stanowić **Włoszczowa**.

Rejon Nadwiślański (potencjalny)

Zlokalizowany we wschodniej części województwa, rozciągający się między Osiekiem i Zawichostem. Obszar ten predysponowany jest do rozwoju turystyki objazdowej i agroturystyki. Wiodącym centrum turystycznym tego rejonu o znaczeniu krajowym jest **Sandomierz**. Koncentracja zagospodarowania turystycznego występuje również w **Koprzywnicy** oraz wokół **zbiornika Szymanowice (gm. Klimontów)**.

Oprócz wyżej wymienionych centrów i ośrodków turystyczno-rekreacyjnych należy również wymienić inne ośrodki i miejsca, nie mniej ważne na mapie turystycznej województwa świętokrzyskiego, związane z różnymi rodzajami turystyki:

- uzdrowiskowa — Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, Czarniecka Góra;
- związana z historią regionu — Połaniec, Radoszyce, Konary, Czarkowy, „Wykus”, Michniów, Szydłów, Raków i inne;
- związana ze sławnymi ludźmi — Oksa, Nagłowice, Ciekoty, Oblęgorek, Wiślica, Wodzisław, Suchedniów, Czarnca i inne;
- industrialna — Krzemionki k. Ostrowca Św., Nietulisko Duże, Nowa Słupia, Rudki, Ćmielów, Samsonów, Bobrza, Maleniec i inne;
- kultura ludowa i działalności kulturalna — Tokarnia, Pacanów, Chałupki, Jędrzejów, Kuźnice, Ujazd, Sobków, Kurozwęki i inne;
- pielgrzymkowa — Święty Krzyż, Kalków-Godów, Piekoszów, Piotrkowice i inne.

14.3. Główne problemy i zagrożenia

- permanentne zabudowywanie i przeznaczanie na cele komercyjne terenów na obszarach intensywnego rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej (ochrona tej przestrzeni przed zagospodarowaniem obniżającym atrakcyjność turystyczną);
- brak współpracy międzygminnej, w rejonach turystycznych, w planowaniu i rozwoju turystyki i rekreacji;
- niedostateczne wiązanie udostępniania turystycznego walorów środowiskowych, krajobrazowych i kulturowych z rozbudową infrastruktury turystycznej i retencji wodnej;
- nierównomierne rozmieszczenie bazy noclegowej, obiektów gastronomicznych oraz podstawowej infrastruktury turystycznej;
- dysproporcje między drogami hotelami, a tańszymi obiektami noclegowymi;
- niedobory taniej bazy noclegowej (brak zorganizowanych pól biwakowych, ośrodków wypoczynku sobotnio-niedzielnego oraz ośrodków kolonijnych);
- niedostateczne dopasowanie struktury bazy noclegowej do specyfiki poszczególnych rejonów;
- zdekapitalizowane oznakowanie i urządzenie szlaków;
- brak sieci zintegrowanych punktów obsługi i informacji turystycznej.

14.4. Wnioski do zmiany „Planu ...”

Obecnie województwo nie wnosi zbyt dużego wkładu w grupę produktów lansowanych przez menedżerów marek turystyki polskiej. Dlatego też niezbędne jest przygotowanie konkurencyjnych produktów turystycznych, które mogłyby samodzielnie lub jako składowa produktów ponadregionalnych, wejść w skład grupy markowych produktów turystyki polskiej. Turystyka winna stać się wiodącym czynnikiem aktywizacji wielu gmin i miast regionu. Istotne znaczenie będzie mieć wykreowanie nowego wizerunku województwa, jako regionu taniego, wielofunkcyjnego i urozmaiconego produktu turystycznego.

W związku z możliwością pozyskania funduszy z różnych programów krajowych i wojewódzkich zauważa się zwiększoną ilość inwestycji z zakresu turystyki, sportu i rekreacji w gminach. Są to szlaki piesze i rowerowe, hale sportowe, boiska i kryte pływalnie. Stosunkowo duża liczba realizacji tras i ścieżek turystycznych o zróżnicowanym standardzie i znaczeniu dla turystyki wojewódzkiej, jak również innej infrastruktury turystyczno-sportowej wskazuje, na konieczność koncentracji działań na obszarach i w pasmach o największym potencjale rozwoju tej funkcji, łączących główne centra i ośrodki turystyczne. W związku z tym proponuje się dodatkowo wskazać w „Planie ...” główne korytarze turystyczne, które docelowo powinny osiągnąć najwyższe standardy zagospodarowania umożliwiając integrację obsługi zwiększonych potoków ruchu turystycznego.

15. ROLNICTWO

15.1. Ocena dotychczasowego rozwoju funkcji rolniczej

Mimo znacznych zmian w zagospodarowaniu obszarów wiejskich, wyrażających się m.in. dużym ubytkiem terenów rolnych i postępującą urbanizacją, rolnictwo pozostaje nadal główną funkcją przestrzenną, bowiem użytki rolne zajmują ponad połowę powierzchni ogólnej województwa (wg materiałów US Kielce z 2010 r. udział tych użytków wynosi ok. 50,3%). Maleje natomiast pozycja tej funkcji w gospodarce regionu, jak również jej znaczenie w strukturze dochodów ludności wiejskiej (*mapki nr 58 i 59*). Świadczy o tym malejący udział rolnictwa w wartości dodanej brutto, który spadł w ciągu ostatnich ośmiu lat do ok. 5,5% (3 lokata po przemyśle i budownictwie), oraz coraz niższy udział pracujących w tym

sektorze gospodarki do ogółu pracujących (spadek o ok. 15%). Oznacza to, że co trzecia osoba czynna zawodowo czerpie obecnie dochody z pracy w rolnictwie, mimo iż udział ludności wiejskiej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa utrzymuje się na dość wysokim poziomie i wynosi 61,7% (analizy własne na podstawie danych GUS za 2009 r.).

Dysproporcję tą wywołują przede wszystkim procesy starzenia się ludności wiejskiej i wzrostu liczby utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania oraz zjawisko suburbanizacji (przenoszenie się ludności miejskiej na atrakcyjne pod względem ekologicznym lecz niestety na ogół nie uzbrojone obszary podmiejskie, które zaczynają pełnić funkcje „sypialniano-rekreacyjne”).

Do niekorzystnych zmian w strukturze ludności zamieszkałej na tych obszarach przyczynia się też migracja młodzieży, obejmująca tereny o najslabiej rozwiniętym rynku pracy (powiaty: konecki, opatowski, skarżyski, starachowicki, ostrowiecki i częściowo staszowski).

Istotny wpływ na omawiane procesy ludnościowe wywiera też relatywnie niska rentowność produkcji rolniczej spowodowana rozdrobnioną strukturą agrarną, niską skalą produkcji jednostkowej oraz słabo rozwiniętym otoczeniem rynkowym rolnictwa. Jest to szczególnie widoczne na obszarach o niekorzystnych warunkach glebowych, na których znaczna część gruntów stała się nieopłacalna w uprawie towarowej i pozostaje w odłogowaniu (*mapka nr 63*).

W warunkach województwa najważniejszym obecnie problemem jest utrzymująca się, **niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych** (średni areal gospodarstwa indywidualnego pow. 1 ha UR od lat utrzymuje się na poziomie nie przekraczającym 5 ha, wykazując niewielką tendencję wzrostową na obszarach dobrych gleb oraz spadek na obszarach ONW). Gospodarstwa te nie są w stanie osiągnąć poziomu produkcji towarowej oraz uzbrojenia technicznego umożliwiającego konkurencję na rynku krajowym i europejskim. Przekłada się to wśród producentów rolnych na ogólną opinię o nieopłacalności produkcji rolniczej i braku perspektyw tej produkcji na słabszych jakościowo gruntach (*mapka nr 62*).

Niekorzystna, rozproszona struktura gospodarstw rolnych doprowadziła już na terenach słabszych gleb do marginalizacji rolnictwa a nawet zaniku działalności rolniczej. Skutkuje to naturalną sukcesją gruntów rolnych i pogłębianiem się ryzyka degradacji cennych przyrodniczo ekosystemów występujących na terenach otwartych w sąsiedztwie upraw polowych. Problem ten potęguje zbyt mała skala i skuteczność stosowanych obecnie narzędzi konsolidacji gospodarstw o niskim potencjale ekonomicznym, a także działań rolno-środowiskowych, które winny służyć poprawie towarowości gospodarstw na terenach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Generalnie instrumenty te nie są dostosowane do potrzeb rozdrobnionej gospodarki rolnej i posiadają obecnie charakter socjalny.

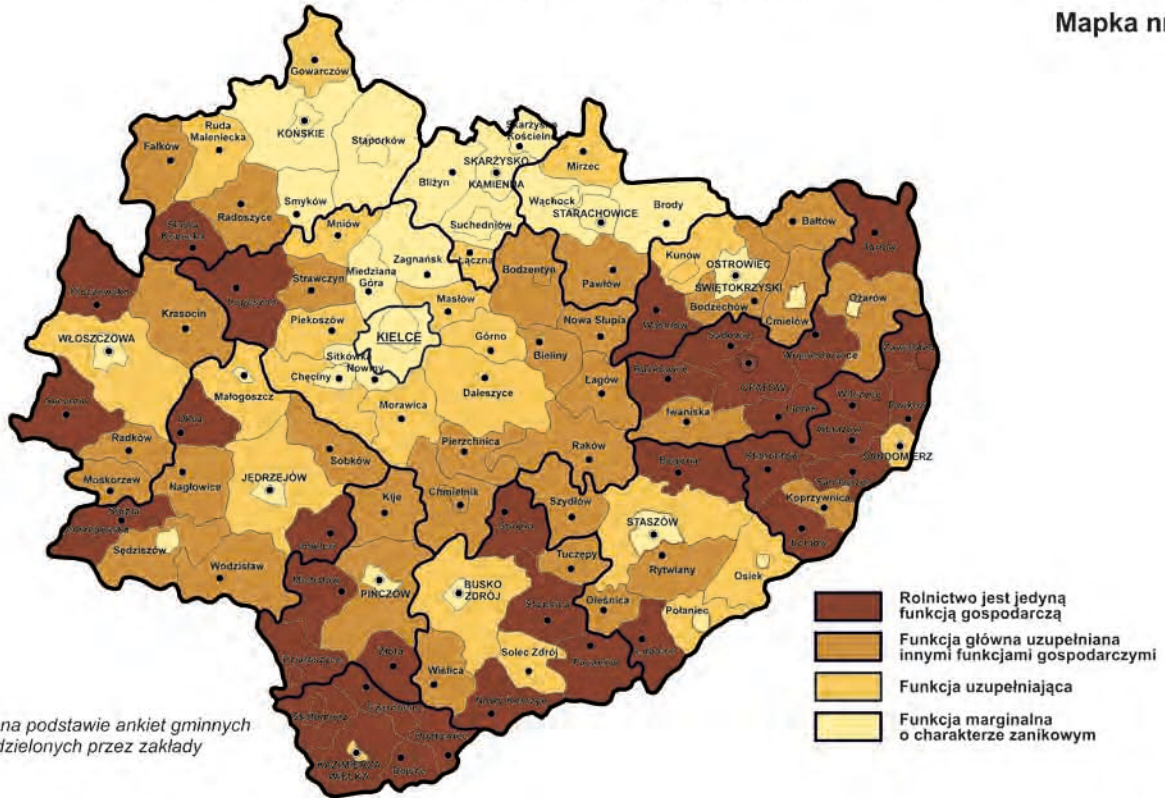
Dominującym źródłem dochodów ludności tych obszarów stały się transfery społeczne (emerytury, renty, zasiłki) oraz dopłaty obszarowe, zaś produkcja rolnicza w ok. 60% gospodarstw przybrała charakter samozaopatrzeniowy. Na drugim miejscu lokują się dochody z pracy poza rolnictwem. Dopiero na trzecim są dochody z rolnictwa. Zbyt niskie jest przy tym tempo pozyskiwania dochodów ze źródeł pozarolniczych bądź podejmowania innej niż rolnicza działalności gospodarczej, co podyktowane jest niewielką skalą wsparcia tych źródeł dochodów oraz niedoborem pomocy organizacyjno-technicznej. Ograniczenia stwarza także obecna, tradycyjna struktura zabudowy obszarów wiejskich, która utrudnia lokalizację działalności gospodarczej, zwłaszcza o charakterze uciążliwym dla otoczenia oraz niepełne uzbrojenie komunalne (brak zbiorczych systemów kanalizacji i zasilania gazem oraz wyeksploatowana sieć energetyczna). Pod względem natężenia działalności pozarolniczej

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Pozycja rolnictwa w strukturze funkcjonalnej miast i gmin (w ocenie samorządów)

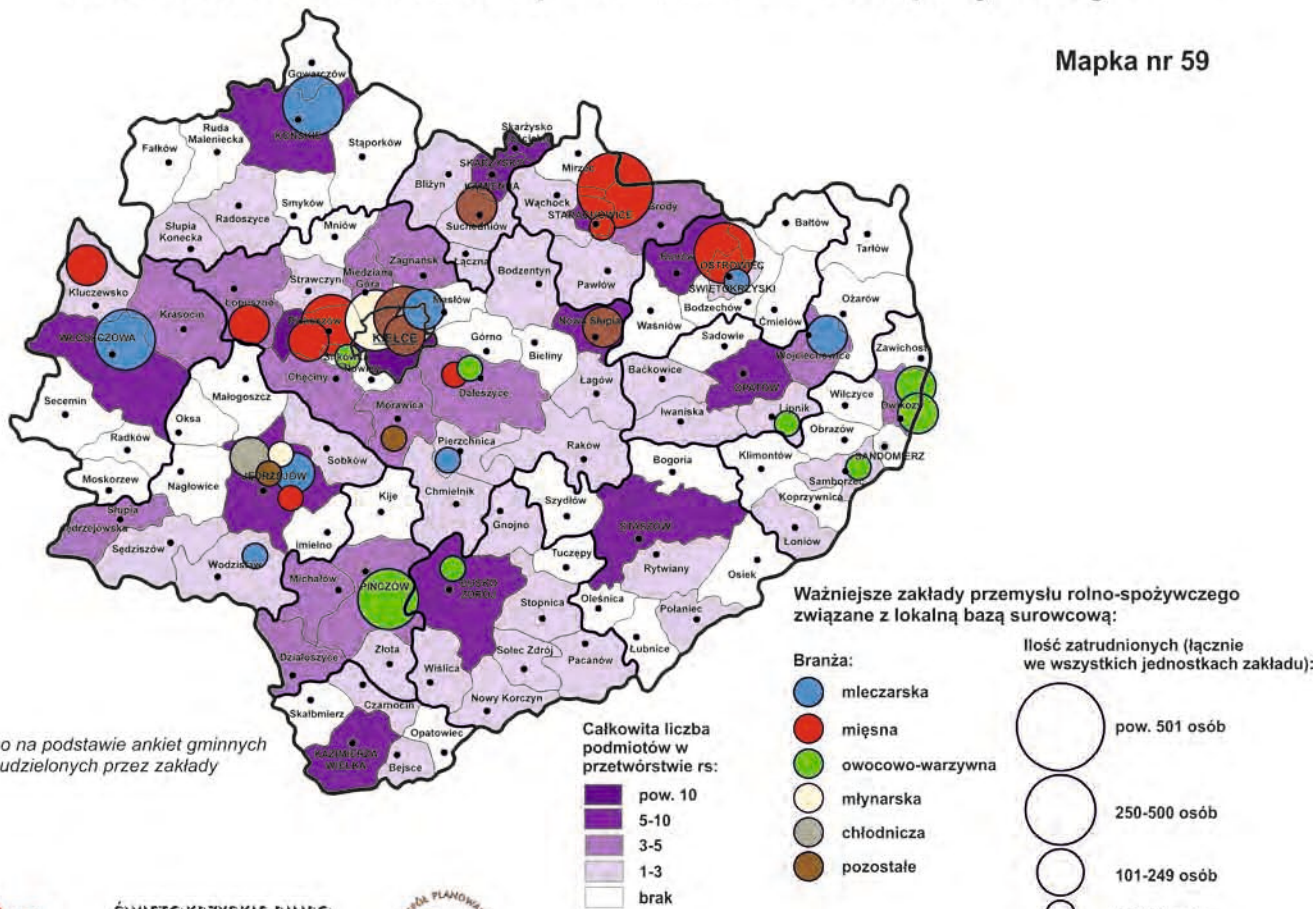
Mapka nr 58

Opracowano na podstawie ankiet gminnych i informacji udzielonych przez zakłady

Rozmieszczenie zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego

Mapka nr 59

Opracowano na podstawie ankiet gminnych i informacji udzielonych przez zakłady

najkorzystniej wypadają obszary wokół większych miast. Znacznie słabiej peryferyjne obszary wiejskie położone w oddaleniu od rynków pracy i zbytu.

Tabela nr 12. Rolnictwo regionu na tle kraju.

Wyszczególnienie	2007	2009	Dynamika zmian w regionie 2009/2007	Kraj = 100
Użytki rolne w tys. ha w tym;	614,1	578,4,0	94,1	3,59
grunty orne	409,3	394,1	79,9	3,25
sady	32,1	34,9	108,7	10,54
łąki i pastwiska	127,2	123,9	97,4	3,90
Pow. uprawy zbóż w tyś. ha	286,9	277,8 ¹⁾	96,8	3,52
Plony zbóż - q/ha	28,2	28,6	101,4	81,7
Plonu ziemniaków - q/ha	176	173	98,2	90,5
Obsada zwierząt gospod. DJP/100haUR	41,2	35,8 ¹⁾	86,8	
Produkcja mleka na 1haUR	596,6	612,8 ¹⁾	102,7	23,8
Produkcja żywca rzeźn. (w przelicz. na mięso) na 1ha UR	177,9	174,1 ¹⁾	97,8	160,2
Średnia powierzchnia gospodarstwa indywid. w latach 2002 i 2008 w ha użytków rolnych	4,7 ³⁾	4,9 ¹⁾	104,2	61,2
Zużycie NPK/ haUR	104,3	82,8		70,1
Ciągniki rolnicze szt./100 ha UR	14,3	14,7	102,7	147,0
Liczba grup producenckich w szt.	6	9	150,0	1,5
Powierzchnia ugorów na gruntach ornych ³⁾ - tys ha.	10,2	19,8	194,1	71,4

1) – opracowano w oparciu o publikacje - Rolnictwo w woj. świętokrzyskim – US Kielce 2009 r.

2) -opracowano w oparciu o dane z PSR /2002 – GUS Warszawa 2004r.

3) pracowano w oparciu o publikację GUS „Ochrona środowiska,, z lat 2007 -2010

Jak wynika z zestawienia wielkość produkcji rolniczej nie uległa większym zmianom z wyjątkiem produkcji sadowniczej wykazującej również umiarkowaną dynamikę rozwoju obszarowego. Na relatywnie wyższym od krajowego poziomie utrzymuje się produkcja żywca rzeźnego. Stosunkowo niski pozostaje natomiast poziom produkcji mleczarskiej (rozmieszczenie produkcji rolnej obrazują mapki nr 60 i 61).

Do ważniejszych trendów, jakie zaznaczyły się w przestrzeni rolniczej w omawianym okresie lat należy również zaliczyć:

- systematyczny ubytek użytków rolnych (spadek w latach 2007–2009 o 5,9%);
- niewielką, ale odczuwalną w środowisku wiejskim poprawę sytuacji finansowej gospodarstw, która nastąpiła z chwilą uruchomieniu dopłat bezpośrednich w 2005 r. (towarzyszy temu niewielka poprawa ich zdolności inwestycyjnej oraz wzrost ceny ziemi rolniczej, która przekracza obecnie ponad 3 krotnie cenę z roku 1998);
- objęcie dodatkową płatnością obszarową 176,4 tys. ha UR (34,3% ogółu tych użytków) zakwalifikowanych do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania — ONW (dopłata ta wywiera pewien wpływ na ciągłość rolniczego użytkowania gospodarstw, zachowanie walorów krajobrazowych i promocję rolnictwa przyjaznego środowisku, jednak skala jednostkowa tych dopłat z uwagi na rozdrobnienie gospodarstw jest zbyt mała by spowodować przyśpieszenie procesów modernizacyjnych);
- zauważalną dywersyfikację gospodarstw rolniczych w zakresie powierzchni oraz skali produkcji, podczas gdy średni areal gospodarstwa powyżej 1 ha UR nie uległ zwiększeniu i wynosi 4,9 ha (średnio w kraju analogiczny areal wzrósł w latach 2002–2010 o 13,1% i wynosi 9,5 ha);

- zbyt duży poziom zatrudnienia w rolnictwie (ok. 25 osób/100 ha) mimo wysokiego spadku tego wskaźnika (o ok. 35%);
- zakończoną już modernizację (techniczną i własnościową) przetwórstwa rolno-spożywczego, które zostało poddane rygorystycznemu dostosowaniu do wymogów UE (odbyło się to jednak przy znacznych stratach potencjału, spowodowanych upadkiem wielu zakładów, jak i całych branż, np. cukrowniczej i tworzy trudną do odrobienia lukę w organizacji zbytu surowców rolniczych oraz pogłębia trudności z zagospodarowaniem okresowych nadwyżek surowcowych);
- dokonującą się transformację systemu obsługi rolnictwa, którą prawie w całości przejął sektor prywatny (znaczna część tych przedsiębiorstw nie zapewnia jednak wystarczającego poziomu i kompleksowości usług, zwłaszcza w zakresie obrotu artykułami rolnymi, napraw sprzętu rolniczego oraz obsługi finansowej gospodarstw, nie wypracowała również dostatecznej wizji rozwoju, odpowiadającej oczekiwaniom wsi);
- nadmierne przemieszanie się charakteru i funkcji zabudowy wiejskiej na terenach podmiejskich, co nie służy intensyfikacji produkcji rolniczej i zachowaniu kultury źródłowej (w niektórych obszarach funkcjonalnych miast zjawisko to przyczynia się do widocznej dewastacji walorów krajobrazowych oraz ubytku przestrzeni publicznej);
- znaczny wzrost areału gruntów odłogujących i źle rolniczo wykorzystanych, zwłaszcza na obszarach o najsłabszych warunkach glebowych (np. powierzchnia ugorów na gruntach ornych wzrosła w latach 2007–2009 o prawie 95%, co ma związek z pogarszającą się i niestabilną opłacalnością produkcji rolniczej oraz rezygnacją rolników z uprawy części gruntów najniższej jakości);
- utrzymującą się niską skalę jednostkową produkcji rolniczej i brak większego zainteresowania tworzeniem grup producenckich (obecnie funkcjonuje zaledwie 9 takich grup), czemu towarzyszy niski poziom współpracy pomiędzy rolnikami, a zakładami przetwórczymi (za wyjątkiem mleczarstwa);
- tendencje do zaniku towarowej produkcji zwierzęcej w północnej części województwa na obszarach najsłabszych gleb;
- słabo wykorzystany potencjał rolnictwa na obszarach o najlepszych glebach we wschodniej i południowej części województwa.

Za korzystne elementy zagospodarowania obszarów wiejskich należy uznać relatywnie czyste środowisko rolnicze (z wyjątkiem niektórych terenów wzdłuż dróg krajowych o największym natężeniu ruchu, oraz lokalnych zanieczyszczeń kadmem) predysponowanych do rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz nadwyżki rolniczej siły roboczej umożliwiające intensyfikację pracochłonnych gałęzi produkcji rolniczej.

15.2. Zróżnicowanie obszarów wiejskich pod względem natężenia procesów urbanizacyjnych i wpływu miast

Obszary wiejskie w województwie wykazują rosnące zróżnicowanie pod względem ekonomicznym, społecznym i strukturalnym. Wpływa na to decydująco sąsiedztwo dużych miast: zwłaszcza Kielc, Ostrowca Świętokrzyskiego, Starachowic i Skarżyska - Kamiennej oraz pozostałych, większych ośrodków miejsko-przemysłowych. Wywierają one wielokierunkowy wpływ, który wyraża się dyfuzją procesów urbanizacyjnych oraz umacnianiem się wielorakich związków funkcjonalnych, które działają stymulująco na ruch budowlany, rozwój przedsiębiorczości — zwłaszcza nierolniczej a także intensyfikację procesów osiedleńczych. Na podstawie analizy poziomu urbanizacji i wpływu miast na otaczające je gminy można wyróżnić obecnie 4 kategorie obszarów wiejskich:

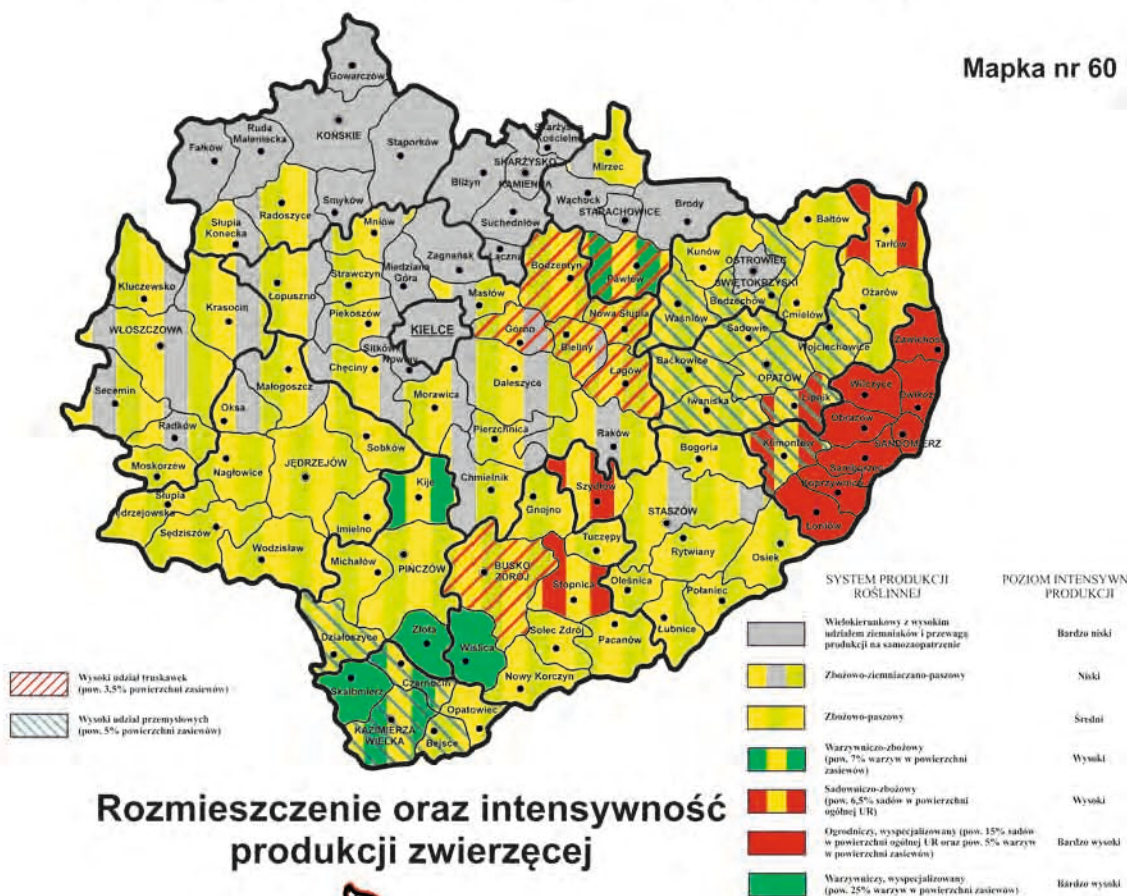
- A. ściśle powiązane z dużym miastem — obszary wiejskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodka miejskiego i stanowiące głównie jego strefę podmiejską, obszary

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

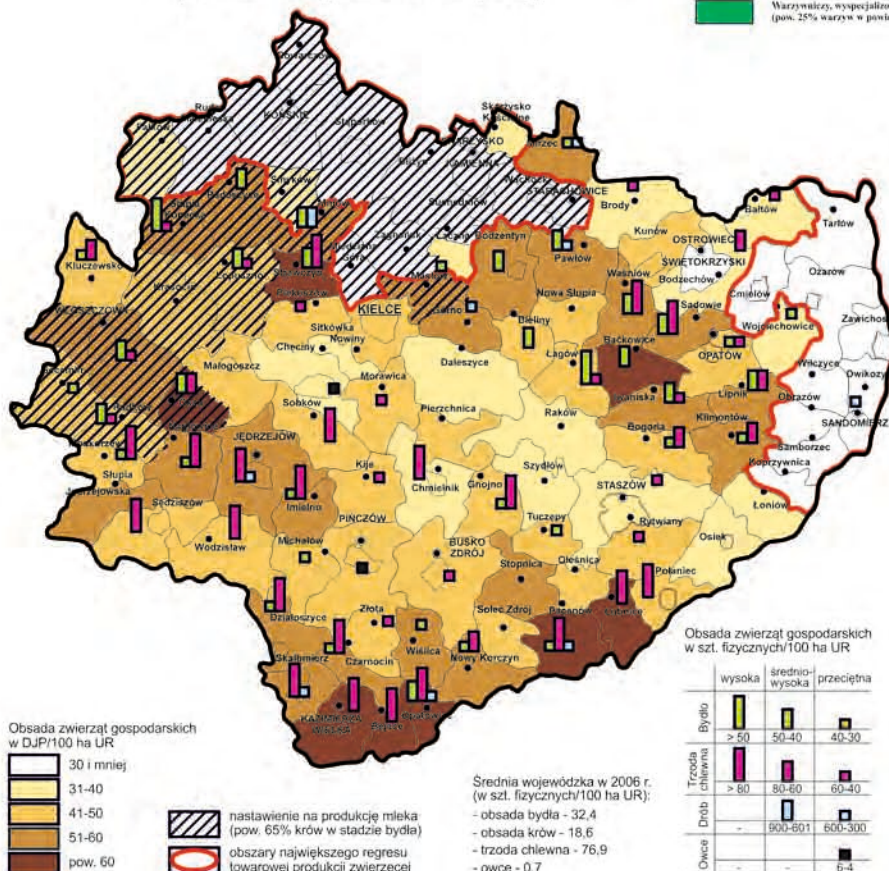
Rozmieszczenie i struktura produkcji roślinnej

Mapka nr 60

Rozmieszczenie oraz intensywność produkcji zwierzęcej

Mapka nr 61

Źródło: Opracowano na podstawie ankiet gminnych zwierzących dane za 2006 r.

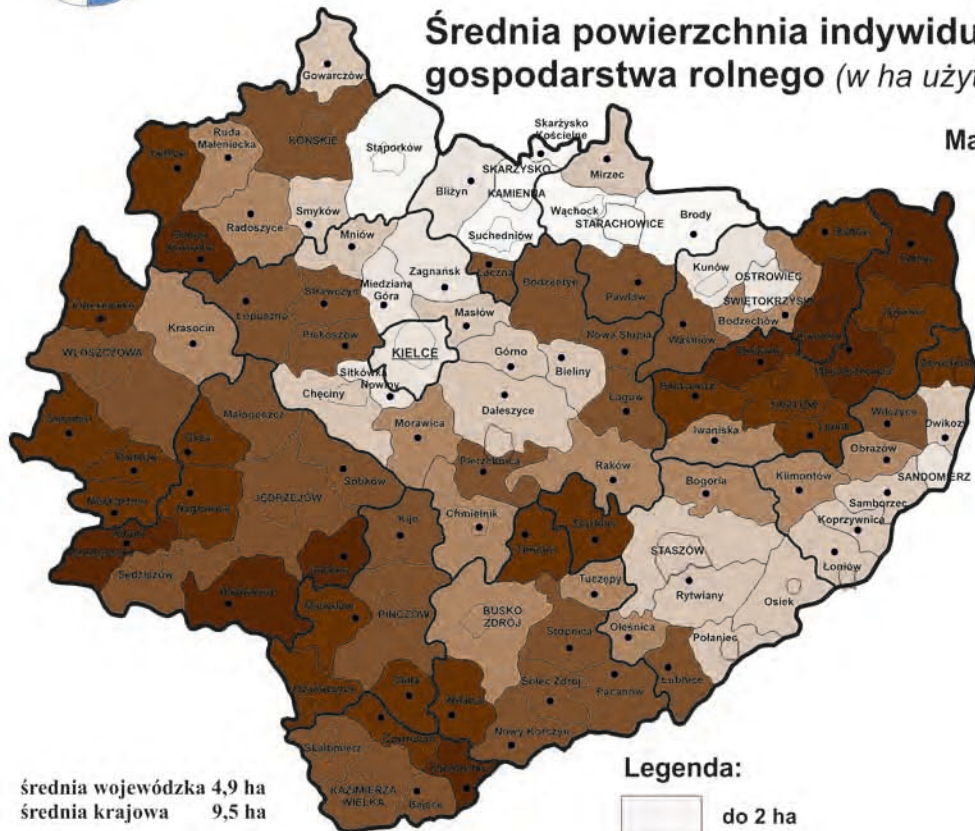

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego (w ha użytków rolnych)

Mapka nr 62

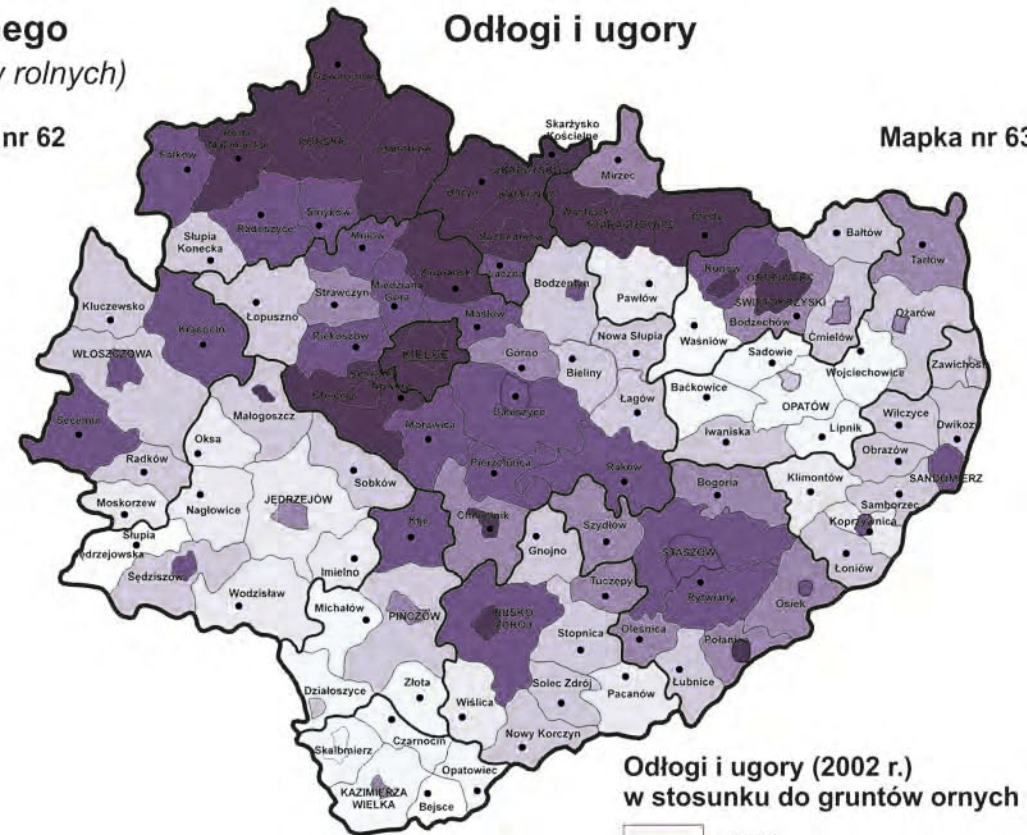

Legenda:

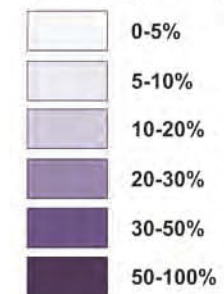

Odłogi i ugory

Mapka nr 63

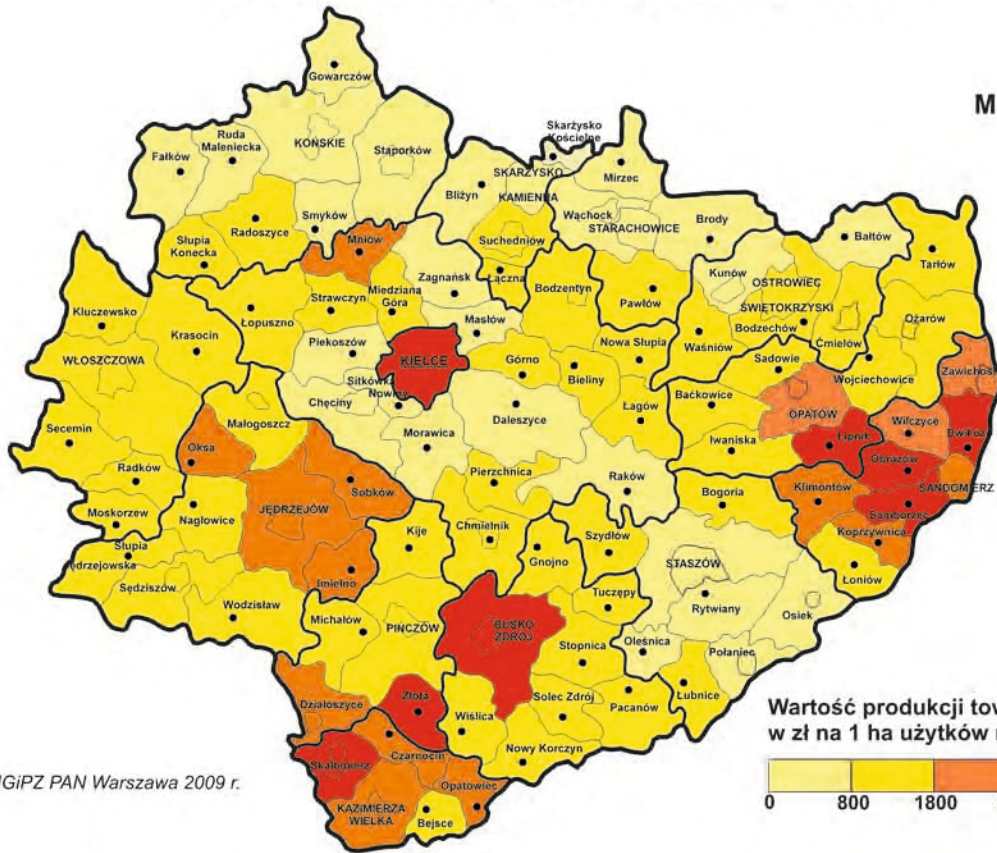
Odłogi i ugory (2002 r.) w stosunku do gruntów ornych

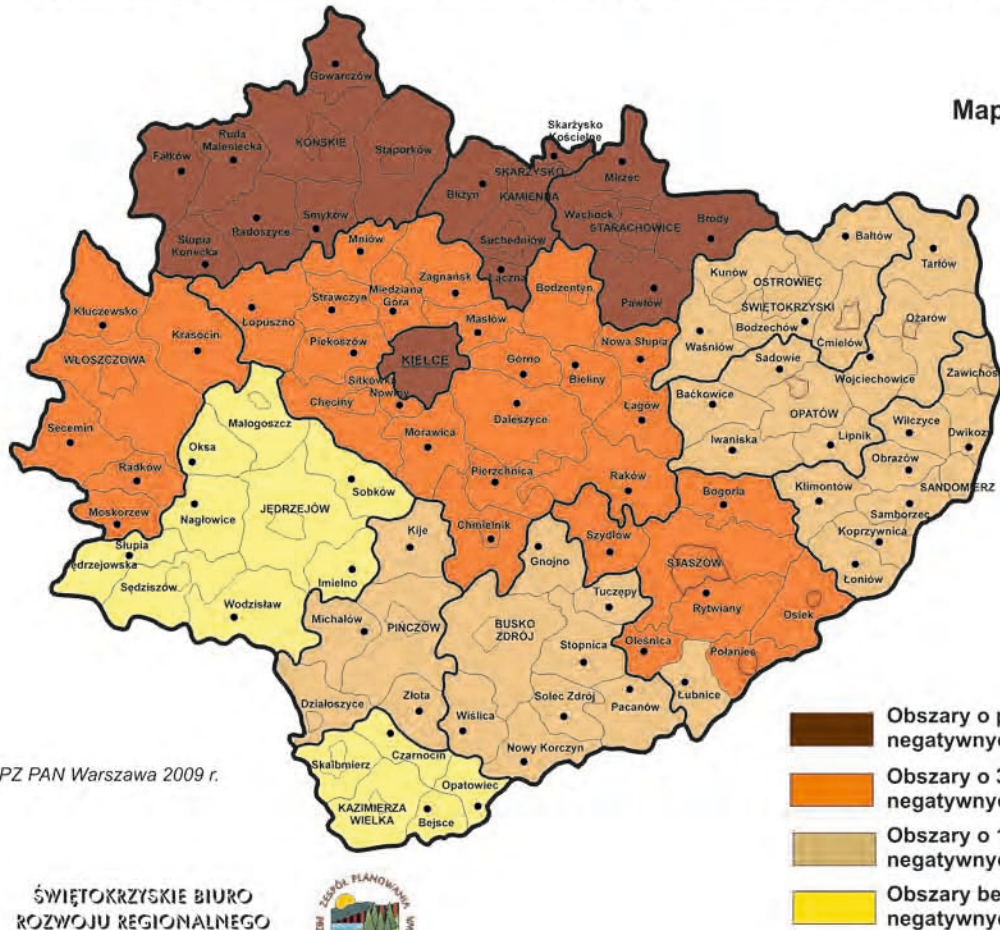

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Poziom rolniczej produkcji towarowej

Obszary problemowe rolnictwa - w układzie powiatów

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

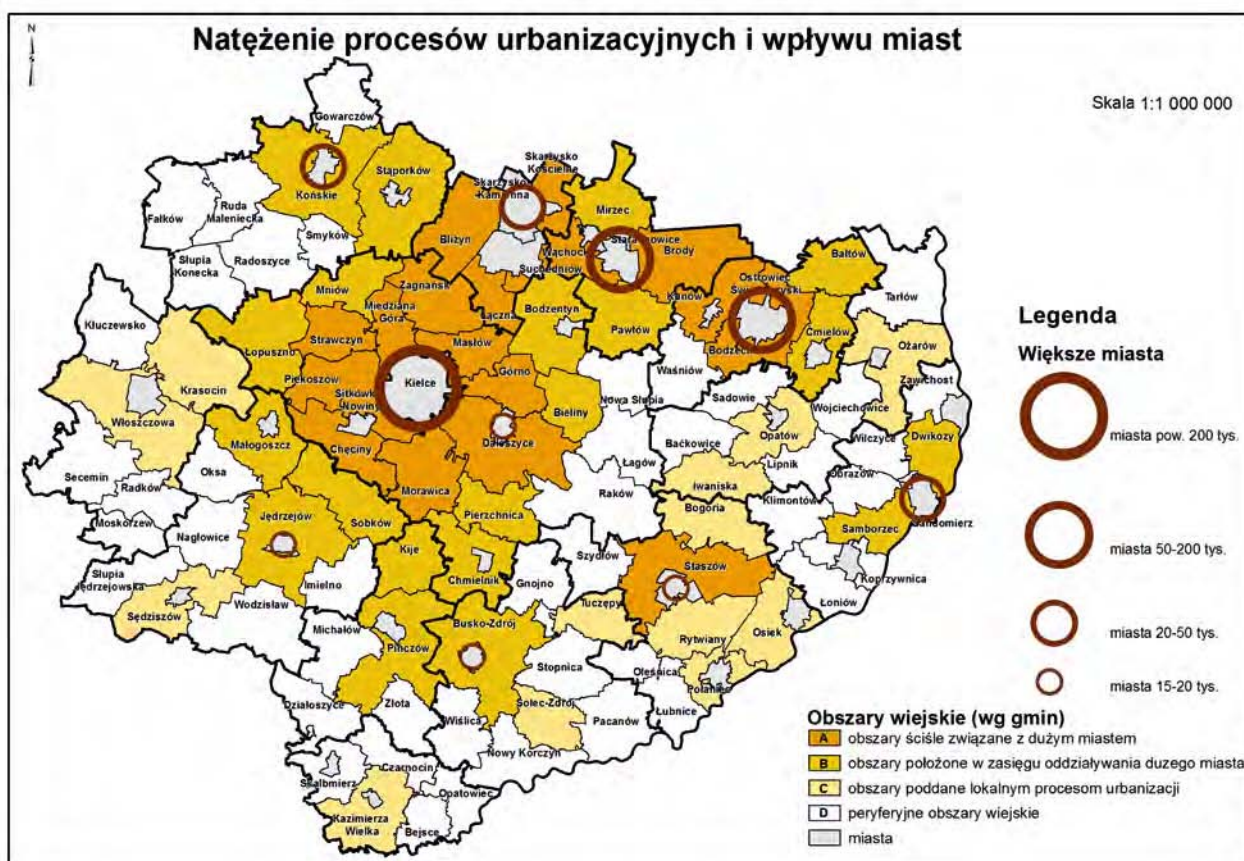
ul. Targowa 18, skr. poczt. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretariat@sbrr.pl

te charakteryzuje zróżnicowanie struktury funkcjonalnej i słabnąca różnorodność i intensywność zjawisk społeczno-gospodarczych w miarę oddalania się od granic miasta w kierunku „właściwych” obszarów wiejskich;

- B. w zasięgu oddziaływania dużego miasta — obszary wiejskie położone poza strefami podmiejskimi z zadowalającą dostępnością czasową do ośrodka miejskiego, znajdują się one wprawdzie poza zasięgiem bezpośredniego oddziaływania dużego miasta, ale są dogodnie położone względem szlaków komunikacyjnych i mogą czerpać korzyści z dyfuzji procesów rozwojowych, która obok ich endogenicznego potencjału powinna przyczyniać się do ich rozwoju;
- C. poddane lokalnym procesom urbanizacyjnym — obszary wiejskie stanowiące bezpośrednie otoczenie średnich miast i ośrodków przemysłowych, odnoszące korzyści z lokalnych procesów urbanizacji i uprzemysłowienia;
- D. peryferyjne obszary wiejskie o dominującej roli funkcji powierzchniowych (rolnictwo i leśnictwo), często charakteryzujące się nagromadzeniem niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych, bez wyraźnego oddziaływania któregoś z dużych ośrodków miejskich i z ograniczoną dostępnością komunikacyjną (w kilku przypadkach są to obszary o konkurencyjnym rolnictwie lub atrakcyjne turystycznie, co może być jednym ze źródeł ich endogenicznego potencjału jednak większość z nich nie zdołała zakończyć procesów transformacji rynkowej i jest objęta recesją strukturalną).

Rysunek nr 5.

Źródło: IGiPZ PAN Warszawa.

15.3. Główne obszary problemowe rolnictwa

Obszary o znaczeniu krajowym

Zróznicowanie obszarów problemowych rolnictwa w skali krajowej oddaje najlepiej opracowana przez IGiPZ PAN „Mapa obszarów problemowych rolnictwa w 2002 r.”, sporządzona w układzie gmin, które podzielono na 4 grupy pod względem kumulacji cech negatywnych, obejmujących:

- jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- skalę rozdrobnienia struktury agrarnej;
- poziom produkcji na rynek;
- skalę negatywnych procesów demograficznych (starzenie się ludności rolniczej);
- poziom wykształcenia użytkowników gospodarstw;
- dostępność do usług.

Pozwoliło to na wyodrębnienie następujących obszarów gmin:

- obszar gmin o kumulacji 5-ciu i więcej cech negatywnych, uznany za główny obszar problemowy rolnictwa w skali kraju;
- obszar gmin od 3–4 cech negatywnych;
- obszar gmin od 1–2 cech negatywnych;
- obszar gmin bez cech negatywnych;

Rozmieszczenie tych obszarów w województwie świętokrzyskim obrazuje mapa nr 66.

Obszary o znaczeniu regionalnym

Występujące obecnie w województwie zróżnicowanie terytorialne potencjału produkcyjnego rolnictwa oraz stanu zagospodarowania przestrzennego wytworzyło **obszary problemowe**, do których należy obecnie zaliczyć (*mapka nr 66*):

- zajmujące ok. 35% terenów rolnych województwa **obszary południowe i wschodnie o dobrych i średnich glebach, ale słabo wykorzystanym potencjale wzrostu towarowości i specjalizacji produkcji rolniczej** (rozdrobniona struktura gospodarstw, niski poziom organizacji otoczenia rolnictwa i przetwórstwa rolnego, niewielka skala samoorganizacji producentów rolnych);
- obejmujące ok. 52% terenów rolnych **obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania i kumulacji negatywnych zjawisk w rolnictwie** (słabe gleby, pogłębiające się rozdrobnienie gospodarstw, zanik produkcji towarowej, itp.), które wymagają głębokiej restrukturyzacji, na bazie funkcji nierolniczych zwłaszcza turystyki i funkcji rolno- środowiskowych;
- **obszary gleb zagrożonych erozją i silnego oddrzwienia krajobrazu** skupiające się na terenach lessowych;
- **obszary o wysokiej koncentracji gruntów odługujących** (gminy o najniższej bonitacji gleb w północno-zachodniej i centralnej części województwa).

Podsumowując należy podkreślić fakt, że województwo świętokrzyskie należy do obszarów kraju o największej skali i złożoności problemów transformacji sektora rolnego oraz dostosowania tej funkcji do standardów UE. Znaczenie priorytetowe posiada poprawa niekorzystnej struktury agrarnej oraz kształtowanie rynkowego otoczenia rolnictwa, które w obecnym stanie nie odpowiada wymaganiom producentów. Istotnym problemem pozostaje niski poziom aktywności społeczno-gospodarczej, zwłaszcza na peryferyjnych obszarach wiejskich, kumulujących niekorzystne warunki rozwoju oraz utrzymujący się niski poziom produkcji towarowej (*mapki 64 i 65*).

15.4. Wnioski do Zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa

Jak wynika z krajowych opracowań diagnostycznych żadnego z obszarów świętokrzyskich nie można obecnie zakwalifikować do rejonów intensywnego rolnictwa towarowego, posiadających poziom krajowy, które uzyskują znacznie wyższą skalą i dynamiką produkcji towarowej oraz posiadają wyraźną specjalizacją produkcji. Jedynie wzdłuż doliny Wisły dzięki dobrym warunkom glebowym i agroklimatycznym występuje intensywna produkcja warzyw i owoców, która nie osiąga jednak poziomu towarowości, jaki mają niektóre obszary centralne i zachodnie konkurujące już z powodzeniem na rynku światowym. Obecnie gminy rejonu sandomierskiego można co najwyżej zaliczyć **do perspektywicznych obszarów konkurencyjnego i towarowego rolnictwa**, które muszą jednak wcześniej pokonać istotne ograniczenia strukturalne, zwłaszcza rozdrobnioną strukturę agrarną oraz niedobór pozarolniczych miejsc pracy, stanowiący główny hamulec zmian strukturalnych.

Na pozostałym obszarze województwa (nie zaliczonym do O NW) występują „niewielkie skupiska gmin” charakteryzujących się rolnictwem częściowo towarowym, ukierunkowanym na zaopatrzenie lokalnych rynków miejskich.

Rozległy, bo obejmujący powiaty: konecki, skarżyski i starachowicki zespół gmin został natomiast zaliczony do krajowego obszaru problemowego rolnictwa o zdecydowanej przewadze niekorzystnych warunków gospodarowania. Obszar ten łączy się z podobnymi obszarami w woj. łódzkim i mazowieckim tworząc jedną z największych w skali krajowej strefę zaniku produkcji rolniczej.

16. LEŚNICTWO

Lasy są drugą po rolnictwie funkcją przestrzenną i zajmują 27,9% powierzchni ogólnej województwa. Wykazują też stałą tendencję wzrostu areалу (w latach 2007–2009 powierzchnia lasów i gruntów leśnych wzrosła o ponad 4,5 tys. ha). Lesistość województwa, nieco niższa od krajowej (29,0%), odbiega jednak zasadniczo od średniej europejskiej (wynoszącej 32%) oraz od przyjętego w krajach UE wskaźnika kierunkowego (42%).

Cechą tej funkcji jest silne zróżnicowanie przestrzenne. Lasy koncentrują się w centralnej, północnej i północno-zachodniej części województwa, na terenach o niskiej bonitacji gleb i w miejscach, gdzie zachowały się duże kompleksy leśne, stanowiące pozostałość dawnych puszczy: Świętokrzyskiej, Iłżeckiej, Pilickiej oraz Lasów Włoszczowskich i Staszowskich. Na obszarach o najlepszych warunkach glebowych lesistość jest nadal bardzo mała, co przyczynia się do powstania szeregu negatywnych zjawisk w środowisku rolniczym jak: erozja i spływ gleb, pogarszanie się warunków wodnych i agroklimatycznych, a także brak warunków do wypoczynku w środowisku leśnym (lasy tworzą zbyt małe kompleksy, a ponadto dominujący na tych terenach drzewostan liściasty nie sprzyja rekreacji).

W strukturze własnościowej lasów przeważają lasy zarządzane przez Lasy Państwowe (67,7%), natomiast w strukturze drzewostanów dominuje sosna (ok. 72,1%), co nie odpowiada bogactwu ekosystemów leśnych (dla przykładu w lasach Skarbu Państwa ponad 52% stanowią żyzne siedliska lasowe), ani ich potencjałowi produkcyjnemu, który wymaga zwiększenia udziału cennych drzew liściastych.

W lasach będących w zarządzie Lasów Państwowych (223,8 tys. ha), 66,7% zajmują lasy ochronne w strukturze których dominują:

- lasy wokół miast pow. 50 tys. mieszkańców (30,3% lasów ochronnych);
- lasy wodochronne (50,0%);
- lasy glebochronne (6,1%).

Możliwości rozwoju funkcji leśnej determinują:

- rosnący areal odłogów i ugorów, z których część może być przeznaczona pod zalesienia;
- wysokie potrzeby zalesieniowe gmin (grunty do zalesień w gminnych programach zwiększenia lesistości zajmują łącznie powierzchnię ok. 30 tys. ha) mimo widocznego procesu rezygnacji z części tych terenów na rzecz terenów budowlanych w gminach podmiejskich;
- krajowe preferencje zwiększenia lesistości obejmujące 14 gmin województwa;
- predyspozycje do ograniczenia monokultur sosnowych (ponad 61% powierzchni leśnej zajmują żyzne siedliska lasów i borów mieszanych nadające się do wprowadzenia najcenniejszych drzewostanów liściastych);
- lokalne warunki do rozwoju wyspecjalizowanego rzemiosła i drobnego przemysłu drzewnego;
- wyraźna poprawa stanu zdrowotnego lasów, w tym drzewostanów świerkowych i jodłowych (drzewostany bez uszkodzeń zajmują obecnie 29%, podczas gdy w 2000 r. zaledwie 10,4%), co nie oznacza jednak wystarczającej poprawy tego stanu w odniesieniu do wskaźników europejskich;
- rosnące pozyskanie drewna, wynoszące średniorocznie ponad 0,9 tys. dm³ (wzrost o 24,1%).

Najważniejszym zagrożeniem lasów w województwie jest obecnie zagrożenie pożarowe, które utrzymuje się na zbliżonym poziomie jak w latach poprzednich i dotyczy w szczególności suchych lasów sosnowych.

W lasach prywatnych istotnym zagrożeniem jest nadal niepełne wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych oraz nie realizowanie odnowień na gruntach przejściowo pozbawionych drzewostanu. Lokalne zagrożenia stwarzają ponadto:

- kradzieże drzewa z lasów wszystkich kategorii własności;
- zaśmiecanie terenów leśnych, zwłaszcza wokół terenów mieszkaniowych oraz dróg;
- duże zainteresowanie wypoczynkiem w środowisku leśnym, które ogranicza niedobór infrastruktury turystycznej i komunalnej w otoczeniu lasów.

Ograniczeniem rozwoju omawianej funkcji są również zbyt długo trwające procedury przeznaczania gruntów na cele zalesieniowe oraz (do niedawna) brak możliwości finansowania ze środków pomocowych zalesień gruntów innych niż rolne.

Do głównych obszarów problemowych leśnictwa, prócz wspomnianych lasów zagrożonych pożarami, zalicza się tereny leśne położone w promieniu 10 km od miast powyżej 50 tys. mieszkańców, poddane szczególnie nasilonemu użytkowaniu turystycznemu. Lasy te będą stanowić podstawowy składnik tzw. zielonych pierścieni, budowanych wokół większych aglomeracji miejskich, stanowiących największe w województwie skupiska ludności. Lesistość gmin oraz rozmieszczenie zalesień obrazują *mapki nr 67 i 68*.

16.1. Główne problemy przestrzenne leśnictwa

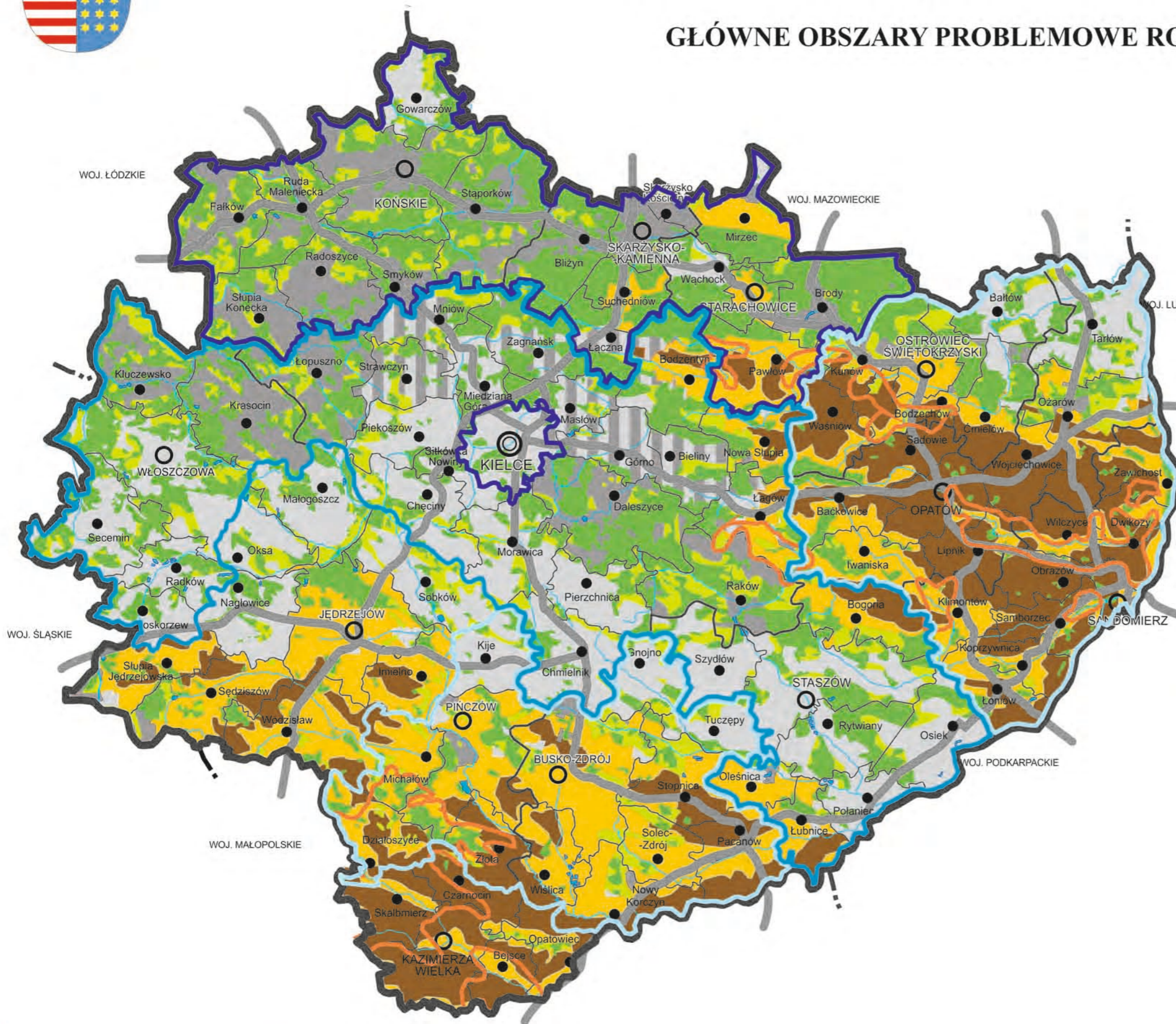
- silne oddrzwienie krajobrazu terenów lessowych, które powoduje szereg negatywnych zjawisk w przestrzeni rolniczej na terenach południowych i wschodnich województwa;
- postępująca naturalna sukcesja leśna na terenach ONW (zwłaszcza na obszarach najsłabszych gleb), posiadająca negatywne aspekty przyrodnicze i krajobrazowe;
- utrzymujące się wysokie zagrożenie pożarowe lasów w okresach susz (zwłaszcza o drzewostanach sosnowych), któremu towarzyszy niedobór zbiorników retencyjnych o funkcji poż;
- utworzenie w 2004 roku Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Świętokrzyska” o łącznej powierzchni prawie 77 tys. ha (kompleks ten obejmuje Nadleśnictwa: Daleszyce, Kielce, Łągów, Suchedniów, Zagnańsk oraz w części Nadleśnictwa Skarżysko

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

GŁÓWNE OBSZARY PROBLEMOWE ROLNICTWA I LEŚNICTWA

Mapka nr 66

ROLNICTWO

OBSZARY PROBLEMOWE O ZNACZENIU KRAJOWYM (w układzie powiatów)

(wyróżnione w „Raporcie o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju”)

- Obszary o ponad 5 cechach negatywnych (główny obszar problemowy kraju)
- Obszary o 3 - 5 cechach negatywnych
- Obszary o 1 - 3 cechach negatywnych

OBSZARY PROBLEMOWE O ZNACZENIU REGIONALNYM

Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)

- Obszary o szczególnych utrudnieniach w rolnictwie (obszary górskie)
- Strefa nizinna II (warunki bardzo słabe)
- Strefa nizinna I (warunki słabe)

Obszary o przewadze korzystnych warunków glebowych

- Obszary gleb klasy I, II, III o niewykorzystanym potencjale rozwoju rolnictwa
- Obszary gleb klasy IV wymagający wsparcia wielofunkcyjnego

- Nasiloną erozję gleb

LEŚNICTWO

Obszary problemowe leśnictwa

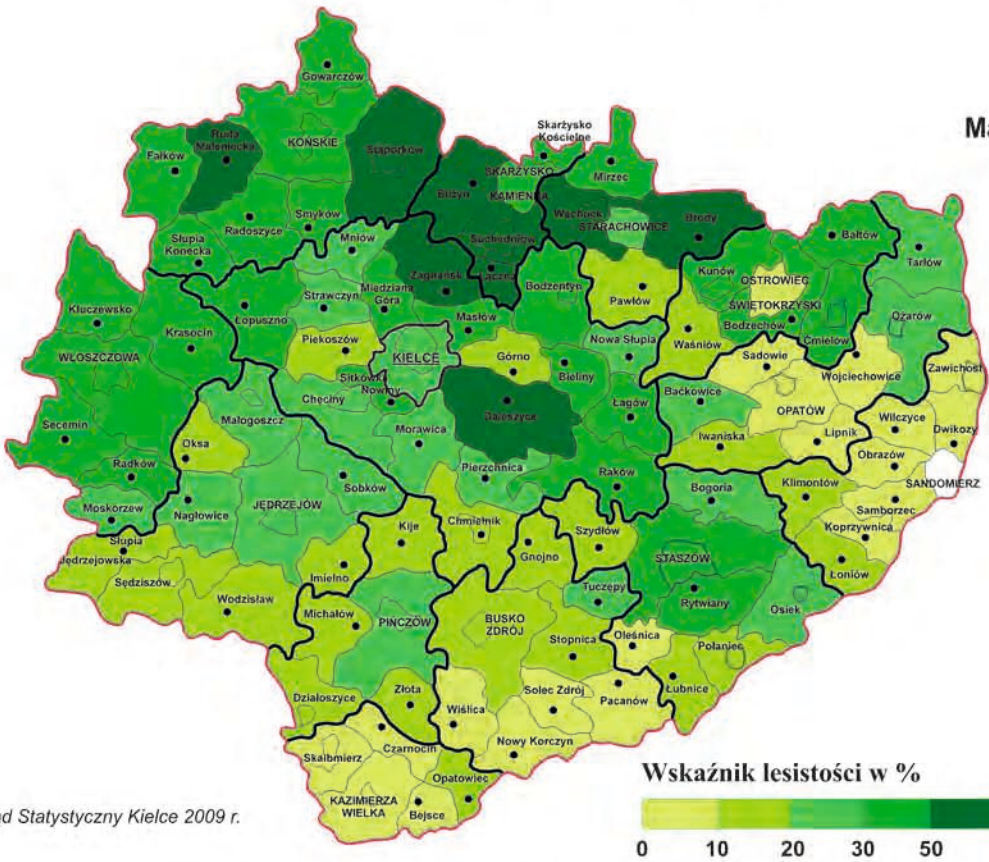
- Większe kompleksy leśne - wymagające ochrony
- Obszary predysponowane do zalesień (opracowano na podstawie analiz studiów gminnych)

RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Lesistość według gmin w 2008 r.

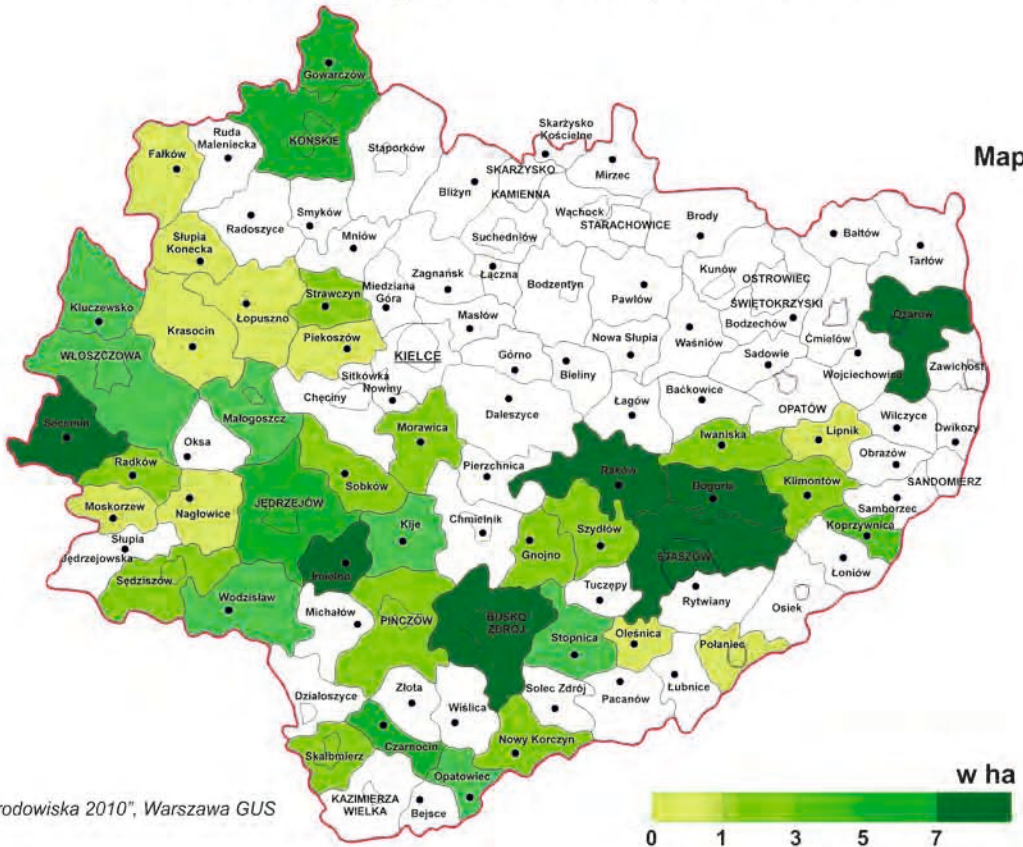
Mapka nr 67

Źródło: Urząd Statystyczny Kielce 2009 r.

Zalesienia gruntów nieleśnych w 2009 r.

Mapka nr 68

Źródło: „Ochrona środowiska 2010”, Warszawa GUS

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO
ROZWOJU REGIONALNEGO

ul. Targowa 18, skr. poczt. 25, 25-520 Kielce; tel. (041) 362-70-12, fax. (041) 343-01-79,
e-mail: sekretariat@sbrr.pl

i stanowi naturalną otulinę ŚPN). Z uwagi na położenie części lasów LKP w obszarze funkcjonalnym Kielc są one zagrożone „obudową” terenami osiedlowymi i winny być szczególnie chronione w systemie planowania miejscowego;

- relatywnie niski poziom prac zalesieniowych zwłaszcza na gruntach prywatnych warunkowany możliwościami pozyskania środków z PROW (odnowienia i zalesienia obejmowały w 2009 r. 1671 ha w tym ok. 280 ha na gruntach prywatnych);
- powszechna na obszarach podmiejskich (zwłaszcza wokół Kielc) rezygnacja z terenów przeznaczonych do zalesienia na rzecz zabudowy osiedlowej i innych funkcji nieleśnych;
- lokalizacja w bezpośrednim sąsiedztwie terenów leśnych dużych osiedli mieszkaniowych i innych funkcji uciążliwych (lasy nie są pod tym względem wystarczająco chronione obowiązującymi przepisami o lasach);
- niedobór w sąsiedztwie lasów pełniących funkcje społeczne małej infrastruktury turystycznej, zwłaszcza parkingów przy jednoczesnym ograniczaniu wjazdu na tereny LP.

17. MIESZKALNICTWO

Analizując problemy mieszkalnictwa i rynku mieszkaniowego w woj. świętokrzyskim, można zauważyć utrzymujący się od szeregu lat niski poziom wskaźników wzrostu w odniesieniu do średniej krajowej. Zasoby mieszkaniowe województwa stanowią niewiele ponad 3% zasobów krajowych. Mimo, że od kilku lat obserwuje się niewielki wzrost ilości mieszkań oddanych do użytku, region nadal zajmuje jedno z ostatnich miejsc w kraju pod względem zasobów i standardów mieszkaniowych. Dość stała jest struktura budowanych mieszkań. Zdecydowanie dominuje budownictwo indywidualne (prawie 80%), budownictwo przeznaczone na sprzedaż i spółdzielcze stanowią pozostałą część, natomiast społeczne formy czynszowe są realizowane w bardzo niewielkim stopniu.

Z niedoborem terenów oraz niekorzystnym stanem budownictwa mieszkaniowego w miastach wiąże się problem, ekspansji budownictwa jednorodzinnego poza obszary większych miast, co zauważalne jest szczególnie w obszarze oddziaływania Kielc (główny obszar problemowy w zakresie mieszkalnictwa).

W rejonie ośrodka wojewódzkiego silnemu procesowi suburbanizacji poddane zostały wszystkie sąsiadujące bezpośrednio gminy jak również inne tj. np: Strawczyn, Mniów i Łączna. Proces ten spowodował już trudne do odwrócenia zmiany w strukturze przestrzennej zabudowy, w której zaczyna dominować pozbawiona usług i przestrzeni publicznych zabudowa mieszkaniowa typu osiedlowego. Zabudowywane są tereny usług turystycznych (UT, UTL), atrakcyjne przestrzenie publiczne, otoczenie zbiorników wodnych (w tym także projektowanych) oraz panoramy i osie widokowe najcenniejszych fragmentów krajobrazu. Problem ten wymaga już pilnego rozwiązania, zarówno na płaszczyźnie prawnej, jak i w praktyce urbanistycznej.

V. PODSUMOWANIE

1. OGÓLNA OCENA ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM REGIONU

W województwie świętokrzyskim, podobnie jak w innych regionach kraju, widoczne są korzystne zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym, związane przyspieszeniem realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych finansowanych z krajowych i wojewódzkich programów pomocowych. Szczególnie spektakularne w wymiarze terytorialnym są nowe inwestycje komunikacyjne, zwłaszcza drogowe, powstające w całym regionie zbiorcze systemy infrastruktury komunalnej oraz obiekty usługowe o wyższym standardzie realizowane w dziedzinie zdrowia, nauki, kultury, sportu i rekreacji. W ośrodkach miejskich województwa podejmowana jest rewaloryzacja zabytkowych centrów miast i zespołów urbanistycznych, obiektów zabytkowych, a także rewitalizacja zdegradowanych dzielnic i terenów przemysłowych, które uzyskują nowe funkcje gospodarcze, odpowiadające obecnym potrzebom rynkowym.

W skali regionalnej widoczne jest także przyspieszenie inwestycyjne w sektorze handlu (duże i małe obiekty handlowe, obiekty targowo-wystawiennicze), w usługach rynkowych (budownictwo, usługi finansowe, usługi dla ludności), turystyce (hotelarstwo, centra i obiekty turystyczne) oraz w ochronie środowiska (zakłady gospodarki odpadami, oczyszczalnie ścieków). Nadal niewielki jest natomiast wzrost inwestycji przemysłowych (z wyjątkiem przemysłu wydobywczego), w tym w sektorze MSP i mikro przedsiębiorstw oraz w otoczeniu rynkowym rolnictwa (systemy giełdowe, rynki hurtowe, usługi produkcyjne itp.). Słabszy od średnio krajowego jest także rozwój budownictwa mieszkaniowego, które praktycznie skupia się w strefach oddziaływania większych miast.

Świętokrzyskie, korzystnie oceniane w rankingach wykorzystania środków pomocowych i wzrostu PKB jest nadal słabo notowane pod względem ogólnej ilości przyznanych środków, zaś niektóre, ważne dla regionu inwestycje strukturalne (ujęte wcześniej w programach krajowych) są wycofywane z list operacyjnych, co motywowane jest koniecznością uzyskania oszczędności budżetowych lub zapewnieniem realizacji zadań związanych z Euro 2012. Sytuacji tej towarzyszy niedobór instrumentów systemowych służących równoważeniu dysproporcji przestrzennych oraz brak aktualnej wykładni polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa (określająca zasady tej polityki Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do roku 2030 znajduje się nadal w fazie konsultacji zaś uchwalona w lipcu 2010 r. „Strategia rozwoju regionalnego..” nie została jeszcze wdrożona do realizacji).

Zagrożeniom procesu inwestycyjnego towarzyszy zapaść planowania przestrzennego spowodowana przez wadliwe przepisy prawne, które generują chaos przestrzenny i nie zapewniają wystarczającej ochrony terenów rezerwowanych pod ważne inwestycje publiczne jak: obwodnice miast, zbiorniki wodne, tereny przemysłowo-logistyczne o znaczeniu regionalnym itp. W praktyce realizacyjnej wyraża się to nadmierną i mało kontrolowaną ekspansją funkcji budowlanych, zwłaszcza mieszkaniowych na tereny, które

z różnych względów nie powinny być przeznaczone na cele komercyjne. Dotyczy to w szczególności przestrzeni publicznych i obszarów cennych krajobrazowo, które pełnią ważną rolę w kształtowaniu integracji społecznej i kultywowaniu tradycji lokalnej.

Niestety odbywa się to coraz częściej za aprobatą samorządów lokalnych, motywowanych doraźnymi korzyściami gospodarczymi i uzyskaniem sukcesu w najbliższej kampanii wyborczej. Ambicje te są na ogół zaspakajane kosztem szerszych potrzeb społecznych, możliwych do zaspokojenia w dalszym okresie czasu.

Zjawiska te mają miejsce w sytuacji braku oczekiwanych od dawna rozwiązań prawno-programowych, które zintegrowałyby działające w odosobnieniu systemy planowania, wzmocniły rolę wymiaru przestrzennego w zarządzaniu rozwojem województwa oraz przeciwdziałały zastępowaniu planów miejscowych decyzjami administracyjnymi wydawanymi najczęściej pod dyktando inwestorów. Jaskrawym przykładem wadliwego procesu decyzyjnego jest brak w ocenie kluczowych dla województwa projektów i zadań inwestycyjnych równoprawnej opinii środowisk urbanistycznych, która pomogłaby eliminować potencjalne kolizje funkcjonalne i przyczynić się do zwiększenia efektów synergicznych.

Wyrazem regresu obecnego systemu planowania jest malejące zainteresowanie samorządów sporządzaniem miejscowych opracowań planistycznych (studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego), które zapewniają ciągłość polityki przestrzennej, stanowiąc podstawowy hamulec „ręcznego sterowania” zabudową oraz podejmowania samowoli budowlanych. Opracowania te są zastępowane wspomnianymi już decyzjami urbanistycznymi, które są na ogół sporządzane w sposób uproszczony i nie ujmują wszystkich aspektów lokalizacji inwestycji, zwłaszcza szerzej wykraczających poza teren objęty decyzją. W gminach, posiadających pełną dokumentację planistyczną niepokojącym zjawiskiem jest, natomiast opracowywanie wielu zmian jednostkowych studiów gminnych i planów miejscowych, bez podejmowania kompleksowej oceny aktualności tej dokumentacji wymaganej ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zmiany te są na ogół wprowadzane przez skomercjalizowane i tanie pracownie urbanistyczne nie przygotowane pod względem kadrowym do wykonania wymaganych analiz branżowych. Prowadzi to do obniżenia jakości tych dokumentów i utraty spójności z polityką wojewódzką, skutkując coraz częściej odmową uzgodnienia dokumentacji projektowej, kierowanej do Zarządu Województwa Świętokrzyskiego.

2. GŁÓWNE WYZWANIA I ZAGROŻENIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Jak wynika z oceny zmian zachodzących w zagospodarowaniu przestrzennym regionu o poprawie konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej województwa świętokrzyskiego zadecyduje przede wszystkim rozwój policentrycznego systemu osadnictwa, skupiającego prężne i współpracujące ze sobą ośrodki osadnicze powiązane nowoczesnym układem transportowym i infrastruktury telekomunikacyjnej a także ekonomicznej i społecznej, spełniającej standardy rynkowe. Ośrodki te poprzez rozwój powiązań funkcjonalnych z obszarami słabiej rozwiniętymi winny generować rozwój tych obszarów przyczyniając się do wzrostu aktywności gospodarczej i pokonywania barier funkcjonalnych. Realizacja tej idei wymaga jednak coraz szerszej współpracy władz samorządowych, wychodzącej poza granice administracyjne miast i gmin, tak by prowadziła do wzmocnienia całego obszaru funkcjonalnego i zbudowania przewagi konkurencyjnej, możliwej do osiągnięcia jedynie w warunkach szerszego porozumienia.

Prawidłowo skoordynowana polityka przestrzenna na różnych poziomach administracji i przy udziale społeczeństwa może przede wszystkim pomóc w ochronie środowiska przyrodniczego, a zwłaszcza cennych obszarów Natura 2000 tym bardziej, że wymogi ochrony tych obszarów mogą i często już kolidują z zadaniami inwestycyjnymi, niezbędnymi dla pobudzenia rozwoju różnych obszarów. Właśnie planowanie przestrzenne może dostarczyć skutecznych narzędzi osiągnięcia kompromisu, ale musi funkcjonować w skali szerszej jak gmina, obejmującej cały obszar potencjalnego oddziaływania inwestycji.

Ważnym w skali województwa problemem, który może być rozwiązywany przy użyciu instrumentów gospodarki przestrzennej jest depopulacja rozległych obszarów wiejskich, niosąca za sobą wiele negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych. Mimo, iż zjawiskom tym należy przeciwdziałać głównie poza sferą gospodarki przestrzennej to jednak najważniejszą rolę może tu odgrywać racjonalne rozmieszczanie inwestycji stymulujących rozwój demograficzny i przeciwdziałających skutkom wyludnienia.

Priorytetem racjonalnej polityki wojewódzkiej powinien być także rozwój systemów transportu i infrastruktury telekomunikacyjnej, postrzegany w kategoriach poprawy dostępności z obszarów zaniedbanych i słabiej dosłużonych. Najważniejsze elementy infrastruktury komunikacyjnej winny być przy tym formowane w spójny układ korytarzy i węzłów transportowych, skupiających różne systemy i formy własnościowe transportu. Uległy one, bowiem daleko idącej dezintegracji, prowadząc do kryzysu transportu publicznego i znanych powszechnie problemów komunikacyjnych zwłaszcza na obszarach podmiejskich i w obrębie większych miast.

Wśród dziedzin gospodarki, które powinny być rozwijane przy użyciu instrumentów planowania przestrzennego nie można pominąć turystyki. Funkcja ta powinna być skoncentrowana w rejonach i centrach turystycznych posiadających najkorzystniejsze warunki i wspólną wizję rozwoju turystyki, wypracowaną przy udziale wszystkich zainteresowanych podmiotów działających w tym obszarze gospodarki. Jak wskazują doświadczenia regionów posiadających rozwinięte usługi wypoczynku i rekreacji tylko taki rozwój pozwoli zwiększyć efektywność inwestycji turystycznych oraz wzmocnić regionalne marki produktów na coraz bardziej wymagającym rynku turystyki krajowej.

Przytoczone wyżej przykłady ważniejszych problemów i wyzwań rozwoju przestrzennego jakie pojawiły się na obszarze regionu w obecnym okresie transformacji rynkowej wskazują jednocześnie na ważną rolę gospodarki przestrzennej jaką powinna odgrywać w systemie zarządzania rozwojem województwa. Polityka ta powinna jednak mieć do dyspozycji sprawniejsze instrumenty oddziaływania w tym skuteczny system planowania przestrzennego zdolny przewidzieć wszystkie uwarunkowania i konsekwencje działań podejmowanych w przestrzeni województwa. Wymaga on jednak szerszej modernizacji i wzmocnienia kadrowego na wszystkich szczeblach administracji samorządowej.

SPIS MAPEK

1. Regiony fizycznogeograficzne na tle ukształtowania powierzchni województwa.
- 2, 3. Planowanie przestrzenne w 2009 r. Planowanie przestrzenne w 2007 r.
4. System osadniczy.
5. Zaludnienie w 2009 r.
6. Procentowy udział powierzchni obszarów chronionych — stan na koniec 2009 r. (bez obszarów Natura 2000).
7. Prawna ochrona przyrody.
8. System przyrodniczy województwa.
- 9, 10. Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w 2009 r. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w 2009 r.
11. Jakość powietrza — klasyfikacja stref ze względu na ochronę zdrowia ludzi.
12. Jakość powietrza — klasyfikacja stref ze względu na ochronę roślin.
- 13, 14. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych według województw w 2009 r. Melioracje podstawowe według województw.
15. Zasoby wód podziemnych.
- 16, 17. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2009 roku w Polsce. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2009 roku w woj. świętokrzyskim.
- 18, 19. Długość sieci wodociągowej na 100 km² powierzchni gminy. Długość sieci kanalizacyjnej na 100 km² powierzchni gminy.
20. Gospodarka wodna.
21. Potencjalne konflikty obszarów sieci Natura 2000 z eksploatacją surowców mineralnych i zbiornikami wodnymi ujętymi w „Programie małej retencji dla woj. świętokrzyskiego”.
22. Złoża surowców mineralnych.
23. Liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru w poszczególnych województwach. Liczba zabytków ruchomych wpisanych do rejestru w poszczególnych województwach. Liczba rejestrowych stanowisk archeologicznych w poszczególnych województwach.
24. Liczba zabytków nieruchomych w gminach woj. świętokrzyskiego.
25. Główne uwarunkowania zagospodarowania przestrzeni kulturowej.
26. Rozmieszczenie i zmiany w stanie ludności w latach 2000–2009.
27. Przyrost naturalny i migracje (na 1000 ludności).
28. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem.
29. Problemy i zagrożenia demograficzne.
30. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym.
31. Infrastruktura społeczna.
32. Pomoc społeczna.

33. Podstawowe elementy infrastruktury energetycznej.
- 34, 35. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca. Gęstość sieci gazowej.
36. Energetyka odnawialna.
37. Podstawowe elementy gospodarki odpadami.
- 38, 39. Selektywna zbiórka odpadów komunalnych i niebezpiecznych. Odpady wytworzone w województwie w 2009 roku.
40. Potencjalne konflikty obszarów sieci Natura 2000 z elementami infrastruktury technicznej.
41. Obszary niedosłużone w infrastrukturę komunalną.
42. Istniejący układ transportowy województwa.
43. Schemat podstawowego układu komunikacyjnego województwa — obciążenie ruchem oraz jego zmiany w latach 2000–2005.
- 44, 45. Gęstość sieci dróg powiatowych i gminnych w 2009 roku. Udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w ogólnej liczbie dróg powiatowych i gminnych w 2009 roku.
- 46, 47. Dostępność komunikacyjna gmin w zakresie dróg krajowych i wojewódzkich. Uśredniona wielkość ruchu dobowego na ciągach dróg krajowych i wybranych dróg wojewódzkich w 2005 roku.
48. Wybrane najważniejsze planowane i postulowane inwestycje na sieci transportowej województwa.
49. Potencjalne kolizje układu transportowego województwa z obszarami sieci ekologicznej Natura 2000.
50. Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej (sspw) dostępu do Internetu.
- 51, 52. Pracujący wg sektorów ekonomicznych. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON oraz lokalizacja kapitału zagranicznego.
53. Obszary aktywności gospodarczej i otoczenie biznesu.
54. Rozmieszczenie funkcji przemysłowej i eksploatacji surowców naturalnych.
55. Wybrane elementy infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
- 56, 57. Baza noclegowa turystyki. Gospodarstwa agroturystyczne.
- 58, 59. Pozycja rolnictwa w strukturze funkcjonalnej miast i gmin. Rozmieszczenie zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego.
- 60, 61. Rozmieszczenie i struktura produkcji roślinnej. Rozmieszczenie oraz intensywność produkcji zwierzęcej.
- 62, 63. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego. Odłogi i ugory.
- 64, 65. Poziom rolniczej produkcji towarowej. Krajowe obszary problemowe rolnictwa — w układzie powiatów.
66. Główne obszary problemowe rolnictwa i leśnictwa.
- 67, 68. Lesistość według gmin w 2008 r. Zalesienia gruntów nieleśnych w 2009 r.

WYKAZ ŹRÓDEŁ

1. Analizy i opracowania własne.
2. Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2008 r., GUS Kraków.
3. Czasopisma i wydawnictwa branżowe.
4. Dane i informacje Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID).
5. Dane i informacje Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach.
6. Dane Generalnej i Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.
7. Dane statystyczne z Banku Danych Lokalnych GUS.
8. Dane statystyczne z Urzędu Statystycznego w Kielcach.
9. Dane z Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach.
10. „Ekspertyzy do koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2008–2033”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2008.
11. Generalny Pomiar Ruchu 2005.
12. Informacje internetowe.
13. Informator agroturystyczny województwa świętokrzyskiego, 2010.
14. Informator turystyczny województwa świętokrzyskiego, 2010.
15. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010”, red. Marcin Nowicki, Gdańsk 2010.
16. „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego październik 2010”, Urząd Statystyczny w Kielcach.
17. „Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego listopad 2010”, Urząd Statystyczny w Kielcach.
18. Ocena stanu zdrowia mieszkańców województwa świętokrzyskiego, Uchwała nr 35/10 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 grudnia 2010 r.
19. „Ochrona środowiska 2010”, GUS, Warszawa 2010.
20. „Ochrona środowiska w województwie świętokrzyskim w 2009 r.”, US w Kielcach, Kielce 2010.
21. Plan działań w zakresie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, PSE Operator S.A., wrzesień 2009.
22. „Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego”, Kielce 2007.
23. „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego, Kielce 2002.
24. Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego, Kielce 2007.
25. Program opieki nad zabytkami w województwie świętokrzyskim na lata 2007–2013.
26. Programy operacyjne.
27. Projekt Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa maj 2010.
28. Projekt Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011–2015, Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa (listopad 2010).
29. Raport o stanie środowiska w Polsce 2008”, GIOŚ, Warszawa 2010.
30. Raport o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych na koniec 2009 roku, GDDKiA, Warszawa 2010.

31. Raport Specjalne strefy ekonomiczne edycja 2010, KPMG.
32. Raporty o stanie środowiska w województwie świętokrzyskim, WIOŚ Kielce.
33. Rejestr zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego (31.12.2010 r.).
34. Sprawozdanie z realizacji „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2007-2011”, Kielce 2009.
35. Świętokrzyskie Informatory Samorządowe — „Nasz Region”, Urząd Marszałkowski w Kielcach, Kielce 2009–2011.
36. Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003r. nr 80, poz. 717 ze zm.).
37. Ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 155, poz. 1043 z 2010 r.).
38. Zabytki architektury i budownictwa , z.15, województwo kieleckie, 1995.
39. Zabytki architektury i budownictwa, z.42, województwo tarnobrzeskie. 1990.

Województwo świętokrzyskie na tle innych województw w 2009 r. (lokaty poszczególnych województw pod względem wartości wybranych wskaźników)

wyszczególnienie	Powierzchnia	ludność		przyrost naturalny na 1000 ludności	zgony* na 1000 ludności	dochody ogółem budżetów jedn. samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca	wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca	drogi publiczne o nawierzchni twardej w 2008 r. na 100 km ²	linie kolejowe eksploatowane w 2008 r. na 100 km ²	samochody osob. zarejestrowane na 10 tys. ludności w 2008 r.	łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszk.	lesi- stość	pracu- jący	przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	stopa bezrobocia rejestrowanego*	podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	PKB (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2007 r.	wartość dodana brutto (ceny bieżące) na 1 pracującego w 2007 r.
		ogółem	na 1 km ²															
dolnośląskie	7	5	4	13	13	5	2	5	3	6	7	8	5	4	7	4	2	2
kujawsko-pomorskie	10	10	8	7	9	13	14	9	5	8	11	13	9	13	13	10	9	9
lubelskie	3	8	12	12	15	16	16	11	15	13	3	14	7	9	10	15	15	16
lubuskie	13	16	14	6	7	2	3	13	7	4	13	1	16	14	14	6	8	6
łódzkie	9	6	5	16	16	10	10	4	10	7	2	16	6	11	5	11	6	11
małopolskie	12	4	2	4	3	11	11	2	4	10	12	9	4	5	4	7	10	12
mazowieckie	1	1	3	8	12	1	1	8	14	2	9	15	1	1	1	2	1	1
opolskie	16	15	10	14	6	14	13	6	2	3	15	11	15	7	8/9	9	11	7
podkarpackie	11	9	7	5	2	12	12	10	11	15	10	2	10	16	12	16	16	15
podlaskie	6	14	16	10	10	8	9	15	16	16	4	6/7	14	10	8/9	14	14	13
pomorskie	8	7	6	1	1	4	4	12	8	5	16	3	8	3	6	3	5	4
śląskie	14	2	1	11	11	15	15	1	1	9	1	5	2	2	3	8	3	3
świętokrzyskie	15	13	11	15	14	7	7	3	9	11	5	10	12	12	11	12	12	14
warmińsko-mazurskie	4	12	15	3	4	6	6	16	13	14	14	6/7	13	15	16	13	13	10
wielkopolskie	2	3	9	2	5	9	8	7	6	1	6	12	3	8	2	5	4	8
zachodniopomorskie	5	11	13	9	8	3	5	14	12	12	8	4	11	6	15	1	7	5

* Najmniejsza wartość została oznaczona jako lokata 1, natomiast - największa jako ostatnia lokata spośród zestawionych jednostek
 Uwaga. W ramce podano lokatę jednostki ze względu na wartość zmiennej.